MATAJI DEVI VANAMALI

Nitya Yoga

permanenta comuniune cu Absolutul

Comentarii inedite și inspirate asupra textului fundamental

Bhagavad-Gita

Editura ATMAN
privește înăuntru...

Mataji Devi Vanamali

Nitya Yoga

Permanenta comuniune cu Absolutul

Traducere
Aretina Timoce

ATMAN
2018

Aum Sri Ganeshaya Namaha!
Vakrathunda mahakaya surya kotih samaprabha
Nirvighnam kuru me deva sarva karyeshu sarvada.

O, domn cu trompa arcuită și trupul uriaș,
ce strălucești precum o mie de sori,
te implor să îndepărtezi mereu toate obstacolele
din calea tuturor acțiunilor mele.

Kayena vacha manasendriyairva,
Budhiathmanavath prakrite svabhavath,
Karomi yadyat sakalam parasmai,
Sri Narayanayeti samarpayami.

Fie ca orice acțiune a mea,
a trupului meu, a mâinilor și picioarelor mele,
a vorbirii, a minții, a sufletului ori a sinelui meu interior,
pe care o realizez cu voie ori fără de voie,
să fie o aleasă ofrandă adusă Domnului Suprem, Narayana.

Aum Sahanavavatu, Sahanau bhunakthu,
Saha veeryam karavavahai
Tejasvinavadheethamastu
Ma vidvishavahai

Fie ca El, Ființa Supremă, să ne ocrotească.
Fie ca El să ne hrănească.
Fie ca noi să muncim împreună plini de viață.
Fie ca învățătura noastră să fie spornică și rodnică.
Fie ca neînțelegerile să nu se ivească niciodată între noi.
Fie ca pacea să domnească între noi, pentru totdeauna!

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane Namaha!

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane Namaha!

Închinare lui Sarathy din neamul Partha,
Închinare salvatorului lui Draupadi,
Închinare iubirii mele, Vanamali.

Dedicată iubitei mele nepoate, NITYA,
preaiubita lui Krishna

INTRODUCERE

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

În India, totul se începe cu o rugăciune. Fie că ne îmbăiem ori alegem numele unui copil, fie că mâncăm sau mergem la culcare, fie că ridicăm o casă ori contemplăm luna nouă, totul este o formă de adorare, pentru că totul este pătruns de spiritul divin. Nimic nu este prea lumesc ori prea grosier, și nicio acțiune nu poate fi legată doar de planul material. În fapt, nu există o limită clară între sacru și profan întrucât, dintr-o anumită perspectivă, totul este sacru, totul este divin, totul este pătruns și impregnat de spiritul dumnezeiesc. În *Upanișade* se spune: *Isaavasyamidam sarvam* – „Totul aici este doar Ishvara, Domnul Suprem".

Am ales să începem prezentul studiu asupra lui *Srimad Bhagavad Gita* cu o rugăciune adresată cărții înseși – *Bhagavad Gita*-ei –, care este în fapt un dialog între Narayana, Sinele Suprem, și Arjuna, Sinele întrupat, pe care Narayana dorește să îl ilumineze.

Tradiția ne spune că acest dialog a fost scris cu slove de către Vyasa, un înțelept din vechime, renumit pentru cunoașterea sa. Acest dialog dintre Narayana și Arjuna are loc în cadrul grandioasei epopei *Mahabharata*, binecuvântând cititorii cu nectarul etern al filosofiei *advaita*, cea care alungă suferințele existenței ființelor umane.

Am adus apoi închinare mărețului Krishna, întruparea divină, fiul lui Vasudeva, distrugătorul forțelor malefice și

învățătorul întregului univers. Tocmai de aceea el, mărețul Krishna, este considerat a fi Gurul universal. Faptul că putem citi acum această carte, se datorează grației sale dumnezeiești infinite. Iar faptul că înțelegem ceea ce citim, se datorează faptului că el este substanța însăși a conștiinței noastre. El singur este atât povestitorul, cât și ascultătorul. El pătrunde și îmbrățișează ființa noastră întreagă. Prin urmare, vom începe fiecare capitol al acestei cărți cu o rugă închinată lui, cel care este Conștiința Supremă, cel care a jucat rolul conducătorului carului de luptă al lui Arjuna.

În paginile care vor urma, vom studia înțelesurile acestei cărți, *Srimad Bhagavad Gita*. Mulți dintre noi am auzit probabil de ea și poate chiar am și citit-o. Totuși, înainte să îi descoperim mesajul ei aparte, ar fi bine să cunoaștem câteva dintre aspectele care îi conferă locul ei unic în istoria scripturilor religioase.

LOCUL BHAGAVAD GITA-EI ÎN CADRUL LITERATURII SACRE

De-a lungul timpului, lumea a văzut foarte multe scrieri, atât sacre, cât și profane, atât profunde, cât și superficiale, de care oamenii s-au agățat, ca și cum doar acele scrieri ar fi conținut întregul adevăr al vieții. Timpul a fost măsura cu care majoritatea scrierilor s-au confruntat, și astfel multe dintre ele s-au pierdut în uitare. *Bhagavad Gita* a fost una dintre scripturile sacre care au trecut testul timpului, iar astăzi, mai mult ca orice altă scriere pe care lumea a creat-o, ea are un mesaj profund și iluminator pentru umanitatea aflată în suferință. Ea aduce nu doar o rază de speranță, ci mai degrabă o explozie de raze de lumină în mintea descurajată a unei umanități aflate în pragul unui război catastrofic, și despre care crede că nu este opera sa. Niciunul dintre noi nu poate să spună că nu are nicio implicare în această situație, că este inocent, întrucât tot răul care se petrece în această lume, în zilele noastre, își are rădăcinile în

negativitatea creată de noi toți. Însă mulți dintre noi nu suntem pregătiți că acceptăm aceste aspecte și ne găsim proiectați vrând-nevrând într-o linie a unui front de luptă pentru care nu suntem deloc pregătiți. Răspunsurile gata pregătite pe care ni le oferă știința și tehnologia ne-au înșelat așteptările. Visurile noastre pline de avânt tineresc într-o societate utopică bazată pe iubire și pace s-au fărâmițat în bucăți. Umanitatea este îngrozită să descopere că pașnicul robot științific pe care l-a creat s-a transformat într-un adevărat monstru – un Frankenstein care este gata să își înghită propriul făuritor.

Istoria religiilor a fost o istorie a fanatismului cu care mintea omenească s-a agățat de una sau alta dintre credințele care le-au exclus atunci pe toate celelalte. Astfel, religia, care ar fi trebuit să fie energia unificatoare, a devenit o forță motrice pentru disensiuni și ură. Toate scripturile și toate religiile caută Adevărul Divin. Adevărul Suprem este însă unic și etern. Mintea omenească l-a căutat încă din zorii civilizației, pe diferite căi. Și atunci, de unde apar aceste diferențe dintre religii? Acestea apar întrucât Adevărul, deși este unic și etern, se exprimă în cadrul dimensiunii temporale și prin intermediul minții umane.

Tocmai de aceea fiecare scriptură conține invariabil două elemente, unul temporar și efemer, și unul etern, nepieritor, care este mereu același, neschimbat de-a lungul tuturor veacurilor, indiferent de locul și timpul în care se manifestă. Chiar dacă *Bhagavad Gita* deține o localizare temporală și spațială, spiritul ei este atât de profund și universal, încât mesajul ei a fost venerat de-a lungul timpului de întreaga umanitate. Atunci când comparăm *Bhagavad Gita* cu alte mari scrieri religioase ale lumii, înțelegem că ea nu se diferențiază ca o lucrare în sine, precum este cazul mesajului vieții spirituale al unor suflete iluminate ca Iisus, Mohamed sau Buddha, și nu este nici rezultatul unei vârste spirituale a omenirii precum sunt *Vedele* sau *Upanișadele*. *Bhagavad Gita* este în fapt un episod anume din povestirea epică

a unei țări numite Bharata (India), și apare într-un moment critic al vieții unuia dintre personajele principale din acel episod. Ea prezintă nu numai toate fațetele hinduismului, ci mai degrabă toate fațetele unei religii în universalitatea ei, fără limitările spațiului și timpului. Îndrumările pe care Krishna, întruparea dumnezeiască, le oferă în *Bhagavad Gita*, dacă ar fi înțelese de fiecare ființă umană a zilelor noastre, ar putea fi salvatoare pentru lumea în care trăim, lume ce a devenit bolnav de materialistă. Îndrumările din *Bhagavad Gita* cuprind atât aspecte metafizice și etice, cât și aplicarea lor practică în viața de zi cu zi. Și aceasta deoarece adevărata spiritualitate nu este niciodată complet separată de lume. Transcendentul și empiricul sunt întotdeauna strâns legate. Deschiderea fiecărui capitol din *Bhagavad Gita* dă astfel naștere unor întrebări importante referitor la cum anume putem să ne ducem viața în spirit și, în același timp, să continuăm să trăim într-un mod armonios și echilibrat în lume.

Bhagavad Gita este situată la mijlocul marii epopei epice, *Mahabharata*, iar această localizare a ei este esențială pentru înțelegerea importanței ei. Fundalul pe care se desfășoară ne ajută să realizăm că învățăturile *Bhagavad Gita*-ei nu sunt doar un alt sistem spiritual ori o altă doctrină etică, ci alcătuiesc un tratat asupra aplicării practice a acestei filosofii în viața noastră cotidiană. Ea ne oferă o lecție asupra aplicației practice a eticii și spiritualității în viața omenească. Și este singura scriptură care ne spune că suntem pe deplin responsabili pentru viețile noastre și, prin urmare, trebuie să ne luăm viața în mâini, să fim stăpânii ei și să acționăm folosind cât mai bine înzestrările pe care le avem.

Neștiute sunt căile Domnului. Scopul cosmic al creației dumnezeiești este simplu și direct. El este orientat înspre anihilarea deplină a ego-ului individual, pentru ca ființa să poată atinge unitatea cu Supremul Absolut. De-a lungul complexei și

adesea stranii țesături a existenței individuale, acest scop este urmat în mod constant și cu fermitate, chiar și atunci când nu suntem pe deplin conștienți de aceasta. De multe ori, înainte să ne eliberăm de sclavia ego-ului și să devenim instrumentul perfect al voinței dumnezeiești, trebuie să traversăm o perioadă de purificare, care face parte din evoluția noastră spirituală interioară și care trebuie pusă în mișcare de o revoluție exterioară, ce adesea poate fi de natură fizică. Observăm că, cu cât este mai rapidă evoluția interioară, cu atât mai violentă pare să fie revoluția exterioară ce o generează. Împunsătura durerii dă adesea un impuls mult mai puternic decât mângâierea plină de dragoste, împingându-l pe *jiva*, spiritul întrupat, către descoperirea scopului existenței sale. Cu cât este mai evoluat căutătorul spiritual, cu atât mai severe sunt testele pe care el trebuie să le treacă. Binecuvântați sunt, într-adevăr, cei chemați să ia parte la grăbirea acestui scop cosmic! Mesajul *Bhagavad Gita*-ei se adresează neîmblânzitului Spirit ce își are sălașul în ființa umană și care nu o va lăsa să-și găsească liniștea până când bătălia finală nu este câștigată și astfel, starea de eliberare este atinsă. Și aici există un aspect, pe care trebuie să ni-l aducem în permanență aminte, și anume că viața este aidoma unei piese de teatru în care Spiritul Etern se manifestă pe sine însuși în ființa umană sub forma lui *Atman*, pentru a participa la maratonul pelerinajului către sine însuși! Nașterea și moartea nu sunt decât jaloane de-a lungul căii, și toate trupurile pe care le ocupăm pentru o vreme nu sunt decât case ce ne găzduiesc pentru o vreme, de-a lungul drumului. Diferitele circumstanțe în care ne aflăm în anumite momente trebuie folosite drept stimulente care să ne ajute în propria ascensiune. Avem eternitatea la dispoziția noastră și nemurirea drept scop, și pe Dumnezeu Însuși drept singurul și unicul nostru tovarăș de drum!

MESAJUL BHAGAVAD GITA-EI

Mesajul *Bhagavad Gita*-ei a fost creat pentru a ne ajuta să înțelegem că Dumnezeu este singurul nostru prieten adevărat, singura rudă, dar și ghidul nostru spiritual perfect, mereu prezent lângă noi, gata oricând să ne ajute, chiar și să ne ducă pe brațe, dacă este nevoie. Singura condiție este ca noi să Îl alegem pe Dumnezeu prin propriul nostru liber-arbitru – să înțelegem și astfel să acceptăm că cel mai mare scop al vieții noastre este El, să căutăm neîncetat să atingem starea de comuniune cu El și să devenim una cu El. De îndată ce Dumnezeu primește primul loc în viața noastră, restul puzzle-ului încurcat al vieților noastre se va așeza așa cum trebuie.

Dar trebuie să ne aducem aminte că acțiunea pe care aceste decizii o pun în mișcare nu este o acțiune de natură umană, ci o acțiune realizată pentru divin și de către divin. Omul ideal pentru această acțiune nu este ființa emancipată, dedicată acțiunilor sociale, ci Omul-Dumnezeu, cel care s-a golit pe sine însuși de ego, devenind astfel un instrument pur în mâinile Divinului, o ființă dedicată elevării și bunăstării umanității. Dacă civilizația trebuie să aibă într-adevăr un viitor, acesta poate să apară doar prin producerea unor asemenea suflete iluminate, și nu prin producerea a și mai multor arme nucleare ori a unei tehnologii sofisticate și alienante.

Un adevărat *karma* yoghin nu este cel care realizează muncă pentru ajutorul social, ci cel care realizează o muncă impersonală, de dragul lui Dumnezeu și ca o continuă ofrandă adusă Lui, Celui care se află în spatele atât a umanității, cât și a societății. *Bhagavad Gita* nu descrie umanitatea. Omul-Dumnezeu al *Bhagavad Gita*-ei are cu adevărat cele mai înalte idealuri pe care ne-am aștepta să le aibă cineva. Dar aceste idealuri ale lui nu provin din umanismul său, ci din divinitatea care îl caracterizează. Aidoma unei mame iubitoare, *Bhagavad Gita* îmbrățișează toate aceste idealuri în brațele ei largi și primitoare, deschizând nu doar o ușă, ci mai multe uși către

Viața Dumnezeiască. Orice ființă care are inima pură, dreaptă și neînfricată aidoma lui Arjuna poate pătrunde înăuntru. Nimeni nu este abandonat, nimeni nu este respins. *Bhagavad Gita* nu este menită doar pentru brahmini sau pentru intelectuali, ori pentru cei inițiați. Singura condiție pentru studiul *Bhagavad Gita*-ei este o dorință arzătoare de a duce o viață spirituală, o dorință arzătoare de a-L cunoaște pe Dumnezeu și a fi una cu El. De îndată ce această aspirație este recunoscută ca fiind principala noastră prioritate, putem începe să studiem *Bhagavad Gita*, iar înțelesul ei ne va fi dezvăluit gradat, iar noi vom fi capabili să găsim un răspuns pentru orice situație critică în care ne aflăm. Altfel, tot ce vom descoperi va fi un limbaj straniu al unei teorii imposibile.

UN GHID PRACTIC

Pentru cel care și-a ațintit privirea spre cel mai înalt țel al vieții, *Bhagavad Gita* îi oferă un ghid practic și adecvat de a ieși din suferințele vieții de zi cu zi, către gloria Vieții Dumnezeiești. Dacă există un anumit înțeles profund al vieții, acel înțeles trebuie descoperit în și prin lumea în care trăim. Dacă există într-adevăr un paradis, el trebuie descoperit pe acest pământ, altfel nu ne este de niciun folos. Dacă Dumnezeu nu este doar un monstru nedrept care s-a întemnițat undeva, într-o altă lume, atunci El trebuie că este împreună cu noi în fiecare clipă a vieții noastre, ajutându-ne, îndrumându-ne și alinându-ne, în așa fel încât să găsim o cale să desfacem strânsoarea materiei și să ne eliberăm din chingile ei, atingând astfel țelul final, Suprema Beatitudine, chiar în această viață. Studiul asupra *Bhagavad Gita*-ei pe care ni l-am propus prin această lucrare, începe chiar cu această afirmație. *Bhagavad Gita* nu este o carte pe care să o citim pentru a ne pierde vremea într-o după-amiază lenește. *Bhagavad Gita* este o lucrare ce are un scop nobil – de a-l face pe om divin – de a transforma ființa umană în Dumnezeu. Iar

pentru aceasta, Dumnezeu s-a întrupat în om, Absolutul a luat forma umană a lui Krishna, *avatar*-ul acestei vârste a omenirii, pentru a-i transmite mesajul spiritual al vieții lui Arjuna, prototipul întregii umanități. Ori de câte ori Krishna vorbește la persoana întâia singular, el nu se referă la el însuși sub forma personajului istoric, ci la El ca *Purushottama,* sau Ființa Supremă, coborâtă în trup omenesc pentru a ajuta ființa umană să se înalțe spiritual. Fie ca acel divin conducător al carului de luptă să binevoiască să se coboare în inimile fiecăruia dintre noi, astfel încât să ne ajute să ne eliberăm de ororile epocii în care trăim și să ne poată duce spre lumina vârstei de aur a umanității!

Înțelesul *Bhagavad Gita*-ei este atât de profund încât, cu cât o citim mai mult, cu atât extragem mai mult din ea; și cu cât ne ducem viețile mai mult în conformitate cu învățăturile ei, cu atât nivelul nostru de conștiință crește. Mesajul ei este pentru eternitate, și tocmai de aceea semnificația acestui mesaj nu este afectată de timp. Vicisitudinile vieții nu au niciun impact asupra învățăturii *Bhagavad Gita*-ei, întrucât aceasta provine dintr-o sursă care transcende aspectele tranzitorii ale vieții.

Numele sanscrit al fiecărui capitol din *Bhagavad Gita* se termină prin *yoga.* Cuvântul *yoga* se poate traduce în multe moduri, dar cea mai importantă semnificație a sa este aceea de „uniune“. Astfel, orice activitate care ne ajută să obținem uniunea cu Absolutul poate fi denumită prin *yoga*. *Bhagavad Gita* are în total optsprezece capitole, și fiecare dintre ele a fost numit *yoga*; putem spune, prin urmare, că *Bhagavad Gita* ne oferă optsprezece metode diferite de uniune cu Divinul. Iar la sfârșitul fiecărui capitol, se oferă o scurtă descriere a semnificației cărții. Se consideră că *Bhagavad Gita* are aceeași importanță ca și *Upanișadele*, cele mai prețuite texte spirituale ale filosofiei hinduse. Acestea apar la sfârșitul fiecărei *Vede*. Subiectul principal al *Bhagavad Gita*-ei este *Brahmavidya*, sau cunoașterea lui Brahman cel Etern, Suprema Realitate, dincolo de care nu mai

există nimic altceva care să poată fi transcens. *Bhagavad Gita* este de asemenea *yogashastra*, sau metoda practică de a trăi în unitate constantă și plină de iubire cu Preaiubitul Suprem, și ne oferă aceasta în optsprezece moduri diferite. Cu alte cuvinte, ea cuprinde atât Cunoașterea Ființei, cât și Arta de a Trăi. Însă, deasupra tuturor, se află *Krishnarjuna Samvada*, sau dialogul dintre Arjuna și Krishna, dialogul dintre Om și Creatorul său – dialogul dintre Om și Dumnezeu.

Întrucât mesajul este adresat de către Divinitatea Eternă pentru individualitatea eternă, învățătura este și ea eternă. El nu este un mesaj transmis prin intermediul unui limbaj temporal obișnuit, pentru a se potrivi unor anumite circumstanțe, ci mai degrabă circumstanțele au fost folosite pentru a transmite naturii umane eterne cunoașterea relației ei cu Absolutul Etern. *Bhagavad Gita* integrează și sintetizează toate diferitele sisteme ale hinduismului, care era prevalent la acea vreme – partea în legătură cu sacrificiile menționate în *Vede*, învățătura transcendentă a *Upanișadelor*, teismul din *Bhagavata Purana*, dualismul sistemului *samkhya* și *yoga* lui Patanjali. Astfel, *Bhagavad Gita* este recunoscută ca fiind una dintre cele trei scripturi ortodoxe ale hinduismului, dimpreună cu *Upanișadele* și *Brahma Sutras*.

METODA DE STUDIU

Uniunea dintre sufletul individual și Absolut este scopul ultim și împlinirea supremă a *Bhagavad Gita*-ei, „Cântul închinat lui Dumnezeu“. Nimic nu rămâne nespus. Sanscrita, limba în care este transmis mesajul, este cunoscută sub numele de *devanagari*, sau limba zeilor. Tocmai de aceea se consideră că *Bhagavad Gita* este imposibil de tradus perfect într-o altă limbă. O simplă citire ori traducere nu va putea niciodată să ne redea toate nuanțele pe care le cuprinde. Pentru a studia această carte, va trebui să ne folosim de străvechea metodă vedică de studiu a

scripturilor. Aceasta utiliza trei pași: *sravana*, *manana* și *niddidhyasana* – ascultarea, contemplarea și experimentarea.

Primul nostru pas este prin urmare să ascultăm intonarea versurilor sanscrite. Cel de-al doilea este contemplarea înțelesurilor lor. Iar cel de-al treilea este punerea învățăturilor în practică. Însă mesajul ascuns al *Bhagavad Gita*-ei poate fi înțeles doar atunci când pătrundem din ce în ce mai adânc în profunzimile sufletului nostru. *Bhagavad Gita* nu este o scriptură din care să citim în fiecare zi și apoi să o punem deoparte cu reverență, în speranța că fiecare citire a ei ne va aduce beneficii spirituale. *Bhagavad Gita* trebuie să fie asimilată în adâncul ființei noastre, astfel încât să ajungem să o trăim cu toată ființa. Cuvântul *gita* înseamnă „cânt“, iar *Bhagavad Gita* se traduce prin „Cântul (închinat) lui Dumnezeu“, prin urmare ea este Cântul Vieții, al existenței și omniscienței, cel care ne poartă către starea supremă de beatitudine – *sat*, *cit* și *ananda*!

Există două întrebări care apar adesea în minte atunci când se citește *Bhagavad Gita*: de ce un asemenea mesaj spiritual măreț a trebuit să fie transmis pe un câmp de luptă, și de ce Krishna, unul dintre principalele caractere ale hinduismului, religie ce proclamă legea lui *ahimsa*, adică a non-violenței, își îndeamnă discipolul, Arjuna, să lupte! Dar aceste întrebări vor primi răspunsuri detaliate de-a lungul primelor două capitole ale *Bhagavad Gita*-ei.

Înainte de a pătrunde în textul propriu-zis al *Bhagavad Gita*-ei, ar trebui să cunoaștem câte ceva din realitatea istorică în care este situată acțiunea ei, și să avem de asemenea o scurtă trecere în revistă a istoriei spirituale a Indiei, care a condus la acest episod.

VEDELE

Cele mai vechi scripturi ale credinței hinduse sunt patru la număr și sunt cunoscute sub numele de *Vede*. În fapt, ele sunt

cele mai vechi scrieri de filosofie spirituală cunoscute, din istoria omenirii.

Fiecare *Veda* este, la rândul ei, împărțită în patru secțiuni. Primele trei secțiuni nu intră în aria de interes cuprinsă în această lucrare, însă ultima secțiune a fiecărei *Vede* este cunoscută sub numele de *Upanișada* și la modul colectiv poartă numele de *Vedanta*, ceea ce înseamnă „sfârșitul *Vedelor*“. Cuvântul *veda* în sine se traduce prin „cunoaștere“. Astfel, sfârșitul ori punctul culminant al întregii cunoașteri este realizarea Supremului, și acesta este subiectul de studiu al *Upanișadelor*.

Limbajul *Vedelor* este straniu, mitic și învești mântat în alegorii. Tocmai de aceea, este foarte dificil pentru mintea obișnuită să îi pătrundă toate înțelesurile. Căci învățătura pe care ele o prezintă este o învățătură esoterică, destinată doar celor inițiați. La modul general, se consideră că înțelepții vedici sau *rishi* au reușit să recunoască Adevărul Ultim și să îl trăiască în propria lor ființă, cufundați fiind într-o stare transcendentă de conștiință care le-a îngăduit să aibă viziunea supramentală. Limbajul lor este învești mântat în mister și nu poate fi înțeles de oamenii obișnuiți, care trăiesc pe niveluri inferioare de conștiință.

Vedele sunt numite *anaadi*, sau fără de început. Ele conțin cunoașterea Ființei Supreme, care este fără de început și fără de sfârșit. Însă studiul *Vedelor* este o strădanie ce poate să dureze o viață întreagă. Ființa trebuie să fie inițiată de la o vârstă fragedă și să petreacă apoi mulți ani alături de un Guru competent, pentru a stăpâni intonarea corectă a cânturilor, și apoi și mai mulți ani pentru a le desluși înțelesurile. Prin urmare, societatea vedică a creat o clasă specială de oameni, numiți brahmini, care să se specializeze doar în studiul *Vedelor*. Restul societății avea obligația morală de a-i proteja pe brahmini și de a avea grijă de nevoile lor, întrucât ei erau păstrătorii Adevărului Suprem.

Lumea le datorează foarte mult brahminilor pentru că au reușit să mențină vie această cunoaștere extraordinară, vreme de mai bine de zece mii de ani. Dacă această castă nu ar fi existat, această învățătură esoterică s-ar fi cufundat în uitare cu mult timp în urmă. Întrucât această tradiție era una orală, multe reguli au fost elaborate în cărțile vedice destinate foneticii, numite *shiksha*, pentru a asigura puritatea absolută a tonului, a intensității și inflexiunilor, conform cu cerințele *Vedelor*. Sunetul este aspectul cel mai important în intonarea *mantra*-elor vedice, deoarece chiar dacă o ființă nu le cunoaște sensul, intonarea lor corectă garantează apariția rezultatelor scontate. Prin urmare, observăm că înțelepții și profeții vedici și-au luat precauții elaborate pentru a asigura puritatea sunetului. Este ceva uluitor faptul că, spre deosebire de alte limbi, care se schimbă odată cu trecerea timpului, limba vedică nu s-a schimbat, iar *mantra*-ele sunt intonate astăzi exact în același mod în care erau intonate și acum peste zece mii de ani!

Chiar și dacă studiem *Vedele* dintr-un punct de vedere pur istoric, se poate spune că ele sunt expresia extatică a experienței rasei noastre în zorii civilizației. Cea mai timpurie mărturie istorică din lume este conferită de *Vede*. Ele sunt mult mai valoroase decât vasele de cupru, ori inscripțiile în piatră. După cum spuneam anterior, fiecare *Veda* se sfârșește cu o serie de scrieri cunoscute sub numele de *Upanișade*. *Upanișadele* cuprind cele mai înalte adevăruri filosofice care au fost vreodată percepute de mintea omenească, cele mai înalte adevăruri spirituale pe care intelectul omenesc a fost în stare să le conceapă.

Era vedică a fost cu certitudine vârsta de diamant a vieții spirituale indiene; și este posibil ca ea să fi fost vârsta de diamant a vieții spirituale umane. Astfel, descoperim că restul istoriei religiei hinduse își extrage inspirația și susținerea din acest vast rezervor de putere spirituală.

După epoca vedică, se pare că gândirea spirituală indiană a cunoscut o perioadă de acalmie. Cele mai înalte culmi care au putut fi atinse de mintea spirituală au fost deja cucerite, prin urmare nu mai este nimic de spus. Și aceasta rămâne real chiar și în zilele noastre. Dacă ființa reușește să înțeleagă *Vedele* și să își ducă viața în conformitate cu îndrumările lor, nu mai este nimic de realizat. Dar aceste adevăruri sunt mult prea nobile pentru ca mintea omenească obișnuită să le poată pătrunde; și astfel descoperim Vârsta de Aur a hinduismului, numită epoca puranică.

PURANELE

Fără *Purane*, religia vedică, oricât de sublimă ar fi fost, ar fi căzut pradă uitării, aidoma străvechilor mistere egiptene, a culturilor macedonene și cretane. Deși aceste culturi atinseseră niveluri înalte de spiritualitate, ele au fost șterse de pe fața pământului datorită lipsei de comunicare cu masele.

Dacă religia trebuie să slujească vreunui scop, ea trebuie să aibă capul în ceruri, iar picioarele bine înfipte în pământ. Autorii *Puranelor* au fost și ei *rishi*, însă de o altă factură. Datorită grijii și compasiunii lor, adevărurile *Vedelor* au fost aduse pe nivelul de înțelegere al omului obișnuit. Deși este dificil pentru mintea omenească să înțeleagă aspecte abstracte precum noblețea, frumusețea, adevărul etc., chiar și un copil poate aprecia un om nobil, o femeie frumoasă ori o persoană onestă.

Puranele au proiectat aceste adevăruri abstracte în viețile marilor *avatara*-și, cât și în viețile înțelepților și ale regilor sfinți. Cei care citesc *Puranele* sunt mișcați și își doresc să urmeze exemplul acestor suflete nobile și astfel să-și schimbe viețile lor materialiste și să le umple cu grație și noblețe.

POVESTIRILE

Rishi Valmiki și Vyasa au scris aceste cărți într-o formă care

să fie cât mai accesibilă pentru o minte simplă – sub forma unor povestiri. Înțeleptul Vyasa este autorul celor optsprezece *Purane*, cât și al marii epopei *Mahabharata*. Înțeleptul Valmiki este autorul *Ramayana*-ei, primul poem epic compus vreodată în lume. Valmiki a fost de altfel contemporan cu marele *avatara* Sri Rama și a scris despre marile fapte eroice ale acelei încarnări dumnezeiești într-o formă care a inspirat generații de indieni, vreme de mai bine de zece mii de ani. Aceste două mari epopei au fost scrise intenționat sub forma unor povestiri. Căci sub paginile povestirilor a fost ascuns un mesaj profund, astfel încât atât ascultătorul, cât și povestitorul să poată să urce pe scara spirituală în timp ce ascultă, respectiv narează, povestirea.

Puranele sunt destul de diferite între ele, însă toate expun cele mai înalte standarde ale eticii și moralei, în așa fel încât să satisfacă orice tip de devot – pe cel intelectual, pe cel filosof, cât și pe cel emoțional. Prin personajele povestirilor s-a urmărit portretizarea fiecărui tip de virtute pe care trebuie să ne străduim să o dobândim, cât și portretizarea fiecărui viciu pe care trebuie să îl evităm. Poate să existe oare un exemplu mai elocvent de onestitate decât cel al lui Harishchandra, de dreptate precum în cazul lui Yudhishtira, de recunoștință și caritate precum în cazul lui Karna, sau de perfecțiune omenească precum cea a lui Sri Rama, de castitate precum cele ale lui Savitri și Sita, ori de *bhakti* precum cea a lui Hanuman, de renunțare precum cea a lui Bhishma și Bharata, de pasiune oarbă precum cea a lui Ravana, sau de aroganță și invidie precum cea a lui Duryodhana? Exemplele sunt practic fără de sfârșit, și ele ne arată calea care trebuie urmată pentru a atinge perfecțiunea morală într-un mod mult mai grăitor decât orice poruncă. Povestirile ne mai arată că, deși uneori destinul pare să fie irevocabil, răul poate fi diminuat și se poate chiar trece dincolo de el, prin intermediul rugăciunii și a penitențelor asumate, cât și prin grația lui Dumnezeu. Există numeroase asemenea episoade

relatate în *Purane*, care ne indică aceste mesaje cu multă claritate și încântare. Cu alte cuvinte, adevărurile vedice au fost inserate în *Purane* în așa fel încât, conștient sau inconștient, ascultătorii să se îmbibe de aceste adevăruri.

Povestirile puranice erau atât de simple și de ușor de înțeles, încât le erau în general povestite copiilor hinduși încă din fragedă copilărie. Și totuși, în aceste povestiri erau împletite adevărurile vedice, uneori redate prin gura unor personaje, alteori prin exemple oferite din regatele animalelor ori ale păsărilor. Astfel, aceste adevăruri erau prinse în chiar țesătura vieții de zi cu zi a copilului hindus, astfel încât el să poată duce o viață vedică, fie că știa, fie că nu știa aceasta. Tocmai de aceea se spune adesea că hinduismul este un mod de viață, și nu o religie. În fapt, chiar cuvântul hinduism în sine este o interpretare greșită. Religia urmată de hinduși este cunoscută drept *Sanatana Dharma* – Legea Eternă a Dreptății. Aceasta propovăduiește adevărurile eterne care se revelează de la sine în mințile și inimile purificate ale ființelor umane, din eră în eră și din civilizație în civilizație. Ea nu este privilegiul aparte sau proprietatea exclusivă a vreunei nații ori a vreunei țări.

Prin acțiunile lor pline de compasiune, înțelepții puranici s-au asigurat că modul virtuos de viață prezentat în *Vede*, acea *Sanatana Dharma*, se putea strecura în viețile fiecărui bărbat, femeie și copil din India antică și că nu era rezervat doar unor caste anume, unor caste alese, așa cum era studiul *Vedelor*.

Bhagavad Gita apare în mijlocul marii epopei *Mahabharata*. Ea este fructul pe deplin copt al marelui copac al *Vedelor*. Însă indiferent cât de mare este copacul, doar fructul lui are o valoare practică. Prin urmare *Bhagavad Gita* este esența dublu rafinată a *dharma*-ei vedice.

Bogăția și puterea trec precum un vis,
Frumusețea pălește aidoma florii,
Viața, oricât de lungă, trece precum un val.

MAHABHARATA

Pentru o mai bună înțelegere a *Bhagavad Gita*-ei, trebuie să cunoaștem câte ceva din povestea *Mahabharata*-ei. Povestirea atinge toate valorile reale ale societății omenești – religie, etică și morală. Aceste valori sunt prezentate în saga dinastiei Kuru, care a domnit în India cu aproximativ zece mii de ani înainte de Christos.

Capitala dinastiei Kuru a purtat numele de Hastinapura, oraș care există și în zilele noastre, fiind situat la câțiva kilometri depărtare de actualul oraș indian Meirut. Cealaltă capitală, construită ulterior de către Pandava-și, a purtat numele de Indraprastha. Actualul oraș Delhi a fost construit pe ruinele sale. Personajele principale care apar în această povestire sunt Bhishma, străm oșul clanului Kuru, care s-a născut ca fiu al marelui rege Santanu și a soției sale, Ganga. Deși Bhishma era moștenitorul de drept al tronului dinastiei Kuru, el a renunțat la tron și și-a asumat legământul celibatului, pentru a-și putea ajuta tatăl. Bhishma avea doi nepoți, pe nume Dritarashtra și Pandu. Primul era orb din naștere și, prin urmare, deși era cel mai în vârstă, cel care a moștenit tronul regatului a fost fratele lui mai mic, Pandu. Dritarashtra a avut o sută de fii, care au fost cunoscuți sub numele colectiv de kaurava-și, dintre care cel mai mare era Duryodhana. Fiii lui Pandu au fost cunoscuți sub numele de pandava-și. Cel mai mare dintre ei, Yudhishtira, era o personificare a tuturor virtuților. Cel de-al doilea, Bhima, era un bărbat de o forță uluitoare. Cel de-al patrulea și al cincilea dintre fii erau gemenii extraordinari de frumoși pe nume Nakula și Sahadeva. Cel de-al treilea pandava a fost Arjuna, cel căruia i-a fost de altfel oferit discursul din *Bhagavad Gita*. El era un arcaș strălucit. Un arcaș trebuie să dea dovadă de o mare putere de concentrare, cât și de o mare determinare, astfel încât să lovească punctul ochit, și toate aceste calități pot fi regăsite în

Arjuna.

Întrucât Pandu a murit înainte ca Yudhishtira să ajungă la vârsta maturității, pandava-șii au fost aduși să locuiască dimpreună cu verișorii lor, kaurava-șii, în orașul Hastinapura, sub îndrumarea plină de iubire a lui Bhishma și tutela extraordinară a preceptorului lor, Drona. Frații pandava excelau în tot ceea ce făceau, aveau o natură nobilă și ascultătoare, astfel încât erau iubiți de toată lumea. Verișorii lor, kaurava-șii, nu puteau însă accepta acest lucru. Ajutați și ațâțați de răutăciosul lor unchi, Shakuni, ei au pus la cale să îi ucidă pe pandava-și și să păstreze regatul doar pentru ei. Cu toate acestea, datorită grației lui Dumnezeu, kaurava-șii au fost înfrânți în fiecare încercare criminală a lor, care a mers de la incendiu provocat, la tentativă de crimă.

Atunci când Yudhishtira a fost încoronat ca moștenitor al tronului, Duryodhana a încercat să-i ardă de vii pe pandava-și, într-un palat ce fusese construit special pentru a arde extrem de ușor. Unchiul lor, Vidura, i-a avertizat de acel plan laș, și astfel pandava-șii au reușit să fugă în pădure, unde s-au ascuns, astfel încât kaurava-șii au putut să creadă plini de bucurie că verișorii lor au murit. Cu toate acestea, pandava-șii au reușit să formeze o alianță de război cu puternicul regat al panchala-șilor, atunci când Arjuna a câștigat mâna lui Draupadi, prințesa din Panchala, datorită îndemânării sale în tirul cu arcul. Și aceasta este perioada în care Krishna își face apariția în viețile pandava-șilor. El era atât verișorul lor, cât și prietenul lor devotat. El era de asemenea o încarnare dumnezeiască. Din acel moment înainte, el a luat viețile pandava-șilor în mâinile sale divine, îndrumându-i de-a lungul cursului furtunos al vieților lor. Cu sprijinul său și al regatului Panchala, pandava-șii s-au întors în Hastinapura, pentru a-și revendica moștenirea de drept. După multe discuții, Duryodhana a acceptat să le ofere jumătate din regat. Păstrând capitala pentru sine însuși, el le-a dat pandava-

șilor o porțiune de pământ pustiu și junglă, din partea de sud a regatului Kuru. Cu toate acestea, întrucât Krishna i-a sprijinit, ei au primit ajutorul arhitectului divin Visvakarma, care a transformat jungla într-un oraș minunat, oraș pe care ei l-au numit Indraprastha, drept tribut lui Indra, conducătorul tuturor zeilor. Și acesta este locul pe care se ridică astăzi orașul Delhi.

PLANUL MÂRȘAV AL ÎNDEPĂRTĂRII PANDAVA-ȘILOR

Yudhishtira a fost un rege înțelept și drept, iar ținutul a înflorit sub domnia sa. La o ceremonie magnifică numită *Rajasuya yajna,* Yudhishtira a fost proclamat împăratul Indiei. Kaurava-șii, care erau și ei de față, nu au putut îndura să vadă prosperitatea verișorilor lor. După vizita lor în Indraprastha, Duryodhana, cuprins de invidie, nu a mai putut nici mânca, nici dormi. Pentru a-l ajuta, unchiul său, Shakuni, a pus la cale un plan mârșav prin care pandava-șii să fie deposedați de întreaga lor bogăție, fără a se vărsa nici măcar o picătură de sânge și fără a se cheltui vreun ban! La un joc de noroc, care a fost aranjat de Shakuni, Yudhishtira și-a pierdut întreaga avere, inclusiv pe cei patru frați ai săi, pe care i-a pus în joc drept miză, unul câte unul. Într-un sfârșit, când nu mai avea ce să mai piardă, Duryodhana l-a ironizat și l-a provocat pentru ultima mână. Iar miza avea să fie chiar soția sa – Draupadi. Pentru a-l ațâța cu acel act teribil, Duryodhana i-a promis că, dacă va câștiga această ultimă mână, îi va da înapoi tot ceea ce el, Yudhishtira, pierduse până atunci. Chinuit și tulburat cum era, sărmanul rege a acceptat și bineînțeles că a pierdut-o și pe iubita lui soție, iar Duryodhana a poruncit ca Draupadi să fie adusă cu forța la curtea sa.

Scena care a avut loc atunci este una dintre cele mai încărcate din punct de vedere spiritual dintre toate scenele epopeii. Draupadi a fost târâtă la curtea regală unde, cu mult curaj, s-a înfățișat adunării și i-a întrebat pe cei de față dacă soțul

ei o pusese drept miză înainte sau după ce s-a pierdut și pe sine însuși, caz în care el nu mai avea niciun drept să o mai pună drept miză, el fiind deja un sclav al kaurava-șilor. Întreaga adunare a kaurava-șilor a rămas tăcută, în timp ce soții ei au plecat capetele plini de rușine. Duryodhana a poruncit atunci ca Draupadi să fie dezbrăcată de haine în fața tuturor. Draupadi s-a uitat disperată în jur pentru ajutor, dar nu a fost nimeni care să îndrăznească să ridice măcar un deget pentru a o salva. Iar Dushhasana, fratele lui Duryodhana, începuse deja să tragă de *sari*-ul ei. Ea a încercat cu disperare să-și acopere sânii cu mâinile și i-a implorat pe bătrânii adunării să o ajute. Atunci, Draupadi a înțeles că nu era nimeni pregătit să o ajute acolo, nici măcar soții ei, care erau cei mai mari luptători din acele vremuri. Abandonând orice speranță de a încerca să își mai salveze onoarea, ea și-a ridicat brațele la cer și l-a implorat pe Krishna să o salveze. Spre uluirea mulțimii adunate, deși Dushhasana trăgea de *sari*-ul ei, tot ceea ce se petrecea era că lângă el grămada de țesătură din *sari*-ul lui Draupadi creștea și creștea, iar el tot nu reușea să o dezbrace! Iar când planul său gargantuesc a fost complet epuizat, el s-a prăbușit istovit la pământ, în timp ce Draupadi continua să cânte și să cheme numele lui Krishna, pe deplin absorbită în starea de extaz dumnezeiesc. Ea realizase că Dumnezeu și doar Dumnezeu este capabil să ne salveze din orice situație de viață ne-am afla. Și aceasta este, bineînțeles, o mare lecție spirituală pentru noi toți.

Acest miracol a părut că readuce judecata celor de față, iar Dritarashtra a poruncit ca pandava-șii să-și primească înapoi regatul. Bineînțeles că fiii lui au refuzat să îi asculte porunca și, într-un sfârșit, au acceptat ca pandava-șii dimpreună cu soția lor, Draupadi, să fie exilați în pădure pentru doisprezece ani. Cel de-al treisprezecelea an urma să fie petrecut incognito într-un oraș binecunoscut. Dacă aveau să fie descoperiți în timpul celui de-al treisprezecelea an, ei trebuiau să ia de la capăt întreaga

pedeapsă. Dar dacă aveau să o ducă la bun sfârșit, Duryodhana a promis să le dea înapoi partea lor din regat.

DECLARAȚIA DE RĂZBOI

Pandava-șii și-au petrecut cei doisprezece ani în pădure acumulând bogăție spirituală, în timp ce kaurava-șii au acumulat ura locuitorilor din regat. Cel de-al treisprezecelea an a fost petrecut la curtea unui rege vecin, iar la sfârșitul lui, ei au trimis un mesaj la curtea regatului Kuru, cerând să le fie înapoiată partea lor de regat. Credincios naturii sale pervertite, Duryodhana nu și-a ținut cuvântul dat. Yudhishtira își dorea din tot sufletul să evite războiul cu orice preț și l-a implorat pe Krishna să meargă la curtea regatului Kuru pentru a căuta reconcilierea și a îndepărta amenințarea războiului, dacă era posibil. În fapt, Yudhshtira era pregătit să meargă oricât de departe de dragul păcii, așa că l-a trimis pe Krishna ca ambasador la curtea regatului Kuru, cu instrucțiuni de a opta pentru pace, chiar și cu prețul onoarei. El i-a spus lui Krishna să ceară jumătatea de regat care era dreptul lor, și dacă avea să fie refuzat, să ceară cinci cetăți, și dacă și așa era refuzat, să ceară cinci sate, și dacă nici aceasta nu era acceptabil pentru Duryodhana, Yudhishtira era gata să încheie înțelegerea pentru cinci palate, pentru el și frații lui. Duryodhana a râs batjocoritor la toate aceste eforturi plăpânde de reconciliere, sau cel puțin așa le vedea el. El a luat în râs pandava-șii pentru lașitatea lor și i-a spus lui Krishna că le va da cinci vârfuri de ac de pământ.

„Nu sunt de acord să îi dau absolut nimic“, a spus el. „Te du dară și le spune acelor lași că, dacă într-adevăr își doresc regatul, atunci să vină și să lupte pentru el, ca niște adevărați kshatriya-și.“ Astfel, spre mâhnirea lui Yudhishtira, războiul a devenit inevitabil. Deși el și frații lui, cât și soția lor fuseseră teribil de umiliți în fața tuturor, înșelați și lipsiți de drepturile lor, cu toate acestea Yudhishtira fusese gata să renunțe la mare parte din

regat pentru a evita vărsarea de sânge. Acum însă nu mai avea nicio altă alternativă, decât să se plece în fața destinului și să înceapă să facă pregătiri pentru război.

PARTHASARATHY

Duryodhana se gândise la război de îndată ce a văzut că pandava-șii își ispășiseră pedeapsa, și își adunase deja armata, cu mult înainte ca pandava-șii să se fi gândit chiar la război. Însă așa a fost să fie că armata Yadava, ce aparținea lui Krishna, nu promisese sprijin niciunei părți. Bineînțeles că Duryodhana știa că Krishna avea să se alieze cu pandava-șii, dar s-a gândit că merita să încerce să meargă și să ceară ajutorul. Atât Arjuna, cât și Duryodhana au mers în cetatea Dvaraka, pentru a-l vedea pe Krishna. Krishna le-a oferit să aleagă: ei puteau avea fie armata, fie pe el însuși. Duryodhana a obiectat, spunând că înțelegerea ar fi fost nepărtinitoare doar dacă Krishna ar fi fost de acord să nu lupte. Râzând, Krishna a acceptat acea propunere strigător la cer de necinstită. Și, întrucât Arjuna fusese primul care îl văzuse pe Krishna, i-a oferit acestuia dreptul de a alege primul. Spre ușurarea lui Duryodhana, Arjuna l-a ales fără nicio ezitare pe Krishna – singur și neînarmat –, în timp ce Duryodhana a înșfăcat cel mai bun regiment al armatei Yadava, cunoscut sub numele de Narayana Sena, unde se aflau și mulți dintre fiii lui Krishna. Krishna i-a spus atunci lui Arjuna că, întrucât acceptase să nu ia armele în mâini, avea să ia în mâini frâiele carului lui Arjuna și să devină astfel conducătorul carului său de luptă! Și așa Krishna a primit numele de Parthasarathy, conducătorul carului de luptă al lui Partha sau Arjuna. Cele două armate s-au întâlnit pe câmpul de luptă al clanului Kuru, cunoscut sub numele de Kurukshetra. Acesta se află la aproximativ 100 de kilometri depărtare de Delhi. Bătălia a durat vreme de optsprezece zile, la sfârșitul cărora kaurava-șii au fost cu toții puși pe fugă, și astfel imperiul lor a revenit pandava-șilor. *Srimad*

Bhagavad Gita redă discuția dintre Krishna și Arjuna, în timp ce aceștia se aflau în carul de luptă și așteptau începerea bătăliei.

Pe când cele două armate se întâlneau la Kurukshetra, înțeleptul Vyasa a mers în Hastinapura, și acolo s-a întâlnit cu Dritarashtra, care era împreună cu ministrul său personal, Sanjaya. Vyasa i-a spus bătrânului rege despre semnele de rău augur care precedaseră războiul. El a arătat că acel război va avea consecințe dezastruoase: „Să nu te mâhnești de ce are să li se petreacă celor care stau acum în acele corturi frumoase din tabăra de război.“ Dar Dritarashtra nu a scos un cuvânt.

Vyasa a spus atunci: „O să-i confer lui Sanjaya viziunea divină. Lasă-l să meargă la Kurukshetra, căci nu i se va petrece nimic rău, și tot ceea ce are să se petreacă acolo, zi și noapte, chiar și ceea ce este gândit în minte, îi va fi cunoscut.“

„Așa să fie. Mergi atunci, Sanjaya!“ a spus Dritarashtra. „Rămâi în tabăra noastră și întoarce-te la mine când totul se va sfârși. Și atunci să îmi spui tot ce s-a petrecut.“

Sanjaya a făcut o plecăciune în fața regelui orb, după care el și Vyasa au părăsit palatul. Vyasa s-a întors în pădure, unde își avea sălașul, iar Sanjaya a mers pe câmpul de luptă.

Sanjaya s-a întors în zorii celei de-a zecea dimineți și l-a găsit pe rege stând singur, într-o cameră întunecoasă. Sanjaya a adus o lampă și a spus: „Maiestate, am venit să vă povestesc totul.“

Și acesta este începutul lui *Srimad Bhagavad Gita*, când Sanjaya și-a început povestirea.

Hari Aum Tat Sat
Aum asato ma sad gamaya,
Tamaso ma jyotir gamaya,
Mrityor ma amritam gamaya.

Aum Shanti! Shanti! Shantihi!

Poartă-ne de la ireal spre real,
De la întuneric la lumină,

Și de la moarte spre nemurire.
Aum Pace! Pace! Pace!

I
ARJUNA VISHADA YOGA
YOGA DESCUMPĂNIRII LUI ARJUNA

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Primul capitol al *Bhagavad Gita*-ei i-a fost povestit lui Dritarashtra, regele orb și părintele kaurava-șilor, de către înțeleptul său ministru, Sanjaya, căruia înțeleptul Vyasa, autorul *Mahabharata*-ei, îi conferise puterea viziunii dumnezeiești, de la distanță. Așezat în palatul din Hastinapura, Sanjaya i-a descris regelui orb în detalii cât se poate de clare tot ceea ce se petrecea pe câmpul de luptă, așa cum ar face-o un comentator de fotbal sau de crichet din zilele noastre.

Dar, întrucât toți bărbații sănătoși din regat erau obligați să ia parte la război, după ce i-a descris regelui planul bătăliei, Sanjaya a plecat pe câmpul de luptă. Restul povestirii i-a fost oferită regelui după cea de-a zecea zi, când Bhishma a căzut în bătălie. Dritarashtra, regele clanului Kuru, se născuse orb. Aceasta este o indicație a faptului că atunci când conducătorul este orb, nu putem să ne așteptăm decât ca și slujitorii săi să fie orbi în ce privește îndatoririle lor. Soția lui, Gandhari, s-a legat de bună voie la ochi. Acest indiciu ne arată că, deși ea recunoscuse nedreptățile făcute de soțul și copiii ei, alesese de bună voie să închidă ochii, așa cum putem vedea de-a lungul epopeii.

Un aspect important al *Bhagavad Gita*-ei, pe care trebuie să îl

păstrăm mereu în minte, este acela că ea se adresează luptătorului, omului de acțiune, și nu filosofului, înțeleptului ori sfântului. Tocmai de aceea spectrul aplicabilității ei este atât de larg, întrucât viața constă în mare parte din ceea ce e numit prin acțiune, și mai puțin din contemplație. Cei care pot să întoarcă spatele lumii și să urmeze o viață de ermit sunt, într-adevăr, puțini. Aceasta nu înseamnă că *Bhagavad Gita* condamnă contemplația. Nicidecum. Dar întrucât ține de legea naturii să acționăm, atunci cel mai folositor lucru pe care orice învățător ni-l va spune este ceea ce *Bhagavad Gita* subliniază în primele ei capitole. De-a lungul timpului, umanitatea a putut deja să atingă profundele adevăruri ale vieții spirituale, care au fost menționate în *Vede* și *Upanișade*, iar mai apoi sintetizate în *Purane*. În *Bhagavad Gita* descoperim însă o altă sinteză, cea a marii doctrine *karma yoga*, a filosofiei *advaita* sau non-dualiste a *Upanișadelor* și a teismului *Puranelor*.

Bhagavad Gita începe în dimineața zilei decisive de dinaintea începerii marelui război din *Mahabharata*. Ea începe cu cererea lui Dritarashtra ca Sanjaya să îi descrie scena bătăliei pe care cele două armate o făcuseră în formație de luptă. Caii erau în putere și neliniștiți, oamenii tensionați și gata de luptă, trompetele și scoicile sunau, comandanții strigau ordinele, steagurile fluturau, tobele se alăturau și ele larmei, iar scena era deja pregătită pentru ultimul act din drama vieților lor, marele punct culminant pe care cele două facțiuni îl așteptaseră și pentru care se pregătiseră mare parte din viața lor. Aceasta este scena de început a lucrării noastre spirituale, *Bhagavad Gita*. El a ales să cânte acest cântec în mijlocul câmpului de luptă, și nu în liniștea unei păduri, ori în atmosfera sacră a unui templu, ori în pacea unui *ashram*, ori în luminișurile din poieni, ci în mijlocul zgomotului și larmei unei bătălii. Dar care să fi fost motivul pentru care el a ales acest loc? Să fi fost oare o acțiune deliberată, sau o pură întâmplare? Trebuie să știm deja că acțiunile

Domnului, deși misterioase și greu de pătruns, nu sunt niciodată accidentale ori întâmplătoare. Nimic nu apare din întâmplare și nu dispare din întâmplare. Și atunci, care să fi fost scopul dumnezeiesc pentru care el a ales acel loc? Înainte de a discuta acest aspect, haideți să facem un pas mai departe, în cadrul primului capitol, și să vedem ce putem înțelege de acolo.

Înainte să părăsească curtea regală pentru a merge pe câmpul de luptă, Sanjaya i-a oferit regelui o scurtă descriere a tuturor generalilor din ambele tabere și a diferitelor activități care se desfășurau atunci. Brusc, descrierea lui a fost întreruptă de sosirea principalelor personaje din acea scenă – Arjuna, care era așezat în carul său de război, nerăbdător și gata de luptă, dimpreună cu Krishna, care ținea în mâinile sale ferme frâiele celor patru bidivii de culoarea laptelui, care erau încordați, pregătiți și nerăbdători și ei să ia parte la luptă. Apariția lor a fost izbitoare. Razele soarelui de dimineață dăduseră naștere unei aureole glorioase în jurul carului aurit, creând un nimb luminos în jurul capului lui Krishna. Și, pe când ținea cu fermitate în mâna lui stângă frâiele celor patru cai albi și înflăcărați, iar în mâna dreaptă ținea o mică biciușcă, Krishna s-a întors spre prietenul său, cu un zâmbet ghiduș pe chip. Arjuna stătea în spatele lui, înalt, frumos, ținând cu fermitate în mâna stângă faimosul său arc, Gandiva, având pe chip un zâmbet ce exprima încrederea în sine, scrutând cu privirea cele două armate. El i-a spus lui Krishna să poarte carul de luptă în mijlocul câmpului de bătălie, între cele două armate, pentru a le putea observa și a avea o viziune de ansamblu a armatei dușmane, înainte ca lupta să înceapă. Supus rolului său de conducător de car, Krishna, Domnul tuturor lumilor, a consimțit poruncii prietenului și devotului său și a condus carul în acel loc pustiu, dintre cele două armate. El a oprit magnificul lor car de luptă într-un loc strategic, chiar în fața înaintașului lui Arjuna, marele Bhishma, și a *guru*-lui său, Drona. El i-a spus apoi lui Arjuna: *„Privește-i pe*

toți acești oameni ai neamului Kuru, adunați astăzi aici.“

Dacă Krishna ar fi așezat carul de luptă în fața lui Duryodhana și a celorlalți kaurava-și, discursul *Bhagavad Gita*-ei nu ar mai fi avut loc niciodată. Poziționarea strategică a lui Krishna a avut un scop anume. Arjuna, puternicul arcaș al vremurilor sale, s-a uitat de jur împrejur pentru a observa armata dușmană și atunci, ceea ce a văzut nu au fost dușmanii lui, ci pe străbunicul lui, pe *guru*-l său, pe verișorii, prietenii, cunoscuții, învățătorii săi și chiar și pe nepoții săi. Brusc, asupra lui s-a abătut o schimbare neașteptată. În fața privirilor uluite ale celor de față, buzele lui au început să tremure, chipul lui s-a întunecat și arcul lui uriaș i-a căzut din mâna acum neputincioasă, lovind cu un sunet puternic fundul carului. El părea să fi fost lovit de chinurile vreunei boli cumplite și atunci a început să îl întrebe pe Krishna cu toată seriozitatea.

Arjuna fusese mereu un luptător neînfrânt, care nu s-a dat niciodată din fața unei bătălii drepte, însă acum, aflându-se în fața unei situații inevitabile, în care trebuia să lupte împotriva preaiubitului său străbunic și a *guru*-lui său, se vedea incapabil să-și joace rolul său de luptător.

O schimbare psihologică radicală a apărut atunci în sufletul său, făcându-i întregul trup să tremure datorită slăbiciunii emoțiilor sale, și Arjuna i-a mărturisit lui Krishna că nu poate să lupte. Arcul i-a căzut din mâna lipsită parcă de putere și Arjuna însuși s-a lăsat moale în partea din spate a carului său de luptă, precum un specimen nefolositor al umanității, slăbit de emoții și incapabil să gândească ori să acționeze corect. Și acestui luptător, acestui om de acțiune, care era acum o epavă a ființei măreațe ce fusese cândva, îi va oferi Krishna, prietenul, îndrumătorul și Domnul său, mesajul prezentat în *Bhagavad Gita*.

Astfel, primele scene ale *Bhagavad Gita*-ei reușesc să ne facă să înțelegem începutul acestei drame.

DE CE CÂMPUL DE LUPTĂ?

Există două întrebări care uluiesc mintea cititorului, încă de la început. Prima este de ce o asemenea învățătură sacră precum *Bhagavad Gita* a trebuit să fie oferită pe un câmp de luptă. Cu siguranță Domnul ar fi putut să aleagă un loc mult mai adecvat. De ce să nu fi fost un *ashrama*, ori o pădure, ori un templu, sau orice alt loc, dar nu un câmp de luptă? Cea de-a doua întrebare este de ce un mare preceptor spiritual precum Krishna și-a împins discipolul să se angreneze într-o acțiune atât de violentă, mai degrabă decât să îl încurajeze să practice *ahimsa* ori non-violența, care este unul dintre fundamentele hinduismului?

Haideți să analizăm mai întâi prima întrebare. Lumea este un *dharmakshetra* sau un câmp al dreptății pe care Domnul, care este protectorul *dharma*-ei, este prezent în mod activ. Viața este alcătuită din dualitățile bine-rău, bucurie-tristețe, lumină-întuneric, frumusețe-urâțenie, și toate merg împreună. Acestea sunt corelativele opuse, și una nu poate exista fără cealaltă. Noi cunoaștem bucuria doar pentru că am trăit tristețea, cunoaștem lumina pentru că am trăit și în întuneric. O ființă care trăiește mereu în lumina soarelui nu va cunoaște niciodată înțelesul luminii, deoarece ea nu a experimentat vreodată întunericul. Cu toate acestea, mintea omului caută mereu fericirea, atașându-se de așa-numita parte pozitivă a acestor dualități, negând-o pe cealaltă. Dar viața este o monedă cu două fețe. A accepta o parte și a o nega pe cealaltă este destul de lipsit de spirit practic. Din acest punct de vedere, hinduismul este unic în istoria religiilor, deoarece nu caută să propovăduiască un sentimentalism etic care acceptă să privească asupra naturii ca fiind doar bună și frumoasă – care se revarsă din forma binevoitoare a lui Lakshmi –, dar care refuză să îi accepte masca teribilă și fioroasă – ceea ce ne înspăimântă pe chipul lui Kali. În fapt, această filosofie nu este destinată spre studiu copiilor de grădiniță, ci acelora care au

absolvit universitatea vieții spirituale și care au avut curajul să accepte că, deși binele a fost creat de Dumnezeu, atât binele, cât și răul se află în puterea lui Dumnezeu. Filosofia *Bhagavad Gita*-ei nu este pentru cei slabi ori lași, cărora le este teamă să privească viața în față, așa cum este ea.

Până când nu avem curajul să acceptăm existența așa cum este ea, nu vom fi niciodată capabili să găsim soluții la cererile ei, adesea conflictuale. Armonia trebuie să fie urmărită și obținută chiar și atunci când trebuie să trecem prin vremuri de discordie. Războiul și distrugerea nu sunt, bineînțeles, de dorit, însă atunci când sunt inevitabile, ele par să fie principiul nu doar al vieții noastre materiale, ci și al vieții noastre spirituale. Viața este adeseori un câmp de luptă între forțele binelui și răului, iar ființa umană este așezată în centrul acestui câmp, care este când străbătut de bine, când înecat de rău. Forțele răului, așa cum sunt ele prezentate în *Mahabharata*, par să fie cu mult mai puternice decât forțele binelui, și este evident doar o aparență. Aidoma lui Arjuna, și noi suntem așezați în acest ținut pustiu, situat între cele două forțe opuse, întrebându-ne cum am putea să ne conducem mai bine carul de luptă printre ele, astfel încât să fim victorioși. În fiecare clipă suntem forțați să luăm o decizie, ori alta. Tulburați și sfâșiați între aceste două forțe de neîmpăcat din propria noastră natură, adesea nu știm ce anume să facem. Chiar și în interiorul corpului nostru fizic pare să se ducă o luptă continuă între forțele atacatoare ale germenilor, bolilor, bătrâneții și morții, și organismul care se apără în permanență și caută cu vitejie să reziste și să protejeze citadela trupului, luptă pe care o câștigă la început și pe care o pierde, într-un sfârșit. Nimeni nu poate pretinde că este în întregime non-violent, dacă nu a experimentat niciodată violența.

Universul, aidoma trupurilor noastre, este caracterizat de o activitate extraordinară, plină de conflicte și lupte. Lumea în care trăim este o lume teribilă, periculoasă și distructivă. În

această lume devoratoare, ființa umană înaintează, păstrând un echilibru precar între forțele binelui și răului din interiorul și exteriorul ei. Cu fiecare pas pe care îl face, ceva este sfărâmat ori distrus, fie că ea își dorește sau nu aceasta. Indiferent cât de mare este credința noastră în *ahimsa* sau non-violență, fiecare suflare de viață este de asemenea și o suflare de moarte. Și există toate șansele ca fiecare suflare pe care o avem să fie ultima din această viață. Cu fiecare suflare pe care o avem, noi ucidem un milion de bacterii microscopice. Ca nou-născuți, noi intrăm pe acest câmp de luptă, acest Kurukshetra al vieții, cu un țipăt, după ce am petrecut multe ore în ieșirea strâmtă a uterului, și multe luni ghemuiți și contorsionați în pântecele mamei noastre. Odată ajunși afară în lume, noi ne jucăm rolul din drama vieții pe o scenă pe care aparent nu noi am creat-o, și urmând un scenariu pe care aparent nu noi l-am ales! Într-un sfârșit, ieșim de pe scenă, cu un strigăt de durere și teamă, fără să știm ce ne așteaptă. Acest câmp de luptă al vieții îi este prezentat lui Arjuna în toată dimensiunea lui terifiantă în capitolul al XI-lea – *Vishvarupa Darshana*. Pandava-șii și kaurava-șii reprezintă conflictul dintre cele două mari mișcări, cea centripetă și cea centrifugă, dintre divin și demoniac, conflict pe care Krishna îl descrie în capitolul al XVI-lea. *Dharma* ne conduce la spiritualitate, în timp ce *adharma* ne duce și mai adânc, în materialism. Cele două forțe nu sunt ireconciliabile, întrucât pornesc din aceeași sursă. Pandava-șii și kaurava-șii sunt verișori și au strămoși comuni. Lumea mai este de asemenea numită și *tapaskshetra*, ori câmpul austerității sau disciplinei. Dumnezeu este atât judecător, cât și mântuitor. El menține și distruge, în același timp. El este atât Vishnu, cât și Shiva.

Haideți să aruncăm acum o privire asupra creației lumii exterioare. Toate lucrurile din această lume, inclusiv pământul, au luat naștere din confruntarea atotputernicelor forțe ale materiei. Se pare că aici nu există nicio construcție, fără o

distrugere anterioară a tot ceea ce a existat înainte. Cel care mănâncă acum va fi la rândul lui mâncat – aceasta pare să fie formula existenței. Dar cu siguranță aceasta nu poate să fie singura imagine a vieții. Acest aspect respingător conține în el secretul armoniei ultime. *Bhagavad Gita* ne spune că deși aspectul exterior este cel al unei existențe ce merge înainte prin intermediul luptei și măcelului, cu toate acestea există un aspect interior, și acesta este cel al Ființei Universale care se împlinește pe sine în această vastă creație, în și prin distrugere. Kurukshetra este de asemenea și Dharmakshetra, locul în care dreptatea va triumfa. Dar înainte să ajungem pe această Dharmakshetra, trebuie să luptăm și să ne străduim să ieșim de pe Kurukshetra. Dar cum ar putea cineva să facă aceasta fără a-și mânji mâinile cu sânge? Cum am putea să ne luptăm fără să comitem niciun păcat, întrucât trebuie să luptăm pe mii de fronturi de luptă diferite înainte să ajungem în țara mult visată. Nu este suficient să predicăm iubirea universală, atunci când nu suntem în stare să ne iubim nici măcar vecinii. Nu este suficient ca mâinile noastre să rămână curate, pentru ca legea conflictului și distrugerii să piară din această lume.

Iubirea pe care o predicăm a fost în mod constant o putere distructivă în istoria lumii. Chiar și iubirea pentru Dumnezeu, atunci când a fost trecută prin filtrul ego-ului uman, a fost responsabilă pentru foarte multe masacre și multă distrugere. Cele mai sângeroase războaie din istoria omenirii s-au dus în numele Prințului Păcii. Iar până când ființa umană nu va începe să realizeze divinitatea din ea însăși, cât și din ceilalți, nicio învățătură despre iubire și non-violență nu o poate salva de la coșmarul urii și violenței pe care ea însăși l-a creat. *Bhagavad Gita* ne învață cum să descoperim această divinitate, transformând astfel Kurukshetra în Dharmakshetra. Există o lege care operează în lumea exterioară, așa cum există o lege care operează în cadrul trupurilor noastre și care integrează

aparentele forțe conflictuale din exterior, așa cum sunt integrate celulele trupului nostru într-un întreg. Fiecare celulă din trupul nostru este diferită de celelalte, fiecare gând este diferit de altul, dar cu toate acestea există o lege care integrează structura psihică și structura fizică atât din punct de vedere individual, cât și universal. Aceasta este *dharma* cosmică sau legea dreptății. Prin urmare, câtă vreme există activitate, mișcare, distrugere și transformare, există și organizare, echilibru și armonie, începând de la atom și până la dimensiunile sistemului solar, și chiar dincolo de acesta. Gândindu-ne la aceste aspecte, miracolul vieții este faptul că ființa umană continuă să-și mențină echilibrul, în ciuda forțelor copleșitoare ale distrugerii care o asaltează din toate părțile, și aceasta deoarece Kurukshetra este prima și cea mai importantă Dharmakshetra. Câmpul de luptă al vieții este primul și cel mai important câmp pe care se manifestă justiția divină. Iar câtă vreme noi suntem războinici, de voie sau fără de voie, pe acest câmp de luptă, suntem duși dintr-o parte în alta de către caii nărăvași ai carului nostru de luptă asupra căruia nu avem control, fără să știm care este adevăratul nostru țel, adevărata noastră natură, adevăratul nostru destin, victime neajutorate în mâinile mecanismului orb al naturii, prins în plasa țesută de cele trei fire ale lui *sattva*, *rajas* și *tamas*, pradă capriciilor și toanelor, incapabili să ne controlăm gândurile, trupurile și viețile. *Bhagavad Gita* ne arată cum să ieșim din această sclavie și să pășim în libertatea Vieții Divine.

ALEGORIA CARULUI DE LUPTĂ

Câmpul de luptă este astfel o reprezentare alegorică a vieții. Nicio altă punere în scenă nu ar fi fost mai potrivită pentru o povestire spirituală, care ne învață cum să supraviețuim și să evoluăm spiritual, chiar și în mijlocul câmpului de luptă al vieții. Faimoasa reprezentare descriptivă din *Bhagavad Gita* este aceea a unui car de luptă tras de patru cai nărăvași în care erau așezați

Arjuna și Krishna. Cel din urmă ține în mâini frâiele și se întoarce cu fața spre descurajatul Arjuna. Carul de luptă reprezintă trupul omenesc, iar Arjuna este sufletul întrupat ce este așezat în el. Caii reprezintă cele patru aspecte ale minții cunoscute drept *manas, buddhi, ahamkara* și *chitta*, alergând impetuoși în câmpul obiectelor simțurilor, care ne cheamă din toate părțile. Arjuna reprezintă omul evoluat care se confruntă cu o criză violentă a vieții sale, care pare destul de incompatibilă cu aspirațiile lui pentru o viață spirituală sau chiar pentru o viață morală. Arjuna are însă suficientă inteligență pentru a realiza că el nu este în stare să învingă de unul singur aceste uriașe forțe ale răului, care amenință să îl copleșească și să distrugă din temelii viața sa socială și spirituală. Prin urmare, el a trecut frâiele carului său de luptă în mâinile iscusite și binevoitoare ale divinului său maestru, Domn și prieten, care stăpânește cu o mână fermă nărăvașii armăsari și conduce cu ușurință carul de luptă prin câmpul nesigur de bătălie, protejându-l și ducându-l pe el, cel care și-a abandonat ego-ul, către o victorie glorioasă. Acesta este simbolismul din spatele faimoasei imagini a carului de luptă de pe câmpul de bătălie. Această punere în scenă nu a fost aleasă la întâmplare. Ea a fost aleasă cu un scop anume și a jucat un rol deosebit în înțelegerea acestui text spiritual. Haideți acum să luăm primele două cuvinte ale *Bhagavad Gita*-ei – *Dharmakshetre Kurukshetre*. Primul înseamnă câmpul dreptății, iar cel de-al doilea înseamnă câmpul de luptă al clanului Kuru. Dar cum ar putea un câmp de luptă să fie și câmpul dreptății? Prin însăși natura sa, o luptă se fondează pe nedreptate. Și atunci, care este scopul aducerii acestor două cuvinte unul lângă celălalt? În vechea literatură sanscrită, fiecare cuvânt, cât și poziționarea lui erau alese cu mare grijă, prin urmare aducerea acestor două cuvinte opuse unul lângă celălalt chiar la începutul expunerii învățăturii trebuie că are un mesaj special. Pentru a înțelege aceasta trebuie să cunoaștem înțelesul cuvântului

kshetra. El se traduce prin „câmp“, iar în capitolul al XIII-lea, Krishna spune că întreaga natură cosmică este un *kshetra* sau câmpul de manifestare al lui Dumnezeu. Există multe câmpuri, însă doar un singur cunoscător al tuturor câmpurilor, și Krishna îl numește pe acest cunoscător *kshetrajna*, iar acesta nu este nimeni altcineva decât Domnul Suprem. Krishna îi mai spune lui Arjuna că trupul însuși este cunoscut drept *kshetra* sau câmp. La scară mai mare, el spune că întreg acest univers, care este câmpul de acțiune pentru toate creaturile, este și el un *kshetra*. Iar Spiritul Divin sau *kshetrajna*, cunoscătorul câmpurilor, este cel care folosește aceste câmpuri pentru manifestarea sa divină. Trupul este câmpul individual de acțiune al acestui Spirit, iar universul este câmpul cosmic pentru același Spirit. La începuturi, aceste câmpuri sunt Kurukshetra-e sau câmpuri de luptă, însă omul evoluat le poate transforma în Dharmakshetra-e sau câmpuri ale dreptății.

YOGA ȘI DESCUMPĂNIREA

Primul capitol din *Bhagavad Gita* este cunoscut sub numele *Arjuna Vishada Yoga* sau „Yoga descumpănirii lui Arjuna“. Titlul capitolului pare să fie contradictoriu. Cum ar putea descumpănirea să fie numită *yoga*? Cuvântul *yoga* derivă din sanscritul *yuj*, care înseamnă „a uni“. Orice acțiune care ne poate uni cu divinul poate fi considerată o *„yoga“*. Atunci când întreaga lume este plină de bucurie și totul merge așa cum ne dorim, cu greu mai simțim nevoia de Dumnezeu; însă atunci când totul pare să fie împotriva noastră și suntem copleșiți de necazuri și plini de mâhnire, atunci începem să simțim nevoia de Dumnezeu și, pentru majoritatea oamenilor, acesta este cel mai bun moment să se întoarcă spre Dumnezeu. Dumnezeu este de obicei ultima resursă, atunci când doctorii noștri și avocații noștri și bancherii noștri s-au spălat pe mâini de noi! Astfel încât, chiar și descumpănirea și descurajarea noastră poate deveni o *yoga*, dacă

aceasta reușește să ne unească cu Dumnezeu. Dacă descurajarea este principala emoție ce ne hrănește, întrucât este o atitudine *tamas*-ică, în timp ea va aduce ruina persoanei care se lasă în voia ei; dar dacă descurajarea ori descumpănirea dreaptă este folosită așa cum trebuie, ea poate să fie un impuls pentru evoluția noastră pe mai departe. Krishna a folosit această oportunitate pentru a transforma descumpănirea și descurajarea lui Arjuna într-o *yoga* care să impulsioneze evoluția sa spirituală viitoare.

Argumentele prezentate de Arjuna în primul capitol al cărții par să fie foarte plauzibile pentru noi. El apare ca resimțind un mare dezgust în a ucide nu contează pe cine, și o mare dorință de a scăpa din acele realități teribile, dedicându-se unei vieți de secluziune. El simte că nu mai poate participa în această bătălie pentru supraviețuire. Ar fi mult mai bine să se lase ucis de rudele sale, fără a opune nicio rezistență, decât să sară în mijlocul luptei și să-i ucidă pentru a se salva pe sine însuși, asta ne spune Arjuna! Și aceasta este descumpănirea adâncă și plină de mâhnire care îl copleșește pe Arjuna, astfel încât cade într-o stare teribilă de disperare, din care nu mai poate ieși de unul singur, și care dacă ar fi lăsată în pace, ar crește și l-ar duce din ce în ce mai departe de spiritualitatea după care el tânjește. Aceasta este imaginea lui Arjuna prezentată la începutul *Bhagavad Gita*-ei – imaginea unui bărbat plin de repulsie față de acțiunea pe care este forțat să o facă, chiar dacă poate fi considerată ca ținând de datoria sa. Dar Krishna îl cunoștea bine pe Arjuna și a înțeles că aceste argumente etice, care par foarte atrăgătoare pentru noi, apăruseră, în fapt, dintr-o cu totul altă sursă.

Arjuna era un *kshatriya* – un luptător ce nu avusese niciodată, în toată viața lui, îndoieli referitoare la datoria sa. Însă în acel moment psihologic, când și-a văzut toate rudele, și în special pe învățătorul și pe bunicul său, stând de cealaltă parte a câmpului de luptă, el s-a simțit brusc nesigur de poziția sa și l-a

implorat pe Krishna să îi dea o soluție la această dilemă. Încă de la început trebuie să ne aducem aminte că Arjuna nu refuza să lupte din cauza convingerilor sale non-violente. Înainte de toate, el era un luptător ce luptase în multe războaie și era pregătit să lupte în multe altele, inclusiv în acesta. Dar ceea ce oprise atitudinea lui combativă nu era faptul că ar fi devenit brusc pacifist. Psihicul lui era slăbit datorită realizării bruște că, acceptând acel război, se punea pe el însuși în situația de a lupta împotriva bunicului și *guru*-ului său, și poate chiar să îi ucidă. Fără îndoială că dacă ar fi știut toate acestea dinainte, probabil ar fi ales să ignore acest fapt, întrucât războiul era unul legitim, pe care trebuia să îl ducă pentru a elibera populația de tirania kaurava-șilor, și astfel să împlinească *dharma* castei *kshatriya*. Însă Domnul poate să citească în mințile tuturor și să descopere adevăratele motive din spatele cuvintelor noastre, care sunt adesea o mască pentru ceea ce vrem să ascundem, chiar și de noi înșine. Motivele omenești sunt foarte amestecate. Nu putem fi niciodată siguri nici chiar de propriile noastre motive. Non-violența este foarte adesea o mască pentru slăbiciune și atașament, un nume pentru ceea ce este în fapt o tendință de evadare. Din fericire pentru Arjuna, Domnul care fusese tovarășul lui încă din anii tinereții, era gata ca la momentul potrivit să îl scoată din starea lui de autocompătimire letargică. În toți anii lor de prietenie, Arjuna nu se gândise niciodată să îi ceară ajutorul lui Krishna, deoarece se aflase pe creasta valului, fiind mereu un erou și un arcaș neîntrecut. Dar acum, când citadela iluziilor lui era sfărâmată la picioarele sale, el a fost nevoit să se întoarcă la Krishna, conducătorul carului său de luptă (nerecunoscut până în acel moment ca Domn Suprem), și să îi ceară plin de umilință sfatul.

Krishna i-a îngăduit lui Arjuna să-și expună toate argumentele, unul după altul, fără a-l întrerupe, și abia apoi, în cel de-al II-lea capitol, el i-a răspuns în cel mai potrivit mod

pentru a aduce la lumină tot ce era mai bun în el și pentru a-l putea ajuta să urce pe scara evoluției spirituale.

„Cu ființa-mi zdrobită de slăbiciunea milei, te întreb, întrucât datoria îmi tulbură mintea. Spune-mi deslușit ce este mai bine. Te implor, învață-mă, căci ție mă supun.“ Aceasta a fost rugămintea lui Arjuna.

Dumnezeu așteaptă plin de răbdare să ne jucăm jocul iluziilor, în care noi suntem eroii de pe scena vieții noastre, până când ne împiedicăm și cădem și ne întoarcem spre El pentru ajutor și atunci, aidoma unei mame înțelepte și pline de iubire, El aleargă în ajutorul nostru și ne îndrumă, arătându-ne cum să eliminăm îndoielile de pe cale și astfel să fim victorioși în tot ceea ce facem.

Noi ne cunoaștem propriile ființe doar la suprafață, însă există multe alte aspecte dedesubt, aspecte care ne afectează mereu personalitatea, chiar și atunci când nu suntem conștienți de aceasta. Atunci când suntem copleșiți de propriile emoții, precum iubirea ori ura, descoperim că emoțiile instinctive și involuntare sunt mai puternice decât puterea noastră de judecată. Nici măcar nu suntem conștienți de cât de mult suntem afectați de subconștientul nostru, și aceasta deoarece subconștientul colaborează cu mintea conștientă în majoritatea timpului. Doar atunci când abandonăm calea comportamentului instinctiv, realizăm cât de puternic este subconștientul. Până când mintea și trupul nu sunt în echilibru perfect, nu vom putea fi niciodată propriii noștri stăpâni. Doar atunci când mintea noastră conștientă se abandonează Supremului din noi, doar atunci vom putea experimenta libertatea perfectă. Tot așa, doar atunci când Arjuna s-a abandonat conștient lui Krishna, a putut să devină recipientul perfect pentru această mare înțelepciune.

Descumpănirea lui Arjuna este în fapt un subiect ce revine mereu în viața unei ființe umane. Ființa evoluată se simte dezamăgită de lumea iluzorie, însă, cu toate acestea, și ea se

agață de lume. Omul își uită propria divinitate și se atașează de personalitatea egotică. Pentru a putea înainta pe calea spirituală, el trebuie să își repună în drepturi această divinitate. Ceea ce se ilustrează aici este în fapt evoluția sufletului uman. Capitolul se încheie cu etapa în care sufletul este cuprins de întuneric, etapă esențială în progresul pe calea spirituală. Mulți oameni trec prin viață fără a se confrunta cu asemenea probleme fundamentale. Totuși, dacă avem suficient noroc, am putea să ne confruntăm cu o criză în care să regretăm dezordinea pe care am creat-o în viețile noastre. Ambițiile noastre sunt distruse și nu mai avem la cine altcineva să apelăm decât la Dumnezeu. Draupadi a trecut printr-o asemenea criză, atunci când s-a aflat în fața curții regale a clanului Kuru, și când a realizat că nimeni altcineva nu putea să o ajute în acele momente, doar Krishna. Iar acum, Arjuna a trebuit să treacă printr-o experiență similară. Înainte de apariția unei creșteri, este nevoie de o revoluție. Iar aceasta se poate petrece oricui și oricând. Nu există limite în spațiu și timp pentru aceasta, căci lupta are loc în fiece clipă, în fiece minte.

Așa cum am spus anterior, viața este un câmp de luptă aidoma câmpului din Kurukshetra, în care fiecare dintre noi trebuie să învețe să facă față confruntărilor și să lupte, înainte să ajungem de cealaltă parte, care este Dharmakshetra.

Astfel sfârșește primul capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga descumpănirii lui Arjuna“.

II
SANKHYA YOGA
YOGA DISCRIMINĂRII

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

În primul capitol, cel al descumpănirii lui Arjuna, am răspuns la întrebarea de ce învățătura *Bhagavad Gita*-ei a trebuit să fie revelată pe un câmp de luptă. În cel de-al II-lea capitol, capitolul despre *yoga* cunoașterii depline prin intermediul discernământului spiritual, vom aborda cea de-a doua întrebare, și anume de ce învățătorul ar trebui să își îndemne discipolul la luptă. De-a lungul întregului capitol anterior și până la cel de-al optulea verset din cel de-al II-lea capitol, Arjuna își prezintă argumentele etice datorită cărora este împotriva războiului, expunere pe care Krishna o ascultă cu răbdare, fără a-l întrerupe, întrucât știa că Arjuna se prăbușea sub povara teribilei tulburări emoționale, iar acel discurs era doar o un modalitate de a se elibera de acea povară.

„Cum voi putea să trag cu săgeata, o Madhusudana, în lupta cu Bhishma și Drona, cei demni de adorare?

Mai bine să trăiesc cerșind în lume, decât să-i ucid pe marii mei învățători. Căci ucigându-i pe învățători, chiar când râvnesc la bogăție, aș avea parte de hrană pătată de sânge.“

„Cu ființa-mi zdrobită de slăbiciunea milei, te întreb, întrucât datoria îmi tulbura mintea. Spune-mi deslușit ce este mai bine. Te implor, învață-mă, căci ție mă supun. Sunt învățăcelul tău, la tine

vin, învață-mă ce e mai bine pentru mine!
Căci nu văd ce ar putea alunga mâhnirea care-mi seacă puterile, chiar de ar fi să obțin domnia nemărginită și îmbelșugată pe pământ, sau stăpânirea supremă a cerului.“

Arjuna consideră că problema lui este una pur etică și și-a expus problema aidoma unui om de acțiune, sub forma unei lupte în planul fizic între forțele binelui și dreptății și forțele răului și nedreptății. Simțul său etic condamnă o asemenea confruntare și insistă asupra respectării non-violenței (*ahimsa*) ca fiind cea mai înaltă lege a vieții spirituale. Și aceasta deoarece Arjuna spune că fie va aborda lupta din planul etic al non-rezistenței, fie va urma calea ascezei și va evita complet acțiunea. *Bhagavad Gita* nu respinge niciuna dintre aceste căi. Ea recunoaște *ahimsa* ca fiind parte a celui mai înalt ideal etic și admite că renunțarea ascetică este una dintre căile spirituale care duce la mântuire. Însă ea se poziționează deasupra și dincolo de aceste căi. Ea susține că întreaga viață și existență, așa cum o cunoaștem, cu toate discrepanțele ei, este manifestarea Ființei Divine Unice, și subliniază faptul că o acțiune omenească completă poate și trebuie să fie compatibilă cu o viață spirituală completă, trăită în comuniune cu infinitul. Iar această stare nu se obține închizând ochii în fața conflictelor ce apar în viață, ci pășind cu încredere înainte, prin tumultul și vacarmul vieții, așa cum o vedem acum, în prezenta stare de conștiință.

YOGA

Dacă acest marș al lui *jiva* ori sufletul individual către starea de îndumnezeire este realizat într-o stare de deplină conștiență și urmând un scop anume, aceasta se numește *yoga*. Cuvântul sanscrit *yuj* semnifică „a uni“ și astfel, orice metodă folosită prin care o ființă se poate uni cu infinitul poate fi denumită prin *yoga*. Cele optsprezece capitole al *Bhagavad Gita*-ei sunt cunoscute sub numele de *yoga*-e. Fiecare dintre metodele expuse în aceste

capitole ne poate conduce la Dumnezeu, dacă este folosită cu inteligență, bun simț și sinceritate în atingerea scopului propus. Cunoașterea este un principiu de bază în orice formă de *yoga*. *Karma Yoga* prezentată în *Bhagavad Gita* susține că orice acțiune care este realizată având cunoașterea necesară și dorința arzătoare de a atinge uniunea cu divinul poate în sine să fie numită *yoga*. Așadar, chiar la începutul celui de-al II-lea capitol, Krishna îi prezintă lui Arjuna cea mai înaltă cunoaștere, și anume cunoașterea Sinelui sau a lui *Atman*. Ar putea părea straniu că această cunoaștere este prezentată chiar la început, întrucât este ceva foarte greu de înțeles, însă Krishna o face intenționat, urmărind un scop anume. Cunoașterea Sinelui atinge chiar rădăcina problemei umane, care era de altfel și problema lui Arjuna. Cauza fundamentală a nefericirii constă în incapacitatea noastră de a realiza cine suntem cu adevărat. Această afirmație poate părea întrucâtva stranie, dar adevărul adevărat este că, în realitate, noi nu știm cine suntem. Cunoaștem multe alte lucruri, cum ar fi distanța de la Pământ la Lună, adâncimea oceanului și teoria relativității, însă cine suntem la modul fundamental, nici chiar cei mai inteligenți dintre noi nu știu.

CINE SUNT EU

În general, ființa umană se identifică adesea cu trupul, deși nu este nevoie de prea multă analiză pentru a descoperi că acest trup, care s-a schimbat atât mult de la naștere și până în momentul prezent, nu poate fi acel ceva care ne dă un atât de puternic sentiment al identității. Chiar dacă trupul a fost foarte afectat de trecerea timpului, cu toate acestea ființa nu are nicio îndoială în ce privește identitatea sa. Și atunci, cum ar putea acest trup schimbător să fie adevărul ultim al ființei sale? Și atunci, este oare posibil ca mintea ori intelectul să fie adevărata noastră ființă? Aceasta pare să fie chiar și mai puțin plauzibil. Cel

puțin trupul pare să rămână același pe o perioadă de câțiva ani, însă mintea se schimbă de la un minut la altul, iar intelectul se schimbă și el, deși ceva mai încet. Opiniile intelectuale pe care le aveam în adolescență sunt cu siguranță diferite față de cele pe care le avem în viața adultă. Dar acel „eu“ care cunoaște aceste opinii rămâne același. Și atunci, cine sau ce este acest „eu“? „Cine sunt eu?“ este întrebarea de un milion de dolari. Răspunsul la această întrebare a fost însă descoperit de *rishi*-i sau înțelepții *Vedelor* prin intermediul meditației și al introspecției interioare asupra Realității Supreme. Ei au afirmat că credința noastră de nezdruncinat în existența unei entități imuabile ce își are sălașul în noi era perfect corectă, întrucât se baza pe cunoașterea supraconștientă a Spiritului imuabil din noi, pe care ei l-au numit *Atman*. Prin urmare primele cuvinte pe care Krishna i le-a adresat lui Arjuna în cel de-al II-lea capitol, pe care mulți oameni le consideră ca fiind în fapt începutul *Bhagavad Gita*-ei, este confirmarea acestui mare adevăr.

> **„Îi plângi pe cei pe care nu trebuie să îi plângi, și cu toate acestea vorbești despre înțelepciune. Cei înțelepți nu îi plâng nici pe cei vii și nici pe cei morți.“**

Cu mintea copleșită de mâhnire, trupul i-a slăbit și el, însă în clipa cumplitei lui disperări, el a auzit glasul divin al maestrului său care îi vorbea, cu un ritm anume în voce și un surâs fermecător pe buze. Obișnuim să ne facem griji și să plângem după oameni deoarece îi considerăm a fi doar niște simple trupuri, grămezi de carne și piele ținute împreună de un schelet de oase. Însă cel care cunoaște adevărul din spatele acestor grămezi de carne nu va plânge dacă se va petrece ceva cu acel trup, indiferent dacă va fi afectat de boală ori de moarte. Acești oameni care erau înșirați pe câmpul de luptă nu trebuiau considerați ca fiind niște simple trupuri, ci Spiritul etern și nemuritor întrupat în diferite forme omenești. Spiritul este etern

și nenăscut. *Samkhya Yoga*, la care se face referință aici, nu este școala tradițională *Samkhya* înființată de înțeleptul Kapila, ci învățăturile sistemului *Advaita* prezentate în *Upanișade*.

> **„Nu a fost nicio vreme când eu să nu fi existat sau tu, sau prinții aceștia. La fel cum noi nu vom înceta să existăm vreodată cu toții în viitor. Precum cel întrupat în acest trup trece prin copilărie, tinerețe și bătrânețe, tot așa el trece într-un trup nou după ce îl părăsește pe acesta. Cel puternic nu este tulburat de aceasta.“**

Moartea și renașterea sunt aidoma unui om care își leapădă veșmintele învechite și îmbracă altele noi. Ce este de jelit în toate acestea? Ar trebui mai degrabă să ne bucurăm. Fenomenul vieții reprezintă progresul lui *jivatma* de la individualitate la universalitate, de la moarte la nemurire, de-a lungul nașterilor și morților, pentru a atinge progresul și, într-un final, țelul ultim al unității cu Divinul. Incapabili să percepem existența lui *Atman*, care este adevărata noastră realitate, noi impunem realitatea asupra trupului, care este doar un fenomen temporar. Mâhnirea pe care o resimțim pentru noi și pentru ceilalți apare din această greșeală originară. Noi nu realizăm că ceea ce dă impresia de realitate acestui trup este Spiritul ce sălășluiește în el. O casă nu are viață prin ea însăși. Ființa care locuiește în ea este cea care dă viață acelei case. Casa trupului este doar o cochilie goală alcătuită din cele cinci elemente, iar într-o bună zi va trebui să returnăm aceste elemente acolo de unde au venit. Dar ființa ori realitatea interioară nu este legată de casă și poate cu ușurință să o schimbe cu o altă casă, după cum dorește.

> **„Cel care le-a manifestat pe toate este nepieritor și nimeni nu poate aduce pieirea acestei realități imuabile.**
>
> **Armele nu îl pot tăia, focul nu îl poate arde, apa nu îl poate îneca, iar vântul nu îl poate usca.“**

Acesta este cel mai mare adevăr despre ființa noastră – acela că noi suntem *Atman*, spiritul nemuritor și indestructibil,

nicicând născut și pe care nimic nu îl poate atinge, iar trupul este doar acoperământul său. Dar acest adevăr este greu de realizat pentru minte, și este chiar și mai greu de experimentat. Iar atunci, Krishna a continuat să explice mai departe.

„Chiar dacă crezi că acest trup se naște mereu și moare mereu, totuși, o tu, cel cu brațul tare, nu trebuie să te întristezi și nici să te legi prea mult de nicio posesiune materială.

Căci moartea este sigură pentru orice este născut, așa cum renașterea este sigură pentru cel care a murit. De aceea, întrucât acest lucru este de neînlăturat, un om înțelept nu trebuie să-l deplângă.“

Un vas de lut cade și se sparge, după care se întoarce în pământul din care a fost meșteșugit; și, poate că într-o altă zi, un alt meșteșugar îi va da o nouă formă, va face din el un alt vas, chiar și mai frumos decât cel de dinainte. Astfel, filosofia hindusă consideră că trupul este doar un acoperământ pentru Spirit și că, într-o bună zi, se va întoarce în pământul din care a fost făcut. Iar mai târziu, Spiritul se va înveșmânta într-o altă formă, pentru a-și continua astfel călătoria spirituală.

Krishna a spus:

„La început, ființele sunt nemanifestate, la mijloc sunt manifestate, și la sfârșit, sunt din nou nemanifestate. Cum am putea atunci lua de bună această realitate și de ce am jelui după ea, o Bharata?“

MOARTEA

Prin urmare, fundamentul însuși al acestei mâhniri este fals. Deplângem ceea ce nu trebuie deplâns și suferim după ceva ce nu a existat niciodată. În clipa în care ajungem să cunoaștem adevărata realitate din noi, nu va mai exista niciun motiv pentru care să suferim, întrucât vom vedea că totul este manifestarea unuia și aceluiași Spirit imuabil, nemuritor și strălucitor! Ceva ce este real, în sensul ultim, nu poate să moară, și ceea ce este trecător nu poate să fie real. Realul a „fost“ mereu și „va fi“

mereu și nu va înceta niciodată „să fie“, în vreme ce irealul nu poate să vină la viață oricând! Prin urmare, atunci când spunem despre o persoană că a murit, cel care a murit este în fapt acest trup și niciodată nu poate fi vorba despre propria sa realitate interioară sau *Atman*. Distrugerea a ceea ce există în eternitate este de neconceput, iar ceea poate fi distrus nu poate să aibă decât o existență temporară. Fenomenul morții generează suferință datorită superimpunerii realității trupului asupra celei a Spiritului. Procesul morții, așa cum este el văzut în tradiția orientală, este doar o tranziție, și nu o distrugere. Ceea ce noi numim prin moarte este în fapt o modificare a unei condiții. Însă această modificare este cerută de însăși legea evoluției universului. În fapt, moartea este prezentă în viețile noastre în fiecare clipă. Căci în fiecare clipă, toate celulele din trupul nostru sunt reînnoite. Putem fi conștienți de schimbările exterioare nouă, însă în cazul propriului nostru trup, acestea sunt mai greu de perceput. Și aceasta deoarece în noi există ceva ce nu se schimbă niciodată și peste care se suprapune orice schimbare, aidoma unui film proiectat pe un ecran alb. Imaginile ce se derulează cu repeziciune au un sens doar datorită ecranului alb, neschimbat, din spatele lor. Însă derularea și schimbarea imaginilor este doar o condiție temporară, și nu ceva substanțial. Prin urmare, acest trup, care este un fenomen schimbător, temporar, nu este real, în sensul ultim al cuvântului. Realitatea noastră fundamentală este *Atman* sau Sinele, care este infinit și nenăscut. Prin urmare, orice schimbare și evoluție este un progres al finitului către adevărata realitate, către infinit. Acesta este motivul pentru care nașterea, moartea, transmigrația sufletului și renașterea există. Frica de moarte se datorează unei înțelegeri greșite a morții și a necesității ei. Noi nu suntem pedepsiți de moarte, ci doar educați de ea.

Pentru a ne prezenta acest concept, *Bhagavad Gita* ne oferă o analogie simplă. Atunci când un veșmânt devine nefolositor, îl

aruncăm și îmbrăcăm un altul, care este nou. Cine ar suferi pentru o asemenea schimbare minunată? Veșminte vechi, pentru altele noi! Tot așa, nu ar trebui să ne gândim că moartea trupului este cu adevărat o pierdere. Orice schimbare, indiferent de natura ei, este o necesitate a justiției cosmice. Nașterea și moartea sunt parte a acestei necesități. Nu *Atman* este cel care se deplasează dintr-un loc în altul, ci *jivatma,* sufletul întrupat, el este cel care se mută dintr-un sălaș în altul, ducând cu el și corpul cauzal și toate *samskara*-urile și *vasana*-ele. Mâhnirea lui Arjuna apare din faptul că viziunea lui a fost limitată de tabloul propriei vieți, conferit de simțuri, și tocmai de aceea el nu a mai fost capabil să vadă cerințele superioare ale legilor cosmosului. Concepția lui Arjuna, cât și a multora dintre noi, că moartea este o consecință nedorită ce urmează luptei vieții, este falsă. În cele douăzeci de versete ce urmează versetului al unsprezecelea din acest capitol, Krishna prezintă cea mai înaltă și mai transcendentă filosofie *advaita* sau non-dualistă care se regăsește în *Upanișade*, și care a fost mai târziu predicată în mod asiduu de către Adi Shankaracharya.

SVADHARMA

Argumentele pe care Krishna i le oferă lui Arjuna în cel de-al II-lea capitol provin de pe mai multe niveluri. Primul și cel mai important nivel este cel metafizic. Însă Arjuna, precum mulți dintre noi, nu a putut să priceapă acest nivel sau, chiar dacă l-a putut înțelege din punct de vedere intelectual, el nu atinsese încă starea în care acesta să fie o experiență vie. Așa că următorul argument al lui Krishna provine de pe nivelul social, pe care ne aflăm cu toții, și de pe care trebuie să pornim cu toții pentru a atinge adevărul metafizic al Spiritului nostru etern. Cea de-a treia mare învățătură a acestui capitol este nevoia de a realiza *svadharma*. Am văzut deja că cuvântul *dharma* este chiar primul cuvânt al *Bhagavad Gita*-ei și, aidoma majorității scripturilor

străvechi, primul cuvânt este menit să ne ofere un indiciu cu privire la semnificația întregii lucrări. Cuvântul *dharma* a fost tradus în multe moduri – prin lege, religie, moralitate, îndatorire etc. Însă semnificația lui este toate acestea și chiar mai mult decât atât. Termenul *dharma* provine de la rădăcina sanscrită *dhr* care înseamnă „a menține“ sau „a proteja“. Prin urmare, *dharma* este acea lege cosmică care ne poate proteja, cu condiția ca noi să o menținem, să o urmăm. Este legea Ființei care rezidă în fiecare lucru, și care îl face să fie ceea ce este, mai mult decât orice altceva. Spre exemplu, am putea spune că *dharma* focului este aceea de a arde, *dharma* apei este aceea de a umezi etc. În cadrul celor mai evoluate specii, și în special în cazul ființei umane, este mai greu de determinat care este *dharma* noastră. Este posibil să avem mai multe *dharma*-e, întrucât este posibil ca noi să ne fi asumat mai multe roluri pe care trebuie să le jucăm în această existență. O femeie poate să aibă o anumită *dharma* ca fiică, și o cu totul alta ca soție sau ca funcționar. Și atunci, care este *dharma* ei adevărată? Răspunsul la această întrebare dificilă ne este oferit de *Bhagavad Gita*.

Dacă primul cuvânt al *Bhagavad Gita*-ei este *dharma*, ultimul ei cuvânt este *mana*, ceea ce înseamnă „al meu“ sau „a mea“. Pe scurt, *Bhagavad Gita* este expunerea „*dharma*-ei mele“, cu alte cuvinte a *dharma*-ei fiecărei ființe umane! Un animal are un singur rol de jucat în viață. Prin urmare, el are o singură lege căreia trebuie să i se supună. El nu are încotro și trebuie să urmeze legea *dharma*-ei sale specifice. Nu există nicio îndoială în această privință. El nu are nicio altă alegere și, prin urmare, nicio altă obligație. Însă în ceea ce privește ființa umană, ea se situează pe un alt nivel. Nu există nicio regulă complicată ori fixă în viață pe care să o urmăm în toate stadiile vieții și prin care să regăsim împlinirea. În fiecare stadiu al vieții și în fiecare situație de viață există o *dharma* separată. Aceasta este măreția învățăturii *Bhagavad Gita*-ei. Împlinește-ți cu sinceritate propria *svadharma*

sau legea propriei tale ființe și apoi urmărește să evoluezi și să progresezi spiritual. Pe măsură ce vei evolua, vei descoperi că propria ta *svadharma* pare să se schimbe, caz în care ea va fi intim legată și de transformarea ta interioară. A ne impune o *dharma* sau o anumită conduită doar pentru că ne apare ca fiind superioară înseamnă că nu urmărim să fim sinceri cu noi înșine, cu natura noastră reală și, prin urmare, aceasta nu ne poate aduce decât nefericire, atât nouă, cât și celorlalți. *Bhagavad Gita* acceptă faptul că valorile sunt relative și că nu pot fi impuse peste tot, fără discernământ. Nu putem să ne așteptăm ca regulile de comportament ce se impun unui copil să fie identice cu regulile de comportament impuse unui adult. Aceleași aspecte se aplică de altfel și în viața spirituală. A ne aștepta ca toți oamenii să urmeze aceleași reguli de conduită, în toate situațiile și condițiile de viață, este pe cât de nepractic, pe atât de absurd, întrucât conduce la un complex de vinovăție tipic, ce se regăsește în rândul devoților și credincioșilor din majoritatea religiilor. Vastitatea perspectivei regăsite în *Bhagavad Gita*, cât și iubirea atotcuprinzătoare, ce îi aduce atât pe sfânt, cât și pe cel păcătos în aceeași îmbrățișare divină, sunt atât de sublime, încât fie și doar pentru a le înțelege, ființa trebuie să fi atins un anumit nivel de evoluție spirituală, altfel ele pot fi înțelese greșit, așa cum s-a petrecut de altfel de nenumărate ori, de-a lungul istoriei.

LUPTĂTORUL

Bhagavad Gita îi este adresată lui Arjuna, războinicul, eroul *kshatriya* a cărui *svadharma* este să lupte și să-i protejeze pe cei inocenți. *Bhagavad Gita* nu se adresează brahminilor ori clasei preoților, caz în care mesajul ar fi fost în întregime diferit. În viață, mulți dintre noi sunt chemați să joace rolul unui războinic mult mai des decât pe cel al unui preot și prin urmare, eroul *Bhagavad Gita*-ei este un *kshatriya*, a cărui îndatorire este să protejeze și să mențină legea și să-și elibereze supușii din

strânsoarea tiranică, fie chiar și prin intermediul unui război, dacă este necesar. Plin de curaj, el trebuie să își ducă la împlinire îndatorirea și astfel să mențină legea universală a *dharma*-ei, chiar și cu prețul sacrificiului legăturilor egotice cu rudele sale.

„Mi-ar fi mai bine dacă, fără să mă opun și neînarmat, cei ai lui Dritarashtra m-ar ucide cu arma în mână!“, este rugămintea lui Arjuna sau ***„Mai bine să trăiesc cerșind în lume!“***

Dar ambele rugăminți ale lui Arjuna primesc un refuz aspru din partea învățătorului. Dilema lui Arjuna este totodată și dilema noastră, problema lui Arjuna este și problema noastră, dar *Bhagavad Gita* nu ne oferă o soluție etică ușoară și evidentă. *Bhagavad Gita* nu ne spune cum să ne eschivăm din fața problemei, ci ne spune cum să trecem peste ea și astfel să pășim pe calea ce ne duce spre eternitate. Ea ne spune cum să găsim o cale de mijloc între cele mai înalte aspirații ale idealurilor noastre spirituale și realitățile înspăimântătoare ale vieții noastre exterioare. De cele mai multe ori, noi încercăm să ajungem la un compromis. Jumătate din timp suntem ființe spirituale, iar în cealaltă jumătate suntem ființe materialiste, și ne ducem astfel viețile plini de insatisfacție, sărind de la un punct de vedere la altul, și tot așa până la sfârșitul vieților noastre. Un asemenea progres nu poate fi niciodată pe deplin satisfăcător, așa cum nici compromisul nu este soluția ultimă. Rezolvarea acestui conflict poate să apară doar prin descoperirea acelei Realități din noi înșine, cea care îmbrățișează toate aceste diferențe și care, în același timp, le și transcende. Astfel, soluția oferită de *Bhagavad Gita* la această problemă provine din cel mai înalt punct de vedere spiritual, și nu de la suprafața punctului de vedere etic. Cel mai înalt punct de vedere spiritual înseamnă să cunoaștem și să experimentăm acel Spirit, care este Suprema Realitate din noi, și să-l slujim prin toate acțiunile pe care le făptuim cu mintea, inima ori voința. Și doar atunci vom deveni

capabili să rezolvăm parabola vieții. Conform *Bhagavad Gita*-ei, secretul înfăptuirii acțiunilor este unul și același cu secretul întregii existențe. Viața nu a fost creată pentru a fi trăită de dragul trupului, ci de dragul lui Dumnezeu, întrucât sufletul cel viu sau *Atman* este o scânteie eternă din Ființa lui Dumnezeu.

Ființa nu este doar o mașinărie oarbă a naturii, ci și manifestarea constantă a Spiritului. Acțiunea se realizează pentru propria împlinire, și nu pentru fructele aparente, de moment. Arjuna s-a născut și a fost crescut în casta *kshatriya*. Din punct de vedere fizic și mental, natura l-a făcut să fie potrivit pentru rolul de luptător. Așa că Domnul i-a spus lui Arjuna: „Tu ai o îndatorire față de tine însuți și o îndatorire față de lume, și ai o îndatorire față Sinele profund din tine, și care pătrunde întregul cosmos. Aceasta este *svadharma* ta, și doar dacă o vei împlini pe deplin vei reuși să evoluezi și să ajuți societatea să evolueze, la rândul ei, și astfel să își împlinească scopul ei cosmic.“

ÎNDATORIREA UNUI KSHATRIYA

Dacă Krishna i-ar fi îngăduit lui Arjuna să fugă de luptă, aceasta ar fi adus ruina vieții lui spirituale. Arjuna cel din pădure ar fi fost în continuare Arjuna războinicul. Chiar dacă din punct de vedere fizic el și-ar fi impus acest lucru, mintea lui ar fi rămas în continuare pe câmpul de luptă, la scena de care ar fi fugit, la îndatorirea evidentă pe care ar fi neglijat-o și la vina de a-și fi condamnat supușii la o viață de mizerie, sub domnia unui tiran – Duryodhana. Iar în loc ca viața lui spirituală să fi luat un drum ascendent, ea s-ar fi îndreptat vertiginos spre în jos. Credincios propriei sale naturi, chiar dacă ar fi ales să-și ducă viața în pădure, ca ermit, el nu și-ar fi găsit niciodată pacea și mulțumirea interioară. Un alt aspect, pe care este important să îl păstrăm în minte, este acela că refuzul lui Arjuna nu a provenit din repulsia de a lua o viață, ori din îmbrățișarea bruscă și

deplină a lui *ahimsa,* a principiului non-violenței. El nu era un adversar sensibil. El era eroul multor bătălii din trecut și putea cu ușurință să continue să fie teroarea tuturor răufăcătorilor din viitor. Însă în acea zi, el nu a fost în stare să facă față acelei lupte nu pentru că ar fi trecut prin vreo schimbare de ideologie, ci datorită atașamentului emoțional față de rudele sale. În lupta dintre bine și rău, cel care evită confruntarea datorită sentimentalismului, slăbiciunii ori lașității sale comite o mare greșeală.

Cazul său este aidoma celui al unui judecător, care a condamnat mulți oameni la pedeapsa capitală, atunci când au meritat-o, fără a se gândi la incorectitudinea unui asemenea sistem. Și apoi, într-o zi, este confruntat cu cazul propriului fiu, care este acuzat de crimă de gradul întâi. Și vedem atunci că judecătorul începe să vorbească despre calitatea compasiunii. El insistă atunci că sistemul pedepsei capitale este un păcat și că ar trebui abolit de către stat etc. Judecătorul nu și-a schimbat în fapt viziunea și nu ar fi avut nicio problemă de conștiință să trimită la moarte orice alt fiu al oricărui alt părinte, așa cum o făcuse în toți anii care trecuseră. Dar în acea zi, judecătorul a încetat să își mai îndeplinească îndatoririle sale precise întrucât criminalul este chiar fiul său și, pentru a-și masca propria slăbiciune, pe care a recunoscut-o la modul subconștient ca fiind o slăbiciune, el caută să-și cruțe fiul și să salveze cazul prin puternice argumente etice despre umanism, compasiune și bunăvoință.

Într-un asemenea caz, atunci când nu apare o clară transformare în conștiință, acțiunea cu adevărat spirituală constă în a adera strict la îndatorirea proprie, fără a ține cont de preferințele personale sau emoționale și de atașamentele proprii. *Ramayana* oferă și ea un exemplu clasic atunci când Sri Rama, pentru a-și împlini *svadharma* sa de rege, a fost pregătit să-și abandoneze soția preaiubită pentru a da un exemplu supușilor! Pe de altă parte, în Anglia găsim exemplul unui rege care a

abdicat în momentul în care țara lui avea cel mai mult nevoie de el, și aceasta doar pentru a-și împlini dorința personală de fi împreună cu o femeie!

Putem apoi să luăm în considerare evoluția spirituală a supușilor de pe teritoriul pe care Arjuna ar fi trebuit să îl protejeze. Dacă Arjuna ar fi renunțat la luptă, indiferent din ce motiv, bătălia nu ar mai fi fost dusă și supușii ar fi rămas la mâna unui tiran, pe care îl detestau. Starea lor ar fi fost cu adevărat demnă de milă. Incapabili să urmeze legile *dharma*-ei cerute de menirea lor, viața lor spirituală ar fi fost pe deplin întreruptă, după cum s-a putut vedea în istoria tuturor oamenilor ce au ajuns să fie sclavii unei domnii despotice. Prin urmare, dacă Arjuna ar fi fugit, s-ar fi făcut vinovat de două ori de crimă.

Și, nu în ultimul rând, trebuie să luăm în considerare starea verilor săi din clanul Kaurava, conduși de Duryodhana. Acesta din urmă ducea o viață plină de pasiuni neînfrânate și violență dezlănțuită. Încă din copilărie, nimeni nu îndrăznise vreodată să pună frâu aroganței sale. Așa că el sărea de la o crimă la alta. Dacă ar fi rămas nestăpânit, viața lui ar fi regresat, fără îndoială, de la nivelul uman la cel animal. Și, întrucât aparținea castei *kshatriya*, singura lui salvare era să aibă o moarte de luptător, pe câmpul de luptă. Prin urmare, dacă privim din punctul de vedere al clanului Kaurava-șilor, Arjuna avea o datorie clară de a acționa precum un agent punitiv, abandonându-se voinței divine pentru a putea fi un instrument prin care să se împlinească planul cosmic. În *Mahabharata* se spune: „Există doar două tipuri de oameni care pot străpunge soarele și astfel să atingă sfera lui Brahman – *sannyasin*-ul care pășește în *yoga* și războinicul care cade pe câmpul de luptă.“

RELAȚIILE CU CEILALȚI

După cum s-a menționat anterior, împotrivirea lui Arjuna de

a lua parte la acea luptă și a ucide nu a apărut dintr-o respingere violentă față de orice formă de a ucide, ci doar față de actul de a-și ucide propriile rude. Fără îndoială că aceasta este o reacție firească pentru orice ființă umană însă, așa cum am menționat deja, scopul învățătorului *Bhagavad Gita*-ei era să își ajute discipolul să se ridice deasupra atașamentelor acestui trup. Iubirea față de rudele sale este fără îndoială un pas înainte pe scara evoluției umane, însă nu este nici pe departe ultimul. Mințile noastre se agață datorită slăbiciunii de un anumit gen de relații. Ne simțim bine și în siguranță dacă avem propriul nostru brutar, doctor, avocat și, deasupra tuturor, propria bancă, și toate acestea pe lângă mama, tatăl, frații și surorile noastre. Aceste relații sunt cele care ne conferă simțul securității în propria noastră comunitate, iar lipsa lor ne face să ne simțim straniu și în nesiguranță într-o țară străină. Dar atunci când analizăm natura acestor relații, descoperim că ele sunt efemere și ne oferă o bază foarte slabă pentru o siguranță de lungă durată. Rudele apropiate ne lasă adesea baltă, prietenii ne părăsesc, avocații ne înșală așteptările, doctorul se spală pe mâini de tine, iar când bursa de valori se prăbușește, nu mai posezi nimic din averea cu care credeai că vei înfrunta asalturile teribile ale bolii și morții! Și atunci, la ce ne folosesc aceste relații pe care ne bazăm întreaga ființă? Ele sunt un sprijin cu adevărat demn de milă, și acționează mai degrabă ca niște obstacole pe calea progresului nostru spiritual. Învățătorul *Bhagavad Gita*-ei îl ridică pe Arjuna pe un nivel superior, de unde poate să vadă care este adevărata însemnătate a relațiilor. Aceasta nu înseamnă că ar trebui să fugim de orice relație, ci mai degrabă să ne lărgim atât de mult propria viziune îngustă, încât să putem îmbrățișa întreaga lume ca fiind aproapele nostru. De pe acel nou nivel superior de spiritualitate, judecătorul va descoperi că îi este imposibil să mai condamne vreodată la moarte pe fiul vreunui părinte, așa cum îi este imposibil să își condamne propriul fiu!

Aceasta este cu adevărat iubirea universală. Învățătorul *Bhagavad Gita*-ei mai subliniază încă un aspect al problemei relațiilor. Putem să acceptăm întregul univers ca fiind aproapele nostru, sau să renunțăm la toate relațiile și să acceptăm una singură – și anume aceea că Dumnezeu singur este tatăl nostru, mama noastră, prietenul nostru, ghidul nostru, soțul ori soția noastră, sau orice alt rol pe care noi i L-am atribui. Cel care vede în Dumnezeu singura sa legătură nu mai are nevoie de nicio altă legătură în această lume materială. Cu ajutorul unei analize sumare, vom descoperi că aceste puncte de vedere, deși par opuse, sunt în fapt identice. A-L vedea pe Dumnezeu ca fiind unica ta legătură înseamnă a vedea tot și toate ca fiind în legătură cu noi, întrucât Dumnezeu este prezent în fiecare viețuitoare. Acesta este marele adevăr pe care Domnul îl ajută pe Arjuna să îl accepte. Acesta este idealul spiritual spre care caută să îl conducă cu măiestrie, așa cum a condus caii nărăvași ai carului de luptă.

Este deja clar că Arjuna trebuie să își împlinească îndatorirea. Cunoașterea a fost oferită, însă învățătorul nu ar fi cu adevărat învățător dacă nu i-ar oferi învățăcelului și o îndrumare practică despre modul în care trebuie împlinită această îndatorire, extrem de dificilă, pentru a obține maximul de beneficii. Astfel, *Bhagavad Gita* este totodată și *yoga shastra* sau aplicarea practică a lui *Brahmavidya* sau a cunoașterii Absolutului.

„Chiar și o mică parte din această yoga te va salva de marea frică.“

Aceasta este promisiunea învățătorului, întrucât cunoașterea propriei imortalități ne îndepărtează de îndată teribila noastră teamă de moarte! Ne este teamă de multe lucruri – de păcat, de suferință, de infern, de pedeapsă, de Dumnezeu, de lume și chiar și de noi înșine. Iar marea teamă ce asediază umanitatea este teama de o lume a cărei natură nu o cunoaște, teama de un

Dumnezeu a cărui adevărată ființă nu a văzut-o niciodată și teama de un scop cosmic pe care nu îl înțelege.

Cel căruia îi lipsește discernământul nu poate distinge adevărata *karma*, de pietatea ritualică a acelei părți din *Vede* cunoscute sub numele de *Brahmana*-uri, în care sacrificiile vedice sunt realizate pentru atingerea beneficiilor materiale. *Bhagavad Gita* ne cere să renunțăm la toate faptele noastre împlinite pentru scopuri egoiste și, prin urmare, condamnă această parte specifică din *Vede*. Practicile ritualice necesare pentru câștigarea unor beneficii în această lume sunt dictate de *guna*-uri sau de tendințele naturii – *sattva*, *rajas* și *tamas*, aspecte care vor fi abordate ulterior. Cel care aspiră să atingă perfecțiunea ar trebui să treacă dincolo de aceste tendințe și să-și orienteze atenția către Suprem. Prin urmare, Krishna îi cere lui Arjuna să treacă dincolo de cele trei *guna*-uri – și astfel să devină un *trigunatita*. Pentru adevăratul căutător al Adevărului, practicile ritualice sunt la fel de folositoare precum un lac în timpul unui potop!

Crezul unui *kshatriya* este cunoașterea propriului Sine, cunoașterea lui Dumnezeu și ajutorarea umanității, apărarea dreptății pe câmpul de luptă al lumii fără a se lăsa cuprins de teamă sau șovăială. Arjuna, floarea poporului aryan, a primit cunoașterea supremă, cunoscând astfel că el este una cu Spiritul cel etern și nepieritor, că viața și moartea nu sunt decât cele două fețe ale aceleiași monede, că suferința și mâhnirea nu trebuie luate în considerare, întrucât ele sunt doar reacții ale simțurilor în fața irealităților lumii. Atunci când singurul mod prin care lumea poate să înainteze este distrugerea, el trebuie să lupte, însă această luptă trebuie dusă fără ură față de ceea ce trebuie distrus în mod necesar și fără să plângă moartea celor care aveau să piară, el fiind conștient de faptul că Sinele nemuritor este prezent în toate. El trebuie să își împlinească îndatorirea, propria *svadharma*, cu mult calm, cu forță și

echilibru sufletesc, întrucât acea acțiune îi fusese dată de Dumnezeu și de propria sa natură pentru a fi dusă la îndeplinire. În fapt, el nu are nicio altă alternativă în această privință, întrucât individul nu este o simplă unitate socială ce există în atmosfera umană. Întregul univers este atmosfera noastră și nimic din ce se află în el nu este străin de noi. Astfel că, din punctul de vedere al naturii ultime a realității, din punctul de vedere al conexiunii ființei cu societatea în care trăiește, cât și al propriului interes pentru adevăratul nostru Sine, ea trebuie să realizeze că nimeni nu este liber de îndatoriri, indiferent care ar fi acestea. Inacțiunea este de neconceput. Chiar și decizia de a nu acționa este, în sine, tot o acțiune. Astfel, lumea îi forțează pe toți să acționeze, într-un fel sau altul. Cunoașterea precedă acțiunea. Cunoașterea și acțiunea sunt inseparabile. A ne cunoaște propria *svadharma* și a acționa în conformitate cu ea, a ne păstra echilibrul mental chiar și atunci când suntem puși în fața unor situații dificile, aceasta este atât *samkhya*, cât și *yoga*.

YOGA ACȚIUNII

Cel de-al patruzeci și șaptelea verset al celui de-al II-lea capitol conține ideea centrală a faimoasei doctrine a *Bhagavad Gita*-ei, și anume *Karma Yoga*:

> **„Numai fapta să îți fie conducătoare, și niciodată fructele faptei. Să nu ai drept temei fructul faptelor.**
> **Nu te lega de nefăptuire.“**

La prima vedere, aceasta pare să fie o cerință imposibilă sau cel mult potrivită pentru un nebun, căci cine altcineva decât un nebun ar îndeplini o acțiune fără să ia în considerare fructele ei! Totuși, la o analiză ulterioară, vom descoperi că această cerință a lui Krishna este singurul răspuns pentru o acțiune perfectă. În ea rezidă secretul acțiunii perfecte. A munci fără a aștepta o răsplată este ceva greu de conceput pentru mintea oamenilor din

zilele noastre, deoarece noi suntem cufundați deja în mocirla așteptării fructului, înainte să fi plantat copacul. Urmărim mereu să primim drepturile pe care le cerem de la această lume, uitând în schimb obligațiile care ne revin față de ea. Pe de altă parte, Krishna este foarte categoric atunci când spune că avem un singur drept, și acesta este acela de a ne împlini îndatorirea, propria *svadharma,* iar atunci ne vom câștiga în mod automat toate celelalte drepturi. Toate forțele naturii se vor angrena atunci pentru ca noi să ne primim drepturile, întrucât ne împlinim *svadharma* – cu alte cuvinte ne jucăm rolul pe care îl avem în cadrul dramei cosmice, fără a ne gândi la vreo răsplată. Pentru cei care nu au experimentat însă acest fenomen, le va fi greu să accepte, întrucât societatea actuală ne-a învățat că cel puternic are dreptate și că doar cel mai bun supraviețuiește.

Această lege este fără îndoială aplicabilă pentru nivelurile inferioare ale creației, dar pentru ordinele superioare, și în special în cazul ființei umane, această lege este în fapt cea care îl condamnă. Aceasta este legea junglei, iar Krishna își dorește să ne scoată de sub incidența acestei legi, să ne elibereze. El își dorește ca noi să acționăm în așa fel încât să trăim într-un mod liber, asumat și conștient, conform legii superioare a împlinirii unei acțiuni fără așteptarea vreunui beneficiu. Aceasta este acțiunea perfectă. Oamenii cred adesea ca sunt foarte isteți atunci când înșfacă fructul din copacul vecinului fără a plăti pentru el, nici prin muncă și nici financiar! Dar haideți să vedem cât de corectă este această acțiune. Vom putea astfel observa că atâta vreme cât suntem obsedați de fructele acțiunilor noastre, noi nu vom fi capabili să împlinim o acțiune perfectă. Atunci când mintea se focalizează în întregime asupra rezultatelor, acțiunea în sine se situează pe locul secund. Și atunci noi nici măcar nu mai suntem interesați să realizăm acea acțiune sau, dacă o facem, va fi făcută de mântuială. Dar un fruct este mult mai dulce atunci când noi înșine plantăm copacul, îl udăm și îl

îngrijim, pentru ca în final să fim binecuvântați cu fructul său desăvârșit! Un alt exemplu ar fi acela al unui student pentru care rezultatele sunt mult mai importante decât studiul în sine, și care ajunge să trișeze la examene, să-și mituiască profesorii, să-și cumpere notele și să folosească metode necinstite pentru a obține rezultatele dorite. Această dorință a lui nu îi va fi de folos nici din punct de vedere spiritual și nici material. Chiar dacă reușește să obțină o diplomă care să certifice faptul că a trecut examenele, el nu are cunoștințele necesare și, prin urmare, nu va putea să o folosească, iar timpul pe care l-a petrecut pe băncile școlii este de asemenea un timp pierdut.

Haideți să aruncăm acum o privire asupra rezultatelor în sine. Atunci când realizăm o anumită acțiune, este evident că așteptăm să vedem anumite rezultate, dar sunt oare aceste rezultate la îndemână? Chiar dacă depunem eforturi sincere și susținute, este posibil ca rezultatele dorite să nu se materializeze. Există o multitudine de factori, care sunt complet independenți de noi și de voința noastră, și care influențează rezultatul unei acțiuni. Acțiunea este în mâinile noastre, însă niciodată și rezultatul ei! Suferința și mâhnirea noastră provin în mod inevitabil din faptul că noi așteptăm anumite rezultate care nu se materializează întotdeauna așa cum ne dorim. Noi ne cerem dreptul de a primi cele mai bune rezultate, însă uităm faptul că nu ne-am pus în valoare toate abilitățile noastre. În fapt, dacă ne-am fi îndeplinit îndatoririle în acest fel, chiar aceasta ar fi fost răsplata noastră. Atunci când ne împlinim îndatoririle, fie că e vorba de aratul ogorului sau a dansa pe o scenă, acțiunea în sine trebuie să fie un prilej de bucurie, indiferent de consecințe. Acesta este secretul unei acțiuni desăvârșite, care aduce o profundă stare de mulțumire, stare ce nu este la îndemâna oricui. Aceasta este abordarea firească, divin integrată a acțiunii.

Să luăm spre exemplu cazul unui pictor și al unui artist. Pictorul pictează pentru plata pe care o primește la finalizarea

fiecărei picturi. Însă artistul pictează pentru că iubește să picteze și trăiește pentru a picta. Munca pictorului este dată uitării de îndată ce apare altceva mai la modă, în timp ce munca artistului dăinuiește pentru posteritate. Pictorul este mereu dependent de succes și eșec, de laudă și dispreț, în timp ce artistul nu este tulburat de nimic, întrucât bucuria sa provine din munca lui și doar din aceasta. Munca noastră trebuie să se desfășoare într-o stare de perfectă seninătate și fără a fi preocupați de rezultatul ei. Trebuie să acceptăm faptul că noi nu suntem singurul agent determinant pentru obținerea rezultatului, nici măcar pentru cea mai neînsemnată acțiune. Pentru că întregul univers are ceva de spus în obținerea unui rezultat. Noi nu suntem factorul decisiv. Lucrurile pot să decurgă sau să nu decurgă în direcția așteptată de noi, și nu putem face nimic pentru aceasta.

REZULTATELE NU POT FI MANIPULATE

> **„Fiind pe deplin stabilit în starea de yoga, îndeplinește faptele, lepădându-te de legătura față de ele, o Dhananjaya, fiind același la reușită și nereușită“,** spune Krishna.

Rezultatele oricărei acțiuni se află în mâinile legii cosmice, iar noi nu avem absolut niciun control asupra lor, prin urmare, atunci când ne îngrijorăm, de fapt ne irosim energia. Ar fi mult mai bine să ne facem griji cu privire la cât de bine ne putem îndeplini îndatoririle, întrucât acesta este dreptul care ne-a fost dat de natură. Ființa umană își cere mereu drepturile, fără să înțeleagă că drepturile și îndatoririle merg mână în mână, iar cel care nu și-a îndeplinit îndatoririle nu are niciun drept să-și ceară drepturile!

Pe de altă parte, dacă noi alegem să nu acționăm, chiar și atunci am merge împotriva legii firii, întrucât cea de-a doua parte a celui de-al patruzeci și șaptelea verset punctează acest aspect: ***„Nu te lega de inacțiune!“*** În fapt, noi nu avem prea multe de ales nici în această privință, întrucât suntem obligați să

acționăm. Decizia de a nu acționa este în sine o acțiune. Atotputernicul mecanism al naturii ne va forța să acționăm și, dacă așa stau lucrurile, singura cale de ieșire din această situație aparent imposibilă este să acționăm într-un mod corect. *Yoga* este starea de egalitate pe care trebuie să o menținem de-a lungul îndeplinirii unei acțiuni și care accelerează procesul acțiunii, astfel încât ființa să devină un maestru în realizarea ei, aidoma artistului. ***„Yoga karmasu kaushalam!“ – Yoga este măiestrie în acțiune!*** Cu cât suntem mai detașați de fructele acțiunii, cu atât mai perfectă va fi acțiunea noastră și cu atât mai mult va crește probabilitatea să obținem chiar fructele ei, la care însă nu ne-am mai gândit obsesiv ca fiind finalul acestei acțiuni. Aceasta este povestea neobișnuită a acțiunii împlinitoare și de succes. Adevăratul *yogi* sau yoghin nu fuge de lumea acțiunii și nici nu este un nebun incompetent care, datorită incapacității sale de a reuși în viața lumească, pretinde în mod fals că s-a dedicat sistemului *yoga* și că astfel nu mai vrea să acționeze. În conformitate cu învățăturile lui Krishna, yoghinul este adeptul acțiunii, întrucât a reușit să stăpânească secretul acțiunii și, prin urmare, secretul vieții. Krishna însuși este cunoscut drept *Mahayogi* sau marele yoghin, iar viața lui este o dovadă vie a faptului că cel care a reușit să dobândească măiestria în *yoga*, să-și stăpânească mintea, poate fi un expert în orice domeniu al vieții.

VIAȚA ESTE O FORMĂ DE YOGA

Yoga prezentată în *Bhagavad Gita* este astfel foarte ușor de înțeles. *Bhagavad Gita* privește întreaga viață ca fiind o formă de *yoga*. Modul în care trăim în această lume poate fi o formă de *yoga*. Am observat deja că drepturile urmează în mod firesc, de îndată ce ne împlinim îndatoririle proprii sau *svadharma*. A ne cere drepturile ar fi prin urmare ceva în plus. Cei care își cer drepturile cer ceva ce nu merită încă. Este posibil ca această

stare să fie generată de apariția unui simț al culpabilității, pentru faptul că nu și-au împlinit încă îndatoririle sau nu le-au îndeplinit așa cum trebuia, întrucât atunci când ne împlinim cu adevărat *dharma*, noi nu ne mai putem îngrijora de drepturile noastre, deoarece acestea vor urma fără greș.

> **„Mediocri și demni de milă sunt cei care își cerșesc drepturile de la o lume care nu este dispusă să le ofere, care luptă pentru drepturile lor și poate chiar și mor pentru ele. Cât de deplorabilă este această stare“,** spune Krishna.

Stabilit în starea de *yoga*, îndeplinește-ți datoria și trăiește aidoma unui stăpân, detașat fiind de rezultatele care ar putea să urmeze. Îndeplinindu-ți îndatoririle, fii încredințat că întregul univers se va strădui pentru ca tu să îți primești răsplata. Nu ai bate din poartă în poartă, cerându-ți drepturile, dacă undeva, în sufletul tău, nu ai ști că nu ți-ai împlinit datoria și astfel nu meriți răsplata pe care o pretinzi! Ce idee minunată! Și, dacă am putea-o urma, ce lume extraordinar de frumoasă am crea! Înțeleptul care practică *yoga* reușește să se rupă de legătura *karma*-ei sau a acțiunii în chiar această viață. Comutându-ne atenția de la fructele acțiunii, *Bhagavad Gita* ne amplifică atât puterea de concentrare, cât și bucuria de a acționa. Un copil se joacă pentru bucuria de a se juca, și nu se gândește la beneficiile jocului. Întreaga bucurie a copilului este jocul. Viața însăși este un joc, care ne poate aduce infinită bucurie, dacă reușim să aplicăm principiile sistemului *Karma Yoga*! Această bucurie, care se atinge atunci când reușim să ne jucăm rolul pe care îl avem de jucat în jocul divin al vieții, ne aduce în mod instantaneu răsplata meritată. Întrucât putem chiar în această viață să ne eliberăm de legăturile acțiunii și să atingem o stare de bucurie autentică. Asemenea ființe nu sunt afectate nici de cuvintele, nici de acțiunile celorlalți, întrucât sunt mereu centrate în propriul Sine. Starea de *samadhi* nu este o pierdere a conștiinței, ci dobândirea

celei mai înalte stări de conștiință.

Prima parte a celui de-al II-lea capitol descrie natura purei Ființe sau a purei Existențe. Cea de-a doua parte ne explică arta de a trăi sau modul în care o ființă poate aplica această cunoaștere pură în viața de zi cu zi, astfel încât fiecare clipă a vieții sale să fie trăită într-o armonie plină de bucurie și cu convingerea deplină că ne împlinim menirea divină. În încheierea acestor învățături, Krishna îi descrie lui Arjuna starea unei ființe care își duce viața în conformitate cu idealurile descrise în versetele anterioare.

STHITHA PRAJNA

Hinduismul prezintă o societate ce evoluează bazându-se pe patru stadii ale vieții omului. Primul este *brahmacharya* sau perioada de învățăcel, cel de-al doilea este *grihastashrama* sau stadiul de cap de familie, cel de-al treilea este *vanaprastha* sau procesul prin care se renunță la viața în această lume, iar cel de-al patrulea este *sannyasa* sau renunțarea completă la lume. Ființa iluminată prezentată în *Bhagavad Gita* este cunoscută sub numele de *sthitha prajna* sau omul cu o minte de neclintit. Aceasta poate să fie sau să nu fie un *sannyasi*. *Sthitha prajna* sau omul cu o minte ferm stabilită este omul ce a dobândit o conștiință cosmică și care trăiește în armonie deplină cu societatea, cu Dumnezeu și cu universul. În cele optsprezece versete dedicate acestei învățături a fost sintetizată esența tuturor celor optsprezece capitole ale *Bhagavad Gita*-ei.

Cu toții avem anumite idei preconcepute despre modul în care ar trebui să arate o ființă iluminată. Am putea să credem că o asemenea ființă trebuie să fie înaltă și să aibă o voce puternică, să poarte barbă etc. Arjuna cere și el să cunoască anumite semne exterioare prin care ar putea recunoaște o asemenea ființă, însă răspunsul lui Krishna nu descrie niciun semn exterior. Prima calitate a caracterului ideal prezentat în *Bhagavad Gita* este

aceea că mintea unei asemenea ființe nu mai este iluzionată de irealitatea lumii fenomenale și este stabilită în Realitatea Ultimă ce există în ea însăși. O asemenea minte rămâne neafectată de tristețe și nu tânjește după bucurie, întrucât ambele sunt aspecte ale lumii fenomenale. O asemenea minte este stabilită în ceea ce este Real, în ceea ce se află dincolo de tristețe și bucurie. O asemenea minte a învins mânia, atașamentul și teama. Ea privește activitățile acestei lumi ca fiind un spectacol trecător și atunci, cum ar mai putea fi tulburată de ele? Cum ar mai putea o asemenea ființă să ajungă să fie atașată de ceea ce știe că este ireal și de ce s-ar mai teme de moarte atunci când știe că este nemuritoare?

Ființa ideală din *Bhagavad Gita* nu este o ființă care fuge de viață și se ascunde în peșteri și păduri. O asemenea ființă rătăcește prin lume în mijlocul obiectelor simțurilor însă, aidoma broaștei țestoase, care își retrage membrele sub carapace, ea poate să își retragă simțurile de la obiectele din exterior. O asemenea ființă are un control desăvârșit asupra propriei persoane. Și nu este puțin lucru. Căci este mult mai ușor să alungi toate obiectele simțurilor și să te refugiezi în fortăreața unei peșteri din munți, unde să poți să eviți orice contact cu tentațiile. Doar un suflet cu adevărat evoluat poate să-și lase simțurile să rătăcească libere și poate apoi să și le retragă aidoma unei broaște țestoase, atunci când este necesar. *Bhagavad Gita* ne spune plină de înțelepciune că simțurile nu pot fi niciodată controlate doar prin abstinență. Chiar dacă le înfometăm pentru a le supune, simțurile vor rămâne docile doar de-a lungul perioadei de abstinență. Căci simțurile vor tânji în continuare și vor reveni la viață de îndată ce vor avea la dispoziție hrana adecvată. Este destul de simplu să nu păcătuiești în absența tentației, dar ca să reușești să nu cazi atunci când te afli în mijlocul tentațiilor este nevoie de ceva mai mult decât controlul de sine. Este nevoie de cunoașterea bazată pe

experiența Beatitudinii Supreme din noi înșine. Krishna explică diferențele dintre abținerea exterioară și renunțarea interioară. Întrucât, chiar dacă respingem obiectele, dorința pentru ele rămâne. Noi tânjim după zahăr doar câtă vreme nu am gustat mierea. Atunci când ajungem să cunoaștem dulceața mierii, bulgărele obișnuit de zahăr pe care ni-l oferă lumea nu ne va mai atrage. Acesta este secretul atitudinii exterioare imperturbabile pe care o manifestă un *sthitha prajna*. El nu poate fi tentat, întrucât a cunoscut și a experimentat el însuși sursa beatitudinii.

Atunci când pasiunile inferioare ajung să pună stăpânire pe minte, memoria începe să se piardă, inteligența să se întunece și ființa cade în amăgire. Nu ni se cere să eliberăm caii simțurilor de la carul trupului, ci să-i controlăm cu ajutorul frâielor minții. Un *sthitha prajna* acționează în lumea simțurilor având simțurile sub perfect control. El acceptă totul fără atașament sau repulsie. El nu râvnește la nimic și nu este invidios pe nimeni. El nu are nicio dorință și tocmai de aceea nu are nicio pretenție! O asemenea ființă ajunge să fie curând ferm fixată în pacea Sinelui. Aceasta este calea prin care se pune capăt oricărei suferințe.

Dar ce putem spune despre cealaltă perspectivă? O ființă căreia îi lipsește autodisciplina este aidoma unei bărci pe apă, ce este purtată încolo și încoace de vânturile sălbatice ale dorinței, alergând într-o clipă după un lucru, apoi după un altul. Cu o asemenea minte agitată, cum ar putea cineva să aibă pace? Iar fără pacea minții, cum ar putea cineva să dobândească fericirea, acea stare minunată după care mintea noastră tânjește mereu? Chiar și din punctul de vedere al fericirii materiale, pentru a atinge un anumit scop mintea rătăcitoare trebuie să fie strunită și e firesc ca, din punctul de vedere al fericirii supreme, mintea să fie atașată scopului suprem! Autodisciplina ține de voință și fericirea supremă devine mult mai ușor de atins atunci când ne fixăm privirea asupra celui mai înalt țel.

O ființă cufundată în aspectele lumești și o ființă care a atins

starea de înțelepciune sunt total opuse. Ceea ce este noapte pentru una este zi pentru cealaltă, și invers. Ziua este perioada în care simțurile sunt alerte și preocupate să alerge după obiectele simțurilor. Activitatea sterilă și neproductivă a unei ființe cufundate în aspectele lumești este aidoma nopții pentru cel înțelept, întrucât simțurile lui sunt retrase de la obiectele simțurilor și pot fi chiar adormite. Pentru cel înțelept, ziua înseamnă perioada în care ființa lui este pe deplin absorbită și trează față de Realitatea interioară, atunci când el se poate bucura de fericirea ce izvorăște din adâncurile ființei sale, aspecte total independente de starea de veghe a lumii simțurilor. Ziua unui înțelept este cu adevărat noapte pentru omul acaparat de simțuri, întrucât acesta din urmă nu poate vedea niciun sens într-o asemenea stare de fericire interioară și nu înțelege care este sursa din care provine o asemenea fericire!

Așa cum oceanul absoarbe și unifică toate apele care se revarsă în el, tot așa și mintea unui *sthitha prajna* rămâne netulburată de talazurile pasiunilor care l-ar putea lovi, indiferent de natura lor. Oceanul rămâne netulburat și își păstrează propriul echilibrul, în ciuda apelor râurilor care se revarsă în el, indiferent dacă apele care se revarsă în el sunt pline de noroi sau sunt pure și cristaline. Cantitatea totală a apelor oceanului nu depinde de un anumit râu, întrucât el este sursa tuturor râurilor. El își păstrează echilibrul în toate circumstanțele. La fel stau lucrurile și în cazul unei ființe înțelepte, care a atins realizarea ultimă și care s-a conectat la sursa întregii beatitudini. Ea nu mai este preocupată de deliciile care prind în cursă o ființă cufundată în aspectele lumești. Pe de altă parte, noi suntem aidoma băltoacelor mici și noroioase din perioada musonului, care se umflă și se întind atunci când apele simțurilor ne pătrund, dar care se usucă și se micșorează în absența lor. Astfel, noi suntem însetați după deliciile ce izvorăsc din lumea simțurilor, iar atunci când accesul la ele ne este

interzis, devenim înfometați și tânjim după ele. Dar un *sthitha prajna* este aidoma oceanului de beatitudine ce absoarbe totul, este o ființă a cărei minte nu se înfiorează și nu tremură atunci când apele dorințelor lumești se revarsă în ființa lui. O ființă cufundată în aspectele lumești, a cărei minte se clatină la trecerea fiecărei emoții, este aidoma unui vas fără cârmă ce se află pe ape, la mila oricărui vânt ce trece! Cum ar putea oare o asemenea ființă să atingă vreodată pacea? Aceasta este întrebarea pe care o pune Krishna.

Știind că lumea este sub sceptrul dualității, un suflet iluminat nu se atașează de ceea ce este bun, și nici nu se ferește plin de dezgust ori să se teamă de ceea ce este rău. Echilibrul minții în toate situațiile și experiențele, și starea de egalitate în fața a tot ceea ce este bun și a tot ceea ce numim a fi rău, eliberarea de orice atașament și absența egoismului sunt atributele caracteristice ale unui suflet realizat. Și aici nu este vorba despre libertatea obținută prin fuga de lume și retragerea în izolare, și nu este nici acea așa-numită libertate ce provine din a face orice ne comandă ego-ul, ci este libertatea care provine din completa anihilare a ego-ului individual, datorită absorbției sale complete în conștiința cosmică. Un *sthitha prajna* rătăcește prin lume fără a avea sentimentul lui „al meu“ și „a mea“ și este mereu împăcat cu el însuși și cu lumea. În momentul morții, o asemenea ființă intră cu multă ușurință și în mod firesc în starea de *Brahma Nirvana* sau absorbția în Brahman. O asemenea ființă nu este o ființă obișnuită, ci o ființă cosmică, iar acțiunile ei nu sunt acțiuni individuale, ci acțiuni cosmice; și nu se pune problema ca ea să facă ceva greșit, deoarece orice împlinește o asemenea ființă se face respectând Legea Cosmică. Nimeni nu poate să judece o asemenea ființă, întrucât ea este dincolo de legea umană și nimeni nu poate să o nege, întrucât ea este esența a tot ceea ce există. Ea este Dumnezeu pe pământ, înveșmântat într-o formă umilă. În ea, Natura și-a împlinit menirea și și-a atins țelul și

scopul suprem al evoluției spirituale!

Starea de *nirvana* despre care se vorbește în Bhagavad Gita diferă de starea de *nirvana* din budism. *Nirvana* din budism este *shunya* sau vidul, pe când *nirvana* din *Bhagavad Gita* este *purna* sau plenitudinea.

Hari Aum Tat Sat

Astfel sfârșește cel de-al II-lea capitol din *Bhagavad Gita* intitulat „Yoga discriminării“.

„Stăpânindu-ți toate simțurile, rămâi focalizat, avându-mă pe Mine drept ultim scop. Cel care își are simțurile în stăpânire, acela are o înțelepciune neclintită.“

III
KARMA YOGA
YOGA FAPTEI

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Capitolul anterior se încheia cu imaginea lui *sthitha prajna*, omul a cărui minte și voință sunt stabilite ferm în starea de conștiință cosmică. Este ceva ce Arjuna putea înțelege și aprecia, întrucât această idee ce fusese enunțată și în *Upanișade* îi era familiară. Învățăturile acelor vremuri subliniau că singura cale spre perfecțiunea omului era calea cunoașterii, a renunțării la viața obișnuită și la lume. El era cât se poate de conștient de legea *karma*-ei și de faptul că ceea ce ne făcea să ne învârtim la nesfârșit de-a lungul roții *karma*-ei erau propriile noastre acțiuni. Cu siguranță că el înțelesese și acceptase cerința lui Krishna de a renunța la implicarea în acțiune, însă îndemnul de a realiza acea acțiune teribilă, cu certitudine era ceva ce nu putea nici înțelege și nici aprecia. Conform învățăturilor lui Krishna, acțiunea era opusă cunoașterii. Sămânța ei era dorința, iar fructul ei – atașamentul. Cu toate acestea, Krishna insista asupra acțiunii ca fiind o formă de *yoga*. Probabil că o anumită formă de acțiune putea să persiste, dar cu siguranță aceasta trebuie să fie cât mai redusă posibil și ar fi trebuit să fie sub cea mai inofensivă formă, și nicidecum o acțiune teribilă de a ucide. Această situație era cât se poate de deconcertantă pentru Arjuna,

iar prima întrebare pe care o pune în acest capitol arată cu prisosință starea lui.

Bhagavad Gita este un îndemn la acțiune. Ea nu exclude lumea ca fiind o iluzie, și nici acțiunea ca fiind o capcană. Krishna ne îndeamnă să ducem o viață completă și activă în lume, având mintea ancorată în Suprem. Viziunea pe care el o propune este aceea că ființa umană se atașează prin acțiune, dar se eliberează prin intermediul cunoașterii, iar *sannyasa* sau renunțarea la acțiune era cel mai înalt ideal. Dar tot Krishna ne spune că nu este cu putință să ne abținem de la acțiune și, prin urmare, cel mai bun lucru este să înțelegem modul în care să acționăm. Dilema lui Arjuna nu consta în a decide dacă violența sau non-violența era mai bună, ci dacă să folosească sau nu violența împotriva rudelor sale. În expunerea lui, Krishna nu susține folosirea violenței și a războiului, ci pur și simplu se folosește de această conjunctură pentru a indica spiritul în care orice acțiune, inclusiv războiul, trebuie realizată.

În zilele noastre, există o tendință de a subordona elementele cunoașterii și ale devoțiunii, sau *jnana* și *bhakti*, și de a afirma că *Bhagavad Gita* este doar o evanghelie a acțiunii, întrucât acțiunea și *karma* sunt teme recurente. Fără îndoială că este așa, dar nu trebuie să uităm că acțiunea unui *karma* yoghin începe și se sfârșește în *jnana* sau realizarea spirituală, și nu în acțiune, așa cum este înțeles de către mintea modernă. Acțiunea unui *karma* yoghin este saturată de *bhakti* sau iubirea pentru Dumnezeu – un abandon conștient atât al acțiunilor individuale, cât și al propriei vieți, în mâinile divinului. Aceasta nu este genul de acțiune cu care suntem obișnuiți, și care este dictată de scopuri egoiste, sau poate chiar altruiste, de a aduce un serviciu umanității și așa mai departe. Acțiunea pe care *Bhagavad Gita* îi îndeamnă pe maeștrii ei yoghini să o realizeze nu este o acțiune omenească, ci o acțiune a divinului care lucrează prin noi. Aceasta nu este împlinirea îndatoririlor sociale, pe care ea ne

încurajează să o facem, ci abandonul tuturor îndatoririlor ce sunt dictate de ego-ul individual, în fața expresiei lipsite de ego a divinului care lucrează prin noi.

Înainte să trecem pragul portalului celor trei capitole care tratează subiectul *karma yoga*-ei, trebuie să avem o minimă înțelegere a legii *karma*-ei, pe care *karma yoga* se bazează de altfel. Legea *karma*-ei și reîncarnarea sunt două concepte fundamentale ale hinduismului. Conform hinduismului, microcosmosul este reflexia macrocosmosului, iar legile care privesc cosmosul se regăsesc de asemenea în ființa umană. Legile naturii au propriile lor reflexii în sistemul uman. Legea *karma*-ei este în realitate ceea ce Newton a enunțat prin cel de-al treilea principiu al dinamicii – faptul că fiecare acțiune are o reacție egală și opusă ca sens. Chiar dacă acest principiu se referă la acțiunile fizice, în cazul ființei umane, după cum spune și Krishna, acțiunea mentală este mult mai importantă decât cea fizică. În planul uman, aceasta înseamnă că, de fiecare dată când realizăm o anumită acțiune, intenția cu care realizăm acea acțiune este ceea ce ne leagă de „roata *karma*-ei“. Această intenție este ceea ce ricoșează înapoi la noi ca „reacția opusă ca sens“ menționată în principiul lui Newton, și pe care o experimentăm sub forma fructului acelei acțiuni. Când o mamă își ceartă sau chiar își mustruluiește copilul cu scopul de a-l corecta, în urma unei greșeli grave, ea o face cu iubire, și atunci acțiunea ei nu va avea un rezultat negativ. Dar dacă un străin va bate un copil, el poate să facă aceasta cu ură, și atunci acțiunea lui va aduce o reacție negativă puternică asupra lui. Aceasta este legea care guvernează echilibrul de energie în cadrul sistemului nostru evolutiv. Cu toate acestea, noi trebuie să înțelegem că legea *karma*-ei nu este o componentă morală. Moralitatea este o creație omenească. Natura nu judecă. Ea doar guvernează echilibrul energiilor în cadrul sistemului nostru moral. Ea servește drept învățător impersonal și universal al

responsabilității. Hinduismul conectează legea *karma*-ei cu reîncarnarea. O singură viață, ce poate fi chiar și de o sută de ani, abia dacă este de ajuns pentru a echilibra datoriile noastre *karma*-ice din acea viață. Și atunci, cum se realizează echilibrul? Naturii nu îi place să păstreze nimic dezechilibrat. Fiecare cauză trebuie să aibă un efect, iar acel efect trebuie să fie trăit de către persoana care a inițiat acea cauză. Adeseori trupul intră în declin înainte ca *jivatma* sau sufletul uman întrupat să experimenteze efectele tuturor acțiunilor sale. Și aici este locul în care hinduismul aduce în discuție teoria reîncarnării. Ce anume face un *jivatma* să se proiecteze și să se închidă în această capsulă a spațiului și timpului cunoscută drept trupul uman? Aceasta se realizează deoarece noi am pus în mișcare nenumărate intenții sau cauze care, în conformitate cu legea *karma*-ei, trebuie să cunoască un sfârșit cunoscut sub numele de efect. Fiecare acțiune, gând sau emoție sunt motivate de o intenție, și acea intenție este o cauză care este incompletă fără a ajunge la un sfârșit al ciclului ei energetic, prin producerea unui efect. Dacă am participat la cauză, trebuie să participăm și la efect. Fiecare cauză care nu a produs încă un efect este un fenomen care nu a ajuns încă la împlinirea sa. Este un dezechilibru al energiei care se află în proces de echilibrare. Această echilibrare nu se produce întotdeauna de-a lungul unei singure vieți. *Karma* fiecăruia, bună sau rea, este creată și echilibrată prin activitățile multor renașteri și a multor tipuri de personalități. O ființă care nu înțelege legea reîncarnării și legea *karma*-ei nu va putea înțelege semnificația ori sensul evenimentelor care se produc în viața sa actuală.

O ființă care profită de ceilalți generează un dezechilibru al energiei, care poate fi echilibrat doar prin trăirea experienței prin care ceilalți profită de tine. Dacă această echilibrare se petrece într-o viață ulterioară, persoană în cauză va reacționa dintr-un punct de vedere personal, mai degrabă decât din

punctul de vedere al datoriilor *karma*-ice. Persoana în cauză se va enerva, va dori să se răzbune sau va fi foarte deprimată, deoarece îi va fi greu să înțeleagă de ce atrage asemenea experiențe. Dar fiecare dintre aceste reacții vor crea la rândul lor o altă *karma* viitoare, un alt dezechilibru al energiei, care la rândul ei va trebui să fie echilibrată. Astfel încât, chiar dacă o anumită datorie *karma*-ică a fost plătită, o alta a fost creată. Tocmai de aceea, căutând să înțelegem cât mai bine această lege a *karma*-ei, ne putem explica anumite experiențe prin care trecem, le putem accepta și astfel, vom putea să urcăm pe un nivel superior de evoluție și înțelegere, fără a mai genera o nouă *karma*. Hinduismul afirmă că fiecare ființă umană este pe deplin responsabilă pentru fiecare acțiune, gând sau emoție a sa, cu alte cuvinte ființa umană este pe deplin responsabilă de fiecare intenție pe care o are. Și tot noi suntem cei care vom fi obligați să culegem fructele intențiilor noastre. Iar aici intră în scenă reîncarnarea, deoarece hinduismul consideră că tuturor ni s-au oferit un număr nesfârșit de vieți pentru a ne autoperfecționa.

Atunci când un copil moare, noi nu știm ce datorie *karma*-ică este plătită astfel către părinții lui. Bineînțeles că în fața suferinței trebuie să manifestăm mereu o stare de compasiune, dar nu putem să judecăm acel eveniment. Dacă părinții nu înțeleg dinamica impersonală a acelui eveniment, ei vor reacționa cu multă mânie față de Dumnezeu, sau față de propria soartă, sau față de doctorul care nu a reușit să salveze copilul, sau față de propria neglijență, autoculpabilizându-se că nu au făcut tot ce le-a stat în putință. Însă toate aceste tipuri de reacții vor genera și mai multă *karma*, iar ei vor fi nevoiți să învețe și mai multe lecții, ca indivizi.

Fiecare experiență poate fi considerată atât din punctul de vedere al Sinelui divin, cât și din punctul de vedere al individualității. Ce înseamnă aceasta în practică? Întrucât noi nu putem ști care sunt datoriile plătite prin fiecare experiență pe

care o avem, noi nu trebuie să judecăm nimic din ceea ce vedem. Dacă un șofer beat lovește cu violență un copil, noi nu știm ce gen de cruzime a manifestat acel copil într-o altă viață, iar acum a ales să experimenteze aceeași energie dintr-un alt punct de vedere. Bineînțeles că răspunsul nostru trebuie să fie plin de compasiune și să alergăm în ajutorul copilului și al șoferului, dar noi nu trebuie să-l judecăm sau să-l blamăm pe șoferul beat, ori să-i vorbim urât și să-l insultăm și să credem că toate acestea sunt cât se poate de nedrepte, pentru că lucrurile nu stau chiar așa. Noi chiar nu știm de ce anumiți oameni sunt egoiști, ostili și negativi. Bineînțeles, nu înseamnă că nu trebuie să recunoaștem negativitatea atunci când o vedem, ci doar că nu trebuie să o judecăm. Aceasta nu este în sarcina noastră. Putem să intervenim și să punem capăt unei încăierări, dar nu trebuie să îi judecăm pe cei implicați, deoarece noi nu știm ce datorii *karma*-ice erau plătite atunci. O cauză care s-a petrecut într-o anumită viață, cu intenție conștientă, trebuie să fie echilibrată energetic fie în aceeași viață, fie într-o viață viitoare. Și, deși nu suntem conștienți de faptele care au dus la apariția unei anumite situații, noi nu trebuie să judecăm situația, întrucât nu avem o viziune completă asupra ei. Atunci când judecăm, generăm o *karma* negativă. Judecata este o funcție a personalității fizice. Natura nu judecă. Totul este dus la îndeplinire de către funcția pur impersonală a legii firești a *karma*-ei, care este doar o transpunere metafizică a celui de-al treilea principiu al dinamicii, așa cum a fost el enunțat de Newton. Aceasta înseamnă că legea *karma*-ei reacționează la intențiile noastre, nu doar la acțiunile noastre.

O persoană furioasă va răspunde cu furie dificultăților vieții, și astfel va aduce asupra ei necesitatea experimentării rezultatelor furiei, dacă nu în această viață, atunci într-o viață viitoare. O persoană care este mereu iubitoare și binevoitoare va descoperi că este mereu pusă în fața unor experiențe în care va

primi iubire și bunăvoință din partea celorlalți.

Atunci când judecăm prin „acea persoană merită“ sau „acea persoană nu merită“, noi creăm o *karma* negativă. Aceasta nu înseamnă că nu trebuie să acționăm în concordanță cu circumstanțele situației. Atunci când acționăm din punctul de vedere al Sinelui superior, noi trebuie să încetăm să mai judecăm fie chiar și acele evenimente care par foarte crude, precum Inchiziția sau alte masacre în masă, ori moartea unui bebeluș sau agonia prelungită a cancerului. Noi trebuie să învățăm să înțelegem și să acceptăm faptul că soarta nu este nici crudă și nici nedreaptă. Ea nici nu trece cu vederea și nici nu mustră. Pur și simplu continuă să meargă mai departe împreună cu sistemul absolut impersonal de justiție al legii *karma*-ei, care susține la modul categoric că trebuie să culegi ceea ce ai semănat. Dacă ne îngăduim să judecăm nu contează ce eveniment sau situație, noi vom genera *karma* negativă în ceea ce ne privește, *karma* ce va trebui apoi să fie echilibrată; și atunci devenim participanți în ceea ce este cunoscut în hinduism sub numele de „roata *karma*-ei“, care ne va forța să ne încarnăm din nou și iarăși.

Legea *karma*-ei se asigură că fiecare primește ceea ce el sau ea merită. Nimeni nu poate spune: „Eu nu merit o asemenea soartă.“ Tot așa, nu putem spune: „Acel sărman om nu merită o asemenea soartă.“ Natura are grijă ca fiecare să primească ceea ce merită, nici mai mult și nici mai puțin. Legile naturii nu pot fi nici mituite și nici influențate. Focul va arde mâna unui copil inocent, la fel de mult cum o va arde și pe cea a unui criminal. Focul nu judecă. El pur și simplu își duce la îndeplinire îndatorirea sa firească, aceea de a arde. Această justiție care nu judecă este punctul de vedere care ne îngăduie să vedem totul în viață cu claritate, dar nu lasă emoțiile negative să apară și să se manifeste. Nimic nu scapă legii *karma*-ei.

În *Purane* există o ființă a cărei îndatorire este să țină socoteala fiecărei acțiuni a fiecărei ființe. În mitologia hindusă,

numele ei este Chitragupta, nume care se traduce prin „imagini ascunse“. De abia în secolul al XX-lea am auzit despre camerele de luat vederi ascunse, dar este evident că înțelepții din vechime aveau acest concept, întrucât l-au personificat sub forma unei creaturi care înregistrează cu grijă, fără să judece sau să exagereze, toate evenimentele din viața fiecărei ființe. Și astfel, legea *karma*-ei este infailibilă. Trecând prin viață cu compasiune și bunăvoință, fără a ne îngădui să fim copleșiți de judecată critică și sentimente distructive, vom putea să evoluăm spiritual și să devenim din ce în ce mai mult aidoma Sinelui nostru divin. Christos nu i-a judecat nici măcar pe cei care L-au scuipat în față sau pe cei care L-au crucificat. El doar s-a rugat lui Dumnezeu să îi ierte pentru ignoranța lor. De altfel, și în hinduism se spune că singurul păcat real este ignoranța.

Acesta este și motivul nenumăratelor noastre reîncarnări, care sunt parte a procesului nostru de evoluție spirituală. Prin urmare, noi trebuie să acceptăm faptul că există o reîncarnare continuă a dinamicii energetice impersonale a naturii sub forma realității fizice, pentru a reface balanța „conturilor“ și a ne plăti datoriile pe care le avem din viețile anterioare. Doar înțelegând și apreciind lucrurile din această perspectivă putem să devenim pe deplin echilibrați și împliniți ca indivizi, să nu mai fim legați de cadrul sărăcăcios al personalităților noastre, ci să reușim să ne unim pe deplin cu eternitatea și infinitatea Sinelui nostru superior. Este necesar să înțelegem acest fundal, pentru a putea pătrunde cât mai bine știința legii *karma*-ei. Arjuna era conștient de toate aceste aspecte – și anume că acțiunile ne fac să fim legați de roata *karma*-ei, și tocmai de aceea prima întrebare pe care el i-o pune lui Krishna, la începutul celui de-al III-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, este: ***„De ce mă silești să fac această faptă îngrozitoare?“***

Krishna i-a răspuns că există două modalități aparent contradictorii de a ne desăvârși în această lume – una este *yoga*

cunoașterii, iar cealaltă este *yoga* acțiunii – *jnana yoga* și *karma yoga*. Prima implică renunțarea la acțiune, în timp ce cea de-a doua acceptă acțiunea ca fiind una dintre căile ce duc la desăvârșirea spirituală. În fapt, a considera acest două puncte de vedere ca fiind contradictorii se datorează concepției greșite cu privire la acțiune. Psihologii din zilele noastre fac o distincție între introvertiți și extrovertiți. Gândirea indiană a aderat mereu la ideea că acțiunea este cea care creează legătura cu roata *samsara*-ei, roata reîncarnărilor ciclice, și că perfecțiunea spirituală este atinsă prin renunțarea la acțiune.

Dar Krishna ne spune că lucrurile nu stau așa, pentru că: ***„Nimeni, niciodată, nu stă măcar o clipă fără să săvârșească fapte, căci săvârșește fapte fără să vrea, prin tendințele (guna-uri) născute din natură (prakriti).“*** Astfel că inacțiunea este de neconceput pentru indiferent ce creatură.

Am putea de asemenea să fim înclinați să credem că orice acțiune este personală și dependentă de voința individuală. Dar lucrurile sunt departe de a fi așa. Acțiunea este parte a sensului general al acestui univers. Atașamentul este consecința ce urmează acțiunii și care apare din lipsa înțelegerii acestui adevăr. Noi nu realizăm faptul că avem o conexiune vitală cu întregul univers. Fiecare celulă din trupul nostru vibrează dimpreună cu pulsul universului. Și orice acțiune care este precedată de această cunoaștere nu mai poate crea atașament. Este greșit să credem că, dacă ne abținem de la orice acțiune fizică, am putea spune că suntem inactivi. Krishna îi explică lui Arjuna că renunțarea la acțiunea fizică este un mit, care a existat în mintea omului din vremurile străvechi. Însă nimeni nu poate să stea fie și o clipă fără a acționa. O ființă întrupată nu poate să înceteze să mai acționeze. Propria noastră existență aici este o acțiune în sine. Întregul univers este o acțiune a lui Dumnezeu. A trăi în sine este o acțiune. Universul este mereu activ. El nu poate fi inactiv nici măcar o clipă. O ființă individuală, sau orice

altceva care este parte a acestui univers activ, nu are libertatea de a fi independentă de cerințele legilor cosmice. Imperativul ca noi să acționăm a fost decis de către legea care guvernează întregul univers, prin urmare noi nu putem decât să decidem cum anume să acționăm. Universul nu este separat de individ. Microcosmosul e parte a macrocosmosului. Așa cum nu există nimic inactiv în univers, tot așa nici individul nu poate rămâne inactiv. *Naishkarmya* este o stare în care ființa nu este afectată de munca pe care o realizează, deoarece atunci ființa își împlinește munca fără a-și dori și fructele ei.

Existența noastră fizică, menținerea și continuarea ei în sine, este o călătorie, un pelerinaj al trupului, *sharira yatra*, care nu poate continua fără acțiune. Ideea că ființa poate fi inactivă ia naștere din înțelegerea greșită a naturii acțiunii. Noi credem că, dacă mâinile și picioarele noastre nu se mișcă, dacă gura noastră nu scoate niciun sunet, am putea fi inactivi. Dar acțiunea nu este dată doar de mișcarea organelor fizice. Fiecare celulă din trupul nostru este activă, iar mintea, la rândul ei, nu este niciodată inactivă. A gândi este în sine o acțiune, iar pentru ca mintea să fie cu adevărat inactivă, noi ar trebui să încetăm să mai gândim. Chiar și în timpul stării de somn profund fără vise, în care există o anumită inactivitate mentală, mintea acționează totuși pe niveluri extrem de subtile. Cu alte cuvinte, indiferent de starea de existență în care ne aflăm, noi nu putem fi complet inactivi. Chiar dacă o ființă nu realizează nicio acțiune prin organele fizice, ea nu câștigă nimic dacă mintea ei continuă să vagabondeze. Dacă Arjuna ar fi rămas în pădure și ar fi păstrat în mintea sa gânduri pline de ură față de relele săvârșite de verii lui, atunci el ar fi dat dovadă atât de prostie, cât și de ipocrizie. Ar fi dat dovadă de prostie întrucât s-ar fi înșelat pe el însuși crezând că era un non-actor ce urcă pe scara evoluției spirituale, și ar fi dat dovadă de ipocrizie, întrucât i-ar fi indus în eroare pe alții că ar fi un ascet care a renunțat la lume, când în mintea lui

nu era așa.

Pe de altă parte, Krishna mai adaugă că:

> **„Cel care stăpânindu-și simțurile cu mintea, trece la yoga faptei (karma yoga) prin intermediul organelor de acțiune, detașat de acestea, acela se deosebește de ceilalți și este un adevărat yoghin care excelează.“**

ESENȚA SISTEMULUI KARMA YOGA

Esența sistemului *karma yoga* nu este astfel atașată acțiunii, așa cum este menționat în cel de-al II-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, și nici non-acțiunii, lucru care de altfel, după cum am văzut, este imposibil. Deși Krishna spune că cunoașterea este superioară acțiunii, el nu vrea prin aceasta să spună că inacțiunea este superioară acțiunii. În fapt, adevărul este chiar contrariul, întrucât cunoașterea nu înseamnă neapărat renunțarea la acțiune, ci lipsa atașamentului față de câștigul personal ce ar putea decurge din acea acțiune. *Jnana yoga* trebuie să își găsească împlinirea prin *karma yoga*. *Yoga* voinței inteligente își găsește împlinirea în *yoga* acțiunii realizate fără a aștepta vreo răsplată. Vedem astfel că inacțiunea este în fapt o interpretare greșită, întrucât absența acțiunii fizice nu poate fi privită ca inacțiune. Acțiunea mentală este în fapt adevărata acțiune. Iar atașamentul sau libertatea unei ființe rezidă în modul în care funcționează mintea, și nu în mișcările realizate de corpul fizic.

Dar cum să ne controlăm mintea și cum să realizăm acțiuni fără a fi legați de dorință? Aceasta este adevărata problemă, iar soluția ei ne este prezentată în *Bhagavad Gita*, în următoarele versete. Universul ne oferă un drept, și acela este dreptul de a ne împlini menirea proprie – propria noastră *svadharma*. Însă chiar și în împlinirea propriei *svadharma* se poate strecura o anumită doză de dorință egoistă. Calitatea realizării oricărei acțiuni este dată de doza de egoism din spatele ei. Chiar și în împlinirea

svadharma-ei pot să existe urme de egoism. Stadiile inferioare pot să pară mai egoiste, în comparație cu stadiile superioare. Tocmai de aceea, de-a lungul progresului conștiinței în procesul evolutiv, vom descoperi că există o anumită doză de egoism în scădere în realizarea oricărei acțiuni, și aceasta până când într-un final se atinge o lipsă totală de egoism sau anihilarea deplină a ego-ului. O asemenea acțiune devine atunci inacțiune. Aceasta poate fi numită atunci „acțiune cosmică“. Prin urmare noi nu putem deveni impersonali doar prin simpla externalizare, ci prin ridicarea pe cel mai înalt nivel, prin atingerea stadiului de spirit liber, de Sine revelat, căci doar acea parte din noi este cu adevărat liberă. Dar cum se poate atinge această stare? Și acesta este momentul în care Krishna aduce în atenția noastră conceptul de *yajna*, care este un alt concept unic oferit de *Bhagavad Gita*.

YAJNA

Yajna este un ritual vedic, în care anumite ofrande prescrise sunt oferite într-un foc sacrificial, dimpreună cu rostirea unor *mantra*-e, cu scopul de a aduce anumite rezultate. *Vedele* descriu diferite tipuri de *yajna*-e, care să aducă anumite rezultate precise, ce sunt dorite de către cel care realizează ritualul. Cuvântul *yajna* este adeseori tradus prin „sacrificiu“, dar această traducere îi aduce adesea unele conotații mai puțin corecte sau plăcute. Pentru că atunci când ne gândim la sacrificiu, ne imaginăm imediat îndatoririle neplăcute și dureroase care ne sunt impuse, și bucuriile la care suntem forțați să renunțăm. Dar cuvântul *yajna*, așa cum este el explicat în *Bhagavad Gita*, are un înțeles mult mai frumos. Folosind minunata imagistică oferită de *yajna* vedică, Krishna ne spune că în vremurile străvechi, Ființa Supremă s-a sacrificat pe Ea Însăși pentru a crea lumea. Astfel, Creatorul a creat fiecare ființă în parte dimpreună cu conceptul de *yajna* sau „sacrificiu“ sădit în ea. Orice acțiune realizată fără

acest spirit al *yajna*-ei, ci cu intenția egoistă a împlinirii unui scop personal, va aduce mâhnire acelei ființe. Și aceasta deoarece în acest mod, ființa merge împotriva legilor dimpreună cu care ea a fost creată.

Întreaga natură își oferă în mod continuu toate bogățiile ei drept un sacrificiu față de Ființa Supremă – sufletul secret ce rezidă în ea însăși. Ploaia care cade, florile care înfloresc, soarele care strălucește și râurile care curg, toate sunt o continuă ofrandă față de Sinele Suprem, ofrandă oferită fără gândul la o răsplată ulterioară. Ființa umană obișnuită crede într-un mod egoist că natura își oferă darurile pentru ca ea să poată beneficia de ele, și tocmai de aceea are dreptul să înșface totul pentru propriul confort și propria plăcere. În mijlocul orgiei de daruri a naturii, ființa umană stă egoistă și ferm convinsă că ea trebuie să fie singurul beneficiar al acestor daruri. Este surprinzător că în mijlocul abundenței și extazului vieții pe care le regăsim în natură, noi rămânem singuri, dezolați și demoralizați. Câtă vreme acționăm lipsiți de spiritul sacrificiului, doar pentru propria plăcere, egoiști la modul absolut, noi nu putem înțelege și pierdem din vedere adevăratul scop și sens al vieții. ***„În afara celor săvârșite pentru sacrificiu, restul faptelor înlănțuiesc lumea“***, spune Krishna. Doar atunci când începem să realizăm că viața noastră este parte a jocului divin al vieții, și nu un scop separat pe care trebuie să îl urmărim pentru propriile noastre motive egoiste, doar atunci începem să evoluăm cu adevărat din punct de vedere spiritual. Iar atunci natura începe să ne ofere darurile ei, precum în povestea proverbialei vaci a abundenței (corespondenta hindusă a cornului abundenței occidental), numită *Kamadhenu*. Fructul dorințelor noastre este parte a sacrificiului cosmic, pe care natura îl oferă Domnului și, deși ni se îngăduie să participăm în această *yajna* divină, nu ni se îngăduie să urmărim aceste daruri din motive egoiste, ca și cum am putea să le confiscăm vieții și să le folosim doar noi, din

proprie inițiativă, fără a oferi nimic în schimb, nici măcar recunoștința noastră.

Întreaga pledoarie a *Bhagavad Gita*-ei asupra subiectului *karma*-ei se sprijină pe ideea de sacrificiu și pe adevărul vedantic că totul este Brahman. Întreaga existență este în esență mișcarea divină care se deschide din El și se întoarce la El. Acțiunea își are rădăcina în Brahman. Dacă El nu ar exista, nici lumea nu ar exista. Totul în această lume este activitatea plină de bucurie a lui *Prakriti* sau Natura, care și ea este tot parte din Brahman. Pentru a-l bucura pe El, natura se manifestă sub numeroase forme de viață, iar într-un final se întoarce tot la El, prin evoluția minții și prin autocunoaștere, la fuziunea cu sufletul care pulsează în ea. În cea mai profundă realitate a lor, toate acțiunile trebuie să fie un sacrificiu – o *yajna* oferită de către *Prakriti* Ființei Supreme –, cu alte cuvinte, natura oferă Infinitului dorința finită din ea însăși. Viața este un altar pe care ea aduce fructele muncii sale și le așază în fața unui anumit aspect al divinității, pe care conștiința din sânul ei l-a atins. Atunci când sacrificiul nu este oferit de bună voie, natura îl extrage cu forța, și astfel împlinește legea *yajna*-ei. *Deva*-șii sunt forțele subtile prezente în univers, gata să ajute ființele umane; însă pentru aceasta și ființele umane trebuie să facă un anumit efort. Atunci când distrugem mediul înconjurător pentru interesul nostru egoist, *deva*-șii vor pune mereu obstacole în calea noastră. Legea vieții constă într-un schimb reciproc, în a da și a primi în același timp. Lumea progresează datorită acestei cooperări între divin și uman. Ființa care realizează acțiuni doar pentru a-și satisface propriul său ego superficial, mănâncă (experimentează) fructul păcatului. Iar din asemenea acțiuni poate să rezulte doar nefericire.

Universul este domeniul și templul Ființei Supreme și nicidecum un loc pentru autosatisfacerea ego-ului. El este un loc pentru descoperirea Supremului. Experiența vieții este menită să

ne conducă spre căutarea de Dumnezeu prin acțiuni care sunt realizate sub forma unui sacrificiu, și care să se sfârșească într-un abandon total sau într-o oferire totală a ego-ului individual. Dar ființa umană obișnuită se vede pe ea însăși ca fiind unicul actor, fiind singura care merită să se bucure de toate beneficiile, ignorând legile sacrificiului, căutând să înșface tot ce poate pentru sine însăși, oferindu-i naturii doar ceea ce este silită să ofere.

„Cel care are parte de bucuriile oferite de zei, fără să le dea în schimb ceva, acela este un hoț!“, spune Krishna. Adevărata evoluție începe doar atunci când vedem și o altă lege, în afara celei date de dorințele noastre. Adevăratul sacrificiu este acela care este realizat având conștiința că tot ceea ce percepem, toate formele, sunt forma unică a Supremului. Acesta este *Purushottama* menționat în *Bhagavad Gita*, Cel căruia i se oferă toate sacrificiile, nu pentru beneficiile care ar decurge din acest gest, ci drept o ofrandă pură adusă Lui, Celui care este Sufletul Suprem. Cu alte cuvinte, calea noastră către starea de eliberare spirituală se află în amplificarea constantă a aspectului impersonal.

Karma yoga înseamnă realizarea tuturor acțiunilor sub forma unei *yajna* către Ființa Supremă care sălășluiește în noi și în afara noastră. Acțiunea în sine este o ofrandă, și nu o modalitate de a atinge un scop egoist. Atunci când absolut totul i-a fost oferit divinității, indiferent de aspectul ales, ceea ce rămâne este cunoscut sub numele de *prasada*. Această *prasada* este întotdeauna împărțită celor care au făcut ofranda. În mod normal, devoții acceptă această *prasada* ca un dar divin, și nici nu le-ar trece vreodată prin cap să se întrebe care este natura ori calitatea acelei *prasada*. Astfel încât ființa care și-a făcut un obicei din a-I oferi totul lui Dumnezeu va fi pe deplin satisfăcută cu orice ar primi drept fruct al acțiunilor ei. Atunci când atingem acest stadiu, înseamnă că noi am început să acceptăm cu bucurie

orice ni se petrece. Această stare este cunoscută sub numele de *prasada buddhi* și este una dintre lecțiile importante pe care Krishna ni le expune. Doar atunci când am atins această stare, putem să participăm cu adevărat la marea *yajna* a vieții, și să realizăm că acțiunile noastre sunt doar o parte a marelui schimb mutual dintre viața noastră și viața universală. Starea în care mintea renunță complet la fructul acțiunii este esența sistemului *karma yoga*.

DE CE SĂ ACȚIONĂM?

Experiența ne arată că, pe măsură ce ne deschidem tot mai mult ființele către aspectul impersonal și infinit al lui Dumnezeu, cu atât mai puțin ne vom simți legați de ego și vom putea experimenta o stare de pace și fericire. Ființa eliberată nu are nimic de câștigat, nici dacă acționează, nici dacă nu acționează. Ea nu depinde de absolut nimeni, pentru absolut nimic. Ea nu caută niciun profit, ea nu depinde de nimic, întrucât singura ei plăcere extatică este cea a Sinelui. Și atunci am putea să ne întrebăm, ce motiv ar mai avea o asemenea ființă să acționeze? Răspunsul este că acea ființă va continua să realizeze acțiuni spontane, fără a avea vreo dorință personală, ci doar pentru binele întregii lumi. Krishna oferă două exemple în această direcție, oferind descrierea a doi mari *karma* yoghini. Unul este regele Janaka, iar celălalt este el însuși. Janaka a fost regele ținutului Videha și tatăl Sitei, consoarta lui Rama. Deși a fost un mare înțelept, care a atins realizarea spirituală, el a continuat să își împlinească îndatoririle sale ca rege, pentru bunăstarea și fericirea supușilor săi. Expresia *lokasamgraha* menționată în *Bhagavad Gita* în acest context se traduce prin „susținerea lumii și unitatea tuturor oamenilor“.

Un suflet realizat, aidoma regelui Janaka, lucrează fără încetare întrucât, dacă ar rămâne retras și tăcut, și alte suflete realizate i-ar urma exemplu, iar lumea s-ar îndrepta spre

distrugere. Astfel, chiar și ființele eliberate trebuie să continue să lucreze, pentru a fi un exemplu pentru lume și pentru bunăstarea și fericirea acestei lumi. Oamenii obișnuiți se emulează mereu după exemplul oferit de o anumită elită. Astfel încât, sufletele realizate luminează calea altora, pentru a le putea urma.

Dumnezeu este cel mai mare *karma* yoghin dintre toți. El a sfârșit prin a juca rolul umil de conducător al carului lui Arjuna, și și-a dus la împlinire sarcina, în modul lui inimitabil, oferind astfel un exemplu întregii lumi că orice acțiune poate fi un act de adorație, o *yajna* oferită Ființei Cosmice. Orice acțiune, indiferent cât de umilă este, poate să fie o modalitate de progres spiritual, dacă este realizată cu atitudinea mentală corectă. Se spune că la sfârșitul fiecărei zile de luptă de pe câmpia Kurukshetra, Krishna țesăla caii și îi hrănea, înainte să își împlinească propriile sale nevoi. Acțiunea nu îl poate lega pe cel care este cu adevărat realizat spiritual, pe cel care are o viziune corectă asupra adevăratului scop al existenței umane, scop identic cu adevăratul sens al existenței cosmice. Viața lui Krishna este astfel un exemplu perfect asupra modului în care o ființă își poate împlini partea sa în marele joc cosmic, prin împlinirea dezinteresată a propriei *svadharma*.

SVABHAVA ȘI SVADHARMA

Calea noastră de evoluție spirituală trebuie să fie în conformitate cu propria noastră natură. Fiecare dintre noi trebuie să-și caute propria mântuire, urmându-și calea așa cum i-a fost pregătită de către natură și de poziția sa în viață. Atunci când o ființă caută să adopte calea altuia, indiferent cât de plăcută ar putea să pară, aceasta ar însemna să meargă împotriva propriei naturi, lucru care va aduce doar nefericire atât asupra acelei ființe, cât și asupra societății în care trăiește.

Ne putem întreba atunci, oare o ființă nu trebuie să caute să

aducă îmbunătățiri vieții ei, condițiilor de viață și așa mai departe? Evident că fiecare putem și trebuie să facem aceasta, dar cea mai bună cale pentru noi este aceea prin care să ne urmăm totuși calea proprie de acțiune dezinteresată, așa cum este ea dictată de propria natură. Dacă un tigru și-ar tăia ghearele și și-ar asuma *svadharma* unui miel, aceasta ar fi atât o prostie, cât și ceva imposibil de realizat, care l-ar conduce pe tigru la o moarte sigură și către sfârșitul tuturor aspirațiilor sale. Fiecare ființă trebuie să fie fidelă propriei sale naturi, *svabhava*, căci aceasta o va conduce pe calea către împlinirea spirituală. În aceasta constă adevărata justiție. Dacă noi toți ar fi trebuit să urmăm anumite standarde imposibile, atunci pentru majoritatea dintre noi nu ar fi existat nicio speranță de mântuire. Însă *Bhagavad Gita* decretează că fiecare ființă umană poate să evolueze în conformitate cu propria natură și în ritmul propriu. Aceasta este una dintre cele mai frumoase învățături ale *Bhagavad Gita*-ei, și anume aceea că nimeni nu este condamnat ori respins. Totul are locul său și scopul său în evoluția vieții. Adorarea stâlpului totemic de către membrii unui trib este atât o necesitate, cât și un pas înainte pe scara evoluției spirituale, fiind în sine un act de adorației al Supremului Brahman. Nimic nu este lipsit de sens. Dumnezeu se împlinește pe Sine Însuși în toate modurile. Iar apoi Krishna ne spune că o ființă realizată spiritual nu trebuie să tulbure mintea celor care se află pe un nivel inferior pe scara evoluției spirituale. Chiar și cei cu viziuni mai înguste au ceva în care cred și care să îi facă să urce mai departe pe scara evoluției spirituale, dacă își doresc cu adevărat aceasta. Ceea ce face ca un anumit obiect să fie important, este credința sau convingerea minții. Tocmai de aceea nu trebuie să disprețuim niciodată ceea ce este prețios sau sfânt pentru o altă ființă. Tocmai de aceea hinduismul a tolerat și a acceptat credința în mai mulți idoli, chiar și în zeii gardieni sau tutelari ai satelor. Astfel, hinduismul a devenit o sinteză uriașă, care a

adunat în brațele sale tolerante o mare varietate de elemente, căutând să armonizeze și să îmbrățișeze fiecare credință sinceră.

Următorul aspect la care *Bhagavad Gita* urmărește să răspundă este puterea *maya*-ei. Toate acțiunile sunt în fapt realizate de *guna*-uri sau tendințele lui *prakriti*, iar acestea sunt *sattva*, *rajas* și *tamas*; cu toate acestea, ființa umană egocentrică crede că ea este făptuitorul. În fapt, noi nu suntem niște liberi făptuitori, ci ne aflăm în totalitate sub sceptrul celor trei *guna*-uri, iar acestea ne fac să acționăm diferit, în funcție de tipul de *guna* care este predominant în ființa noastră la un anumit moment dat. Sinele empiric este produsul eredității lor, și același lucru se poate spune și despre mediul înconjurător, cât și despre *karma* acumulată din viețile anterioare. Cu toate acestea, noi ne considerăm cu multă mândrie ca fiind făptuitorii anumitor acțiuni. Cu toate acestea, omul care a atins adevărata cunoaștere nu trebuie să tulbure mintea unor asemenea oameni. Asemenea ființe vor evolua încet-încet și vor ajunge gradat să-și înțeleagă propria ignoranță, cât și faptul că sunt „manipulați“ de către cele trei tendințe ale naturii. Libertatea provine din realizarea faptului că instrumentul acțiunii este în fapt *prakriti*, în timp ce Sinele sau *Atman* este doar martorul detașat. În acel moment, personalitatea se topește în rolul de martor al lui *Atman*. Însă până când atinge acel punct, *jivatma* va trebui să continue să acționeze în același mod atașat, așa cum a făcut-o dintotdeauna. Fundamentul naturii este dualitatea, aspect prin care Sinele detașat se lasă „prins“ de către complexul minte-trup. Și acesta este motivul pentru care Krishna îi spune lui Arjuna să nu se lase subjugat de dualitate.

În următorul verset, Krishna afirmă că este mai bine pentru o ființă umană să joace rolul pe care natura l-a găsit ca fiind cel mai potrivit pentru ea, decât să atingă succesul pe o altă cale, care pare să fie mai importantă și care aduce mai multă faimă. Pe cărarea ce duce la desăvârșirea spirituală, calitatea este mai

importantă decât cantitatea. Evoluția denotă perfecțiunea calității. Oricât de mică este partea care ni se cere să o jucăm în jocul divin al vieții, intenția noastră și faptul că urmărim să facem totul pentru a o împlini cât mai bine este în fapt cel mai important aspect și ceea ce va conta într-un final.

Drept replică, Arjuna pune următoarea întrebare: ***„De cine este stăpânit omul atunci când săvârșește păcatul, de parcă ar fi tras cu forța?“*** Krishna îi răspunde atunci din nou că dorința egoistă este singurul păcat. Dorința pentru câștigul personal, din care rezultă mai apoi mânia, va distruge într-un final orice cunoaștere.

> **„Ascunsă este cunoașterea față de cel înțelept de către acest veșnic dușman, care sub forma dorinței este un foc greu de stins“,** ne spune Krishna.

Natura atrage ființa în capcana acțiunii doar prin intermediul dualităților atașamentului și aversiunii. Dar chiar și aici există trei tipuri de ignoranță, în funcție de predominanța uneia sau alteia dintre cele trei *guna*-uri. Ignoranța *sattva*-ică este aidoma focului acoperit de fum. Ea poate fi cu ușurință îndepărtată de o rafală de vânt. Ignoranța *rajas*-ică este aidoma unei oglinzi acoperite de praf. În acest caz este nevoie de un anumit efort pentru a îndepărta praful și a scoate la lumină Sinele ascuns. Ignoranța *tamas*-ică este precum un embrion aflat în pântecele mamei. Este necesar să treacă nouă luni pentru ca el să-și facă apariția. Aceasta înseamnă că uneori este nevoie de vieți întregi pentru a îndepărta ignoranța *tamas*-ică.

> **„De aceea tu, cel puternic ca un taur printre oameni, o Bharata, stăpânindu-ți dintru început simțurile, ucide-l pe cel rău, pe cel care distruge cunoașterea și înțelegerea.**
>
> **Simțurile sunt socotite ca fiind deasupra obiectelor lor; deasupra simțurilor este mintea; deasupra minții este intelectul; iar deasupra intelectului se află Sinele.**
>
> **Cugetând la cel care se află deasupra minții și intelectului,**

sprijinindu-te pe Sinele tău, ucide, o tu cel cu brațul mare,
dușmanul de care cu greu te apropii, a cărui formă este dorința.“

Metoda care ne este prezentată aici ne sugerează să realizăm supunerea gradată a simțurilor de către minte, a minții de către intelect și a intelectului prin uniunea sa cu *Atman*. Conștiința trebuie trezită pas cu pas. Și, pe măsură ce vom atinge stadii superioare, cu atât mai liberi vom deveni. Atunci când acționăm sub imperiul simțurilor, noi suntem în mod firesc înlănțuiți. Dacă îngăduim minții să preia controlul asupra simțurilor, atunci vom putea atinge un grad de libertate ceva mai mare. Iar când mintea este unită cu *buddhi* sau facultatea de judecată a intelectului, noi devenim și mai liberi. Dar pentru a deveni pe deplin liberi, acest *buddhi* trebuie să fie acoperit de lumina lui *Atman*, a Sinelui divin din noi.

Hari Aum Tat Sat

Astfel sfârșește cel de-al doilea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga faptei“.

IV
JNANA KARMA SANNYASA YOGA
YOGA CUNOAȘTERII, A FAPTEI ȘI A RENUNȚĂRII LA FAPTĂ

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

În cel de-al III-lea capitol, Krishna vorbește despre *karma yoga* ca fiind acea *yoga* în care acțiunea este precedată de cunoaștere și în care ambele sunt oferite drept ofrandă Supremului *Purushottama*, cel care este misteriosul făptuitor al tuturor acțiunilor și stăpânul tuturor lucrărilor lui *prakriti*, cel în fața căruia natura își așază toate ofrandele. Practica lui *karma yoga* poate să pară dificil de realizat, întrucât dorința este dușmanul greu de învins chiar și pentru un înțelept, un dușman ce stă la pândă în inima și mintea omului, și care poate fi învins doar prin stăpânirea gradată a simțurilor cu ajutorul minții, apoi prin stăpânirea minții de către intelect, iar apoi prin stăpânirea intelectului prin intermediul lui *Atman* sau Spiritul Suprem ce sălășluiește în fiecare dintre noi. Această metodă nu pare să fie prea ușoară. Oare poate cineva să atingă succesul în această practică? Voința omului este atât de slabă, iar dorințele atât de puternice! Acestea fiind circumstanțele, mai există vreo speranță pentru noi? Și aici intervine mesajul consolator al celui de-al IV-lea capitol. În acest capitol, Krishna declară deschis că el este un

avatara sau o încarnare a Ființei Supreme. Un *avatara* este o coborâre a Ființei Supreme într-o formă umană, pentru a ajuta și susține umanitatea să lupte împotriva propriei naturi inferioare.

> **„Această yoga nepieritoare i-am expus-o lui Vivashvat, Vivashvat i-a transmis-o lui Manu, iar Manu lui Ikshvaku“,** spune Krishna.

Această tradiție străveche s-a pierdut odată cu trecerea timpului; însă cu fiecare vârstă a omenirii, nenumărați sfinți și înțelepți, cât și *avatara*-și au venit pe pământ pentru a reînvia această învățătură. Deși a fost transmisă din generație în generație, ea s-a cufundat până la urmă în marele fluviu al timpului. Însă de această dată, Krishna este cel care o expune din nou, de dragul prietenului și devotului său, Arjuna, cât și a întregii omeniri. Această învățătură nu este ceva nou. Krishna nu face decât să expună încă o dată eternul ei adevăr. Dumnezeu nu are secrete și Își oferă învățătura oricui are inima plină de iubire și devoțiune, și manifestă o dorință sinceră de a cunoaște.

Neînțelegând natura divină a conducătorului carului său de luptă, Arjuna se întreabă de îndată cum ar fi putut Krishna, pe care îl consideră a fi verișorul, prietenul și tovarășul de o seamă cu el, să îi reveleze toată această învățătură lui Vivashvat, Zeul Soarelui, la începutul timpurilor! Și atunci Krishna se folosește de această oportunitate pentru a se revela pe el însuși ca fiind *avatara*-ul acestei vârste a omenirii.

AVATARA

Conceptul de *avatar* sau *avatara* este destul de greu de înțeles pentru mentalitatea modernă. Chiar și atunci când credem în conceptul filosofiei *advaita* a Supremului Brahman, întrebarea care apare este cum și de ce Supremul cel nenăscut, impersonal și imuabil s-ar întrupa sub forma unei ființe umane? În conformitate cu viziunea vedantică, totul este Brahman. Orice particulă din acest univers nu este nimic altceva decât divinul.

Spre deosebire de conceptul în care o ființă nenăscută nu poate să își asume o formă umană, filosofia vedantică ne spune că toate ființele umane sunt spirite nenăscute, fără de început și fără de sfârșit. Acest misterios univers nu este altceva decât manifestarea Ființei Perfecte care își asumă imperfecțiunea. Întreaga existență este manifestarea sau desfășurarea Spiritului Etern. Chiar și ceea ce considerăm a fi materie inertă nu este în fapt o substanță moartă sau lipsită de conștiință; de altfel chiar și știința modernă începe încet-încet să accepte acest fapt. Fiecare atom și fiecare particulă subatomică este înzestrată cu voința și inteligența Spiritului. Această Voință Universală își dezvoltă puterile din formă în formă, iar în ființa umană ajunge la cea mai deplină expresie a propriei divinități, întrucât aceasta poate să devină conștientă de propria-i divinitate. Dar deși toate ființele sunt o expresie a divinului, Arjuna nu este conștient de divinitatea sa.

Un *avatara* ia naștere din cunoașterea divină, el fiind înzestrat încă de la naștere cu toate puterile divine și fiind pe deplin conștient de starea sa supremă. Nașterea unei ființe umane obișnuite este o naștere din ignoranță, ce se află sub vălul cosmic al *maya*-ei, cea care acoperă toate creaturile. Purtate de propria lor *karma*, ele merg din renaștere în renaștere. Iar pentru ca ființa să poată deveni conștientă de divinitatea ce sălășluiește în ea, acest văl al *maya*-ei trebuie îndepărtat. Dar, întrucât divinul este stăpânul lui *prakriti*, el poate să se încarneze după cum dorește, la voință.

MOTIVUL EXISTENȚEI AVATARA-ȘILOR

Care este motivul apariției *avatara*-șilor? Cel de-al șaptelea și cel de-al optulea verset al acestui capitol ne oferă o posibilă explicație. Un *avatara* vine în această lume pentru a restabili *dharma* cea eternă în inimile oamenilor, atunci când ea se pierde din nou și iarăși. Religia hindusă este cunoscută drept *Sanatana*

Dharma sau Eterna Lege Cosmică a Dreptății, cea care a existat dintotdeauna și care va exista mereu, până la sfârșitul oricărei existențe. Din timp în timp, această lege cosmică devine obscură, și doar un *avatara* poate să o ridice și să o reînvie. Încarnarea divină este un simbol individual al scopului universal. Un *avatara* se întrupează pentru ca ființa umană să poată să vadă divinul, să îl atingă și astfel să își poată recunoaște natura divină din ea însăși. Acesta este de altfel și scopul real al legii *dharma*-ei, cea pe care un *avatara* o restabilește, și nicidecum simpla urmare a unui ideal etic. Astfel, vom descoperi că fiecare *avatara* este în sine un exemplu divin, care își declară prin viu grai unitatea cu Ființa Supremă. Termenul *avatara* se traduce prin „coborâre“, iar această coborâre este în fapt o manifestare directă a divinului în sânul umanității, cu scopul de a ajuta sufletul uman în ascensiunea lui spre starea divină. El este o manifestare de sus a ceea ce trebuie să se dezvolte jos. Aceasta se face pentru a oferi *dharma*-ei sau religiei o nouă stare de conștiință, care să ne facă să ascensionăm spre acea formă a divinului care este întrupată de acel *avatara*. Însă în timp ce o ființă umană obișnuită trebuie să evolueze spiritual și să acceadă la starea divină, un *avatara* este o descindere directă a divinului în sânul umanității. Un *avatara* este prin urmare un fenomen dual, întrucât deși ne apare sub o formă umană, el este totuși divin. Și lucrurile trebuie să fie așa, întrucât scopul unui *avatara* este acela de a arăta că existența umană, cu toate limitările ei, poate totuși să fie transformată într-un instrument care să ne ducă spre renașterea divină! *Dharma* este împlinirea naturii esențiale. *Adharma* înseamnă să acționezi împotriva naturii și a legii cosmice. Câtă vreme noi acționăm în conformitate cu propria natură și cu legea cosmică, noi acționăm în conformitate cu *dharma*.

Dacă un *avatara* ar trebui să acționeze mereu într-un mod supraomenesc, atunci scopul încarnării sale ar fi anulat. Un

avatara trebuie să-și asume chiar și suferința și mâhnirea omenească, precum au făcut-o și Christos sau Rama, pentru a arăta că chiar și suferința poate fi o cale spre mântuire. Conceptul de *avatara* joacă un rol important în *Bhagavad Gita*, întrucât este povestirea lui Krishna, *avatara* al acelei vârste, care îl conduce pe Arjuna pe calea acțiuni divine, către nașterea divină. Momentul apariției unui *avatara* este întotdeauna un moment de criză în conștiința umanității, atunci când umanitatea trebuie să treacă la noi stadii ale dezvoltării sale. Atunci când criza este doar de natură intelectuală sau practică, este suficientă apariția unor ființe excepționale sau *vibhuti* pentru a aplana criza, însă atunci când această criză se referă la aspecte spirituale, atunci este necesară o manifestare completă a divinului. O criză spirituală are două aspecte majore, unul este interior, iar celălalt este exterior. În cazul aspectului interior, dușmanii sunt dorința, ignoranța și egoismul. În cazul aspectului exterior, este vorba despre lupta dintre *dharma* și *adharma* – dintre calea cea dreaptă, susținută de natura divină din om, și calea deviantă, care este susținută de natura demoniacă. În cadrul poemului epic *Mahabharata*, acest război a fost făcut simbolul extern al unui conflict ce apare atât în planul individual, cât și în planul universal. Într-o asemenea situație, un *avatara* apare pentru a expune faptul că regatul cerului poate fi atins pe pământ. Un *avatara* ne arată că nu există nicio opoziție între viața spirituală și viața în această lume. Natura divină este văzută prin instrumentul trupului omenesc și astfel ne ajută să ne atingem adevăratul potențial.

Așa cum Krishna însuși declară în cel de-al unsprezecelea verset, nu are importanță sub ce formă se apropie o ființă de divin, întrucât divinul va merge spre acea ființă chiar sub forma adorată de ea. Viziunea liberă de prejudecăți a *Bhagavad Gita*-ei acceptă foarte multe căi și foarte multe modalități prin care ne putem apropria de divin. Niciuna dintre ele nu este condamnată.

Orice modalitate de a ne apropia de divin este acceptată, cu singura condiție ca această apropiere să fie sinceră. Oamenii mai puțin evoluați ar putea să se apropie de anumite forme ale lui Dumnezeu doar pentru a-și împlini propriile dorințe lumești. Dar chiar și asemenea apropieri față de divin reprezintă, în fond, stadii diferite de-a lungul căii, stadii care, într-un final, duc tot la Ființa Supremă. Marea alinare a mesajului *Bhagavad Gita*-ei este aceea că Dumnezeu se adresează oricărei ființe umane și o acceptă așa cum este, indiferent de gradul ei de evoluție spirituală. Dumnezeu nu se așteaptă ca, înainte să se apropie El, toți oamenii să se afle pe cel mai înalt nivel al evoluției. Nu ne putem aștepta de la un copil să înțeleagă teoria relativității, indiferent cât de strălucit ar fi profesorul său. Într-un mod similar, noi toți suntem copii pe calea spirituală și fiecare dintre noi ne aflăm pe diferite niveluri de evoluție spirituală, putând evolua doar de pe nivelul pe care ne aflăm la momentul actual. *Bhagavad Gita* spune foarte clar că *yoga* este stabilirea armoniei pe toate nivelurile ființei noastre. Din punctul de vedere al Ființei Supreme, nu există nimic superior sau inferior în această lume. Absolut totul a fost creat pentru un anumit scop și are propria sa valoare. Nivelul pe care ne aflăm acum, indiferent cât de jos ar fi, are și el valoarea lui. Acțiunile și comportamentul nostru de pe acel nivel trebuie să fie în armonie cu acel nivel anume. Există frumusețe și candoare în orice copil care se poartă aidoma unui copil, indiferent cât de prostesc ar putea să pară din punctul de vedere al unui adult. A forța un copil să se comporte precum un adult ar însemna să-i reducem din frumusețea sa inerentă de copil. Hinduismul realizează că este imposibil pentru noi să avem viziunea reală a Realității Ultime prin intermediul logicii și rațiunii. Astfel încât Krishna nu ne vorbește despre formele diferitelor religii, ci despre impulsul și dorința de a-L descoperi pe Dumnezeu, care le este inerentă. Ființele imature spiritual opun o anumită rezistență în a accepta și alte forme ale

divinului, alți zei, decât cei pe care ele îi cunosc și îi adoră. Intensul lor atașament pentru forma divină pe care o adoră le face să fie oarbe față de unitatea Divinității Supreme.

Sistemul celor patru caste sau *varna* a fost creat cu scopul de a oferi o bază sigură pentru dezvoltarea spirituală a întregii umanități. Bazele lui constau în aptitudine și funcțiune, și nu în *jati* sau naștere. Casta sau *varna* este determinată de temperament, și nu de naștere sau de ereditate. În conformitate cu învățătura înțelepților, comportamentul este singura trăsătură determinantă pentru apartenența la o castă. Condiția morbidă a castelor și a subcastelor ce există la momentul prezent în India este însă total opusă unității expuse de către Krishna, și această unitate ar trebui să fie un concept organic al societății.

SECRETUL ACȚIUNII

După ce a revelat că el însuși este un *avatara,* Krishna continuă să explice secretele acțiunii realizate la modul divin. Conform spuselor sale, legea *karma*-ei sau modul în care acțiunea obișnuită ne leagă este un subiect care a tulburat mințile multor înțelepți. Apoi, în ultimele versete ale acestui capitol, Krishna explică într-un mod strălucit diferitele tipuri de acțiune. Acestea sunt *karma*, *vikarma* și *akarma* – acțiunea, acțiunea specială și non-acțiunea. După cum am afirmat anterior, viziunea obișnuită este aceea că acțiunea ne leagă de roata *karma*-ei și ne forțează să ne reîncarnăm din nou și iarăși. Dar înseamnă oare aceasta că suntem legați pentru eternitate de această roată, viață după viață, fără nicio speranță de răgaz? Concepția greșită asupra legii *karma*-ei a apărut din faptul că oamenii au crezut că doar acțiunea fizică ne leagă și că, atâta vreme cât rămân inactivi din punct de vedere fizic, ei nu vor ajunge să fie sub imperiul *karma*-ei. Dar Krishna distruge această viziune atunci când spune că ceea ce ne leagă de roata *karma*-ei este de fapt acțiunea mentală. O ființă poate fi inactivă din punct

de vedere fizic și, cu toate acestea, poate să adauge noi și noi verigi la lanțul *karma*-ei, datorită gândurilor ei egoiste. Tocmai de aceea în acest capitol, Arjuna află despre o acțiune specială, numită *vikarma*, și care este singura funcție a minții ce poate transmuta reziduurile acțiunii fizice în aurul non-acțiunii.

NON-ACȚIUNEA ÎN ACȚIUNE

Akarma este un termen ce descrie acțiunea care este realizată fără atașament și care nu conduce la nicio legătură. Atunci când mintea noastră se află într-o stare de detașare perfectă, acțiunile încetează să mai fie acțiuni și devin non-acțiuni. Aceasta se numește „non-acțiunea în acțiune“. Cu alte cuvinte în acel moment, chiar dacă trupul este activ, mintea, care nu mai este acum atașată de fructele ce ar putea să decurgă din acea acțiune, nu mai este legată de acțiune, și astfel acțiunea devine non-acțiune. Acțiunea unui *karma* yoghin poate fi numită pe drept cuvânt „non-acțiune în acțiune“. Acțiunea unui *karma* yoghin este o *yajna* sau o ofrandă oferită Domnului Suprem al tuturor acțiunilor. Ea este o mișcare a forței universale din El însuși. Întrucât Ființa Supremă este cea care făptuiește orice acțiune, ființa individuală este doar un canal de manifestare prin care acea acțiune divină poate să curgă. Prin intensitatea strălucitoare a cunoașterii, acțiunile unui *karma* yoghin sunt arse, din punct de vedere *karma*-ic, iar el rămâne astfel stabilit în starea de non-acțiune. Acesta este primul semn al unui *karma* yoghin. Cel de-al doilea semn, care este în fapt un corolar al primului, este absența dorinței. Acolo unde nu există atribuirea egotică a faptei, mai există oare loc pentru dorință? Evident că nu. Privit din exterior, *karma* yoghinul poate să pară că se angrenează în diverse acțiuni, unele chiar la scară mai largă și care implică multă forță și energie (întrucât forța teribilă a voinței divine acționează atunci prin el), însă influența dorinței personale este complet distrusă. Un *karma* yoghin nu are

speranțe individuale. El nu se agață de lucruri ca fiind propria sa posesiune. El primește ceea ce voința divină îi aduce și nu este invidios pe ceea ce alții primesc. El acceptă orice vine spre el fără repulsie și fără atașament. Iar atunci când ceva se îndepărtează de el, el acceptă situația fără regrete. Acțiunile lui sunt pur fizice. El este perfect neimplicat mental în obținerea fructelor acțiunilor sale. Rezultatul poate să fie un succes, așa cum este el înțeles de oamenii obișnuiți, sau poate să fie la fel de bine un eșec total. Dar pentru un *karma* yoghin acea acțiune este mereu un succes, întrucât el nu caută vreun câștig personal, ci doar să împlinească scopul cosmic, așa cum a fost el decretat de voința divină și al cărei instrument a acceptat să devină. Această voință divină, acționează într-un mod misterios, uneori prin aparente eșecuri, și adesea cu o forță mai mare decât atunci când apare o victorie aparentă. Arjuna primește asigurări că lupta lui va fi încununată de victorie. Însă chiar și dacă înfrângerea ar fi fost în destinul său, el trebuia să lupte, deoarece aceasta era sarcina ce îi fusese încredințată lui de către voința divină. Atunci când o ființă care primește o astfel de cunoaștere și care este în acest mod liberă de orice atașament, acționează, acțiunile sale sunt o *yajna* față de Ființa Supremă, iar acțiunile ei devin practic non-acțiuni. Și astfel putem spune că un *karma* yoghin nu acționează, deși el poate să pară că muncește fără încetare.

Atunci când acționăm ghidați de dorința personală, noi consumăm o cantitate mare de energie, încercând din greu să obținem fructele dorințelor noastre. Dar un *karma* yoghin, chiar dacă folosește la fel de multă energie în acțiunile sale, el nu se simte deloc afectat sau epuizat, deoarece întreaga povară a acțiunii – metoda ei, fructele ei etc. –, rămân în grija divinului. Datorită acestei atitudini, acțiunea nu mai este o povară pentru el. O mamă are grijă de copilul ei, îl spală, îl hrănește, îl îmbracă etc. Dar se plânge ea vreodată de greutățile muncii ei? Ea nu se plânge, deoarece face toată această muncă din iubire. În ceea ce

o privește, toate aceste munci pe care ea trebuie să le împlinească toată ziua de dragul copilului ei, deși sunt grele în aparență, ele nu par să o tulbure prea mult, întrucât nici mintea ei nu este tulburată. Tot astfel sunt și acțiunile unui *karma* yoghin, care realizează acțiunile sale de dragul preaiubitei Ființe Divine, iar atunci acele acțiuni nu mai pot fi numite acțiuni și ele nu îl vor mai lega *karma*-ic. Dacă apa iubirii nu umezește acțiunea exterioară, chiar și împlinirea propriei *svadharma* poate să pară o muncă anevoioasă. Există o mare diferență între modul în care o asistentă medicală îngrijește un pacient, și modul în care îl îngrijește soția sa iubitoare. Pentru asistentă, aceasta este o muncă grea, întrucât ea face această muncă pentru a primi un salariu. Dar pentru soție, aceasta este o muncă realizată din iubire, prin urmare niciun efort nu este prea greu. Așadar, nu munca fizică ne leagă *karma*-ic, ci atitudinea mentală cu care facem acea muncă. Orice acțiune care este realizată cu o stare de puritate a minții, devine non-acțiune. O mamă poate să-și lovească odrasla cu scopul de a o educa; și un străin poate să îl lovească pe acel copil. Deși în aparență este vorba de aceeași acțiune, diferența este foarte mare! Întrucât acțiunea mamei a fost realizată cu iubire, ea nu va lăsa reziduuri *karma*-ice. În fapt, legătura ar putea mai degrabă rezulta din abținerea de la corectarea absolut necesară a copilului care a greșit, datorită unei iubiri prost înțelese. În acest caz, abținerea de la acțiune poate să dea naștere la o verigă în lanțul ei *karma*-ic, datorită faptului că mama s-a eschivat de la *svadharma* ei de părinte. Așa cum spune și Krishna, misterioase sunt lucrările legii divine a *karma*-ei. Virtutea și viciul nu colorează acțiunea exterioară. Atunci când o ființă este eliberată de dorință și voință egoistă, ea devine o oglindă ce reflectă voința divină. Ea devine canalul cel pur al puterii divine. Acțiunea în sine nu ne leagă. Ceea ce ne leagă este motivația egoistă, generată de ignoranța noastră cu privire la rolul pe care trebuie să îl jucăm în jocul divin al vieții.

YAJNA

După cum am văzut în capitolul al III-lea, conceptul de *yajna* sau sacrificiu este o altă mare contribuție a hinduismului la viața spirituală. Cuvântul *yajna* are și alte înțelesuri decât „sacrificiu“, așa cum este de obicei tradus într-un mod simplist. Spre exemplu, ori de câte ori mintea se focalizează asupra unui anumit lucru fără a urmări un interes egoist, acel proces poate fi numit *yajna*. În conformitate cu faimosul imn din *Rig Veda*, denumit *Purusha Sukta*, universul însuși a fost creat sub forma unei *yajna*, în cadrul căreia Ființa Supremă însăși era ofranda sacrificială. Krishna spune că Creatorul este cel care a instilat ideea *yajna*-ei dimpreună cu creația sa, și de atunci întregul univers acționează și se mișcă și există în spiritul acestei idei. Ființele înzestrate cu liber-arbitru sunt singurele care pot merge împotriva acestui principiu universal, iar atunci când o fac, apare legătura *karma*-ică.

Hindușii cântă mereu cel de-al douăzeci și patrulea verset al acestui capitol înainte de a mânca. Și aceasta deoarece în acest verset Krishna ne oferă o minunată interpretare mistică a străvechii *yajna* vedice. Nu toți putem realiza aceste mari *yajna*-uri, care sunt niște ritualuri elaborate ce necesită multe pregătiri și preoți experimentați în metodologia realizării lor. Dar există o *yajna* la care participăm cu toții cu multă bucurie și care nu necesită pregătiri suplimentare, și aceasta se petrece atunci când mâncăm. Toate creaturile știu că trebuie să mănânce pentru a trăi, dar ele nu știu ce anume se petrece cu acea mâncare atunci când ajunge în stomac. În capitolul al XV-lea din *Bhagavad Gita*, Krishna ne spune că Dumnezeu este focul digestiei prezent în sistemul digestiv al fiecărei creaturi, cel care „gătește“ acea hrană ingerată și distribuie esența ei în toate organele care au nevoie de ea. Nicio creatură nu este pe deplin conștientă de acest mecanism intern al digestiei și asimilației. Cu toate acestea,

ființele umane pot să realizeze la modul conștient că de fiecare dată când pun mâncare în gură, acel act este într-adevăr o *yajna*. Astfel încât gura devine *yajna kund* sau locul în care are loc *yajna*, iar focul din interior este chiar Brahman, hrana care este introdusă în gură este și ea tot Brahman, iar agenții acțiunii, cum ar fi mâinile, degetele etc. sunt tot Brahman. Prin urmare, o asemenea ființă care realizează orice acțiune cu această atitudine, chiar și acțiunea de a mânca, cu certitudine va atinge starea de comuniune deplină cu Brahman. Când simțurile sunt retrase de la obiectul lor și sunt fixate asupra Sinelui Superior, atunci se realizează o *yajna*. Când simțurile sunt focalizate asupra unui obiect care le ajută să sublimeze dorința, atunci se realizează o *yajna*. Când respirația este controlată prin intermediul tehnicilor de *pranayama*, atunci se realizează o *yajna*. Ori de câte ori ne împărtășim bucuria cu ceilalți, atunci se realizează o *yajna*. Ori de câte ori facem acte de caritate fără un motiv egoist ascuns, atunci se realizează o *yajna*. Krishna spune că un sentiment de iubire și bunăvoință este o formă superioară de caritate, în comparație cu a oferi câțiva bănuți. Orice acțiune în care ne abandonăm bucuria egotică și ne controlăm impulsurile inferioare poate fi numită o *yajna* sau un sacrificiu divin.

Înțelegem astfel că cel mai important aspect în acțiune este trăirea noastră interioară; iar când iubirea și compasiunea lipsesc, un act exterior de caritate nu este altceva decât o glumă și nu poate fi nicidecum o *yajna*! Prin urmare, sacrificiul cunoașterii este cea mai înaltă formă de *yajna*. Atunci când ofranda materială este oferită, fiind pe deplin conștienți de acest act și de tot ceea ce implică el, acea acțiune poate fi denumită o *yajna* superioară. A merge la biserică sau la templu și a bălmăji niște rugăciuni goale sau a oferi ofrande sacrificiale fără participarea plină de iubire a inimii este o pierdere de vreme și nu poate fi nicidecum considerată o *yajna*.

Pentru a înțelege adevăratul înțeles al termenului *yajna*, Krishna ne îndrumă să mergem și să ne așezăm la picioarele înțelepților, a căror întreagă viață este o *yajna*. Mereu uniți în inima lor cu divinul, ei pășesc pe pământ aidoma unor împărați, chiar dacă sunt îmbrăcați în zdrențe! Idealul sublim al *yajna*-ei poate să prindă viață doar atunci când observăm viața unui sfânt. Lăsându-ne ego-ul în urmă, noi trebuie să realizăm prosternări umile în fața lui, iar acestea vor distruge ignoranța în care ne-am complăcut atâta vreme și ne vor revela lumina înțelepciunii ce arde fără încetare în noi. Acesta este și motivul pentru care în India se insistă atât de mult asupra *satsang*-ului sau a fi în compania ființelor virtuoase și a sfinților, întrucât viețile lor ne pot servi drept exemplu și ne pot învăța ceea ce nicio carte sau conferință nu pot să o facă. Atunci nu mai este nevoie de cuvinte pentru a ne învăța. Simpla prezență a unor asemenea ființe superioare este o împărtășire a cunoașterii. Astfel încât, aflându-ne în compania sfinților care trăiesc mereu în acea Realitate, noi vom descoperi că cunoașterea acelei Realități se revelează gradat în noi înșine. Pe măsură ce calități precum absența dorinței egoiste, egalitatea în fața situațiilor și devoțiunea față de divin vor crește în ființa noastră, noi vom învăța să acționăm în spiritul *yajna*-ei. Yoghinii acționează în așa fel încât chiar și actele involuntare precum respirația sau actele fizice obișnuite de a mânca, a dormi etc.să devină o *yajna* – o mare ofrandă adusă Domnului *Yajna*-ei. Indiferent ce gândește sau face un yoghin realizat, aceasta este o *yajna*. Pentru că, într-un final, întreaga sa viață este o ofrandă adusă la picioarele divinității.

Ignoranța este singura sursă a legăturilor *karma*-ice, iar dimpreună cu apariția zorilor înțelepciunii, legăturile noastre vor dispărea și ele ca prin farmec. Krishna afirmă că chiar și cel mai josnic dintre păcătoși va fi salvat la apariția zorilor înțelepciunii. Așa cum focul arde totul în calea sa – lemnul de

santal și materiile fecale deopotrivă, preschimbându-le în cenușă –, tot așa și focul cunoașterii arde toate păcatele și face fiecare creatură să fie din nou pură și fără de pată. Aceasta este credința care trebuie să ne hrănească, în așa fel încât orice îndoială să fie îndepărtată, iar noi să putem să ne continuăm calea spre suprema eliberare spirituală. O inimă care șovăie mereu nu va ajunge la destinație și va fi forțată să reintre în ciclul nașterilor și al morții.

Astfel încât Arjuna, marele luptător, trebuie să își folosească sabia în fața dușmanilor din propria sa ființă, și anume îndoiala și ignoranța, și să lupte transformând acea luptă într-o adevărată *yajna*. Și doar atunci va putea spune că este o adevărată odraslă a pământului sfânt din care s-a născut!

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al IV-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga cunoașterii, a faptei și a renunțării la faptă“.

„Pentru cel care este desprins de legături, eliberat, cu mintea fixată în cunoaștere, care făptuiește spre împlinirea sacrificiului, fapta sa se șterge în întregime.“

V
KARMA SANNYASA YOGA
YOGA RENUNȚĂRII LA FAPTĂ

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye 'namaha!

În capitolul precedent, Krishna a explicat în detaliu viața unui *karma* yoghin care, datorită cunoașterii pe care o posedă, nu mai este legat de acțiune. Diferența dintre o ființă obișnuită care acționează și un *karma* yoghin care acționează constă în atitudinea mentală cu care fiecare dintre ei abordează acțiunea. *Vikarma* este cea care transformă acțiunea obișnuită într-o *yajna*, și apoi *karma* în *karma yoga*. Forța purificatoare a acțiunii va reduce la scrum puterea tuturor acțiunilor generatoare de legături. Îndoielile și teama lui Arjuna cu privire la puritatea acelei teribile acțiuni pe care trebuia să o făptuiască erau născute din ignoranța sa și din limitările pe care trebuia să le sufere conform legii *karma*-ei.

La începutul celui de-al V-lea capitol, descoperim că Arjuna este în continuare confuz. Credința epocii lui era că ascetismul și non-acțiunea fizică erau superioare acțiunii și, în timp ce primele te eliberau, cea de pe urmă te lega. În fapt, această credință persistă într-o anumită formă și în zilele noastre, astfel încât un *sannyasi* ascet înveșmântat în roba de culoarea șofranului este considerat cu mult superior unui *karma* yoghin. Cu toate acestea, *Bhagavad Gita* a insistat mereu că trebuie să renunțăm doar la

acțiunea realizată din motive egoiste. Arjuna a fost crescut în sistemul vechii școli spirituale, prin urmare el pune întrebări pertinente, cum ar fi: cine este superior, un *karma yogi* sau un *karma sannyasi*? Krishna afirmă cu vehemență că, deși atât *yoga* renunțării (*karma sannyasa*), cât și *yoga* acțiunii divin integrate (*karma yoga*) conduc către același scop, cu toate acestea, *karma yoga* este de preferat întrucât ea este mult mai ușor de realizat, în comparație cu *karma sannyasa*.

Krishna afirmase deja că nicio ființă nu poate rămâne cu adevărat inactivă în această lume. Fie doar și pentru menținerea propriului trup fizic, ființa trebuie să acționeze, și în plus, după cum știm, mintea nu este niciodată inactivă. Dar nu este mai puțin real că un adevărat *karma sannyasi* nu acționează și nici nu are nevoie să acționeze. Pentru că totul se petrece prin simpla lui prezență. Cum este oare posibil? Conceptul de *sannyasa* este unic în cadrul hinduismului. Acesta se referă la spiritualitatea pură. Cum am putea să ne imaginăm „acțiunea în non-acțiune“? Ce înseamnă aceasta? Cum ar putea o ființă neînsemnată să rămână inactivă și, cu toate acestea, să făptuiască? Să rămâi tăcut și, în același timp, să faci lumea să se miște! Acesta este idealul unui *sannyasi*! Dar ce implică aceasta? Mintea unui adevărat *sannyasi* este un lac liniștit în care se oglindește pacea infinitului. Noi simțim impulsul de a acționa doar atâta vreme cât avem cerințe care, la rândul lor, vor duce la legături cu cineva sau ceva. Singurii care nu mai sunt obligați să acționeze sunt cei care au o singură legătură și dependență, și anume față de Dumnezeu! Acești oameni sunt numiți *karma sannyasi*-ni. Cu siguranță că asemenea persoane nu se întâlnesc în piețele lumii. Ei preferă să evite locurile prea aglomerate și să trăiască în regiunile retrase și înalte ale munților. Ei nu depind de nimic, nici de oameni și nici de societate. Ei sunt mulțumiți cu ei înșiși. Toate nevoile lor sunt împlinite de Dumnezeu. Ei nu au nicio dorință și hoinăresc pe versanții munților sau se odihnesc în

peșteri și păduri. Ei sunt ființe pure ale naturii și, indiferent cât de incredibil ar părea, chiar și nevoile corpului lor fizic le sunt împlinite de Dumnezeu.

Dacă am considera *karma yoga* ca fiind „non-acțiune în acțiune“, atunci *karma sannyasa* se poate traduce prin „acțiune în non-acțiune“! Chiar și atunci când un *karma* yoghin acționează fără încetare, în fapt, el nu acționează deloc, întrucât el nu este legat de rezultatele acțiunilor sale și orice faptă a lui este o *yajna*. Soarele este un exemplu de *karma* yoghin, întrucât acționează fără încetare, nu este niciodată obosit și nu uită să își facă munca. Vishnu este un exemplu de *karma sannyasi*. El este reprezentat adesea ca fiind întins deasupra apelor cosmice, perfect relaxat pe spatele unui șarpe uriaș. Și, deși pare să nu facă nimic, el face întregul univers să se miște, menținând totodată armonia și echilibrul acestuia!

„Non-acțiunea în acțiune“ este tăcerea din vorbire, iar „acțiunea în non-acțiune“ este vorbirea din tăcere! O mamă furioasă care refuză să îi mai vorbească odraslei ei neascultătoare este cu mult mai puternică decât o mamă care îl lovește peste fund. Efectul asupra copilului din primul caz este devastator. El ar prefera mai degrabă ca mama să îl certe și chiar să îl bată, decât să îl tortureze cu tăcerea! Tăcerea unui adevărat *karma sannyasi* este capabilă să producă acțiuni infinite, iar acțiunea unui *karma* yoghin poate să aducă o tăcere infinită! Este aproape imposibil să găsim exemple perfecte ale acestora în lume, și probabil că acesta este motivul pentru care Ființa Supremă s-a încarnat de atât de multe ori, și anume pentru a ne îngădui să avem exemple vii. Încarnarea lui *avatara* Nara-Narayana este un exemplu de perfect *karma sannyasi*, iar cea a lui *avatara* Krishna este un exemplu perfect de *karma* yoghin.

După cum s-a arătat deja, este imposibil să renunțăm complet la acțiune, prin urmare un *sannyasi* care stă și meditează și crede că nu acționează deloc greșește deoarece, în concordanță cu

învățăturile lui Krishna, cea care ne face să fim legați *karma*-ic este acțiunea mentală, și nu acțiunea fizică. Un *sannyasi* care a renunțat la căminul său, la casa și posesiunile sale, nu este un adevărat *sannyasi* până când nu renunță și la poftele mentale pentru obiecte și la dorințele intense pentru posesiuni și putere în această lume. În lipsa acestui abandon mental, renunțarea exterioară nu este decât ipocrizie. Pentru că ceea ce ne leagă nu sunt posesiunile noastre, ci atitudinea noastră mentală față de ele. Un om poate să renunțe la toate posesiunile sale și la familie și să se retragă într-o peșteră din munții Himalaya, unde să stea toată ziua nemișcat; dar dacă este cumplit de posesiv față de micul lui vas pentru apă sau bucata de pânză ce-i acoperă trupul, el nu este un adevărat *sannyasi*, chiar dacă pare a fi. Dacă a uitat de casa sa, dar se agață de peștera în care trăiește și arde de invidie de faima pe care o are ascetul ce trăiește în peștera vecină, atunci el nu este un adevărat *sannyasi*, chiar dacă pare a fi! Vedem prin urmare că posesivitatea este un aspect al minții și nu depinde de numărul posesiunilor pe care le ai. Reducerea posesiunilor nu aduce neapărat după ea și reducerea posesivității. O *sannyasa* care nu este însoțită de renunțarea interioară nu este deloc o adevărată *sannyasa*. Această cale este foarte dificilă pentru o ființă umană obișnuită, și tocmai de aceea Krishna ne sfătuiește să o evităm. *Karma yoga* cuprinde atât calea, cât și scopul ultim, pe când *karma sannyasa* cuprinde doar scopul ultim. O ființă nu poate deveni un *karma sannyasi* fără a păși mai înainte pe calea *karma yoga*-ei.

Este evident că, într-un final, ambele forme de *yoga* conduc către același scop ultim. O roată care se mișcă foarte repede pare să stea pe loc, și aceasta este starea atinsă atât de către un *karma* yoghin, cât și de un *karma sannyasi*. Dar valoarea practică a *karma yoga*-ei este mult mai mare, întrucât este mult mai ușor de aplicat în viața de zi cu zi. *Karma* yoghinul, deși realizează fizic toate acțiunile, consideră că nu el este adevăratul făptuitor. Chiar

și atunci când privește, aude, atinge, miroase, mănâncă, doarme, respiră, vorbește, clipește sau urinează, el este conștient de faptul că el nu făptuiește nimic în sine, că este vorba doar de organele de acțiune care acționează asupra obiectelor simțurilor. O asemenea ființă nu mai este atinsă de efectele limitatoare ale *karma*-ei, și va fi precum o frunză de lotus în apă. Deși frunza de lotus este în apă, apa nu poate uda niciodată frunza de lotus. Putem vedea multe picături de apă pe frunză, dar acestea se vor rostogoli, fără a afecta în vreun fel frunza. Tot astfel este și yoghinul care urmează calea expusă de *Bhagavad Gita*, căci el trăiește în lume fără a fi afectat de aceasta. Lotusul a fost mereu simbolul purității și al aspirației de a atinge culmea perfecțiunii. Lotusul se naște din noroiul și mocirla lacului, și se înalță deasupra apelor întunecate, deschizându-și petalele spre lumina orbitoare a soarelui de deasupra. Tot astfel este și mintea unui om care, deși se naște din pasiunile agitate ale moștenirii animalice, poate să se lepede de aceste origini animalice și să se ridice spre soarele divinității. Un *karma* yoghin realizează acțiunile doar prin intermediul corpului fizic, de dragul divinului din interiorul și exteriorul lui, și astfel atinge starea de pace.

„Renunțând cu mintea la toate faptele, cel întrupat stă fericit și stăpân în cetatea cu nouă porți“, spune Krishna. Această cetate este trupul uman, care are nouă orificii: cei doi ochi, cele două urechi, cele două nări, gura și cele două organe de excreție. Adevărata renunțare ne conferă libertatea deplină față de acțiunile acestei lumi. Ea aduce cu sine viziunea egalității perfecte față de toată ființele și față de toate lucrurile. *Bhagavad Gita* acordă o mare importanță acestei viziuni egale, datorită accentului pe care îl pune asupra acțiunii. Înțeleptul retras în fortăreața peșterii sale din vârful munților nu are atât de multă nevoie să practice starea de egalitate. El poate să-și testeze superioritatea doar atunci când ajunge să fie în contact cu acțiunile lumii de zi cu zi. Adevărata cunoaștere este conferită de

conștiința unității cu toate lucrurile. În relația sa cu diferitele lucruri și ființe din această lume, el trebuie să dea dovadă de unitatea egală cu toate.

Dumnezeu nu creează simțul autorității în oameni, și nici nu ne face să acționăm sau să ne învețe să acționăm în așa fel încât să ne legăm de munca pe care o înfăptuim și de rezultatele ei. Cea care face aceste lucruri este *prakriti* sau natura. De asemenea, Dumnezeu nu creează simțul vinovăției sau al meritului. *Prakriti* este cea care învăluie cunoașterea în vălul iluziei sau *maya* și dă astfel naștere ignoranței, care ne ascunde adevărata cunoaștere. Printr-o focalizare continuă a minții asupra divinului, ignoranța noastră va fi distrusă, iar Sinele Suprem din noi se va revela în toată gloria sa, aidoma soarelui care strălucește deasupra lumii, atunci când norii dispar purtați de vânt.

„Înțelepții privesc la fel la un brahmin plin de știință și virtute morală, la o vacă, la un elefant, la un câine sau la un mâncător de câini“, ne spune Krishna. La acea epocă, aceasta a fost cu certitudine o afirmație revoluționară. Dar ea nu este mai puțin revoluționară nici în zilele noastre în care societatea, deși declară că nu mai ține cont de clasele sociale, este mai conștientă de ele ca oricând. Dar la acea vreme, cu certitudine că doar Dumnezeu Însuși ar fi îndrăznit să declare că un adevărat yoghin nu face nicio diferență între un brahmin și o persoană din afara castelor! Splendoarea supremă se regăsește în toate creaturile și nu este afectată de diferențele dintre trupurile pe care le iluminează. Caracteristicile lui Brahman – pura existență, pura conștiință și pura beatitudine – sunt prezente în toate creaturile sale. Diferențele sunt doar exterioare. Aceasta este viziunea lui Dumnezeu asupra creației Sale, și aceasta este și viziunea unui sfânt asupra lumii.

O asemenea ființă este cu adevărat eliberată întrucât ea și-a învins limitările specifice acestei lumi cu privire la simțuri, și ea

este acum un om divin, întrucât trăiește mereu în deplină comuniune cu Brahman, Cel fără de pată. Adevărata învățătură aduce cu ea adevărata umilință. O ființă care este cu adevărat umilă realizează că întreaga cunoaștere este susținută de Ființa Infinită, și că aceasta nu îi aparține. În cel de-a nouăsprezecelea verset, Krishna face o declarație revoluționară, care nu este oferită de nicio altă scriptură până la el. Krishna susține într-un mod categoric că dacă paradisul există, el trebuie să se afle chiar pe acest pământ. *Bhagavad Gita* nu se face vinovată de oferirea unei momeli îndoielnice a unui paradis glorios, ce va fi oferit drept premiu după moarte celor care au dus o viață merituoasă pe pământ. Ea respinge o asemenea propunere copilărească, pe care o consideră a fi un dar nedemn pentru omul divin! Acest pământ, cu toate limitările și dualitățile lui, trebuie să fie convertit într-un rai pentru oricine își găsește refugiul în Brahman. O ființă realizată spiritual este pe deplin dăruită Supremului, care este sursa beatitudinii pure, și se bucură de această beatitudine pe pământ, chiar și dacă este să-și ducă existența într-o vale a plângerii! Această beatitudine trebuie să fie dobândită în timpul existenței noastre în acest trup, indiferent de greutățile pe care această existență lumească le aduce.

RAIUL PE PĂMÂNT

Raiul nu este o stare iluzorie care să fie dobândită după moarte. Ființa nu trebuie să fie indusă în eroare să adopte credințele religiilor populare, în care ni se spune că eliberarea va veni doar după ce ne vom lepăda de trupurile muritoare. Eliberarea spirituală supremă poate fi dobândită aici, pe pământ, și ne putem bucura de ea chiar în timp ce suntem întrupați în acest corp fizic. Un yoghin eliberat este o ființă care a atins starea de *Brahma Nirvana.* Această stare nu trebuie confundată cu ceea ce budiștii denumesc prin *nirvana,* care în accepțiunea lor este

doar o stare de vid, de retragere în sine, în care suferința dispare. Starea de *nirvana* despre care vorbește *Bhagavad Gita* este o stare pozitivă, care conduce la acțiune în lumea fizică, iar înțelepții care o posedă nu se vor sustrage de la îndatorirea lor de a acționa pentru binele umanității. Ei nu au renunțat la acțiune, doar au divinizat-o. Acțiunea în această lume nu este în contradicție cu a trăi în deplină comuniune cu Brahman, ci este o condiție inevitabilă a acesteia, și aceasta deoarece acel Brahman, în sânul căruia descoperim starea de *nirvana*, nu se găsește doar în interiorul nostru, ci și în exterior, în toate aceste existențe pământești. Starea de *nirvana* în Brahman este doar distrugerea ego-ului limitat și pătrunderea în Sinele Universal. Atunci când dobândim starea de *nirvana*, ea nu va exista doar în interiorul nostru, ci și în jurul nostru, în tot ceea ce ne înconjoară. Brahman nu este numai Sinele Suprem al universului, ci și Sinele tuturor creaturilor.

Krishna îi repetă apoi lui Arjuna că plăcerea ce decurge din contactul simțurilor cu obiectele acestei lumi este doar o sursă de suferință, întrucât are un început și un sfârșit. Cel care reușește, cât timp se află în trup, să își elibereze mintea de atracție și respingere, acela este un adevărat yoghin. Pacea minții poate și trebuie să fie atinsă în mijlocul acestei turbulente vieți omenești. Bucuria și pacea pot fi descoperite în propria noastră ființă. O asemenea persoană nu este un pustnic neprietenos, ci o ființă care se bucură să facă bine tuturor creaturilor. Adevăratul yoghin nu se eschivează de la responsabilitățile sale sociale. *Bhagavad Gita* subliniază atât importanța personală a religiei, cât și cea socială. Yoghinul care a reușit să ascensioneze până în lumea spiritului va reuși de asemenea să coboare și în lumea tuturor creaturilor.

POSTURA DE MEDITAȚIE

În următoarele două versete (27 și 28), apare o ușoară

deviere de la subiectul principal și ni se oferă un indiciu cu privire la ceea ce urmează să se discute în capitolul al VI-lea. Și aici ni se explică latura practică a sistemului *yoga*. Yoghinul este așezat în postura de meditație, cu atenția focalizată în *ajna chakra*, centrul energetic din mijlocul frunții, și realizează *pranayama* sau exercițiile de control al respirației. El își controlează respirație și astfel își controlează mintea și simțurile. Această indicație este oferită ca un ajutor special pentru a putea controla tendința de exteriorizare a minții. Ritmul respirației este într-o strânsă legătură cu controlul minții. Atunci când respirația este egală și liniștită, ființa nu poate să rămâne furioasă. Atunci când respirația este agitată, și mintea este agitată. Tot așa, atunci când dorim să ne concentrăm asupra unui anumit lucru, controlul respirației ne ajută foarte mult. Prin urmare, yoghinului care aspiră să se unească cu Supremul i se cere să realizeze *pranayama* și să mediteze asupra Supremului, fixându-și privirea interioară asupra centrului energetic din mijlocul frunții.

În ultimul verset, se postulează încă o dată ideea centrală a *Bhagavad Gita*-ei – și anume aceea că Dumnezeu, deși este o Ființă Infinită, nu e doar un simplu martor impersonal, ci El participă și se bucură de toate acțiunile realizate ca *yajna*. El este atât atotputernicul Stăpân al universului, cât și prietenul tuturor creaturilor. Ființa Divină care este prezentă în toate existențele și în toate activitățile, stăpânul tăcerii și al acțiunii deopotrivă, atât al puterii, cât și al păcii, este întrupat acum sub forma divinului conducător al carului de luptă. El este atât *karma* yoghinul, cât și *karma sannyasin*-ul. El este cel care se bucură de toate austeritățile și de toate *yajna*-urile, prin urmare, yoghinul trebuie să realizeze toate acțiunile sub forma unei *yajna* oferite Lui. El este stăpânul tuturor faptelor, prin urmare yoghinul trebuie să realizeze orice faptă pentru menținerea corectă a *dharma*-ei în această lume. El este singurul prieten adevărat al tuturor

creaturilor și, prin urmare, yoghinul trebuie să fie în permanență implicat în munca realizată spre binele tuturor creaturilor. Doar yoghinul care a realizat starea de *nirvana* în universul său lăuntric este capabil să manifeste adevărata iubire divină și să realizeze adevăratul serviciu în slujba umanității.

Astfel, *Bhagavad Gita* își dovedește încă o dată superioritatea în fața altor texte din tradiția *Advaita Vedantei*. Ea coboară Ființa Supremă din imperturbabila și impenetrabila impersonalitate a lui Brahman, la realitatea intimă și pulsând de viață a lui *Purushottama*, cel care își are sălașul în inimile tuturor – singurul nostru prieten, cel căruia trebuie să îi oferim fructul tuturor acțiunilor noastre. De-a lungul vieții sale, omul venerează mulți „zei“ cu scopul de a obține bani, putere sau siguranță. De dragul acestor zei, noi suntem gata să sacrificăm multe lucruri. Pentru a obține bani, ne sacrificăm somnul, pentru a obține putere ne sacrificăm banii, iar pentru a obține confort și siguranță ne sacrificăm puterea dobândită. Iar pentru a-i îmbuna pe toți acești „zei“, noi realizăm nenumărate acțiuni, de dimineața până seara, de-a lungul întregii noastre vieți. Însă toate aceste acțiuni nu ne ajută decât să ne atragă mai departe, spre rădăcina pe care încercăm să o evităm. Cauza fundamentală și rădăcina întregii acestei activități fără rost este ignoranța – ignorarea adevăratului sens al vieții omenești și a naturii Ființei Divine, care este singura inițiatoare a tuturor acțiunilor și cea care se bucură cu adevărat de toate fructele lor. Ființa umană ignoră de asemenea și faptul că, deși Dumnezeu este Stăpânul atotputernic al universului, El este totodată și singurul prieten și binefăcător al tuturor creaturilor. Odată câștigată această cunoaștere, orice acțiune va fi în mod automat oferită Lui, orice acțiune va fi realizată de către El și pentru El și prin El, acest trup omenesc nefiind altceva decât un simplu instrument. Și astfel se va atinge apogeul atât al *karma yoga*-ei, cât și al *karma sannyasa*-ei deoarece, în esență, ele sunt unul și același lucru!

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al V-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga renunțării la faptă“.

VI
ATMA SAMYAMA YOGA
YOGA CONCENTRĂRII

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Krishna începe cel de-al VI-lea capitol reiterând faptul că *sannyasa* este o renunțare interioară, și are mult prea puțin de a face cu acțiunile exterioare. Renunțarea înseamnă să trecem prin toate acțiunile necesare, fără a lupta pentru o răsplată personală. Aceasta se aplică deopotrivă și în cazul sistemului *yoga*. Astfel, atât *sannyasa*, cât și *yoga* ne conduc către același scop. Împlinindu-și munca fără a aștepta vreo răsplată, ființa reușește să atingă autocontrolul, iar prin autocontrol reușește apoi să atingă starea de pace interioară.

„Cel care îndeplinește fapta ce trebuie îndeplinită fără să țină seama de fructul faptei, acela este cu adevărat atât un sannyasa, cât și un yoghin.“

Yoga este pasul pe care ființa îl realizează în direcția impersonalului, în direcția Ființei Superioare din noi înșine.

Înțelepții *Upanișadelor* ne spun că Sinele sau *Atman* există în toate creaturile. Acest Sine nu este entitatea psihofizică cu care ne identificăm, ci scânteia divină care există în noi și în toate lucrurile. Atracția simțurilor către obiectele externe este, în esență, tot o acțiune a Sinelui. Mintea este sub imperiul acestei impresii greșite că obiectele ne aduc fericirea, dar lucrurile nu

stau deloc astfel. Obiectul în sine nu are nicio valoare. Satisfacția provine din Sine, și nu din obiecte. Atunci când mintea este deprimată, nici măcar cel mai plăcut lucru nu reușește să ne ofere plăcere. Dacă plăcerea ar fi existat în obiect, acesta ar fi putut să ne producă fericire indiferent de starea minții și ar trebui să poată produce fericire tuturor, indiferent dacă unei ființe îi place acel obiect sau nu. Cu toate acestea, lucrurile nu stau așa, iar noi ne putem bucura de lucruri doar atunci când mintea noastră este într-o stare bună.

Doar datorită prezenței Sinelui Suprem în toate obiectele, ființa le găsește ca fiind plăcute. Dacă Sinele nu ar fi prezent în ele, iubirea ar fi de neînchipuit. Cu toate acestea, ființa cade pradă iluziei că obiectele sunt cele care ne fac să fim fericiți. Motivul psihologic al acestei iluzii este acela că posedarea obiectului este urmată de o perioadă în care această dorință încetează. Valurile minții agitate de dorință rămân nemișcate, iar ființa poate experimenta starea de fericire. Bineînțeles că acest sentiment este doar o fază temporară, care durează până când următorul obiect se conturează în fața noastră, și atunci mintea va sări după el! Iar motivul metafizic pentru această foame a fost deja menționat anterior.

SINELE DIVIN ESTE OBIECTUL FERICIRII

Sinele divin este prezent în toate și ne face în permanență semn, dar ființa crede în mod greșit că ceea ce o atrage este obiectul material. Ignoranța este sursa atracției care ne face să ne simțim nesatisfăcuți, chiar și atunci când obținem obiectele dorite. Cu toții am experimentat această stare. După cum spunea și Bertrand Russell: „Există două tragedii în viață. Una este să nu obții obiectul pe care îl dorești, și cealaltă este să îl obții!“ Cea de-a doua tragedie este inexplicabilă, până în momentul în care realizăm că cel care impulsionează fiecare dorință pe care o avem este chiar Sinele Infinit. Însă în fiecare dorință pe care o

avem, ceea ce noi cerem la modul inconștient nu este deloc acel infinit, iar tragedia apare atunci când descoperim că obiectul în sine nu are cum să ne ofere infinitul după care tânjim atât de mult! Și aceasta deoarece adevărata atracție este Sinele Superior. Acel ceva după care personalitatea noastră egotică tânjește la modul subconștient este uniunea cu Sinele Infinit, cel care se află atât în interiorul, cât și în exteriorul obiectelor, iar starea care se atinge atunci când reușim să acordăm această personalitate egotică la frecvența Sinelui Superior este adevărata stare de *yoga*. Câtă vreme răspundem chemării Sinelui Superior, suntem pe calea *yoga*-ei. În fapt, aceasta este singura modalitate prin care putem înainta pe cale – pas cu pas. Este posibil ca pentru elevii excepționali acești pași să poată fi mai mari sau chiar să se sară peste unii dintre ei, dar pentru elevii obișnuiți, acești pași se fac unul câte unul. Natura își revelează secretele gradat. Cel care crede că știe totul nu are nici cea mai mică idee despre ce anume vorbește.

SINELE ESTE PRIETENUL ȘI DUȘMANUL

Astfel că în capitolul al VI-lea, Krishna ne face să realizăm că noi suntem propriul nostru prieten și propriul nostru dușman. Singura modalitate prin care putem să ieșim din starea de ignoranță este să apelăm la Sinele nostru Superior. În clipa în care ne identificăm cu ego-ul, sau sinele inferior, noi pășim deja pe calea propriei degradări. Sinele Superior trebuie să fie un subiect de meditație pentru sinele inferior. Măsura în care sinele inferior reușește să se acordeze pe frecvența Sinelui Superior arată măsura în care ființa a reușit sau nu în strădania sa. Iar în măsura în care suntem egoiști și ignorăm până și existența Sinelui Superior, suntem destinați eșecului. Sinele inferior este prietenul nostru atunci când se străduiește să ascensioneze și să atingă nivelul Sinelui Superior, și este dușmanul nostru atunci când nu este în concordanță cu scopurile și rațiunile Sinelui

Superior. Cel care și-a învins sinele inferior a dobândit o stare de extraordinară egalitate pe toate nivelurile personalității sale – fizic, emoțional și mental –, aspect care este de altfel subliniat și de *Bhagavad Gita*. Sinele Superior poate să ne fie și prieten, și dușman, în funcție de cât de mult am reușit să ne controlăm propria ființă. Cu toții avem libertatea deplină să ne ridicăm sau să cădem.

STAREA DE EGALITATE ÎN FAȚA A TOT

O ființă care a atins perfecțiunea este insensibilă în fața căldurii ori a frigului, netulburată de bucurie ori tristețe și deasupra onoarei și dezonoarei. Cel care s-a stabilit în Sinele său Superior nu mai acordă atenție dualităților, care tulbură în mod obișnuit personalitatea – fizic, emoțional, intelectual. Aceasta este de altfel și ordinea ascendentă a controlului de sine. Putem să observăm că ființe care au un extraordinar control asupra trupurilor lor pot să se prăbușească de îndată ce echilibrul lor emoțional ori mental este perturbat. Un patriot care poate să suporte tortura fizică cedează presiunilor când soția sau copiii săi sunt amenințați. Aceasta este personalitatea emoțională. Un altul poate să treacă peste probele primelor două niveluri, dar să cedeze atunci când este pusă în balanță propria onoare sau onoarea familiei sale. Aceasta este personalitatea mentală. Iar aceste trei niveluri sunt doar diferite învelișuri ale personalității. Un yoghin este o ființă care a trecut de aceste învelișuri și care s-a stabilit în propria sa Realitate Ultimă, care este *Atman*. Pentru el, o bucată de lut, o piatră sau o bucată de aur au aceeași valoare. De aici nu trebuie să deducem că yoghinul nu este decât un prost care nu știe să diferențieze între aceste obiecte. Aceasta înseamnă doar că el nu oferă acestor obiecte valoarea pe care o oferă lumea, în general. Valoarea aurului este dată de raritatea sa. El nu are o valoare intrinsecă. Dacă aurul ar fi la fel de abundent precum pietrele, el ar fi destul de lipsit de valoare. Prin

urmare, valoarea lui se află doar în mintea celui care îl posedă. Pe de altă parte, yoghinul a descoperit cel mai prețios lucru dintre toate – Sinele lui interior și, prin urmare, el nu mai acordă vreo valoare fleacurilor acestei lumi. Pentru el nu mai există prieten sau dușman, bun sau rău. La modul esențial, el nu mai face diferența între un sfânt și un păcătos, între ceva odios sau ceva plăcut. În următoarele versete, Krishna expune tehnica obținerii disciplinei mentale, conform cu învățăturile lui Patanjali, din *Yoga Sutras*. El descrie pașii care trebuie făcuți pe calea lui *dhyana yoga*, sau *yoga* meditației. Mințile noastre se orientează în mod firesc spre exterior, în timp ce meditația explorează lumea interioară și ne ajută să le integrăm pe ambele. Citind aceste versete asupra meditației, nu putem decât să fim uluiți de extrema simplitate și claritate a învățăturilor lui Krishna. S-a spus și s-au scris atât de multe despre meditație, încât pe mulți dintre noi ne tulbură, și nu mai înțelegem nimic. Dar învățătura lui Krishna este simplitatea și claritatea întruchipată.

MEDITAȚIA

Ființa care dorește să mediteze trebuie să găsească un loc retras, în care să poată fi singură o perioadă de timp, și aceasta deoarece mintea este foarte ușor distrasă, iar a realiza o meditație în mijlocul unei piețe este aproape imposibil, cel puțin în primele stadii. Pentru început, ființa trebuie să urmărească să atingă o stare a minții lipsită de dorințe și să renunțe la posesiuni și posesivitate. Fără această cerință preliminară, nimeni nu poate să practice cu adevărat meditația, deoarece o minte plină de dorințe nu poate fi niciodată focalizată asupra unui singur scop. Tocmai de aceea vedem cum mulți începători se plâng că nu pot medita și că mintea le aleargă de la un gând la altul. O minte care meditează cu adevărat trebuie să fie plină de dorința arzătoare de a atinge starea de unitate cu divinul, o dorință care, în sine,

arde toate celelalte dorințe. Dacă acea dorință este prezentă, orice altă dorință va dispărea. Locul ales pentru meditație trebuie să fie liniștit, curat și izolat. El nu trebuie să fie nici prea sus și nici prea jos. Iar într-un asemenea loc urmează să așezăm o saltea subțire sau o pătură pe care să medităm. Materialul clasic pe care se medita în India era o rogojină împletită din iarbă *kusha*, care este o plantă cu proprietăți antiseptice, ținând departe insectele și furnicile. Peste această rogojină se putea așeza o piele de căprioară, care acționa drept izolator termic și oferea o protecție naturală împotriva fulgerelor. Deasupra ei se întindea o țesătură, pentru a preveni orice iritație cauzată de contactul cu pielea de căprioară. Aceste instrucțiuni erau urmate de yoghinii din India, care stăteau afară, în mijlocul naturii sălbatice, pentru a medita, și ele nu au prea multă însemnătate pentru omul modern, care meditează adesea în clădiri supraetajate. Este evident că în acest caz, bunul simț ne îndrumă să ne rezumăm la ceva mai simplu și adecvat condițiilor actuale de trai. Cu toate acestea, este important să avem o saltea subțire, o pernă, un covoraș, o bucată de pânză mai groasă sau o pătură pentru meditație și care să fie folosită doar pentru acest scop. Ea va absorbi energia pozitivă a meditației și, dacă o veți folosi de fiecare dată când veți medita, aceasta vă va asigura că nu există pierderi ale energiei pe care ați acumulat-o în timpul meditației.

Postura abordată în timpul meditației trebuie să fie stabilă, să putem păstra de-a lungul meditației capul, gâtul și trunchiul în poziție dreaptă, în linie și nemișcate. Privirea interioară se focalizează în zona din mijlocul frunții. Se poate observa faptul că Krishna nu menționează o anumită postură pentru meditație, ci doar ne sfătuiește să ne așezăm într-o postură în care ne simțim confortabil, păstrând capul, gâtul și trunchiul imobile, în linie dreaptă. De-a lungul meditației, energia psihică ascensionează de-a lungul coloanei vertebrale, iar o postură instabilă sau în care coloana nu este dreaptă poate să împiedice

sau să întârzie acest proces de ascensiune. *Ajna chakra*, centrul energetic situat în plan subtil în zona din mijlocul frunții, este sediul înțelepciunii psihice, locul în care mintea devine imobilă, și acesta este motivul pentru care privirea interioară trebuie să fie orientată înspre acea zonă. Mintea va deveni astfel calmă, controlată și liberă de orice teamă, iar legământul de *brahmacharya* sau continența sexuală trebuie să fie urmat mental. Întreaga orientare a personalității egotice trebuie să fie direcționată spre Sinele Superior din noi înșine. Prin urmare, scopul meditației este pur și simplu purificarea minții de gândurile dezordonate și agitate, iar aceasta va îngădui în mod automat luminii divine să strălucească. Astfel, prin meditația realizată cu regularitate asupra Preaiubitului Cosmic, Supremul obiect al iubirii, ființa va atinge negreșit starea de comuniune cu El.

VIA MEDIA ÎN YOGA

Oare înseamnă aceasta că o persoană care abordează practica meditației trebuie să evite toate plăcerile vieții și să meargă spre cealaltă extremă, să se izoleze într-o peșteră, lipsită de hrană și privată de somn?

Pentru a ne elibera de acest concept greșit, Krishna spune:

> **„Yoga nu este pentru cel care mănâncă prea mult și nici pentru cel care nu mănâncă deloc, nici pentru cel care doarme prea mult și nici pentru cel care nu doarme deloc, o Arjuna.“**

Yoga este pentru cel care aplică moderația în toate activitățile vieții sale de zi cu zi. Aceasta este o metodă mult mai simplă de a controla mintea, în comparație cu impunerea prea multor reguli stricte. Aidoma unui copil neastâmpărat, mintea va căuta inevitabil să meargă pe cărările interzise! Dar yoghinul adevărat urmărește să fie moderat în toate activitățile lui și nu se lasă cuprins de autoindulgență excesivă. Folosind cuvântul *yukta*,

care înseamnă „unit“, Krishna reiterează ideea centrală a *Bhagavad Gita*-ei – și anume aceea că yoghinul este o ființă unită în permanență cu Dumnezeu! Prin urmare meditația, așa cum este ea prezentată în *Bhagavad Gita*, nu este o chestiune simplă de cinci sau cincisprezece minute, ci o stare de comuniune continuă, clipă de clipă, cu divinul. Yoghinul este o ființă care e unită cu divinul în toate activitățile zilnice ale vieții sale, indiferent cât de insignifiante ar putea părea. În fapt, yoghinul *Bhagavad Gita*-ei realizează meditația asupra divinului douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Pentru cel îndrăgostit nu este nicio dificultate să se gândească mereu la iubita sa; în fapt, dificultatea ar consta în a nu se gândi la ea. Chiar și atunci când este ocupat, gândul la iubita inimii sale va fi mereu prezent pe fundalul minții. Tot așa și yoghinul care are întreaga inimă și întreaga minte focalizate asupra Preaiubitului Divin va descoperi că îi este foarte dificil să nu mediteze asupra Lui.

„El își are sălașul în mine, și eu în el“, spune Krishna.

Iubirea pentru lumea materială este spiritualizată și transformată dintr-o experiență a simțurilor, într-o experiență a sufletului, iar în această experiență nu mai există loc pentru teamă. Teama se găsește doar acolo unde există experiența dualității. Atunci când suntem ferm stabiliți în unitate, teama nu mai are niciun loc. Atunci când vedem totul ca fiind divin, nu mai urâm nimic și nu ne mai temem de nimic. Mintea yoghinului este aidoma unei lămpi într-un loc lipsit de vânt, care nu tremură niciodată și este în permanență absorbită în Sinele Superior, care este de altfel și unica ei bucurie. Odată stabilit în acea stare, yoghinul nu mai decade pe nivelurile inferioare ei.

Astfel, ferm stabilit în Realitatea Ultimă, nici chiar cea mai mare dintre suferințele acestei lumi nu va reuși să-l mai tulbure. Aceasta este separarea ultimă a minții de suferință. Mintea omenească este mereu o pradă pentru tristețe și suferință. Deși

caută mereu fericirea, tot ce găsește este tristețea și suferința. Atunci când mintea atinge starea ultimă de unitate cu divinul, ea realizează separarea finală de constantul ei tovarăș, suferința! Prin urmare, trebuie să lăsăm mintea să practice această *yoga* cu hotărâre, nedescurajată de numeroasele capcane ce pot să apară pe cale. O asemenea ființă percepe prezența Sinelui în toate lucrurile și percepe toate lucrurile în Sine. O asemenea ființă vede totul cu o viziune egală.

Această liniște a minții se dobândește gradat. Mintea agitată trebuie adusă înapoi din nou și iarăși, și fixată doar asupra Sinelui, până când se atinge starea de uniune supremă. În cadrul acelei experiențe Dumnezeu nu mai este doar o aspirație vagă, ci o realitate vie cu care suntem în contact permanent.

Ascultând cuvintele lui Krishna, Arjuna se simte totuși tulburat de îndoială:

> **„Această yoga pe care mi-ai dezvăluit-o ca fiind starea de egalitate a minții, o Madhusudana, eu nu o văd ca o stare stabilă, datorită faptului că există neliniștea.**
>
> **Căci mintea, o Krishna, este neliniștită, agitată, puternică, îndărătnică; socot că ea este tot așa de greu de stăpânit ca și vântul.“**

Krishna îi răspunde cu multă blândețe, spunându-i că, deși mintea este într-adevăr dificil de strunit, totuși această capacitate poate fi dobândită prin *vairagya* și *abhyasa* – detașare spirituală și practică spirituală. Acestea sunt aspectul negativ și aspectul pozitiv al meditației. Înainte să plantăm răsadurile, ogorul trebuie curățat de buruieni și pregătit. Metoda lui *vairagya* sau detașarea a fost deja descrisă, însă fără abhyasa, o practică susținută și continuă, menținerea acestei stări de detașare este aproape imposibilă. Prin urmare, o ființă care aspiră să atingă starea de perfecțiune trebuie să practice *dhyana* sau meditația așa cum a fost descris anterior.

YOGHINUL NU CUNOAȘTE EȘECUL

Următoarea întrebare a lui Arjuna se referă la statutul yoghinului care, din anumite motive, nu reușește să atingă în această viață scopul propus în practica *yoga*.

> **„Cel care, deși nu este un sannyasi, a renunțat totuși la plăcerile comune ale vieții, dar nu a reușit să atingă desăvârșirea în yoga, pe ce drum o apucă, o Krishna?**
>
> **Lipsit de amândouă, nu se destramă ca un nor în furtună, fără sprijin și rătăcit în drumul spre Brahman?“**

Krishna îi oferă aici un răspuns cât se poate de frumos și de consolator.

> **„O fiu al lui Pritha“**, îi spune el, **„pentru cel care a început să pășească plin de sinceritate pe calea yoga-ei nu există eșec ori pierzanie nici în lumea aceasta, nici în cealaltă, căci cel ce face binele, dragul meu, nu merge nicicum pe calea cea grea.“**

După moarte, o asemenea ființă va ajunge într-o lume a sufletelor virtuoase, iar apoi se va renaște în casa unor ființe pioase și cu aspirații spirituale, unde va avea oportunitatea să reia practica *yoga* pe care a întrerupt-o în viața sa anterioară, și să își continue astfel calea ce duce către eliberarea spirituală ultimă. Datorită impregnărilor vieții sale anterioare, o asemenea ființă va fi atrasă de o viață în spiritul *yoga*. Astfel, purificându-se prin intermediul efortului depus în mai multe vieți, o asemenea ființă va atinge într-un final starea supremă. Oricine are fie chiar și cea mai mică aspirație de a atinge starea de perfecțiune nu va cunoaște distrugerea.

Aceasta este partea frumoasă a legii *karma*-ei, sau a legii acțiunii și reacțiunii. În general, oamenii manifestă un fel de teamă față de această lege. Ei consideră că este un fel de lanț limitator, dar uită că această lege are și un aspect pozitiv. Fiecare efort de a practica *yoga* va fi într-un final răsplătit. Dumnezeu ne cunoaște slăbiciunile și eforturile pe care le facem pentru a le

depășești. Iar pe această cale, niciun efort nu este în zadar. Dumnezeu nu se preocupă de succesul sau eșecul exterior. Pentru că ceea ce El așteaptă de la noi este sinceritatea și onestitatea în scopul pe care ni l-am propus, intenția care ne impulsionează să facem anumite acțiuni. Chiar dacă amintirile din viețile noastre anterioare nu mai sunt atât de vii în propria conștiință, cu toate acestea mulți dintre noi simțim o atracție către anumite lucruri, iar acest impuls se datorează acțiunilor și deprinderilor noastre anterioare. Prin urmare, un yoghin care se renaște cu asemenea impregnări este atras într-un mod irezistibil să meargă în direcția aceleiași practici, pe care nu a reușit să o ducă la împlinire în viața sa anterioară, iar această lege a *karma*-ei va fi cea care îi va oferi toate cele necesare pentru a-și continua practica! Atunci când ființa are o aspirație sinceră de a atinge starea de comuniune cu Dumnezeu, chiar și atunci când nu există un concept adecvat asupra divinității, această aspirație va fi răsplătită în cel mai miraculos mod cu putință. Indiferent de conceptul asupra lui Dumnezeu pe care l-ar avea, sinceritatea pe care o ființă o manifestă în strădania sa de a atinge starea de comuniune cu El va fi salvatoarea sa în viața viitoare. Și chiar și în această viață, Dumnezeu va avea grijă de ea. Scopul existenței omenești nu va fi realizat până când toate ființele umane nu vor fi fost răscumpărate și eliberate, chiar și dacă ar fi necesare milioane și milioane de reîncarnări.

În finalul acestui capitol, Krishna glorifică starea atinsă de un yoghin, ca fiind superioară tuturor celorlalte *sadhana*-e, cum ar fi *tapas, jnana* și *karma,* întrucât adevăratul yoghin urmărește un singur scop, și acesta este starea de uniune cu Dumnezeu, indiferent de calea pe care acesta o urmează. În acest capitol, aceste trei cuvinte – *tapas, jnana, karma* – au un sens ușor diferit. *Tapas* semnifică aici retragerea în austeritatea unei păduri pentru a urma cu asiduitate practica spirituală; *jnana* semnifică abținerea de la orice acțiune și dependența doar de cunoaștere;

iar *karma* semnifică realizarea riturilor vedice pentru atingerea unui anumit lucru concret. Dar chiar și în rândul acestor yoghini, cel care Îl adoră pe Dumnezeu exclusiv prin intermediul *yoga*-ei devoțiunii este cel mai bun dintre toți. Aceasta este ideea fundamentală a *Bhagavad Gita*-ei, idee ce va fi reluată în capitolul următor.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al VI-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga concentrării“.

„Când mintea stăpânită, lipsită de dorințe, eliberată de toate pasiunile se focalizează ferm doar asupra Sinelui interior, yoghinul devine liber de orice dorință pentru obiectele acestei lumi și el este un yukta (cel unit în yoga).“

VII
JNANA VIJNANA YOGA
YOGA CUNOAȘTERII ȘI A ÎNȚELEGERII

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Începând cu capitolul al VII-lea, apare o schimbare vizibilă în tonul învățăturilor. Primele șase capitole ne-au oferit o viziune asupra relației dintre cunoaștere și acțiune, iar următoarele șase capitole ne vor oferi o viziune asupra relației dintre cunoaștere și devoțiune. Cel de-al VII-lea capitol ne deschide poarta minunatei reședințe a lui *bhakti yoga* sau a *yoga*-ei devoțiunii. Starea de *bhakti*, așa cum este ea expusă în *Bhagavad Gita*, nu este nicidecum o credință oarbă, ci se bazează pe înțelegerea acelui aspect sau a acelei ființe căreia îi este oferită devoțiunea. În fapt, floarea devoțiunii poate înflori doar atunci când grădina minții a fost cultivată prin intermediul acțiunii realizate în spiritul *karma yoga*-ei, și udate cu apa cunoașterii spirituale sau *jnana yoga*. Acesta este motivul pentru care fundamentul acțiunii bazate pe cunoaștere a fost plantat ferm în ființele yoghinilor, înainte de a aborda una dintre cele mai greșit interpretate sisteme *yoga*, și anume *bhakti yoga*, sau *yoga* devoțiunii. La sfârșitul celui de-al VI-lea capitol, ființa care a integrat învățătura prezentată până în acel moment a devenit o personalitate completă, gata să facă marele salt în oceanului devoțiunii sau *bhakti*, și să înțeleagă natura devoțiunii. Începând cu capitolul al

VII-lea, Krishna îi oferă lui Arjuna cunoașterea integrală a divinului, nu doar sub forma lui Brahman cel Absolut, ci și ca o manifestare divină în această lume. Pentru a-și întregi cunoașterea, ființa trebuie să cunoască atât aspectul lipsit de relații al Absolutului, cât și nenumăratele sale manifestări.

BHAKTI SAU DEVOȚIUNEA

În mod obișnuit, devoțiunea față de Dumnezeu este adesea comparată cu a merge des la un loc de rugăciune, cum ar fi o biserică, un templu sau o moschee. Bineînțeles că aceasta poate să fie începutul căii devoțiunii, dar este departe de a fi sfârșitul ei. Descoperim adesea că devoții anumitor religii sau secte sunt niște fanatici, care consideră că propria lor credință este singura adevărată. Ei sunt învățați să nu pună la îndoială și să nu conteste nimic din ceea ce preoțimea le spune. În fapt, în concepția lor, un adevărat devot trebuie să fie atât de plin de credință în slova scrisă, încât să nu poată gândi pentru sine însuși. Adevărul Infinit este adus pe pământ și închis ca într-o colivie în limitele înguste ale unei credințe religioase. Ușa acelei colivii este închisă, iar cheia este aruncată departe, astfel încât este imposibil ca lumina rațiunii să poată să pătrundă înăuntrul ei fără a fi observată. Dar devotul este și el închis în acea colivie, dimpreună cu zeitatea pe care o adoră, și ambii trebuie să sufere astfel împreună. Partea nefericită a acestui gen de devoțiune este aceea că devotul crede că el este superior oricărei alte ființe. Bineînțeles că în acest caz există un singur Dumnezeu, și acela este Dumnezeul lui! Acesta este un concept foarte limitat asupra Ființei Supreme, iar devoțiunea bazată pe acest concept fals are toate oportunitățile să se transforme într-o doctrină fundamentalistă. Iar pentru asemenea devoți, însuși conceptul de Ființă Supremă atoatecuprinzătoare este ceva care îi depășește. Zeitatea devoțiunii fanatice este un Unu matematic – un Dumnezeu alocat exclusiv celor care cred la modul fanatic în El.

În schimb Dumnezeul vedantic este un adevăr metafizic – o Ființă transcendentă care include totul, care există pretutindeni, în orice moment, și care este accesibilă tuturor. Religia hindusă, deși în aparență abundă de zeități, insistă în faptul că toți zeii sunt doar o reflexie a Unicului Absolut. Câtă vreme această idee este înțeleasă, noi putem să-L venerăm pe Dumnezeu sub orice formă. Cu alte cuvinte, *bhakti* sau devoțiunea trebuie să se bazeze pe *jnana* sau cunoaștere. *Bhakti* fără *jnana* degenerează în fanatism, în timp ce *jnana* fără *bhakti* devine aridă și lipsită de bucurie. Tocmai de aceea preceptorul *Bhagavad Gita*-ei ne învață, încă de la începutul discursului său, atât despre cunoașterea esoterică a divinului cel lipsit de formă, cât și despre secretul acțiunii divin integrate, pentru ca acestea să ne poată servi drept fundament pentru *bhakti*.

FIINȚA SUPREMĂ

Încă de la începutul acestui capitol, Krishna se identifică într-un mod total cu Supremul *Purushottama* sau Ființa Supremă. El face aceasta pentru a se asigura că Arjuna nu este indus în eroare să creadă că el, Krishna, pune bazele unui nou cult religios. Krishna explică astfel că el nu este o ființă separată, ci este una cu Supremul, care este Una cu tot ceea ce există. Până în acest moment, Krishna a dat doar indicii cu privire la identitatea sa, subliniind importanța efortului personal. Dar acest capitol începe fără o întrebare din partea lui Arjuna, pentru a instila în el atât cunoașterea transcendentă, cât și cea a lumii fenomenale. Divinul include totul. Atunci când divinul este cunoscut pe deplin, și natura ne va fi cunoscută. Dar oamenii trec adesea repede de la un domeniu al cunoașterii la altul, fără să caute vreodată unitatea din spatele lor. Abia o ființă dintr-o mie aspiră să Îl cunoască pe Dumnezeu și, chiar și dintre acești aspiranți, doar foarte puțini ajung să Îl cunoască pe El cu adevărat! Căutarea lui Dumnezeu nu este țelul ființelor obișnuite; dar chiar

și din rândul celor care se înscriu în această aventură, foarte puțini ajung la capăt. Calea spre cunoașterea spiritului este grea la început, în special pentru ființele copleșite de impulsuri egotice și care pot foarte ușor să renunțe la căutare, înainte să fi atins succesul. Lumea este plină de multe lucruri minunate, iar ingeniozitatea omului a produs și mai multe. Mintea este atrasă de la un deliciu la altul și nu vede nicio necesitate în a căuta ceva care s-ar găsi dincolo de simțuri. Foarte adesea, doar lovitura sorții îl face pe om să caute adevărul de dincolo de simțuri. Chiar și Arjuna se gândește să ceară ajutorul lui Krishna doar atunci când este confruntat cu o dilemă teribilă, pentru care propria judecată nu poate să găsească o soluție. Dorul de Dumnezeu este într-adevăr ceva foarte rar. Majoritatea dintre noi trecem prin viață fără să cunoaștem acest dor de Dumnezeu. Și chiar și din rândul celor care aspiră să cunoască Adevărul, puțini sunt cei care ating succesul.

CELE DOUĂ NATURI

Pentru a instila în Arjuna cunoașterea completă, Krishna face o distincție clară între cele două tipuri de naturi, natura fenomenală și natura spirituală. Cele cinci elemente primordiale, dimpreună cu ego-ul, emoțiile și mintea, se constituie în natura cu opt fațete a lui *prakriti* inferioară. Aceste elemente au fost ulterior subdivizate și s-a ajuns la un număr de douăzeci și patru. Folosind doar cele șapte culori fundamentale ale spectrului pe același gen de pânză și cu aceleași pensule, artistul realizează multe picturi, care sunt complet diferite unele de altele. Cu ajutorul celor șapte note de bază, un muzician creează melodii și simfonii uluitoare. Folosind doar câteva litere ale alfabetului, scriitorul exprimă o nesfârșită varietate de gânduri! Tot astfel și Creatorul a realizat manifestarea sa exterioară folosind cele opt diviziuni ale lui *prakriti* cea inferioară – pământul, apa, focul, aerul, eterul, ego-ul, emoțiile și mintea. Dincolo de natura

grosieră există și o natură subtilă, care susține universul. Cu alte cuvinte, întreaga creație, atât cea interioară, cât și cea exterioară, este alcătuită din elementele celor două naturi, spiritul interior și spiritul exterior. Iubirea îndrăgostitului, agonia suferindului, lentoarea leneșului, acțiunea febrilă a lucrătorului, toate sunt manifestări aparente ce izvorăsc din aceeași sursă și sunt susținute de Conștiința Unică.

Prin *para-prakriti* se definește forța originară sau *shakti* a Supremului, și acesta este pântecele din care ia naștere întreaga creație. Cu alte cuvinte, *Purushottama* însuși este *para-prakriti*. Ființa Supremă este conștiință infinită. *Para-prakriti* este voința sa, care se proiectează pe ea însăși sub forma energiei. Nașterea și evoluția sunt mișcările acestei energii conștiente, *para-prakriti*, care trece de la stadiul de pură Conștiință la acela de univers variabil. Disoluția creației este acțiunea de retragere a acelei energii în sânul existenței imuabile a acelei pure Conștiințe. *Jiva* sau *jivatma* este existența spirituală individuală a Supremului *Purushottama*, regăsit în toate ființele umane. Entitatea spirituală se regăsește în toate aspectele creației. Prin urmare toate existențele sunt pătrunse de natura Spiritului Unic. Integritatea universului este dată tocmai de această unitate, susținută și menținută de forța nevăzută a divinului. *Jiva* este Sufletul Suprem ce există sub o multitudine de chipuri. ***„În mine sunt înșăilate toate, aidoma șirului de perle pe fir“***, spune Krishna. Aceasta nu trebuie înțeleasă greșit ca însemnând că există o multiplicitate de *jiva*-uri, deși putem să folosim pluralul în vorbirea curentă. Un șirag de perle își păstrează forma doar datorită firului pe care sunt înșirate perlele. Multitudinea de *jiva*-uri au o realitate doar datorită Realității Unice care le menține. În fapt, toate lucrurile sunt la început, la sfârșit și la mijloc doar Spiritul Suprem și Unic, și nimic altceva. Lumea, dimpreună cu toate transformările ei, provine din Ființa Supremă și, la momentul disoluției finale, se va retrage în aceeași Ființă

Supremă.

ESENȚA TUTUROR LUCRURILOR

Pentru a face mesajul lui și mai clar, Krishna oferă o înșiruire de lucruri din lumea fizică și subliniază faptul că prezența lui se află în fiecare substanță, și că această prezență conferă realitate și utilitate oricărui lucru.

> **„Eu sunt, o fiu al lui Kunti, gustul din apă, lumina din Soare și Lună, silaba sfântă AUM din toate Vedele, sunetul din spațiu, ce-i omenesc din oameni, savoarea pământului, strălucirea din foc, viața din toate viețuitoarele, asceza din toți asceții.“**

Toate sunetele provin din sunetul originar AUM. Acest fundament universal unic al energiei sunetului și vorbirii este cel care conține și emite toate puterile spirituale potențiale din toate sunetele. Krishna mai spune de asemenea că el este sămânța cea eternă din toate ființele și din care toate celelalte lucruri care s-au născut. Această sămânță eternă este forța divinului, cea care s-a pogorât în pântecele lui *prakriti* cea inferioară, alcătuită din opt componente, și din care toate lucrurile existenței fenomenale s-au născut. Această sămânță este ceea ce formează *svabhava* sau calitatea esențială a tuturor existențelor.

> **„Însă toată această lume, cu mintea tulburată de jocul celor trei tendințe (calitățile lui prakriti inferioară), nu mă recunoaște pe mine, Spiritul Suprem ce sălășluiește în toate aceste forme efemere și care sunt dincolo de ele, neclintit.**
>
> **Ascuns de propria mea iluzie divină (yogamaya) alcătuită din cele trei tendințe (guna-uri), puțini sunt cei care pot să mă perceapă; numai cei ce vin la mine pot să treacă de această iluzie.“**

Această natură inferioară, cu diferitele ei forme și calități, este cunoscută sub numele de *maya* și ea este cea care induce în eroare întreaga lume! Doar un yoghin adevărat poate să înțeleagă că Supremul este singura sursă din care toate izvorăsc, și el este singurul care nu poate fi înșelat.

Un muzician ne poate ridica pe culmile extazului sau ne poate coborî în adâncurile melancoliei prin măiestria cu care interpretează la un instrument. Un poem poate să ne aducă lacrimi în ochi sau ne poate exalta. Un apus de soare ne poate fermeca, iar o furtună ne poate speria de moarte. Chipul unui copil ne poate umple de bucurie, iar cel al unui tâlhar ne umple de teroare. Și toate acestea nu sunt altceva decât puterea *maya*-ei sale?

> **„Cei fără minte cred că eu sunt Cel Nemanifestat intrat în starea de manifestare; ei nu cunosc natura mea superioară, imuabilă, supremă.**
> **Învăluit de iluzia produsă de magia mea, eu nu sunt revelat tuturor; această lume, cu mintea tulburată, nu mă recunoaște ca fiind Spiritul cel Nenăscut și Etern.“**

Prinși în vălul *maya*-ei, ființele percep doar formele mereu în schimbare, nu și Ființa Eternă ce se manifestă prin toate aceste forme.

Maya nu înseamnă o simplă iluzie, așa cum se consideră în mod obișnuit. *Maya* este ceea ce ne tulbură judecata și creează false valori, ascunzându-ne supremul adevăr al propriei existențe. Dar această *maya* nu este nimic altceva decât puterea sa divină, arta sa, măiestria sa, ne spune Krishna. Și, deși acest văl iluzoriu este dificil de străpuns,

> **„cei care caută sprijin în mine și se înfrânează, aceia îl cunosc pe de-a întregul pe acest Brahman, Sinele Suprem“.**

CUM SĂ ÎNVINGEM MAYA

Și atunci, nu există nicio speranță pentru oameni? Sunt ei oare condamnați să se rotească la nesfârșit în roata *maya*-ei, când râzând, când plângând – fiind la mila neînduplecatei ființe care ne face să dansăm neîncetat în ritmul tobei sale? Există o singură cale de scăpare pentru sărmana umanitate, prinsă în ghearele *maya*-ei, și aceasta este cunoașterea tobosarului, a

magicianului desăvârșit care și-a agitat bagheta și astfel ne-a vrăjit. El este cel care a aruncat această vrajă. El este cel care ne-a hipnotizat în așa fel încât să luăm irealul drept real. Cu toții participăm la această magistrală punere în scenă a dramei cosmice, conștient sau inconștient. Cei care nu mai doresc să participe în mod inconștient la această dramă cosmică sunt cei care își doresc să pătrundă acest văl, și singura lor modalitate este aceea de a păși pe calea lui *bhakti* sau a devoțiunii. Dacă devoțiunea s-a trezit în inimile noastre, noi vom putea aprecia măiestria Marelui Magician cosmic. Astfel vom putea să ne bucurăm de spectacolul său, fără a mai fi hipnotizați de el. Atunci vom putea urmări spectacolul și ne vom putea întoarce acasă fără să plângem după femeia care părea că a murit pe scenă și fără să mai fim copleșiți de emoție la vederea copilului care zbura în aer! Dar cum am putea înțelege misterul acestui univers doar prin intermediul celor cinci simțuri? În cel mai bun caz, aceste simțuri pot fi niște povestitori neiscusiți și, în cel mai rău caz, niște amăgitori. Doar atunci când, prin puterea devoțiunii noastre, grația divinului se revarsă asupra noastră, vălul ne este ridicat de pe ochi, iar atunci El, Cel Divin, se revelează în toată gloria și splendoarea Sa în fața noastră!

Cei care săvârșesc fapte rele sunt orbiți și nu pot să-L atingă pe Cel Suprem, datorită faptului că mințile lor au devenit niște instrumente pentru propriile ego-uri. Înainte să poată atinge stările superioare de conștiință, ei trebuie să treacă printr-un proces de purificare a minții, proces care a fost prezentat în detaliu în capitolul al VI-lea. După ce a explicat toate acestea, Krishna continuă prezentând natura diferitelor tipuri de devoți.

TIPURILE DE DEVOȚIUNE

Pentru a ne ajuta să înțelegem natura lui *bhakti* sau a devoțiunii, Krishna ne descrie cele patru tipuri de *bhakta*-și sau devoți. Devoțiunea poate să apară din multe surse, iar iubirea

noastră pentru Dumnezeu poate să aibă multe motive în spatele ei! Cu cât iubirea noastră este mai perfectă, cu atât mai puține sunt motivele din spatele ei și cu atât mai mari sunt șansele de realizare spirituală. Oamenii se nasc pe diferite niveluri de evoluție spirituală, astfel încât devoțiunea lor va fi și ea pe diferite niveluri. Așa cum perspectiva se modifică mereu, în funcție de cât de sus urcăm, tot așa și ideea noastră asupra lui Dumnezeu va depinde mereu de nivelul nostru de conștiință.

> **„Există patru tipuri de devoți care mă adoră, o Arjuna“**, spune Krishna**. „Aceștia sunt: cel care suferă, cel care năzuiește la obiectele lumii materiale, cel care năzuiește la cunoaștere și cel care posedă cunoașterea sau omul înțelept.“**

Acești devoți pot să fie împărțiți, din punct de vedere psihologic, în: cei care au o natură emoțională, cei care au o natură practică, cei care au o natură mentală și cei care au o natură intuitivă – *artha, artharthi, jijnasu* și *jnani*. Krishna îi acceptă pe toți și nu îi privește cu dispreț pe cei care se apropie de el având motive inferioare întrucât, în infinita lui compasiune, el știe că ei sunt pe deplin vrăjiți de *maya* sa, și le este dificil să îl recunoască în multitudinea sa de forme. Câtă vreme suntem căutători, noi trebuie să rămânem în lumea dualității. Cu toate acestea, în cel care a atins comuniunea cu Ființa Supremă dualitatea nu mai există.

Primul tip de devot descris de Krishna este cel care suferă. Atunci când întreaga lume este fericită, când tinerețea, sănătatea și bogăția sunt în posesia lor, majoritatea oamenilor nu simt nevoia să se apropie de divin. Dar atunci când totul pare să se fi întors împotriva lor, când prietenii și familia îi părăsesc, când boala și încercările îi copleșesc, aceștia se întorc către Dumnezeu. Aceasta este prima categorie de devoți descrisă de către Krishna, devoții aparținând tipologiei emoționale. Aceștia își bat pieptul cu pumnii și plâng și imploră, întrucât au pierdut totul, și vin la

El cu mâinile goale pentru a găsi alinare și ajutor!

Cel de-al doilea tip de devot este cel care are o natură practică și care se îndreaptă spre divin pentru a obține prosperitate materială, succes la examene, noroc în dragoste sau pentru a obține o slujbă bună etc.

Cel de-a treilea tip de devot este cel care are o natură intelectuală și care Îl caută pe Dumnezeu pentru a obține cunoașterea care să îi satisfacă insațiabila sa curiozitate pentru Adevăr.

În final, cel de-al patrulea tip de devoți sunt oamenii intuitivi, care nu cer nimic de la El, nici cunoaștere, nici eliberarea de suferință, nici măcar starea de iluminare spirituală. Ei se apropie de Dumnezeu pentru că Îl iubesc. Ei Îl caută deoarece sufletul lor este însetat de Dumnezeu. Ei aleargă după El, fără a acorda prea multă importanță aspectelor materiale, fără să se gândească prea mult la consecințe, surzi la cererile trupului sau simțurilor lor, pregătiți să sacrifice de dragul divinului tot ceea ce această lume iubește mai mult!

Krishna acceptă fără nicio reținere toate cele patru categorii de devoți, dar fără îndoială că ultima dintre ele este cea supremă. Primele trei categorii pot fi considerate drept pași pregătitori. Dumnezeu nu ne întreabă care este motivul pentru care ne apropiem de El, ci îi acceptă pur și simplu pe toți cei care intră pe poarta devoțiunii. Chiar dacă intri datorită unui anumit motiv egoist, mai târziu, prin grația Sa, ființa va fi purificată de orice urmă de egoism. Nu este nimic greșit să ne apropiem de Dumnezeu pentru că ne dorim să nu mai suferim sau pentru că ne dorim ceva anume de la El. La cine altcineva să meargă un copil atunci când își dorește ceva, dacă nu la părinții săi? În fapt, este destul de rar să găsim ființe care depind în întregime de Dumnezeu pentru tot ceea ce au nevoie! Ființa Supremă nu respinge niciun devot care se apropie de Ea, indiferent care ar fi calea aleasă. Ea îi binecuvântează, în concordanță cu natura căii

lor, iar dacă credința lor este suficient de puternică, dorințele lor sunt împlinite. Aceste căi sunt doar manifestări diferite prin care inteligența umană imperfectă se apropie de Dumnezeu. Dorința de a nu mai suferi, dorința de a beneficia de avantajele lumii materiale, dorința de cunoaștere etc., toate acestea sunt diferite modalități prin care oamenii se întorc spre Dumnezeu. Singurul ingredient comun al tuturor acestor căi este credința. Prin puterea credinței, oamenii ajung să își vadă dorințele împlinite, trăind experiența spirituală pentru care sunt cei mai pregătiți în acel moment. De-a lungul timpului, prin obiceiul format de a cere orice de la divin, ei vor ajunge să Îl caute pe Dumnezeu doar de dragul Lui, doar din iubire pentru El! Astfel, ascensionând de-a lungul căii spirituale, devoțiunea ajunge să fie una cu cunoașterea. Sufletul ajunge să se bucure în Dumnezeul cel Unic, atât sub forma Sinelui, cât și sub cea a ceea ce există dincolo de Sine. Atunci când ne rugăm, o parte din viața noastră se întoarce gradat spre simțirea permanentă a prezenței lui Dumnezeu. Primele trei categorii de devoți caută să-L îmbuneze pe Dumnezeu pentru ca El să le împlinească voia lor, în timp ce cel de-al patrulea tip de devot, *jnani*, îi aparține lui Dumnezeu și se lasă în voia lui Dumnezeu, pentru ca Acesta să se poată sluji de el în lucrarea Sa divină.

CALITĂȚILE DEVOTULUI SUPREM

Un *bhakta* desăvârșit este mereu unit cu Dumnezeu. Toată devoțiunea sa este centrată asupra lui Dumnezeu. Această devoțiune devine legea fundamentală a vieții sale, care trece dincolo de toate credințele, religiile și regulile. Un asemenea devot nu are nicio mâhnire și nicio dorință, întrucât el posedă totul! El nu are nicio îndoială și nicio concepție greșită, întrucât toată cunoașterea se revarsă asupra sa. El Îl iubește pe Dumnezeu cu o iubire perfectă și, la rândul său, este iubit perfect. Un asemenea devot este cunoscut drept un *jnana bhakta*,

sfântul înțelept, devotul plin de cunoaștere și devoțiune. O asemenea ființă se naște doar la capătul multor existențe. Cu adevărat rară este o asemenea ființă, care percepe totul și pe toți ca fiind una cu Ființa Supremă! Recunoașterea divinului ca fiind permanenta prezență din toate lucrurile este o stare dificil de atins și rar de descoperit. Dumnezeu lasă floarea să se deschidă în ritmul ei propriu. Este nevoie de nouă luni pentru ca fetusul să devină bebeluș, și este nevoie de și mai mult timp pentru ca fetusul spiritual să se nască sub forma unui *mahatma*.

> **„Bhaunam janmanam ante, jnanavan mam prapadyate. Vaasudeva sarvamiti, sa mahatma, sa dhurlabha!“**

Distanța dintre o ființă umană și Dumnezeu se reduce gradat, pe măsură ce ființa urcă pe scara spirituală, iar într-un final distanța dispare pur și simplu. Obiectul suprem al căutării noastre se regăsește în Subiectul Suprem din ființele noastre. În acel moment, ființa ajunge să perceapă doar prezența lui Dumnezeu peste tot și atunci ea, ca individualitate, încetează să mai existe!

> **„Un asemenea devot este una cu Sinele meu!“**, spune Krishna.

În timp ce unii se focalizează doar asupra anumitor aspecte ale naturii sale, un *mahatma* sau un suflet nobil se focalizează asupra tuturor aspectelor divine și este în permanentă comuniune cu divinul. Într-o asemenea ființă, existența fizică a unui *jiva* își găsește împlinirea. Atunci când ființa atinge starea de unitate cu divinul, ea nu se pierde pe sine însăși, ci își redescoperă adevărata natură în Dumnezeu. Iar aceasta se realizează prin abandonul conștient în fața divinului. Și astfel noi îi oferim tot ceea ce suntem Divinului, Cel care este sursa a tot ceea ce suntem! Noi venim pe lume cu mâinile goale și plecăm tot așa; prin urmare, ce am putea noi să Îi oferim lui Dumnezeu, dacă nu ceea ce El ne-a oferit cu atâta generozitate de-a lungul existenței noastre?

„Cei care sacrifică zeilor merg la zei; dar cei care mi se dăruiesc mie la mine vin“, spune Krishna.

Indiferent de forma în care devotul crede, aceasta este confirmată de către Suprem, întrucât El este sursa unică și fundamentul a tot ceea ce există. Dumnezeu se coboară și se apleacă pentru a întâlni devotul care se străduiește să îl atingă, indiferent de calea pe care acesta din urmă o alege. Câtă vreme veneraţia noastră pentru un anumit „zeu“ ori idee este sinceră, Dumnezeu Unicul ne ajută. Și aceasta deoarece, într-un final, toate formele sunt formele Supremului cel Unic. Prin urmare, nu există niciun motiv pentru care răspunsurile la rugăciunile făcute către nu contează ce zeitate trebuie să vină doar direct de la Ființa Supremă, și nu altfel. Dumnezeu are răbdare în fața viziunii noastre imperfecte. El ne acceptă rugăciunile și ne răspunde pe nivelul de pe care ne apropiem de El. Devoțiunea sinceră, indiferent de ce gen ar fi ea, nu poate fi niciodată privită ca fiind lipsită de valoare. Formele pe care noi le suprapunem peste Cel Lipsit de Formă apar datorită limitărilor noastre. Căci El este centrul de neclintit al mișcării fără de sfârșit.

„Ascuns de yogamaya mea, Eu nu mă revelez tuturor“, spune Krishna.

Păcatul nu este o violare a legii, ci sursa ignoranței, revendicarea independenței de către ego-ul limitat, care caută propriul său câștig pe seama altora. Astfel, Krishna ne spune că cei care au abandonat acest păcat al ignoranței vor atinge cunoașterea perfectă prin care prezența Ființei Supreme este recunoscută pretutindeni.

Cunoașterea este prima condiție a acestui abandon de sine. *Bhagavad Gita* insistă asupra faptului că cunoașterea lui *Purushottama* sau Suprema Întrupare Divină este și ea cunoașterea perfectă a lui Brahman. În cazul în care Arjuna va face o greșeală cât de mică în această direcție, în ultimul verset

Krishna reiterează:

> **„Cei care mă cunosc ca esență a ființelor (adibhuta), a zeilor (adidaiva) și a sacrificiului (adiyajna), având mintea perfect focalizată, vor veni la mine și mă vor cunoaște chiar în clipa plecării lor din această viață!“**

Expresiile *adibhuta, adidaiva* și *adiyajna* ne oferă adevărurile esențiale ale manifestării Supremului în cosmos. Capitolul se sfârșește cu Krishna în fața unui Arjuna încă descumpănit, dându-i acestuia din urmă asigurări că cei care urmează *yoga* sa vor atinge starea de uniune cu același Brahman pe care l-au atins și căutătorii *Upanișadelor*, urmând calea ascuțită ca o lamă de cuțit a cunoașterii!

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al VI-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga cunoașterii și a înțelegerii“.

> **„La capătul multor renașteri, cel care posedă cunoașterea ajunge la mine spunând: «Vasudeva este Totul!» Dar acest suflet mare (mahatma) este greu de găsit.“**

VIII
AKSHARA BRAHMA YOGA
YOGA SALVĂRII ÎN BRAHMAN

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Termenii tehnici folosiți la sfârșitul capitolului al VII-lea sunt destul de neclari pentru Arjuna, astfel încât acesta îi cere de îndată lui Krishna să îi explice. Krishna îi răspunde foarte pe scurt. Nicăieri în *Bhagavad Gita* nu găsim exprimarea unei aspirații atât de sincere de a cunoaște adevărurile metafizice. Iar prin răspunsurile sale, Krishna caută mereu să aducă realitățile transcendente în planul existenței noastre fizice și astfel construiește o legătură între planul fizic și cel metafizic. După cum spunea la un moment dat și un filosof budist: „Misticul cunoaște rădăcina lui Tao, iar omul de știință îi cunoaște ramurile. Misticul nu are nevoie de omul de știință, iar omul de știință nu îl recunoaște pe mistic, dar ființa umană are nevoie de amândoi!“ Krishna înțelege cât se poate de bine nevoile ființei umane de a cunoaște ambele aspecte ale vieții, și cel mistic, și cel științific, și tocmai de aceea îi explică pe scurt acești termeni lui Arjuna.

ADHYATMA

Prin Brahman se înțelege Ființa imuabilă, nemanifestată, lipsită de formă, care există în sine și pe care se sprijină întreaga creație. Prin *adhyatma* se înțelege *Atman*, care este natura sau

svabhava lui Brahman. Deși este limitat la un trup, el nu este afectat de durerile și plăcerile corpului fizic, și nu moare la moartea corpului fizic. El este Sinele Suprem din noi și este inseparabil de Brahman.

Așa cum fiecare încrețitură și val din ocean nu este nimic altceva decât oceanul, Sinele secret sau *Atman*, care rămâne constant și ascuns în străfundurile fiecărei ființe, este ceea ce este cunoscut sub numele de *adhyatma*. Nu mai există o altă reducție. Și aceasta deoarece tocmai datorită acestei „persoane“ din noi, personalitățile noastre pot să acționeze și să aibă o existență individuală. Este scena nemișcată pe care ființa individuală pășește mândră și face pe grozava și își joacă drama vieții. Fără această scenă nu ar exista nici drama și nici actorul.

KARMA

Cuvântul *karma* este folosit aici într-un sens foarte special. Această acțiune ce generează emanația tuturor lucrurilor pe scena vieții este numită prin *karma*. Aceasta este forța cinetică a lui Dumnezeu, care emite multitudinea de obiecte pentru a împlini marele țel cosmic. Întreaga evoluție cosmică este cunoscută sub numele de *karma*. Toate micile *karma*-e individuale pe care le realizăm sunt o reverberație sau refracție a acestui impuls cosmic de a acționa. Acesta este secretul *karma*-ei, după cum a fost menționat anterior. Într-un final, orice acțiune este o acțiune universală. Nu este nici acțiunea mea și nici acțiunea ta. Fiecare încrețitură de pe creasta valului nu este altceva decât munca oceanului, deși valul ar putea să susțină că este munca lui. Fiecare respirație a noastră nu este altceva decât respirația cosmică. Fiecare respirație a noastră este în fapt o contribuție la respirația cosmică. Inteligența noastră este doar o reflectare palidă a inteligenței cosmice. Existența noastră este o parte, o componentă a existenței universale. Acesta este marele secret din spatele legii *karma*-ei. Și doar printr-o asimilare

riguroasă a acestei cunoașteri putem deveni adevărați *karma* yoghini. Doar atunci când acceptăm conștient și din toată inima faptul că nu suntem decât niște simple instrumente în mișcarea marii *karma* universale putem să renunțăm la ego-urile noastre și la dorințele noastre personale și astfel să devenim vrednici să fim numiți *karma* yoghini. Câtă vreme ne considerăm a fi făptuitori și actori, noi vom fi legați de rezultatele acțiunilor noastre. Și aceasta deoarece am acceptat la modul conștient că acțiunea ne aparține și prin urmare nu putem evita consecințele ei. În mod normal, noi suntem bucuroși să acceptăm rezultatele dacă ele sunt ceea ce ne dorim, și destul de nefericiți dacă ele contravin aspirațiilor noastre. Pe de altă parte, un *karma* yoghin, care știe că este doar un simplu instrument în mâinile Domnului, nu suferă la vederea rezultatelor negative și nici nu se exaltă la vederea celor pozitive. El este conștient că ambele vin de la Dumnezeu și atunci le acceptă pe ambele cu bucurie. Aceasta este *prasada buddhi* care a fost menționată ceva mai devreme.

ADIBHUTA

Adibhuta este lumea naturii fizice, lumea experienței fizice grosiere, lumea elementelor. Tot ceea ce experimentăm cu ajutorul celor cinci simțuri intră în această categorie. *Adibhuta* este alcătuită din cele cinci elemente sau *pancha mahabhuta*-uri și are calitatea de a-și schimba în mod continuu aparența. Ea este impermanentă, deși ne oferă iluzia permanenței. Este doar rezultatul combinării și recombinării elementelor.

ADIDAIVA

Adidaiva este *purusha* sau Ființa Cosmică, sufletul naturii, ființa ascunsă care observă și se bucură de *adibhuta* (sau lumea devenirilor) așa cum este ea manifestată de către forța *karma*-ei cosmice și a *karma*-ei individuale proprii. Dar cum ne afectează pe noi această *adidaiva*? Orice experiență pe care *jiva* individual

o are asupra lumii naturii nu este posibilă fără implicarea elementului transcendent. Acel element este *adidaiva,* divinitatea care dă forma tuturor formelor, care ne controlează destinele și care este factorul decizional în tot ceea ce există. Așa cum a fost menționat anterior, fructele oricărei acțiuni nu se află în mâinile noastre, ci sunt decise de un factor exterior. Acest factor este *adidaiva*. Toate acestea nu sunt fenomene independente, ci sunt manifestări ale lui Brahman care, de altfel, este deasupra diferențelor dintre subiect și obiect prin intermediul cărora operează cosmosul.

ADIYAJNA

Adiyajna este în fapt Purushottama, Ființa Supremă care se bucură de toate acțiunile și căreia trebuie să îi oferim toate fructele acțiunilor noastre, fără a aștepta niciun câștig personal. Întreaga natură își oferă în mod constant toate fructele acestei Ființe Unice – și aceasta este *adiyajna*, fără niciun motiv ulterior. Ființa iluminată face același lucru și își oferă fructele tuturor acțiunilor sale acestei Ființe Supreme fără a aștepta vreo răsplată. Doar atunci când realizează acțiunile în acest mod, ființa poate deveni un participant adevărat la *yajna* universală în care natura îi oferă Lui, Sinelui său secret, toate bogățiile ei. Această acțiune poate fi realizată doar atunci când ființa cunoaște acțiunile spiritului interior, cel care este singurul martor al tuturor acțiunilor și singurul lor beneficiar. Atunci când ne sacrificăm propria dorință în focul cunoașterii, noi realizăm o *yajna,* iar rezultatele vor fi oferite către *yajna purusha* sau *adiyajna*. Cu alte cuvinte, Cel care este prezent în trup sub forma lui *adhyatma*, *adiyajna* și *adidaiva*, cât și în *adibhuta* exterioară, este Însuși Domnul Dumnezeu, iar aspectul responsabil de *karma* cosmică este *prakriti* a Sa.

IERARHIA

În concluzie, putem spune că mai întâi există Brahman, cel a cărui existență este de sine stătătoare, superioară tuturor, imuabilă, dincolo de drama cosmică a naturii, dincolo de timp și cauzalitate. Datorită lui, toate lucrurile se manifestă, dar El însuși, în fapt, nu făptuiește nimic și nu determină nimic. El este imparțial și egal și, deși susține totul, El nu face nicio selecție și nici nu făptuiește nimic. Și atunci, cine anume făptuiește și determină? Aceasta este *svabhava* sau natura acestui Suprem, care există prin ea însăși și care dă impulsul divin pentru desfășurarea devenirii cosmice, pe marea pânză din cadrul spațiului și timpului. Aceasta este cunoscută sub numele de *karma*. *Svabhava* sau natura Supremului care există prin ea însăși este totodată și natura lui *jiva* sau sufletul întrupat. Acest principiu inerent al manifestării divine din fiecare *jiva* este cel care trezește impulsul la acțiune din fiecare creatură. Acesta este și motivul pentru care *Bhagavad Gita* insistă asupra faptului că acțiunea care este realizată ca propria *svadharma* trebuie să fie în concordanță cu propria noastră *svabhava* sau natură inerentă. Pe fiecare nivel al existenței noastre, această *svabhava*, dacă este lăsată să acționeze fără a fi tulburată, ne poate propulsa spre atingerea scopului vizat. Întreagă această activitate este cunoscută sub numele de *karma*, acțiunea sau energia lui *prakriti*, care este forța cinetică a Supremului.

Toate aceste diferite forme și schimbări ale naturii alcătuiesc *adibhuta*, care este obiectul căutării lui *jiva* în această lume. *Adhyatma* din *jiva* descoperă și se bucură de varietatea creației – *adibhuta*, pe care el însuși a creat-o. Puterea divină a minții, a voinței și a intelectului este dată de *adidaiva*. Acesta este martorul și beneficiarul ascuns al lui *adibhuta*.

Purushottama, cel care își are sălașul în ființa umană, posedă în permanență calmul și imuabilitatea existenței lui Brahman, cât și capacitatea de a se bucura de acțiunea mereu în schimbare a lui *prakriti*. Atunci când se află în stare lui supremă el pare să

fie departe de noi dar, cu toate acestea, el este mereu prezent aici, în trupul fiecărei ființe umane, atât în inimile noastre, cât și în inima naturii. Inima este locul în care el primește acțiunea naturii sub forma lui *yajna*, așteptând plin de răbdare abandonul conștient de sine al sufletului omenesc sau *jiva*. *Bhagavad Gita* face o distincție clară între Brahman și Ishvara, între Dumnezeul absolut și Dumnezeul personal. Brahman este Dumnezeul absolut, imuabil, iar Purushottama sau Ishvara este Dumnezeul personal, obiectul devoțiunii noastre.

Jiva rătăcește din lume în lume sub acțiunea lui *prakriti*. Toate experiențele lui anterioare și toate dorințele lui conștiente anterioare îi determină actuala încarnare. Tot ceea ce gândește și făptuiește în această viață, până în momentul morții, determină ceea ce el va deveni în lumile de dincolo de moarte și în viețile lui viitoare. Dacă nașterea înseamnă devenire, moartea este doar o naștere într-o nouă devenire. Și cu siguranță nu este sfârșitul. În ultima parte a capitolului, Krishna răspunde ultimei întrebări a lui Arjuna, cu privire la soarta lui *jiva* după moarte și modul în care trebuie să se comporte o ființă în momentul morții, pentru a atinge uniunea cu divinul.

MOARTEA

Importanța stării mentale din momentul morții este subliniată atât în această lucrare, cât și în *Upanișade*. Fenomenul morții este ceva ce a terifiat umanitatea încă de la începuturile existenței ei pe pământ. Întrucât nu îl putem înțelege pe deplin, fenomenul morții ne sperie. Dar nici fenomenul nașterii nu este ușor de explicat. De unde apare bebelușul? Unde fost el înainte să ajungă să își găsească adăpost în pântecele mamei? Acestea sunt întrebări la care nu găsim răspunsuri satisfăcătoare, dar cel puțin la naștere, copilul este vizibil ochilor noștri și atunci starea lui invizibilă anterioară nu ne tulbură atât de mult. Însă în momentul morții, întregul trup, de care ne-am atașat în timpul

vieții, se dezintegrează și acesta este un aspect greu de acceptat, întrucât nu știm care este cauza. În majoritatea limbilor pământului, cuvântul moarte este considerat a fi aducător de nenoroc și atunci se folosesc alte expresii pentru a exprima acest fenomen, cum ar fi „a trecut în lumea de dincolo“ sau „nu mai este printre noi“ etc.

Arjuna întreabă: „Cum ar putea ființa care a obținut autocontrolul deplin, să te realizeze în momentul morții?“

Arjuna acceptă că, așa cum viața trebuie trăită într-un anumit mod, și moartea trebuie să aibă metodologia ei. În fapt, modul în care murim depinde în întregime de modul în care trăim, este răspunsul lui Krishna. Cel care-și părăsește trupul având mintea fixată asupra divinului îl va atinge cu siguranță. În momentul morții, trupul este abandonat de *jivatma,* care pleacă atunci spre următoarea lui destinație. Ceea ce noi gândim în profunzimile inimilor noastre, în momentul plecării noastre din această lume, se va fructifica, va lua formă și va fi experimentat în viața noastră viitoare. Aceasta este psihologia reîncarnării. Ultimul gând din momentul critic al plecării din acest trup este destinația spre care *jiva* se va îmbarca, deoarece este de datoria lui *prakriti* să împlinească dorințele lui *jiva*, prin intermediul acțiunii ei sau *karma*. Prin urmare, pentru ca *jiva* care aspiră să-l atingă pe Purushottama să se unească cu el în momentul părăsirii corpului fizic, este necesar ca gândurile și toate aspirațiile sufletului din momentul morții să se îndrepte cu putere spre Purushottama. Moartea nu este o pedeapsă dată de către Creator, ci este o parte firească a legii naturii. Transmigrația este o necesitate pentru *jiva*, întrucât îi permite ascensiunea spre starea supremă. Copilul învață să meargă prin căderi și ridicări repetate; tot așa și *jiva*, prin nașteri și morți repetate, învață tipurile de acțiune care îl vor conduce către Dumnezeu! Atunci când atingem adevărata cunoaștere, întregul proces se sfârșește. Adevărata evoluție spirituală începe abia

atunci când *jiva* acceptă la modul conștient faptul că există ceva numit Dumnezeu sau Ființa Supremă. Aceasta conduce la o orientare deliberată a acțiunilor lui *jiva*, atât a celor mentale, cât și a celor fizice, către Suprema Realitate. Natura insistă că noi trebuie să obținem tot ceea ce păstrăm în inimă ca fiind aspirațiile noastre cele mai dragi. Fiecare dorință trebuie să fie împlinită deoarece, într-un final, ea este în legătură cu Cel care ne împlinește toate dorințele. Tot ceea ce cerem ne va fi oferit, și tocmai de aceea trebuie să ne gândim foarte bine înainte de a cere ceva, deoarece sunt foarte puțini aceia dintre noi care știu cu adevărat ce anume ar trebui să cerem. Acesta este și motivul pentru care dacă în momentul morții ne vom dori să ne unim cu Dumnezeu, atunci cu siguranță la El vom merge. Deși pare să fie o metodă foarte simplă de atingere a divinității, ea nu este atât de ușoară pe cât pare. Cu siguranță că, dacă am dus o viață plină de rele și tâlhării, nu ne putem aștepta ca la sfârșitul ei să ne aducem aminte de Dumnezeu. Pentru că ceea ce ne determină încarnarea viitoare nu este un gând de moment din clipa morții, ci dorința persistentă a întregii noastre vieți pe pământ.

SAMSKARA-ELE

Viața este plină de jocul tendințelor sau *samskara*-uri, care sunt impregnate în mintea noastră subconștientă prin intermediul acțiunii repetate. Fiecare acțiune și fiecare gând lasă în ființa noastră o urmă imperceptibilă care, în timp, se constituie într-o tendință a minții cunoscută sub numele de *samskara*. Atunci când apa începe să curgă pe un anumit făgaș, de fiecare dată când apa curge din nou, ea va avea tendința să curgă pe același făgaș. La fel este și cazul acțiunilor noastre, atât a celor mentale, cât și a celor fizice. Chiar dacă noi nu ne aducem aminte de fiecare dintre acțiunile noastre trecute, cu toate acestea, tiparele familiare sau *samskara*-urile sunt stocate în memoria noastră și au tendința să reapară atunci când situațiile

similare se ivesc și ne forțează să reacționăm în același mod. Dacă ar fi să păstrăm un jurnal, la sfârșitul fiecărei zile am înscrie doar câteva evenimente pe care le-am considerat importante. Și aceasta pentru că ne-ar fi imposibil să scriem fiecare lucru pe care l-am gândit sau l-am făcut în acea zi. Mai mult, dacă ne-am dori ca la sfârșitul lunii să scriem toate lucrurile pe care le-am gândit sau le-am făcut în acea lună, majoritatea detaliilor notate în jurnalul zilnic ar fi ignorate și ar rămâne doar câteva evenimente pe care le-am considera atunci cu adevărat importante. Și aceasta deoarece acțiunile și evenimentele importante lasă o anumită impresie, în timp ce celelalte se estompează. Deși realizăm nenumărate acțiuni și acumulam o cantitate uriașă de cunoaștere, mintea reține foarte puțin din toate acestea. Iar într-un final, doar acele câteva *samskara*-uri care rămân sunt adevăratele noastre câștiguri din această viață.

ULTIMUL GÂND

Orice om de afaceri trebuie să țină un registru contabil al cheltuielilor și câștigurilor sale zilnice și lunare, iar la sfârșitul fiecărui an, contabilul îl verifică și reduce totul la un singur număr, care-i va indica fie profitul, fie pierderea. La fel se petrece și-n cazul vieților noastre. La sfârșitul vieții noastre rămâne o singură imagine fermă și clară, iar această imagine depinde în întregime de balanța noastră contabilă zilnică. Tocmai de aceea, scopul asupra căruia mintea se fixează în momentul morții este generat de scopul asupra căruia mintea s-a fixat în fiecare moment al vieții de zi cu zi. Nu ne putem aștepta ca în momentul morții să ne gândim la ceva la care mintea nu a fost capabilă să se gândească de-a lungul marii părți a vieții noastre. Fructul copacului nu este nimic altceva decât esența întregului copac, iar dacă ne dorim ca ultimul fruct al vieții noastre să fie dulce, atunci este necesar să ne trăim și viața în

acea dulceață. Ultimul nostru gând este forța cumulativă cu care întreaga personalitate este proiectată, aidoma unei rachete, în afara sistemului fizic, către acea aspirație spre care ne-am direcționat în mod conștient gândurile de-a lungul unei mari părți din viața noastră temporală. Ne va fi aproape imposibil ca la sfârșitul vieții noastre să ne gândim la ceva cu care mintea noastră nu este obișnuită. Deoarece mintea va gravita în mod automat în jurul dorinței principale a vieții sale pământești.

Așa cum untul care se extrage din lapte este esența laptelui, tot așa și ultimul nostru gând este esența vieții noastre. Ideea că *yoga* este doar pentru cei în vârstă și că, la sfârșitul vieților noastre, când nu vom avea nimic mai bun de făcut, vom avea suficient timp să ne gândim la Dumnezeu și astfel să atingem starea de eliberare spirituală, este un concept creat de cei care nu cunosc legea cosmică a vieții. Mai întâi de toate, nimeni nu poate spune cu certitudine când anume va sosi ceasul morții pentru fiecare. Acest moment poate fi astăzi, poate fi mâine sau poate fi peste 50 de ani. Ce garanție am avea atunci că vom fi capabili să ne gândim la Dumnezeu în clipa morții, după ce ne-am risipit cu neglijență toate zilele existenței noastre pământești? Dacă un actor își dorește să-și aducă aminte replicile atunci când urcă pe scenă, el trebuie să le repete destul de mult înainte. Tot așa, și natura plecării noastre ultime va depinde de cantitatea de practică pe care am realizat-o anterior.

Astfel, Krishna îi spune lui Arjuna: ***„Gândește-te la mine tot timpul și luptă! Gândind astfel vei ajunge fără îndoială la mine.“***

Și aceasta se aplică în cazul fiecăruia dintre noi. Suntem cu toții luptători pe câmpul de luptă al vieții și nimeni nu poate spune cu certitudine când anume vom fi răpuși s-au doborâți în luptă. Niciun astrolog nu ne poate garanta data exactă a plecării noastre din această viață. Prin urmare, un luptător înțelept este cel care se gândește în mod constant la Dumnezeu și luptă. Și

atunci, pentru el nu va mai avea importanță momentul în care lovitura fatală va sosi. Prin urmare, așa cum învățătorul divin a reiterat în fiecare capitol al *Bhagavad Gita*-ei, *yoga* trebuie să fie practicată în mod continuu. *Bhagavad-Gita* nu se mulțumește cu expunerea unei religii care să fie rezervată doar pentru anumite zile sau doar pentru anumite momente ale vieții. Ea cere nimic mai puțin decât dedicarea întregii noastre vieți lui Dumnezeu, în fiecare clipă a vieții noastre – *nitya yoga*. Gândul la Dumnezeu trebuie să fie păstrat în sufletele noastre de-a lungul întregii vieți, dacă aspiram ca la sfârșitul ei să ne unim cu divinul. Legea *karma*-ei, deși este strictă, este dreaptă. Ea nu cunoaște nici prieteni, nici dușmani. Nu avem cum să o mituim și astfel să ne cumpărăm un viitor strălucit. Tocmai de aceea este imperios necesar pentru noi să acționăm în concordanță cu această lege, care este voința lui Dumnezeu. Dacă privim toate acțiunile ca fiind efortul nostru personal direcționat către atingerea unui scop egoist, reacția va veni cu siguranță, iar noi va trebui să experimentăm consecințele acestor acțiuni, fie ele bune sau rele. Totuși, dacă vom conștientiza faptul că toate acțiunile sunt, în realitate, acțiunea divină, atunci noi vom deveni instrumentele pure din mâinile forței universale. Aidoma fluierului din mâinile lui Krishna, noi vom deveni niște instrumente perfecte la care divinul cântă muzica sa sublimă. Și atunci noi nu mai suntem agenții acțiunii, ci instrumentele ei. Gândul la Dumnezeu, care este singurul agent real al acțiunii, va fi mereu prezent în mințile noastre, iar noi nu vom mai acumula consecințele pozitive și negative ce decurg din acele acțiuni.

În momentul critic al morții, importanța stării noastre de conștiință devine evidentă. Și aici nu este vorba despre a ne aminti pe patul de moarte de modul în care gândim de obicei. Aceasta nu este spovedania religioasă obișnuită, care face din confesiunea și absolvirea de păcate de pe patul de moarte un pașaport pentru paradis, chiar și atunci când ființa a trăit o viață

profană și lipsită de generozitate și bunăvoință. Ceea ce se subliniază aici este o practică perseverentă a comuniunii constante cu divinul, prin care ființa este capabilă ca la sfârșitul vieții sale să atingă uniunea cu supremul Purushottama. Astfel, *yoga* expusă în *Bhagavad Gita* poate fi foarte bine numită *nitya yoga* sau *yoga* comuniunii constante cu divinul.

PURUSHOTTAMA

Purushottama din *Bhagavad Gita* poate fi fără îndoială echivalat cu Brahman, dar există totuși o diferență semnificativă. El nu este un Absolut lipsit de relații, situat undeva departe, separat de viața noastră, ci un participant activ și mereu prezent în jocul vieții, gata oricând să intervină în favoarea noastră ori de câte ori îi cerem ajutorul. El poate fi comparat cu conducătorul unui vehicul, în mâinile căruia ne încredințăm în totalitate, și care își va duce pasagerul la destinația dorită de acesta. Tocmai de aceea rolul de conducător al carului de luptă al lui Arjuna pe care Krishna și l-a asumat este unul cât se poate de sugestiv. Cu toate acestea, mai trebuie menționat că, dacă stăpânul carului îi cere conducătorului carului de luptă să îi urmeze ordinele, conducătorul carului îi va împlini fără nicio îndoială dorințele, doar că, în acest caz, stăpânul carului va trebui să își asume deplina responsabilitate pentru destinația la care se va ajunge într-un final. Deși Purushottama este creatorul, conducătorul și menținătorul tuturor acestor lumi, el ne oferă libertatea de a ne manifesta liberul-arbitru și de a ne conduce propriul car de luptă, dacă aceasta este dorința noastră. Doar atunci când înțelegem adevărurile vieții care au fost explicate până acum putem realiza că, cel mai sigur curs al acțiunii ar fi să îi îngăduim lui Purushottama din noi să ia în mâinile sale frâiele propriului nostru car de luptă. Acesta este adevărul pe care întreaga alegorie din *Bhagavad Gita* îl exprimă, alegorie prin care Arjuna îi cere lui Krishna să devină conducătorul carului

său de luptă. Chiar și după ce a luat în mâini frâiele carului, Krishna nu îi oferă sfaturi lui Arjuna decât atunci când acesta renunță în sfârșit la ego-ul său și îl imploră pe Krishna, pe Purushottama, să-l îndrume cum anume să acționeze. Din acel moment și până la sfârșitul bătăliei, descoperim că Krishna este cel care decide modul de acțiune. Purushottama, aidoma lui Brahman, este chiar Ființa care există prin ea însăși și care este descrisă în *Vede*. El este țelul suprem al călătoriei lui *jiva* prin acest continuum spațio-temporal, care nu este o mișcare în sine, ci doar o reîntoarcere la starea originară a lui *jiva*. Și doar prin cunoașterea și adorarea lui Purushottama ca *Vasudeva Sarvamiti* – „Dumnezeu este totul“ – vom putea atinge eliberarea spirituală supremă.

PUNCTUL DE PLECARE

Bhagavad Gita continuă apoi cu descrierea stării de conștiință a unui yoghin, în momentul plecării sale din această viață. Cu mintea perfect imobilă, sufletul înarmat cu forța practicii *yoga*, unit cu Purushottama prin *bhakti*, cu suflul vital ascensionat și fixat în zona din mijlocul frunții, sălașul viziunii mistice, cu mintea concentrată asupra rostirii silabei sacre *Aum*, el este pe deplin absorbit în Ființa Supremă. Aceasta este modalitatea yoghină perfectă de a părăsi această viață. Ofranda finală este oferirea întregii noastre ființe lui Purushottama, cel care a fost tovarășul nostru nedespărțit pe câmpul de luptă al vieții. Dar acesta nu este singurul nostru scop. Condiția esențială este amintirea constantă, neîntreruptă a lui Dumnezeu, chiar și atunci când suntem angrenați în luptă. Starea la care *jiva* accede la plecarea lui din această lume este prin urmare o stare supra-cosmică. Iar atunci, renașterea lui ar trebui să se facă în cele mai înalte paradisuri are planului cosmic. Dar pentru yoghinul care a plecat în acest mod nu mai există reîncarnare. Această practică este accesibilă doar celor care pot să își aleagă momentul

propriei morți prin forța practicii *yoga*. Iar cele mai înalte paradisuri despre care Krishna vorbește aici sunt numite generic prin *Vishnor paramam Padam*, în textul *Bhagavata Purana*.

În capitolul anterior, trupul a fost descris ca fiind cetatea cu nouă porți. În momentul morții, devotul trebuie să își închidă toate aceste porți și să își fixeze mintea în *chakra* inimii, *anahata*, iar suflul *prana*-ic în *chakra* coronară, *sahasrara*, și să rostească mantra *Aum*, aspirând constant spre Dumnezeu; și astfel, în clipa morții, yoghinul va atinge starea supremă de eliberare spirituală.

Este posibil ca Krishna să fi observat starea perplexă a lui Arjuna, întrucât a adăugat câteva vorbe de alinare:

> **„Cel care meditează în mod constant asupra mea și duce o viață disciplinată mă va atinge cu ușurință.**

După ce au atins starea mea, aceste mari suflete nu se mai întorc la lumea impermanentă a suferinței, deoarece au atins Supremul.“

CICLURILE COSMICE

Pentru a ne ajuta să înțelegem cât mai bine ciclurile morții și ale nașterii, Krishna descrie străvechea teorie a ciclurilor cosmice. Există prin urmare un ciclu etern al alternanței perioadelor de manifestare și nemanifestare cosmică numite „ziua“ și „noaptea“ lui Brahma, Creatorul. Ziua este perioada manifestării cosmice, iar noaptea este perioada nemanifestării cosmice, acestea având o durată egală de timp, manifestându-se succesiv. La începutul zilei lui Brahma, întreaga lume manifestată este emanată, iar la sosirea nopții lui Brahma, întreaga manifestare este resorbită. Propriile noastre zile și nopți nu sunt decât reflectări ale acestei alternanțe cosmice. Atunci când dormim, lumea exterioară încetează să mai existe pentru noi, în timp ce atunci când ne trezim, lumea exterioară pare să prindă viață din nou. Această periodică apariție și disoluție a

creației manifestate nu îl afectează deloc pe Brahman, Domnul tuturor existențelor. Krishna spune că această condiție supra-cosmică poate fi atinsă prin intermediul stării de *bhakti*, prin oferirea conștientă a întregii noastre ființe lui Purushottama. Brahman este sălașul suprem al lui Purushottama, Dumnezeul personal.

Ni se oferă apoi un alt concept interesant al Vedantei timpurii. Ne sunt astfel expuse căile ce trebuie să fie urmate de către yoghinii care doresc să se întoarcă la o existență fizică și căile celor care nu doresc să se mai întoarcă. Acestea sunt numite căile întunecate și căile luminoase. Focul, ziua, chenzina luminoasă, cele șase luni ale anului în care soarele merge spre miazănoapte sunt cunoscute sub numele de „Calea luminoasă“. Urmându-le, yoghinul nu se va mai întoarce în această lume. Fumul, noaptea, chenzina întunecată și cele șase luni ale anului în care soarele se deplasează spre miazăzi, reprezintă „Calea întunecată“ a permanentei reîntoarceri. Anul este împărțit în două jumătăți, de către șase luni fiecare. Cele șase luni de mișcare spre miazănoapte a soarelui sunt cunoscute sub numele de *uttarayanam*, iar cele șase luni ale mișcării sale spre miazăzi sunt cunoscute sub numele de *dakshinayanam*.

Ideea psihologică din spatele acestei descrieri provine din perioada misticilor, care au văzut în fiecare fenomen fizic un simbol manifestat al fenomenelor psihologice, și care au conexat fiecare acțiune a minții interioare cu formele exterioare ale naturii. Focul și lumina au fost dintotdeauna simbolurile energiei spirituale. Calea luminii implică o mișcare ascendentă a conștiinței în direcția divinului, pe când Calea întunericului îi este opusă. Viața este privită sub forma unui conflict între lumină și întuneric. Lumina ne eliberează, în timp ce întunericul ne duce spre renaștere. Experiențele yoghine ne arată că în lupta dintre forțele divine și forțele demonice ale minții, forțele divine tind să aibă o prevalență firească în perioadele luminoase, iar

forțele demonice tind să aibă o prevalență firească în perioadele întunecate. Spre exemplu, majoritatea crimelor sunt comise în timpul nopții. Dar ceea ce se dorește subliniat aici este faptul că cei care trăiesc în noaptea ignoranței vor fi eliberați prin lumina cunoașterii.

Krishna reiterează aici faptul că experimentarea stărilor ce rezultă din studiul *Vedelor*, realizarea sacrificiilor ritualice, împlinirea austerităților și ofrandelor sunt toate niște stadii inferioare de evoluție spirituală, și nu pot fi comparate cu beatitudinea pe care o trăiește yoghinul descris în *Bhagavad Gita*, cel care se află în comuniune permanentă cu Purushottama.

Prin urmare, concluzia acestui capitol este aceea că ființa trebuie să se unească mereu cu divinul, în așa fel încât, în momentul morții, mintea noastră să se întoarcă în mod firesc și spontan către El. Iar pentru împlinirea acestui deziderat, întreaga noastră viață trebuie să fie o continuă meditație asupra divinului. Continua amintire a lui Dumnezeu nu trebuie să fie doar o acțiune ocazională a minții, ci o condiție a întregii noastre vieți și substanța însăși a conștiinței noastre. Abia atunci *jiva* poate fi una cu Purushottama chiar din timpul vieții, iar tranziția de la viață la moarte nu va mai fi un șoc terifiant, ci o minunată contopire în brațele Celui pe care L-am păstrat în inimile noastre în fiecare moment al stării noastre de veghe, a Celui pe care L-am visat în fiecare dintre visele noastre de-a lungul orelor de somn, a Celui la care ne-am întors de fiecare dată cu bucurie și cu întreaga noastră ființă.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al VIII-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga salvării în Brahman“.

IX
RAJA VIDYA RAJA GUHYA YOGA
YOGA SUPREMEI CUNOAȘTERI ȘI A SUPREMEI TAINE

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Fiecare verset al celui de-al IX-lea capitol este saturat cu devoțiune și plin de iubirea pentru Dumnezeu și, de îndată ce începem să îl citim, simțim că pășim într-adevăr pe calea regală, calea supremă care ne ducem către Purushottama. Este ca și cum Krishna ar fi încetat să mai vorbească pe ocolite și s-ar fi decis să ne reveleze acum întregul adevăr a ceea ce înseamnă să fii îndrăgostit de Preaiubitul Cosmic și să fii, la rândul tău, iubit de către El. Acesta este un adevăr care a fost revelat până acum pas cu pas în capitolele anterioare, însă în acest capitol Krishna se decide să facă o declarație deschisă a iubirii sale pentru umanitate. Tocmai de aceea acest capitol este așezat în mijlocul *Bhagavad Gita*-ei, așa cum *Bhagavad Gita* însăși este situată în mijlocul epopeii *Mahabharata*. Krishna are grijă să îi atragă atenția lui Arjuna asupra importanței cuvintelor pe care urmează să le rostească, declarând ca acestea sunt *Raja Vidya* și *Raja Yoga* – cunoașterea suverană și secretul suveran – cea mai înaltă și cea mai pură cunoaștere, care trebuie să fie experimentată direct. Indiferent cât de mult ar explica cineva,

nimeni nu poate descrie cu exactitate trăirea extatică pe care preaiubitul adorator al lui Dumnezeu o trăiește clipă de clipă. Termenul *jnana* folosit în acest context descrie cunoașterea metafizică, în timp ce termenul *vijnana* descrie cunoașterea științifică. Avem prin urmare două metode de a obține adevărul – una intuitivă și una intelectuală. *Jnana* este cunoașterea care se află dincolo de cuvinte, dar care poate fi testată prin experiență directă. Bineînțeles că ne putem întreba dacă o asemenea cunoaștere nu va fi mult prea dificil de pus în practică. Pentru a înlătura o asemenea îndoială, Krishna ne spune că este foarte ușor să o practicăm atunci când ființa înțelege și caută cu deplină credință să o trăiască. Credința în această *dharma* este un ingredient esențial, fără de care nimeni nu ar fi capabil să o urmeze. *Jiva* care nu reușește să aibă credință în acest mod superior de viață este forțat să se întoarcă la viața terestră din nou și iarăși, până când această credință este generată. Și aceasta deoarece acest gen de credință se naște din experiență și nu este ceva care să fie obținut prin intermediul intelectului. Ființa trebuie să crească dimpreună cu ea și să devină una cu ea, și aceasta este singura modalitate prin care îi putem verifica autenticitatea. Ființa nu poate deveni ceva ce neagă din punct de vedere mental. Pentru că doar trecând dincolo de sinele inferior și de argumentele nesfârșite ale intelectului neevoluat, care se bazează pe evenimentele exterioare, putem să înțelegem iubirea divinului. Ea nu se obține prin argumentații, ci este ceva ce trebuie verificat prin experiență directă.

DUMNEZEU SE AFLĂ ÎN PREZENT

Atunci când citim aceste versete, observăm că Krishna urmărește să-l ajute pe preaiubitul său prieten, Arjuna, și prin el întreaga umanitate, să înțeleagă cât de aproape este Dumnezeu de noi. Prezența Sa pătrunde și însuflețește fiecare lucru. Mintea noastră este cea care menține însă o prăpastie de netrecut între

Dumnezeu și noi. Ea este cea care Îl transformă pe Dumnezeu într-o probabilitate viitoare, și nu într-o certitudine prezentă. Noi avem tendința să ne gândim că Dumnezeu ne va contacta probabil mâine sau poimâine sau poate după moarte sau poate după multe renașteri, dar niciodată acum, în momentul prezent.

Aceasta este o eroare psihologică bazată pe noțiunea că *jiva* este o entitate separată de El, existând într-un continuum spațio-temporal total diferit de continuumul în care se află Dumnezeu. În următoarele versete, *Bhagavad Gita* afirmă că Dumnezeu include totul și se manifestă pe El Însuși în toate ființele, în toate individualitățile, în tot ceea ce există. Nu există nimic pe pământ sau în Ceruri care să aibă identitate sau existența separată de El. Prin urmare, dacă Dumnezeu nu există, nimic altceva nu poate să existe. Tocmai de aceea, noi nu putem să existăm ca un fenomen prezent și să-L alungăm pe Dumnezeu undeva, într-o existență viitoare. Dacă suntem pe deplin siguri că existăm în momentul prezent, putem fi la fel de siguri că și Dumnezeu există în momentul prezent. În fapt, Dumnezeu există într-o stare care este dincolo de spațiu și timp. Timpul se desfășoară în fața divinului ca pe o pânză, pe care trecutul se amestecă în prezent și curge către viitor. Nimic nu îi este necunoscut acestei Ființe Supreme. Iar dacă am lăsa această Ființă să fie regizorul filmului vieții noastre, Ea ar putea să împlinească totul pentru noi.

Cunoașterea suverană pe care Krishna ne-o oferă în capitolul al IX-lea ne revelează că încarnarea divină este însuși Brahman. Iar dacă având această cunoaștere alegem să îl adorăm pe Krishna, sau orice altă întrupare divină, vom atinge starea de iluminare supremă. Contemplarea directă a Absolutului este mult mai dificilă. Și, întrucât Arjuna crede în Krishna, această cunoaștere îi este oferită. Dar cei care nu au credință în El trebuie să se întoarcă din nou și iarăși în lumea fizică.

TOTUL ESTE DIVIN

„Eu susțin toate ființele, prin sinele meu toate ființele există. Așa cum marele și eternul aer atotpătrunzător umple spațiul, tot așa toate ființele se află în eternitate în mine.“

Tot ceea ce a fost, tot ceea ce există și tot ceea ce va fi este cuprins în infinitudinea sa. El este cauza tuturor cauzelor, cât și efectul lor. El este atât creatorul, cât și creația. Cei care cunosc aceasta îl adoră, îl venerează și îi închină imnuri de slavă în multe feluri. Unicul Absolut se manifestă sub forma diversității creației și se revelează în absolut toate lucrurile. Toate chipurile sunt chipul său, toate formele sunt forma sa. Fiecare fir de praf din spațiu, fiecare atom de materie poate fi privit ca o oglindă ce îi reflectă chipul. Simplul gând la el ar trebui să ne imerseze micul sine într-o indescriptibilă bucurie extatică, în care egoul s-ar dizolva așa cum ceața se risipește în fața zorilor soarelui răsărind.

Iar apoi, Krishna face o afirmație surprinzătoare: ***„Toate ființele există în mine, dar eu nu sunt în ele.“*** Cum am putea să înțelegem această afirmație? Deși Supremul este întreaga manifestare, el este totodată dincolo de ea. Ceea ce vedem în lume este doar o formă iluzorie creată de noi înșine, și nu este forma lui reală sau *svarupa*. În fapt, el nu are nicio formă. Lipsa formei este forma sa. Toate aceste deveniri și existențe nu pot să îl conțină, nici în suma lor și nici în existențele lor separate. Deși totul există în el și datorită lui, el nu există în ele și datorită lor. Toate lucrurile sunt devenirile lui. Cu toate acestea, el este ființa lor. Deși el este una cu toate, totuși el depășește totul. Nonexistența tuturor lucrurilor nu l-ar afecta și nu l-ar schimba. Deși și peștele trăiește în apă, nu se poate spune că apa trăiește în pește. Misterul existenței sale constă în faptul că el este supra-cosmic, și nu extra-cosmic.

Această Ființă infinită trăiește într-un continuum ce transcende spațiul și timpul, și din care, prin simpla proiectare a unei singure raze a infinitei sale puteri, a luat naștere acest

univers finit și mereu în schimbare. Deși complet neimplicat în toate aceste fenomene, el are totuși o relație constantă și intimă cu această lume a devenirilor. Singura lui prezență este suficientă pentru a pune în mișcare uriașa mașinărie a lumii și a vieții. Totuși, acest cosmos nu poate fi o expresie integrală a măreției sale, chiar dacă este propria lui manifestare.

Acest adevăr ezoteric nu poate fi înțeles decât în momentul în care se atinge o altă stare de conștiință, și tocmai de aceea, pentru moment, Krishna folosește terminologia spațiului și timpului și afirmă că totul există în El, așa cum aerul există în spațiu. Deși aerul umple spațiul, totuși spațiul nu este definit de aer.

CREAȚIA

Atunci când *prakriti* cea nemanifestată este adusă la viață de către Brahman cel Nemanifestat, ea dă naștere universului obiectiv. Creația este descrisă ca o coborâre a lui Brahman prin *prakriti* a sa, care generează astfel toate fenomenele existențelor, într-o ordine ciclică a creației și disoluției. *Jiva* urmează ciclul propriei sale deveniri, cufundat în ignoranță și circumscris propriei sale naturi *karma*-ice. Câtă vreme se află în ignoranță, el se supune roții *karma*-ei lui *prakriti* și este dominat de către ea. Doar printr-o întoarcere la propria sa conștiință divină *jiva* își poate împlini destinul și poate să atingă starea de libertate. Ființa Supremă, care susține și pătrunde toate aceste lucrări ale lui *prakriti*, nu este deloc afectată de schimbările ei deoarece, deși participă într-un anumit mod la ele, ea rămâne totuși un martor perfect detașat. Ea este aidoma unei mame înțelepte care, deși își iubește copilul și îl susține, îl poate privi în timp ce acesta se joacă în noroi și totuși nu îl ceartă. Chiar și atunci când copilul se împiedică și cade, lovindu-se ușor, ea nu aleargă în ajutorul lui decât dacă acesta îi cere ajutorul. Astfel, ea îl ajută să își dezvolte mult mai repede personalitatea și să aibă încredere în propriile

forțe.

Supremul precede și depășește toate lucrările lui *prakriti*, rămânând același înaintea, în timpul și după încheierea tuturor acestor procese, care se desfășoară de-a lungul unor cicluri foarte lungi de timp. Chiar dacă Supremul are controlul deplin asupra creației și disoluției, el nu este implicat în ele și este deasupra procesului evenimentelor cosmice. Cu toate acestea, întrucât *prakriti* este propria lui natură, el este imanent în tot ceea ce ea creează. Deși acest concept nu revelează întregul adevăr al existenței sale, cu toate acestea, este un adevăr important. Cel care ignoră prezența Ființei Supreme în cadrul creației și ignoră divinitatea înveșmântată în formă umană – fie că este manifestată sub forma unui *avatar*, fie că este ascunsă în lumea ființelor create –, devine pradă naturii demoniace sau naturii *rakshasa*-șilor, care văd totul ca fiind separat și sunt pregătiți să sacrifice totul pentru insațiabila satisfacție a ego-urilor lor individualizate. Indiferent cât de superioare pot să apară asemenea ființe în viața muritoare, toată cunoașterea, acțiunile și speranțelor lor sunt iluzorii și fără rost, spune Krishna, deoarece cunoașterea lor este o cunoaștere falsă – care vede multitudinea, dar nu percepe unitatea –, speranțele lor sunt speranțe oarbe – care vizează aspectele tranzitorii, dar nu și ceea ce este etern –, iar acțiunile lor fără rost – întrucât aduc satisfacții doar pentru ei înșiși, fructele lor sunt un eșec din punct de vedere spiritual. Dar cei care cunosc adevărul Ființei sale îl adoră sub toate formele. Pentru asemenea ființe nimic nu are o valoare intrinsecă, întrucât valoarea oricărui lucru este dată de prezența divină plină de beatitudine din ea.

YOGA PERMANENTEI COMUNIUNI

Pentru adevărații devoți, viața este o continuă practică *yoga*. Cunoașterea lor este o parte inevitabilă a propriei vieți, care se transformă în adorație și acțiune, întrucât a-L cunoaște pe

Dumnezeu înseamnă a-L iubi, iar a-L iubi înseamnă să acționezi pentru El. În fapt, *karma yoga* este iubire în acțiune. Toate activitățile noastre sunt atunci oferite ca o formă de *yajna* pentru El. Deși străvechiul sacrificiu vedic este un ritual puternic, cu toate acestea, adevărata *yajna* este o jertfă interioară, în care cel care realizează *yajna* experimentează adevărul că divinul însuși este ritualul, sacrificiul, focul și ofrandele. Tot ceea ce este primit de la divin îi este dat înapoi lui, sub forma unui act de adorație. El însuși este atât *Veda*, cât și ceea ce este cunoscut prin *Veda*. El este atât cunoașterea, cât și obiectul cunoașterii. El este atât tatăl care creează, cât și mama care ne susține și ne copleșește cu dulceața iubirii, umplând universul cu nesfârșitele ei forme pline de frumusețe. El este stăpânul și slujitorul, calea și scopul – o cale pe care nu există teama de a ne rătăci și un scop spre care El ne poartă. El este soțul, căminul, țara, refugiul și prietenul – sămânță nepieritoare și originea a tot ceea ce există. El este ceea ce arde sub dogoarea soarelui, cât și flacăra ce pârjolește. El este atât cel care oferă ploaia, cât și cel care o primește. Moartea este masca lui, iar nemurirea este propria sa revelare. El este atât existența, cât și nonexistența. A-L vedea doar pe Dumnezeu, a fi în fiecare clipă în comuniune cu El, a-L iubi pe El în toate creaturile și a ne bucura doar în El – aceasta este starea în care sunt cufundați mereu preaiubiții lui Dumnezeu. Perfecțiunea omenească este un amalgam între cunoaștere, devoțiune și acțiune. Ritualiștii vedici care îl adoră prin intermediul sacrificiilor își construiesc astfel drumul către lumile celeste, bucurându-se de deliciile acestor lumi. Iar când și-au consumat acumulările de merite, ei se întorc în lumea muritoare. Dacă scopul nostru este paradisul, mai devreme sau mai târziu îl vom obține; însă câtă vreme nu depășim această stare de conștiință, ne vom întoarce mereu la existența muritoare. Viața într-un trup uman este foarte prețioasă, deoarece ne oferă posibilitatea de a ne cunoaște propria natură divină. În cel de-al douăzeci și doilea

verset, Krishna face o promisiune solemnă că cei care îl vor adora constant pe el și doar pe el vor avea mereu parte de protecția sa. În clipa în care ne abandonăm total în fața lui, renunțând la orice alte iubiri și plăceri, el ne va lua de pe umeri toate greutățile și ne va conduce către beatitudinea eternă.

Însă chiar și cei care adoră alți zei, în fapt, îl adoră tot pe el, întrucât el este singurul beneficiar al tuturor actelor de adorație. Cei care adoră *deva*-șii, strămoșii sau alte spirite vor primi cu toții rezultate limitate, întrucât devoțiunea lor nu este de cea mai înaltă calitate. Doar cei care îl adoră având adevărata cunoaștere vor obține cea mai înaltă stare de unitate.

Aceasta însă nu înseamnă că o ființă care a ales să îl adore nu se va mai bucura de nimic în viață, și că viața lui pe pământ va fi un eșec total. Pentru a îndepărta din mintea adoratorului orice îndoieli în această privință, Krishna ne oferă astfel în cel de-al douăzeci și doilea verset acea promisiune solemnă, afirmând că va avea grijă de toate nevoile unei asemenea ființe. El va avea grijă de toate nevoile adoratorului, conducându-l totodată pe calea către eliberarea spirituală. Nici chiar o mie de tați și de mame nu vor putea să Îl egaleze pe Dumnezeu în compasiunea și grija Sa, în iubirea și protecția pe care le oferă. Pentru că iubirea pe care Dumnezeu o are pentru noi este de un milion de ori mai mare decât iubirea pe care noi credem că o avem pentru Dumnezeu. Grija Lui atotcuprinzătoare este infailibilă, deoarece El este prezent pretutindeni și în fiecare clipă. Ori de câte ori ne aflăm în nevoie, în orice moment al zilei, în orice loc, El este mereu prezent pentru a se îngriji de nevoile noastre, pentru a ne salva, pentru a ne ajuta, pentru a ne alina, însă doar câtă vreme suntem uniți mental cu El. Bucuriile cerului și pământului sunt niște simple umbre, atunci când le comparăm cu extazul de care se bucură un asemenea adorator. Pe măsură ce devotul se adâncește în această stare, divinul curge și el, la rândul lui, în ființa adoratorului, cu toată lumina, puterea și bucuria existenței

sale infinite. Aceasta este cea mai înaltă formă de cunoaștere și, conform spuselor lui Krishna, acesta este și cel mai mare secret. Acesta este un adevăr ezoteric care poate să apară doar în inima celui care și-a abandonat complet ego-ul. Tocmai de aceea Krishna îl numește secretul suprem. Doar cel care l-a experimentat poate să-l creadă. Prin urmare, un asemenea secret nu poate fi spus în gura mare, întrucât cei care nu l-am experimentat niciodată nu îl vor crede.

RELIGIA

Religia obișnuită este în realitate o formă de sacrificiu realizat către o zeitate, care reprezintă doar un aspect al divinului, și nu divinitatea în toată integralitatea sa. Oamenii își consacră propriile vieți acestor puteri parțiale ale existenței divine, așa cum le văd ei. Însă chiar și o asemenea adorare, dacă este făcută cu credință, poate fi îndreptățită, întrucât divinul acceptă orice simbol al său folosit de noi, răsplătindu-l pe fiecare în conformitate cu credința sa. Cu generozitatea ei obișnuită, *Bhagavad Gita* acceptă toate credințele religioase sincere ca fiind o căutare a Supremului Unic, a Dumnezeului universal deoarece, la urma urmei, El, Supremul, indiferent de numele cu care Îl denumim, este singurul căruia Îi putem oferi toate acțiunile sau ritualurile, sau orice altceva ne dorim să-I oferim. El este singurul care se bucură și experimentează toate acțiunile, sub diferite forme și trupuri. Indiferent cât de inferioară ar fi forma de adorare, și indiferent cât de limitată ar fi ideea noastră asupra Supremului, indiferent cât de sărace ar fi ofrandele, credința și efortul de a trece dincolo de vălul ego-ului nostru mic sunt mereu răsplătite și există mereu un răspuns imediat. Dar bineînțeles că adoratorul va trebui să atingă forma sau ideea care este adorată de către el. Astfel, adoratorii vor trebui să treacă de la o formă la alta, până când toate conceptele, ofrandele și acțiunile lor se transformă, astfel încât să poată să

atingă forma supremă, cea care este dincolo de toate formele. Abandonul absolut al propriei ființe și abandonul complet al minții în divin este încoronarea mesajului *Bhagavad Gita*-ei. Pentru că, într-un final, nu este important ceea ce oferi și cum oferi. Chiar dacă ar fi să oferim o frunză, o floare, un fruct sau niște apă, El va accepta cu bucurie ofranda noastră dacă ea este oferită cu iubire. Însă chiar și această ofrandă specială a unui obiect material nu este deloc necesară.

Krishna spune: ***„Fii cu gândul la mine, dăruit mie, consacră-mi și cinstește-mă; la mine vei ajunge concentrându-te astfel, avându-mă pe mine drept ultim scop.“***

Cele mai insignifiante circumstanțe din viață, cel mai insignifiant dar pe care îl facem, cea mai mică acțiune, poate să dobândească prin iubire semnificații divine și să devină astfel cea mai prețioasă ofrandă pentru Dumnezeu, care o transformă apoi într-o modalitate de ridicare a adoratorului pe culmea dezvoltării sale.

DUMNEZEU ESTE IMPARȚIAL

Divinul este prezent în mod egal în toate existențele și, prin urmare, El este prietenul tuturor și nu este dușmanul nimănui. El nu a alungat pe nimeni și nu a condamnat pe nimeni în eternitate. Într-un final, toți va trebui să mergem la El și doar la El. Iar cea mai rapidă cale este cea a iubirii totale față de El și a abandonului complet al minții în El. Dacă acest abandon a fost realizat cu credință și sinceritate, oricine poate avea acces la El, oricine poate intra în templul divinității. Toate considerațiile lumești dispar în prezența Supremului. Din această perspectivă, nu există o linie de demarcație între păcătos și sfânt.

> **„Chiar și un om rău, dacă mi se dăruiește cu dragoste exclusivă trebuie socotit ca om bun, hotărârile lui sunt drepte și curând el va deveni virtuos și va ajunge la pacea eternă.“**

Acest verset nu vrea să spună că există o modalitate ușoară de a scăpa de legea *karma*-ei. Nu putem împiedica o cauză să producă efectul. Interferența arbitrară cu legea *karma*-ei nu este permisă. Atunci când păcătosul se întoarce spre Dumnezeu abandonându-se complet, este introdusă o nouă cauză. Mântuirea lui depinde de pocăință sa. Atunci când *jivatma* își abandonează inima și mintea lui Dumnezeu, divinul îi ia greutatea pe care a purtat-o o viață întreaga pe umeri și îl ridică într-un plan spiritual superior. Bucata neagră de cărbune devine aurie atunci când intră în foc.

Cu alte cuvinte, acest abandon pur și plin de sinceritate ne aduce un răspuns imediat din partea divinului. Celui care se abandonează complet, Dumnezeu se dăruie pe Sine. Celorlalte ființe, divinul le poate oferi obiectele lipsite de valoare ale dorințelor lor; dar celui care nu cere nimic și cu toate acestea se dăruiește pe sine în totalitate divinului, Dumnezeu îi oferă cel mai de preț dar dintre toate, și anume pe Sine Însuși. Prin forța iubirii sale, admiratorul distruge vălul dintre el și Dumnezeu. O asemenea iubire anulează orice greșeală care ar fi putut fi comisă anterior de adorator și îndepărtează orice obstacol din calea realizării sale spirituale. Celui ignorant, Dumnezeu îi oferă cunoaștere, celui slab îi oferă putere, iar păcătosului îi oferă puritate divină. Slăbiciunile lor sunt astfel îndepărtate prin grația atotputerniciei Sale.

„Să știi, o fiu al lui Kunti“, îi spune conducătorul divin al carului de luptă lui Arjuna, ***„cel care mi se dăruiește nu piere.“***

NICIO DISCRIMINARE

Aceasta este calea regală care este rezervată nu pentru o elită, ci pentru toți adoratorii. Nu există nicio discriminare de clasă sau de sex. Dumnezeu nu judecă după aparențele exterioare, El privește în inimile noastre; iar atunci când le descoperă pline de iubire față de El, ni se permite să pășim pe

această cale regală. Pe această cale pavată cu iubirea inimii omenești, bărbatul și femeia își descoperă drepturile lor legale. Divinul nu face distincții sociale sau sexuale. Cu toții putem să ne apropiem de El, fără teamă și fără să tremurăm. Pe această cale supremă, atât brahminul ce duce o viață pură, cât și cel născut în afara castelor dintr-un pântece păcătos pot să pășească cu încredere. Fără nicio îndoială că puritatea și înțelepciunea brahminului ori sfințenia unui rege au valoarea lor, dar această valoare are importanță doar pentru a-i ajuta să se abandoneze mai ușor, întrucât ei posedă deja cunoașterea. Dar chiar și fără aceste beneficii inițiale, cei care își găsesc refugiul în divin descoperă porțile către Dumnezeu deschizându-se în fața lor. Nu contează dacă adoratorul este un comerciant (*vaishya*) preocupat să obțină bogăția, sau dacă este un slujitor (*sudra*) ce trebuie să respecte mii de restricții, ori femeie care în trecut a fost controlată și limitată de voința unui bărbat, sau o ființă din afara castei a cărei *karma* din trecut i-a impus în această viață cea mai inferioară dintre toate nașterile. Pe această cale glorioasă a *yoga*-ei iubirii, toate diferențele exterioare încetează să mai existe. Într-adevăr, această afirmație a lui Krishna este una revoluționară. În *Vede*, eliberarea spirituală supremă era rezervată castelor superioare, iar femeile din nu contează ce castă puteau să o atingă doar prin slujirea plină de credință a soților lor. Însă Krishna, în divina sa compasiune, Îl aduce pe Dumnezeul *Vedelor* în brațele celor suferinzi și alungați în afara castelor, iar tot ceea ce li se cere este abandonul total al ego-ului. Nicio austeritate, nicio acțiune caritabilă, nicio cunoaștere și nicio naștere nu pot fi comparate cu această manifestare constantă de iubire către El. Aceasta este faimoasa doctrină a lui *prapti* expusă de sfinții *vaishnava*-iți, care aparțineau în mare parte castelor inferioare. Omul ignorant este legat de roata ce se învârte neîncetat, prin nesfârșitele cicluri de nașteri și morți. Ființa suferă doar câtă vreme se atașează de această roată

îngustă a obiectelor simțurilor. Calea către starea de eliberare supremă presupune să ne întoarcem dinspre exterior spre interior, de la aparență la adevărata realitate. Iubirea față de lumea manifestată, care este doar masca divinului, trebuie să ne ajute să descoperim iubirea pentru Dumnezeu – chipul din spatele acestei măști. Prin misterioasa putere a *yoga*-ei divine, *jiva* a venit în această lume a dualităților și, printr-o mișcare inversă a aceleiași *yoga*, el poate să-și transceandă limitele naturii sale fenomenale și să regăsească urmele pașilor săi către divinitatea din care a provenit. Niciun argument intelectual nu ne poate convinge de existența lui Dumnezeu. Doar prin stabilirea unui contact direct cu El, prin procesul lui *nitya yoga*, care este un proces de golire a propriei ființe de ego-ul limitat, putem ajunge să Îl realizăm. De îndată ce acest Dumnezeu interior este cunoscut și îmbrățișat, întreaga viață cunoaște o ascensiune sigură și ușoară.

> **„Fii cu gândul la mine. Dăruit mie, consacră-mi mie și cinstește-mă. Concentrându-te astfel și având-mă pe mine drept ultim scop, la mine vei ajunge.“**

A face ca mintea noastră să fie una cu conștiința divină, a face ca întreaga noastră natură emoțională să se întoarcă spre El, a realiza orice acțiune drept o *yajna* pentru El și a face din toate gândurile noastre un act de adorare față de El, Preaiubitul Divin, a ne orienta întreaga ființă către El, este calea cea mai sigură de a ne ridica deasupra suferințelor acestei existențe lumești. Aceasta este o sinteză a celor trei forme de *yoga* – *jnana*, *karma* și *bhakti* –, care cuprind toate aspectele personalității noastre ce sunt astfel direcționate către acel scop unic pentru care aceste forme de *yoga* ne-au fost oferite. Atunci când *jivatma* realizează adevărata sa natură, el se detașează de cererile gălăgioase și nesfârșite ale acestei existențe fenomenale, și se întoarce spre Dumnezeu, pentru a obține sprijinul Său. El nu-și mai dorește să

depindă de prieteni, ființe iubite, soți sau sfătuitori. Dumnezeu va fi atunci Cel care joacă toate aceste roluri pentru adoratorul Său. Acesta este și motivul pentru care această cale este denumită calea regală – suprema știință și suprema taină.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al IX-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga supremei cunoașteri și a supremei taine“.

X
VIBHUTI YOGA
YOGA ÎNTRUCHIPĂRILOR DIVINE

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Mesajul *Bhagavad Gita*-ei nu definește o simplă orientare detașată a minții de la lume, către Dumnezeu. Ea este mai degrabă o tehnică prin care mintea e ajutată să recunoască și să devină conștientă de divinitatea din noi și din afara noastră, prin intermediul metodelor *yoga*, așa cum au fost ele descrise de către Krishna. Un semn sigur al acestei uniuni mereu în creștere este slăbirea forței acaparatoare a ego-ului individual. Astfel, ființa devine mai conștientă de existența forței sale interioare, forță care este capabilă să-i direcționeze toate acțiunile, atunci când i se îngăduie să acționeze fără interferența ego-ului personal. Cunoașterea este ceea ce face o persoană care este în mod obișnuit egoistă și centrată asupra sa, să devină o ființă impersonală, care acționează în concordanță cu voința divină. Prin cunoaștere și orientare conștiente către El, noi devenim una cu Dumnezeu, orientare ce culminează cu supremul abandon și suprema iubire.

Această iubire nu este restricționată doar la Dumnezeu. Ea este o iubire care percepe toate ființele ca fiind manifestări ale Ființei Unice și astfel, iubirea se extinde asupra întregii creații. Un asemenea yoghin nu se retrage din lume, ci continuă să

acționeze în lume de dragul divinului care o pătrunde și susține, și nu pentru împlinirea dorințelor sale egotice. El nu acționează nici măcar de dragul unui ideal social. Chiar dacă el este gata să-i ajute pe toți oamenii și poate fi implicat în unele proiecte nobile, care vor ajuta întreaga societate, cu toate acestea scopul său nu este unul social, ci unul spiritual. El nu este interesat în crearea unei societăți social-economice ideale, ci a unei societăți care acționează fiind conștientă de divinitatea din ea însăși. Este evident că o asemenea societate ar fi o societate ideală, dar acesta este un efect secundar, căci scopul *Bhagavad Gita*-ei este să îl trezească la realitatea divină pe Arjuna și, prin el, întreaga umanitate, impulsionându-l să realizeze acest gen de acțiuni și ajutându-l să devină conștient de puterea din el însuși și care acționează prin el însuși. Acesta este de altfel și scopul pentru care *avatar*-ul Krishna și-a asumat rolul de conducător al carului său de luptă.

Toate religiile Îl caută pe Dumnezeu și toate formele de *yoga* aspiră la uniunea cu El. În funcție de nivelul de cunoaștere atins, calea pe care vom păși în căutarea noastră, cât și scopul la care aspirăm ni se vor revela gradat. Însă ființa umană este o ființă mentală și poate să se apropie de infinit doar folosind mintea sa finită. Prin urmare, va fi foarte bine pentru noi să avem unele concepții finite, pe care mintea noastră să se poată sprijini. Avem nevoie de o anumită formă divină la care să ne raportăm, sau cel puțin de anumite concepte pe care mintea noastră să le poată înțelege. Așa cum am menționat anterior, noi nu putem să ne gândim la ceva lipsit de formă și aspirăm să percepem o formă concretă, la care putem ajunge prin experimentarea directă a realității exprimate de acea formă. Sfântul și yoghinul au deja capacitatea de a experimenta adevărul expresiei *Vasudeva sarvamiti* sau „Dumnezeu este totul“, și să aibă viziunea tuturor lucrurilor ca fiind una cu Dumnezeu, însă pentru restul umanității aceasta nu este o experiență directă. Chiar dacă

rostim această formulă de o mie de ori, dar cu toate acestea rămânem neconvinși, și chiar dacă am putea crede că suntem convinși din punct de vedere intelectual, acțiunile noastre vor dovedi contrariul. Și aceasta deoarece ignoranța noastră ne face să credem că divinul este învăluit într-un mister impenetrabil, pe care mințile noastre nu îl vor putea pătrunde niciodată. Pe de-o parte este adevărat că micul nostru intelect poate cu greu să înțeleagă misterul cosmic, dar pe de altă parte noi descoperim că întreaga natură este o carte deschisă, prin care noi putem să Îl descoperim pe El, dacă avem ochi să vedem. În acest capitol se urmărește să ni se reveleze o parte a misterului existenței fenomenale; și este vorba doar de o parte, deoarece nimeni nu poate să-i cunoască toate profunzimile sale infinite. Ce religie poate afirma că a putut cuprinde în sistemul său îngust întreaga semnificație a misterului lumii și a existenței cosmice?

METODE PRIN CARE PUTEM PERCEPE DIVINUL

Pentru a ne ajuta în această direcție, în cel de-al X-lea capitol, Krishna îi expune cu multă iubire lui Arjuna unele indicii importante, care să-i îngăduie să-și controleze mult mai ușor mintea și care să-l ajute să descopere realitatea din și prin lumea manifestată. Krishna îi oferă această expunere întrucât Arjuna îl iubește și se bucură sincer să-l asculte și să îi urmeze cuvintele. Doar Krishna singur este capabil să se reveleze pe sine însuși întrucât, așa cum spune el, nici măcar zeii sau înțelepții nu îi cunosc originea, deoarece chiar și ei au venit după el. El împrăștie ignoranța celor care și-au abandonat ego-urile în fața lui și și-au orientat inimile către el, oferindu-le astfel lumina înțelepciunii.

> **„Cel care mă cunoaște ca fiind marele stăpân divin al lumii, nenăscut și fără de început, acela, netulburat printre muritori, se eliberează de toate păcatele.“**

Toate emoțiile și dualitățile emană din El, în conformitate cu *karma* tuturor ființelor. El este indirect responsabil pentru durerea și suferința lumii, chiar dacă El este neafectat de aceste contrarii.

> **„Gândirea, cunoașterea, netulburarea minții, răbdarea, adevărul, stăpânirea de sine, liniștea, fericirea și durerea, ființarea și neființarea, frica și neînfricarea, nevătămarea, egalitatea spiritului, mulțumirea de sine, asceza, dăruirea, faima bună și rea, toate sunt numai de la mine, felurite stări ale ființelor.“**

Cei șapte înțelepți și Manu-și, care sunt părinții rasei umane, provin din El. Cel care cunoaște acest adevăr despre divin va fi mereu unit cu El. Adoratorul va începe să participe la lucrarea lumii, înțelegând că aceasta este manifestarea Ființei Supreme. Apoi Krishna continuă, spunând că Dumnezeu sau Ishvara este atât cauza materială, cât și cauza subtilă a lumii. Adevăratul adorator nu este indus în eroare de continua schimbare a formelor, deoarece el cunoaște faptul că Supremul este sursa tuturor formelor. Pentru cei care sunt astfel constant devotați Lui, El oferă divina înțelegere sau *buddhi* prin care ei să Îl poată atinge. El distruge întunericul ignoranței prin lampa strălucitoare a înțelepciunii. În fapt, așa cum a fost menționat anterior, *bhakti* devine o modalitate de a atinge *jnana*.

Arjuna îl întreabă atunci care sunt acele aspecte ale naturii în care prezența divinului este mult mai clar manifestată, astfel încât acestea să poată ajuta în meditație.

După cum a fost menționat anterior, *Bhagavad Gita* nu face o diferență între Brahman și lume, între realitatea transcendentă și expresia ei neadecvată. Este mult mai ușor să ne apropiem de Suprem prin relația Sa cu lumea, întrucât El este în același timp și Dumnezeul personal, Cel care controlează acțiunea naturii și sălășluiește în inima fiecărei creaturi. Supremul infinit este de asemenea și suprema reîncarnare și supremul stăpân al lumii.

„O Arjuna, îți voi vorbi acum despre diferitele întruchipări ale ființei mele, însă numai despre cele importante, căci întinderea mea este fără de sfârșit.

Eu sunt sinele, o Gudakesha, cel care sălășluiește în inima tuturor ființelor. Eu sunt începutul, mijlocul și sfârșitul tuturor ființelor.“

Această afirmație cuprinzătoare exprimă cât se poate de clar faptul că Dumnezeu este tot ceea ce mintea umană și simțurile pot concepe. Lumea este un întreg plin de viață, un poem cosmic scris și susținut de către Dumnezeu. Cu toate acestea, există o anumită ordine ascendentă a lumii. Divinul este revelat mai mult în lucrurile care au viață decât în materie, în conștiință mai mult decât în viață și în sfinți mai mult decât în ființele muritoare obișnuite.

Soarele și luna sunt ochii Săi, iar aerul este respirația Sa – aceasta este afirmația *Vedelor*, întrucât înțelepții vedici au privit în jur, și tot ce au văzut a fost prezența lui Dumnezeu. Din păcate, noi am pierdut această stare de inocență. Noi ne mândrim că suntem capabili să vedem lucrurile prin intermediul unei viziuni clare și sofisticate. Însă tocmai această sofisticare exagerată este ceea ce Îl ascunde pe El privirii noastre. Marii intelectuali caută să atingă această realitate prin procesele anevoioase ale unei cunoașteri negative abstracte. Ei neagă vizibilul pentru a descoperi invizibilul, neagă viața cu scopul de a-i găsi sursa. Iar într-un final, cunoașterea în sine este negată în necunoscut. Această metodă abstractă a autonegării nu este destinată tuturor, deoarece nu doar mintea noastră, ci și inimile, voința și simțurile noastre tânjesc să cunoască și să experimenteze acea Realitate Supremă, sperând să descopere o justificare a existenței lor. Măreția *Bhagavad Gita*-ei constă tocmai în această abordare holistică a descoperirii Realității Supreme.

IMPORTANȚA RELAȚIILOR

Divinul este sursa tuturor relațiilor, prin urmare, El poate fi

abordat de către noi prin intermediul tuturor relațiilor. Există mii de căi prin care Dumnezeu este în mod secret în contact cu noi, tocmai de aceea aproprierea de El are multe aspecte. Dumnezeu nu se ascunde în mod deliberat de noi și nu ne face în mod deliberat apropierea de El dificilă. Ca să ne apropiem de El este nevoie doar de o voință de neclintit pentru a trece prin vălul ignoranței și de o căutare asiduă cu mintea și cu inima a ceea ce este tot timpul extraordinar de aproape de noi. De îndată ce privirea noastră a fost fixată, calea deschisă și roata începe să se învârtă și să ne poarte spre scopul propus, Dumnezeu Însuși ne va ajuta să ne atingem scopul. Divinitatea nu este doar un *ishta* sau o formă divină preferată precum Krishna, Christos sau Rama, întrucât asemenea nume și forme sunt doar fațete ale Supremului Unic, care este Domnul universal și scopul final al tuturor religiilor. Întreaga creație este o manifestare a acestui Infinit Unic. Lumea spațiului și timpului este propria Sa extensie fenomenală. Prin urmare, noi trebuie să-L vedem și să-L adorăm în toate lucrurile animate și neanimate, să-L adorăm în soare, în stele și în flori, în om, în animale și în piscurile înzăpezite. Acest Dumnezeu este împlinirea tuturor relațiilor noastre cu tatăl, cu mama, cu ființa iubită, cu prietenii, și este de asemenea și supremul nostru refugiu. Astfel, El este mereu în fața ochilor noștri, El este mereu prezent. Noi suntem cei care nu Îl putem recunoaște în forma sa umilă, obișnuită. Dacă El ar apărea sub o formă extraordinară, noi L-am putea recunoaște; dar în aceste forme obișnuite, de zi cu zi, noi nu avem ochi să vedem.

MANIFESTĂRILE DIVINE EXTRAORDINARE

Krishna înțelege dificultatea cu care se confruntă Arjuna, și care este o problemă umană – noi nu ne putem gândi la Dumnezeu ca fiind îmbrăcat într-un veșmânt uman, obișnuit. Prin urmare în acest al X-lea capitol, ne este oferită teoria *vibhuti*-urilor, care ne îngăduie să-L vedem pe Dumnezeu în toate

lucrurile. *Vibhuti*-urile sunt manifestările maiestuoase ale lui Dumnezeu. Ele sunt manifestări extraordinare ale măreției și gloriei Sale, pe care noi le vedem în această lume. Aceasta este o modalitate simplă de a învăța să Îl vedem. În general, pentru a preda în clasele primare sunt folosite două metode. Prima este prezentarea literelor mari și, de îndată ce copiii au învățat să le citească și să le recunoască, se trece la literele mici. O altă metodă este ca ei să învețe literele simple – precum A, I, T și L, care au doar linii drepte –, iar apoi se trece la literele mai dificile – care au și linii curbe, cum ar fi C și S –, iar apoi într-un final se trece la combinații de litere foarte dificile – care conțin și linii drepte, și linii curbe. În ce ne privește, noi ne putem considera în clasele primare ale spiritualității. Tocmai de aceea, metoda pe care Krishna o folosește în acest capitol pentru a-l învăța pe Arjuna este o metodă simplă. Deși ni s-a spus deja de nenumărate ori că Dumnezeu este în toate lucrurile, totuși noi nu putem încă să Îl percepem peste tot. Mai întâi, noi trebuie să căutăm să-I percepem prezența în lucrurile mari, în lucrurile magnifice, pline de forță, cum ar fi oceanele și munții. De îndată ce am învățat să Îl recunoaștem în aceste aspecte, noi va trebui să urmărim să Îl recunoaștem în fiecare picătură de apă și în fiecare fir de nisip care alcătuiesc oceanele și munții, și să înțelegem că și acestea sunt pline de aceeași divinitate. Nu există nicio diferență între sensul lui „A“ și sensul lui „a“, între mare și mic. Mărimea este doar aparentă și ea provine în fapt din subtil.

MANIFESTĂRILE COMPLEXE

Primul pas este să recunoaștem Supremul în formele care sunt ușor de văzut, iar apoi putem trece la forme mult mai complexe. Spre exemplu, divinitatea ce se manifestă în Krishna sau Arjuna poate fi percepută cu ușurință, dar nu este același lucru și în cazul lui Duryodhana sau Dusshasana. Divinitatea din Christos poate fi percepută cu ușurință, dar nu și cea din Iuda.

Divinitatea din Rama este evidentă, dar ce se poate spune despre divinitatea din Ravana? Fiecare al doilea exemplu este tot o combinație de litere, dar este o combinație mai dificilă, care este mai greu de studiat. Tocmai de aceea trebuie să percepem mai întâi prezența lui Dumnezeu în ceea ce este bun, înainte să ajungem să-L percepem și în ceea ce este rău. Dumnezeul care se află în Rama se află de asemenea și în Ravana. Ceea ce se găsește în simplu se regăsește de asemenea și în complex.

În *Vede* se spune: „Închinare prințului tâlharilor! Închinare celor cruzi, răufăcătorilor, hoților, bătăușilor și tâlharilor! Închinare tuturor!“

Cartea creației este „albumul fotografic“ al lui Dumnezeu, plin cu portretele Sale. Însă noi nu reușim să Îl recunoaștem în aceste roluri stranii. Divinul este nenăscut, etern și nu are origine. Nimic nu a existat înaintea Lui din care El să poată fi născut, și nimic nu mai poate exista dacă El, prin reducere la absurd, încetează să existe. Cel care Îl recunoaște ca fiind Cel nenăscut se ridică deasupra limitărilor vieții muritoare. Dumnezeu nu este o negare, o lipsă a tuturor relațiilor. El este Supremul pozitiv, sufletul tuturor sufletelor, mintea tuturor minților. Toate relațiile cosmice își au sursa în El. El nu dă naștere creației dintr-un vid, ci din El Însuși. Cu toate acestea, deși este corect să spunem că toate sunt conținute în Ființa Lui, noi nu trebuie să interpretăm greșit și să credem că El este limitat de devenirea creației Sale. Astfel, asumându-Și diferite forme, El continuă să rămână infinit și lipsit de formă. *Bhagavad Gita* subliniază diferența dintre ființă și devenire, dar nu le transformă în aspecte opuse unul altuia. Toate devenirile sunt doar expresii temporare ale Absolutului. În El rezidă cheia pozitivă a misterului lor, secretul reconciliant al existenței lor. Mintea și intelectul, cât și toate sentimentele tuturor creaturilor, toate emană doar din El. Prin urmare, această cunoaștere transpusă în planul emoțional se transformă în iubire extatică și

adorare de Dumnezeu. Inima se desfată în măreția, frumusețea și perfecțiunea acestei Ființe, care este acum percepută pretutindeni. Întreaga conștiință este acum plină de grație și se bucură de această plenitudine. Orice gând și orice cuvânt devin un imn de laudă a gloriei Sale.

Plin de umilință, Arjuna acceptă cunoașterea care i-a fost oferită. Mintea sa este acum eliberată de îndoieli și de aparența iluzorie a lumii, fiind orientată spre fundamentul ei suprem. El a recunoscut adevărata identitate a conducătorului carului său de luptă, și anume pe Suveranul Purushottama, Ființa Supremă. El a acceptat adevărul și este pregătit să se abandoneze, dar aspiră să obțină o înțelegere mai profundă. Deși el acceptă revelația că Dumnezeu este totul, totuși resimte, aidoma noastră a tuturor, nevoia unor alte puncte de sprijin. Prin urmare, el cere o enumerare completă a puterilor suverane ale formelor divine.

> **„O domn al tuturor yoghinilor, cum aș putea să te cunosc chiar dacă aș medita mereu asupra ta? Prin care dintre formele existenței tale te-aș putea cuprinde cu mintea, o Bhagavat?**
>
> **Vorbește mai mult cu de-amănuntul, o Janardana, despre forța magică și întruchiparea ta, căci nu mă satur să ascult nectarul nemuririi ce se revarsă din vorbele tale.“**

FORMELE GLORIOASE ALE LUI DUMNEZEU SUNT NESFÂRȘITE

Învățătorul divin urmărește apoi să îi împlinească cerința lui Arjuna, reamintindu-i însă că o expunere completă a tuturor formelor Sale glorioase nu este cu putință, întrucât Dumnezeu este infinit, iar manifestările Sale sunt de asemenea infinite. Fiecare formă a Sa este simbolul unei anumite puteri divine. Pentru cel înzestrat cu clarviziune, fiecare formă finită poartă în ea propria revelație a infinitului. Manifestările obiective ale naturii sunt doar expresii ale subiectivului, care se întorc mereu la cauza spirituală a aspectului lor. Pe nivelurile inferioare ale

naturii, expresia puterii lui Dumnezeu ajunge să fie desfigurată datorită ignoranței. Cu toate acestea, totul își are originea în El, nu doar ceea ce este frumos și plăcut, ci și ceea ce este aparent neplăcut, urât. O asemenea afirmație poate să pară dureroasă în urechile sensibile. Noi suntem mereu gata să Îl vedem pe Dumnezeu în aspectele sublime, dar mintea nu reușește să Îl vadă și în aspectele teribile, întrucât în mintea noastră acestea sunt opuse sublimului. Totuși, noi nu putem nega faptul că binele și răul există unul lângă altul în această lume, și trebuie să acceptăm faptul ca ambele sunt supuse voinței lui Dumnezeu. Astfel *Bhagavad Gita* ne învață să privim în mod egal atât omul, cât și bestia, ceea ce este nobil și ceea ce nu este nobil, sfântul și păcătosul, și caută și să ne ajute să trecem dincolo de calitățile exterioare și astfel să percepem divinitatea din tot ceea ce există.

PUTEREA SUPREMĂ A INFINITULUI

Acest capitol a fost denumit „Vibhuti Yoga“ deoarece, deși noi trebuie să ne identificăm la modul imparțial cu divinitatea din toate manifestările sale, fie ele plăcute sau teribile, în același timp noi trebuie să devenim conștienți de existența unei forțe ascendente și evolutive din natură. Noi trebuie să devenim conștienți de acel ceva secret care ne poartă spre în sus, de la prima manifestare ascunsă a divinității, până la forme din ce în ce mai înalte, care să ne poarte spre natura ideală a Dumnezeului universal. Lista începe cu enunțarea primului principiu care susține întreaga existență, și anume faptul că Dumnezeu se află ascuns în mintea și inima a tot ceea ce există și a fiecărei creaturi. El este începutul, sfârșitul și mijlocul a tot ceea ce a fost și va fi. Această conștiință divină își dezvoltă puterile de la viața vegetală la viața animală, de la viața umană la viața supra-umană. Privind din acest punct de vedere, vom realiza că toate lucrurile sunt în fapt *vibhuti*-uri ale acestui Spirit Universal, că totul este o *yoga* a acestui maestru yoghin, o

autocreare a acestui extraordinar Creator. Cu toate acestea, El se revelează pe Sine Însuși prin puterea devenirii Sale. În viziunea noastră umană limitată, El este vizibil în special în ceea ce are o valoare extraordinară. Prin urmare, din toate clasificările speciilor, noi putem să Îl percepem mult mai ușor în cele în care puterea naturii Sale a atins cotele maxime. Totuși, noi trebuie să ne aducem aminte că respectul față de divinitatea din fiecare nu este diminuat dacă aceste puteri ale Ființei Supreme nu sunt vizibile, deși ele capătă o semnificație mai profundă atunci când ne ridicăm ochii la cea mai înaltă formă din fiecare specie.

CLASIFICAREA CATEGORIILOR

Cea mai deosebită manifestare din rândul viețuitoarelor, a formelor divine cosmice, a creaturilor supraumane și subumane poate fi considerată drept o putere specială sau *vibhuti*. Krishna afirmă că, din rândul luminariilor, această formă este soarele, din rândul simțurilor este mintea, din rândul munților sunt munții Himalaya, din rândul animalelor este leul, din rândul apelor curgătoare este Gangele și așa mai departe.

„Eu sunt stăpânul indestructibil, orânduitorul cu chipul îndreptat în toate părțile. Eu sunt și moartea care ia totul, și nașterea celor ce vor veni.

Celor ce înșală eu le sunt jocul de noroc, celor puternici le sunt puterea; eu sunt biruința, eu sunt neșovăirea, virtutea celor virtuoși.

Celor ce supun pe alții le sunt pedeapsa. Doritorilor de mărire le sunt priceperea politică, eu sunt tăcerea tainelor, cunoașterea celor ce cunosc.

Sămânța tuturor ființelor eu sunt, o Arjuna, căci nu există ființă care să existe fără de mine.

Căci nu există capăt pentru întruchipările mele divine, o tu cel ce-ți învingi dușmanii! Aceasta este, rostită de mine pe scurt, întinderea întruchipărilor mele!“

Timpul este cea mai evidentă putere a devenirii sale și esența întregii mișcări universale. Prin urmare, Krishna afirmă că el este timpul fără de sfârșit, nepieritor. El este de asemenea spiritul universal al distrugerii, care pare să creeze doar pentru a-și distruge propria creație. Renașterea și re-crearea păstrează ritmul cu moartea și distrugerea. Divinul este spiritul susținător al prezentului, spiritul retractil al trecutului, spiritul creator al viitorului – Brahma, Vishnu și Maheshvara – trinitatea hinduismului.

Alfabetul finit nu poate enumera niciodată lista manifestărilor divine glorioase infinite, prin urmare, după ce oferă câteva exemple, Krishna concluzionează întregul discurs cu următoarele versete:

> **„Toate ființele radioase, frumoase și puternice sunt, să știi, puterea mea cuprinsă într-o fărâmă.**
>
> **Dar la ce bun, o Arjuna, să le știi pe toate acestea? Eu stau sprijinind întreagă această lume cu o fărâmă din mine.“**

LECȚIA

Lecția acestui capitol este mai întâi de toate să ne antreneze privirea pentru a-L vedea pe Dumnezeu atât în literele mari, cât și în literele mici, iar apoi să trecem de la simplu la complex; până când într-un final, să atingem viziunea spirituală prin care putem percepe întreaga lume materială ca fiind spiritul divin. Astfel, conștiința umană parțială se expansionează și devine din ce în ce mai conștientă de prezența misterioasă a lui Dumnezeu în spatele a tot ceea ce există. Cu toate acestea, noi trebuie să înțelegem că chiar și cea mai mare putere din manifestare este doar o revelație parțială a puterii divine infinite. Întregul univers nu este de altfel decât o parte foarte mică a măreției Sale, iluminată de o singură rază a splendorii Sale, și care ne fascinează cu o singură atingere a frumuseții Sale.

O ființă eliberată spiritual nu percepe natura așa cum o

percepem noi. El o vede pretutindeni pe divina *prakriti*, care așteaptă în secret oportunitatea de a evolua. O asemenea ființă vede acțiunile realizate de creaturi ca fiind acțiuni ale divinului, ascunse sub aceste măști. Blândețea mielului și ferocitatea leului nu sunt decât jocuri ale aceleiași puteri divine sau *shakti*. Arjuna însuși este un *vibhuti*, un instrument ales al voinței divine. Ciclurile istorice ale umanității sunt mișcări ascendente către revelarea divinității în sufletul și în viața umanității. Fiecare mișcare de proporții este o manifestare divină. Arjuna este personajul cheie din această mare operă, care pare teribilă în aparență, dar care este esențială pentru marele salt înainte care trebuie realizat de întreaga rasă umană. Prin urmare, Arjuna trebuie să devină un om divin, capabil să împlinească această lucrare având conștiința faptului că este un instrument al divinului. Pentru aceasta, el trebuie să fie capabil se vadă divinul sub forma timpului nu doar în manifestarea sa creatoare, ci și în manifestare sa distructivă. Astfel încât, în următorul capitol, lui Arjuna – *vibhuti*-ul și reprezentantul ales al acestei vârste a omenirii – îi este revelată această imagine a lui Dumnezeu, sub aspectul Său atotputernic și teribil al timpului.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al X-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga întruchipărilor divine“.

XI
VISHVARUPA DARSHANA YOGA
VIZIUNEA CELUI CU MULTE FORME

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Descrierea spiritului universal oferită în capitolul al XI-lea este unul dintre cele mai poetice și mai puternice pasaje ale *Bhagavad Gita*-ei. Această expunere apare drept urmare a dorinței lui Arjuna de a vedea imaginea vie, măreția vizibilă a divinului cel nevăzut.

Iluzia că toate lucrurile ar exista separate de Dumnezeu a fost acum îndepărtată din mintea sa. Cel de-al X-lea capitol i-a arătat lui Arjuna că Dumnezeu sălășluiește în toate lucrurile. Că nu există nimic în afara Sa. De altfel, întregul cosmos nu este decât o revelație a lui Dumnezeu. Arjuna l-a implorat pe Krishna să îi ofere o portretizare grafică a Celui Unic, în care sunt conținute toate aceste miriade de manifestări. Această cerere a fost cu adevărat surprinzătoare, însă Krishna, datorită iubirii ce i-o purta lui Arjuna, a acceptat să-i ofere acest dar. Deoarece una este să știi că Spiritul Etern sălășluiește în toate lucrurile, și este cu totul altceva să ai viziunea acelei forme în care toate aceste lucruri își duc existența. Arjuna a putut astfel să vadă modul în care multitudinea creaturilor trăiesc și își duc existența în sânul Ființei Unice.

Lui Arjuna i-a fost arătat astfel modul în care multitudinea ființelor își duc viața în acea Ființă Unică, iar acum el aspiră să aibă viziunea atotcuprinzătoare a acelei Ființe.

INFINITATE ȘI ETERNITATE

Deși în limbajul curent, oamenii folosesc cuvinte precum infinitate și eternitate cu privire la spațiu și timp, noi nu avem nici cea mai mică idee ce anume înseamnă ele cu adevărat. Această lume nu este decât o mică parte a universului, însă nici măcar această mică parte nu o putem vedea în totalitatea ei. Atunci când privim cerul noaptea, noi vedem un număr nesfârșit de stele și astre celeste. Cu ajutorul telescoapelor puternice am fost capabili să vedem stele și galaxii îndepărtate. Cu niște instrumente și mai puternice și mai sofisticate vom putea vedea chiar și mai departe. Dar chiar și așa, toate acestea sunt doar o parte infimă din infinit. Pământul pe care ne ducem existențele fizice nici el nu este decât un fir de nisip în vastitatea universului, iar noi suntem doar niște fire de praf de la suprafața lui. Însă, cu toate acestea, noi vorbim despre spațiul infinit ca și cum am ști totul despre el.

Ce putem spune atunci despre eternitate? Ceea ce cunoaștem despre istoria trecută a omenirii ajunge la cel mult 10.000 de ani. De asemenea, este imposibil să ne imaginăm timpul care trebuie să vină. Așa cum pământul este doar un punct în spațiul infinit, tot așa și viața omenească, fie ea chiar și de 100 sau 10.000 de ani e doar un fir de praf în fața eternității timpului. Fluviul timpului curge mereu înainte. Noi nu îi cunoaștem nici începutul și nici sfârșitul. Tot ceea ce vedem sunt câteva picături ale acestei curgeri. Ființa Supremă este deasupra spațiului și timpului, prin urmare viziunea cosmică trebuie să fie o experiență în care spațiul și timpul să nu mai existe pentru noi, căci datorită propriei noastre naturi este imposibil să vedem așa ceva. Dar deoarece Arjuna îi este foarte drag, Krishna nu-i poate refuza

această cerere. Acest luptător neînfricat, a cărui mândrie a fost acum distrusă, a devenit aidoma unui copil în fața divinului, și astfel că Krishna nu-i poate refuza această viziune aparent imposibilă. Cel de-al X-lea capitol ne-a prezentat diferitele manifestări ale divinului. Cel de-al XI-lea capitol este însă opusul anteriorului, deoarece unifică toate diferențele și îi prezintă lui Arjuna un întreg unificat în trupul unic al divinului.

> **„Privește, o fiu al lui Prtha, formele mele divine, cu sutele și miile și felurite, deosebite la culoare și alcătuire.**
>
> **Privește aici, o Gudakesha, în trupul meu vezi la un loc întreaga lume, tot ce se mișcă și tot ce nu se mișcă, și orice altceva ai dori să vezi.**
>
> **Tu nu mă poți însă privi cu propria vedere, și tocmai de aceea îți dau vederea divină. Privește la forța mea magică divină.“**

Viziunea pe care Krishna i-a oferit-o lui Arjuna este viziunea multitudinii în unitate, viziunea spațiului infinit fără de început și a timpului etern și fără de sfârșit. Cum ar putea ochiul omenesc să vadă așa ceva? Viziunea cosmică este viziunea pe care Dumnezeu Însuși o are în fața întregii creații și tocmai de aceea ea poate fi văzută doar prin ochii lui Dumnezeu, și nu prin ochii omenești, și tocmai de aceea Domnul îi spune lui Arjuna că îi va oferi în dar vederea Sa divină.

În versetele care urmează, poetul caută să surprindă și să redea această viziune infinită eternă prin intermediul vorbirii obișnuite, limitate. Prin urmare, pentru a descrie această glorie fără de sfârșit s-au folosit cuvintele, întrucât nu avem alte instrumente. Însă chiar și cel mai genial poet este obligat să folosească imagini descrise în cuvinte. Tocmai de aceea descoperim adesea, că o ființă care a avut o experiență divină este tăcută. Căci prin tăcerea lui el poate să spună mii de cărți. Iar dacă ar vorbi, cuvintele lui ar putea părea blasfemie. Îl descoperim așadar pe Arjuna complet uluit de această viziune tulburătoare pe care poetul *Bhagavad-Gita*-ei o descriere prin

gura lui Sanjaya.

VIZIUNEA COSMICĂ

Forma supremă care i s-a revelat lui Arjuna a fost aceea a unei divinități fără sfârșit, ale cărei picioare și mâini se întindeau la infinit, o ființă în care se puteau percepe toate minunile existenței, ce privea cu nenumărați ochi și vorbea cu nenumărate guri, care era înarmată pentru luptă cu nenumărate arme divine ridicate în mâini, și care purta podoabe divine, era înveșmântată în veșminte paradiziace, și era împodobită cu ghirlande de flori divine și parfumată cu parfumuri divine. Dacă am privi cu ochii deschiși soarele la amiază, am orbi; însă viziunea Ființei Divine strălucea ca și cum 1.000 de sori ar fi apărut deodată pe cerul amiezii. Arjuna a avut astfel această viziune tulburătoare a lui Dumnezeu, care era în același timp extraordinar de frumoasă, dar și extraordinar de terifiantă, viziunea Ființei Unice care manifestase această lume sălbatică și minunată. Arjuna a privit și a avut această viziune extraordinară întinzându-se cu mult deasupra lui, dedesubtul lui și peste tot în jurul său. El însuși era prins în mijlocul acestei viziuni și, prin urmare, nu a putut să vadă unde începea și unde se sfârșea.

Descrierea ființei universale în *Purusha Sukta* din *Vede* este similară cu aceasta:

„Dacă lumina a 1.000 de sori ar fi să strălucească deodată pe cer, aceasta ar putea să semene cu splendoarea acelei ființe extraordinare.“

Arjuna a avut o singură viziune a acelei forme, care îl îmbrățișa în splendoarea ei. Dar aspectul ei neobișnuit l-a tulburat, iar el nu a putut să mai privească această formă și s-a aruncat la picioarele lui Krishna. Și a rămas astfel în fața lui tremurând de teamă. Într-un final, s-a ridicat din nou în picioare și a început să cânte un imn de slavă, ca o revărsare a sufletului său.

„O Domn al tuturor domnilor, cel purtat pe spatele tuturor leilor, în trupul tău sunt toate ființele felurite adunate, și divinul Brahma așezat pe o floare de lotus, și toți înțelepții și alte ființe divine.

Te văd cu nenumărate brațe, cu pântece, gură și ochi pretutindeni, într-o formă nesfârșită. Nici sfârșitul, nici mijlocul și nici chiar începutul nu ți-l văd, o stăpân al lumii, o formă a lumii.

Purtând coroană, ghioagă și disc, te văd strălucind pretutindeni, și ești greu de privit, căci ești pe de-a întregul nemăsurata strălucire a soarelui de foc arzător.

Tu trebuie să fii cunoscut ca indestructibilul cel suprem, tu ești orânduitorul suprem al acestei lumi, tu ești neclintitul păzitor al legii eterne, tu ești pentru mine spiritul cel veșnic.“

Această formă a umplut și a ocupat întregul spațiu dintre cer și pământ. Ea avea un aspect terifiant – imaginea distrugătorului ce îmbrățișează lumea cu brațele sale nenumărate, ridicate și purtând toate armele distrugerii. Soarele și luna străluceau sub forma ochilor săi enormi, fioroși. Flacăra strălucitoare a chipului său ardea întregul univers cu energia sa. Gura lui părea gata să devoreze și avea colți teribili, pe care stăteau înfipți eroii și generalii din ambele oștiri, în timp ce alți luptători sângerau și erau sfărâmați între caninii săi uriași. Aidoma fluturilor ce se aruncă în foc, toate semințiile păreau să alerge cu o viteză amețitoare către flăcările gurii sale. Toate tărâmurile păreau arse de căldura teribilă ce emana din această ființă stranie. Lumea tremura de teroare, și la fel era și Arjuna.

„Spune-mi, cine ești tu, formă cutremurătoare? Ție mă plec, stăpân al zeilor, îndurare! Vreau să te cunosc pe tine, obârșie a tot, căci nu-ți înțeleg căile.“

Cu o voce de tunet, acea ființă atotputernică i-a răspuns:

„Eu sunt timpul cel atotputernic, distrugătorul lumilor, pus în mișcare aici spre a atrage lumea înapoi. Chiar și fără tine, toți acești luptători orânduiți în armatele dușmane, la un moment dat, nu vor mai fi.

Ridică-te, deci, și dobândește-ți gloria. Învingându-ți dușmanii, bucură-te de o domnie împlinită. Ei sunt de dinainte doborâți de mine. Tu fii doar unealta, o Savyasacin.“

Kala sau altfel spus timpul, este agentul motor principal al universului. El este cel care creează și distruge la nesfârșit. Ființa Supremă din *Bhagavad-Gita* își asumă responsabilitatea atât pentru creația lumii, cât și pentru distrugerea ei. Ea controlează timpul, întrucât se află deasupra lui. Ea cunoaște cauzele tuturor lucrurilor, cât și mersul lor către deznodământul firesc. Distrugerea kauravași-lor a fost hotărâtă irevocabil de către actele lor, săvârșite cu mult timp în urmă. Legea *karma*-ei este o lege impersonală, care se desfășoară implacabil și până la capăt. Nimeni nu-i poate scăpa.

Această lege a decis deja toate lucrurile care trebuie să vină, iar Arjuna trebuie să joace rolul său de instrument al *karma*-ei. Dacă el refuză să lupte, se va face vinovat de încălcarea legii *karma*-ei, deoarece nicio ființă nu poate să i se opună. Aceasta este cea mai importantă învățătură a acestui capitol – și anume că trebuie să ne abandonăm și să acționăm cu atitudinea unui instrument aflat în mâinile divinului. Astfel, acțiunea în sine nu ne va mai aduce păcate. Împlinirea acestei legi trebuie să fie realizată tot prin ființele umane. Acest rol de instrument în mâinile divinului se potrivește cel mai mult pentru un adorator, deoarece atunci ego-ul nu mai este deloc implicat. Într-un alt capitol, Krishna afirmase deja că toate acțiunile sunt făptuite de către *prakriti* a sa. Ființa umană cu mintea tulburată crede că ea este singurul făptuitor. Câtă vreme ea se consideră făptuitorul, ființa trebuie să facă față consecințelor acțiunilor sale. Din clipa în care ființa realizează că Dumnezeu singur este actorul, ea nu mai este înlănțuită de acțiunile ei, indiferent de rezultatele acestora. Ea învață să le accepte așa cum sunt, și astfel se eliberează de legăturile legii *karma*-ei. Desigur, aceasta este înțelegerea din planul mental, dar abordarea unui devot este

totuși diferită. Pentru Arjuna, adoratorul, sfatul lui Krishna este acela de a juca rolul unui instrument. Instrumentul nu este responsabil pentru muzica frumoasă sau mai puțin frumoasă interpretată de instrumentist. El nu trebuie decât să rămână într-o stare de abandon în fața acțiunilor muzicianului. Prin urmare Arjuna, aidoma fluierului din mâinile lui Krishna, nu trebuie să se teamă de nimic – nici de succes, nici de eșec, nici de viață, nici de moarte, întrucât el s-a abandonat complet în mâinile divinului conducător al carului său de luptă.

DINCOLO DE SPAȚIU ȘI TIMP

Această viziune are drept scop să ne lărgească orizontul și să ne îngăduie să pășim în spațiul cosmic. Noi ajungem să înțelegem că creația lui Dumnezeu nu este limitată la micuța noastră planetă, care este aidoma unui fir de nisip în vastul spațiu cosmic. Viziunea noastră asupra lumii se realizează în cadrul spațiului și timpului. Noi nu putem vedea trecutul, prezentul și viitorul în același timp. Totuși, viziunea cosmică ne oferă o percepție asupra eternității în care totul este aici și acum. Ființele umane se preocupă de anumite obiecte percepându-le în mod succesiv, unele după altele. Mintea noastră are nevoie de o anumită secvențialitate, însă mintea divină cunoaște totul în fiecare clipă, instantaneu. Experiența avută de Arjuna i-a oferit viziunea întregului cosmos, care se întindea la nesfârșit în spațiu și exista în permanență în timp. În cadrul viziunii cosmice, nu există nicio diferență între trecut, prezent și viitor, așa cum le cunoaștem noi. Totul este o magnifică prezență, aici și acum. Prin urmare, Arjuna înțelege că, în această viziune din afara timpului a lui Dumnezeu, totul a existat și există în permanență. Pe firmamentul infinitului și al eternității, toate acțiunile au fost deja realizate. Războiul a fost deja dus și câștigat, și singurul lucru care i-a mai rămas eroului muritor este să împlinească voința lui Dumnezeu, fiind total lipsit de egoism, aidoma unui

instrument, fără să aibă nicio adversitate, ură sau dorință personală. Auzind vocea de tunet a aspectului teribil al lui Dumnezeu, cunoscut sub numele de Spiritul Timpului sau Kalasvarupa, Arjuna a tremurat și, cu o voce copleșită de emoție, i-a închinat un imn. Cuvintele lui dovedesc că, dincolo de masca ființei teribile, el a recunoscut realitatea plină de iubire a adoratului său prieten, care a venit la el sub forma conducătorului carului său de luptă.

„Stăpân nesfârșit al zeilor, adăpost al lumii, tu ești indestructibila ființă și neființă, și cel de dincolo de ele.

Tu ești obârșia zeilor, spiritul începutului, tu ești supremul orânduitor al acestei lumi, tu ești cel ce cunoaște și tot tu ești cel ce trebuie cunoscut, tu ești supremul lăcaș, prin tine este desfășurat totul, o formă nesfârșită!

Tu ești Vatsu, Yama, Agni, Varuna, Prajapati. Tu ești străbunul, închinare ție! De 1.000 de ori și chiar mai mult, închinare ție!

Închinare ție de la răsărit și de la apus! Închinare ție de pretutindeni tu, cel care ești totul, putere nesfârșită, tărie nemăsurată! Tu le împlinești pe toate, și așa ești totul.

Părinte al lumii animate și neanimate, tu ești. Tu ești obiectul creatorului ei. Tu ești învățătorul și mai mult decât învățătorul. Tu nu ai seamăn, cine ar putea fi oare mai presus de tine? În cele trei lumi, tu ești putere fără seamăn.“

Spunând acestea, Arjuna este copleșit de rușinea de a nu fi recunoscut această ființă extraordinară în imaginea umilă a prietenului său, Krishna. Până în acea clipă, el văzuse doar umanitatea din Krishna și îl tratase pe acesta ca pe o simplă ființa umană. El nu trecuse dincolo de aparențe, astfel încât să-L vadă pe Dumnezeu, pentru care umanitatea era doar un simbol. El este uluit de prostia de care a dat dovadă și îl imploră pe Krishna să-l ierte.

„Crezându-te un simplu prieten, pe care poți să-l chemi pe nume și să îi spui: o Krishna, o Yadava, o prietene; necunoscător al măreției

tale, din ușurință sau din prietenșug, de te-am supărat cu gluma pe când mergeam, stăteam, ne odihneam sau mâncam, fie singuri, o Acyuta, fie cu alții de față, îți cer iertare ție, celui de necuprins cu mintea.

De aceea, plecându-mi trupul spre rugăciune, te implor pe tine, stăpâne preamărit, să-mi ierți greșeala precum tatăl – fiului, prietenul – prietenului, cel drag – celei dragi.

Văzând cele nemaivăzute, încă sunt înfiorat, mintea îmi este cutremurată de groază. Îndurare, stăpân al zeilor, adăpost al lumii! Prin urmare te implor, arată-mi forma ta cunoscută, preaiubită și plăcută.“

Supremul nu este doar mister transcendent, ci este și aproape de noi la fel cum este un părinte, un prieten sau o ființă iubită. Mai mult, El este chiar și mai aproape de noi decât toate aceste ființe, întrucât El este propriul nostru sine.

RAȚIUNEA ACESTEI VIZIUNI

Cu toate acestea, o asemenea viziune nu este scopul final al căutării noastre. Dacă ar fi fost așa, întreaga învățătură a *Bhagavad Gita*-ei s-ar fi sfârșit aici. Însă nici măcar starea de *samadhi* nu poate fi considerată a fi sfârșitul vieții religioase. Viziunea oferită lui Arjuna a apărut din cel puțin două motive. Primul a fost să-l facă pe Arjuna – și prin el, întreaga umanitate – să realizeze că toate aspectele naturii provin doar din Dumnezeu. Dumnezeu este Brahma, Creatorul, și El este și Vishnu, susținătorul și păzitorul legii eterne. El este Rudra, cel care realizează dansul distrugerii, și tot el este și Kali, consoarta sa, care poartă ghirlanda de cranii la gât și strivește sub pașii săi lumea. El este atât briza delicată, cât și furtuna distrugătoare; el este atât ploaia aducătoare de viață, cât și valul uriaș ce distruge totul în calea sa; el este atât abundența, cât și foametea; este apa, dar și focul, este pacea și revoluția, progresul și ruina. Acesta este aspectul pe care mintea lui Arjuna, și mințile noastre deopotrivă,

îl accepta mai greu. Aidoma struțului, noi ne ascundem fața, sperând să nu fim obligați să îl vedem. Inima umană, plină de lașitate, dorește doar adevărurile plăcute; iar dacă nu le are, acceptă orice povești imaginare plăcute. Dar hinduismul nu joacă acest joc universal de-a v-ați ascunselea. El prezintă în fața minții umane atât aspectele terifiante, cât și aspectele fascinante ale divinității. Arjuna, atotputernicul erou arian, trebuie să învețe să privească cu mult curaj adevărul în față și să vadă că Dumnezeu și doar Dumnezeu a creat lumea așa cum este ea. Tot așa și noi trebuie să facem față provocării naturii care își devorează propriii copii – timpul, cel care înghite viețile tuturor creaturilor. Noi trebuie să acceptăm faptul că atât împunsătura durerii, cât și atingerea beatitudinii îi aparțin deopotrivă. Noi trebuie să recunoaștem că dincolo de chipul înspăimântător al lui Kali, se află chipul dulce al mamei divine, gata să-și hrănească toți copiii. Astfel că, în mijlocul distrugerilor, noi descoperim brațele protectoare ale prietenului tuturor creaturilor.

Asura-șii sunt ființele egotice care nu cunosc aceste aspecte ale iubirii universale și astfel trăiesc într-o continuă teroare. Însă *siddha*-șii, ființele perfecte și atotcunoscătoare, se pleacă în fața Ființei Supreme și a iubirii ce emană din Ea, într-o stare de profundă adorație. Nu trebuie să ne fie teamă de nimic, pentru că ceea ce trebuie să fie distrus va fi distrus și teama este doar o manifestare a ignoranței.

DUMNEZEU ESTE PRIETENUL NOSTRU

Această viziune are un aspect teribil doar la exterior, sub forma timpului care distruge toate formele finite. Adevărul interior al acestei viziuni este acela că toate formele finite se regăsesc în sânul lui Dumnezeu. Aceasta este o aparență dual a tot ceea ce există și a tot ceea ce nu există, a tot ceea ce apare și a tot ceea ce dispare. Este de asemenea viziunea Supremului, Cel care menține toate lucrurile unite în eternitatea singulară a unui

prezent mereu continuu. Acesta este Adevărul Ultim în care toate aspectele opuse se reunesc. El este învățătorul interior care ajută ființa umană să își dezvolte înțelegerea asupra adevărului despre ea însăși. Întreaga noastră cunoaștere este doar o desfășurare parțială a infinității sale. Aceasta este cea mai importantă lecție care se poate învăța din această viziune.

Următorul concept care e prezentat este acela că această măreață ființă divină se regăsește și sub formă umană. Acest concept a fost aidoma unei lovituri cutremurătoare pentru Arjuna – și anume faptul că în trupul prietenului care stătea lângă el, prieten care fusese atâta vreme în apropierea lui, împreună cu care mâncase la aceeași masă, se odihnise și se plimbase, putea fi conținut întregul timp sub forma unui *avatar*. Văzând această realitate universală manifestată la nivelul individual, divinitatea înveșmântată sub chipul umanității, Arjuna a fost șocat și tulburat de uriașa sa greșeală de a nu fi recunoscut și de a fi insultat această divinitate. În același mod, ființele umane ar trebui să fie tulburate de faptul că nu recunosc această divinitate ce se află în tot ceea ce există. Mințile noastre abia dacă pot percepe umanitatea din om; și atunci, ce să mai vorbim despre divinitatea ce sălășluiește în fiecare ființă umană. Astfel, viziunea cosmică i-a fost înfățișată lui Arjuna pentru ca el să poată să treacă dincolo de aspectul uman și să descopere divinitatea din tot și toate. Arjuna a putut să vadă toate acestea deoarece Krishna îi oferise viziunea divină, dar o asemenea viziune ar fi mult prea mult pentru ființele obișnuite, cum a fost de altfel într-o anumită măsură și pentru Arjuna. Diferența dintre o formă cosmică și un suflet individual este considerabilă. Prin urmare, pentru a înțelege o asemenea viziune, este necesar să construim o punte de legătură. Această punte de legătură a fost creată de către Krishna, *avatar*-ul și zeul universal înveșmântat în trup uman care ne ajută astfel să ne ridicăm pe nivelul unei relații intime și apropiate cu el. Această relație

dintre Dumnezeu și ființa umană este mai apropiată decât cea mai apropiată legătură dintre două ființe umane. Starea de adorație și venerație cu care o creatură finită se pleacă dinaintea uluitorului Absolut se aprofundează apoi într-o stare de iubire profundă, care dă naștere calităților încântătoare ale Preaiubitului Cosmic. Noi începem să înțelegem că El este însumarea tuturor relațiilor – cu mama, cu tatăl, cu fratele și ființa iubită. Iubirea intensă dintre om și Dumnezeu este mai dulce și mai profundă decât orice iubire omenească. Filosofia hindusă acceptă faptul că această prăpastie, care desparte omul de divin, poate fi acoperită de orice *avatar* fie el Krishna, Rama, Christos sau alții. Cu toate acestea, pentru Arjuna legătura dintre el și tărâmul transcendenței este realizată de prezența preaiubită a prietenului său. Prin urmare, el îl imploră pe Krishna să apară în fața sa în forma încântătoare, pe care el o cunoștea prea bine. Răspunzând cererii lui Arjuna, Krishna apare din nou în fața lui în prea binecunoscuta lui formă plină de frumusețe și armonie. Iar apoi îi subliniază din nou lui Arjuna importanța viziunii cosmice.

> **„Forma mea cea greu de văzut, tu ai văzut-o. Chiar și zeii năzuiesc mereu să o vadă.**
>
> **Nici prin Vede, nici prin asceză, nici prin danii și nici prin sacrificiu, eu nu pot fi văzut precum m-ai văzut tu.“**

Care este motivul pentru care această formă nu poate fi văzută prin niciuna dintre modalitățile folosite de ființele umane? Realizând anumite acțiuni, o ființă poate ajunge să cunoască multe dintre aspectele exclusive ale divinității. Însă acea viziune, care cuprinde în același loc și în același timp toatele formele divine manifestate și revelate, este imposibil de atins, cu excepția unei stări de comuniune permanentă cu divinul. Doar printr-o adorare perfectă sau *bhakti* se poate atinge uniunea profundă dintre Dumnezeu și om. Aceasta este încununarea

acțiunii și a cunoașterii deopotrivă. A cunoaște, a vedea, a pătrunde și a deveni una cu acea conștiință supremă este adevăratul scop pe care *Bhagavad Gita* îl propune pentru yoghinul realizat. Până când micul sine nu se topește pe deplin în Sinele universal și atotcuprinzător, această viziune nu se va materializa niciodată. Nicio austeritate, nicio faptă caritabilă, chiar dacă sunt făcute în numele religiei sau spiritualității, dacă păstrează fie și cea mai mică urmă de egoism, vor ajunge să fie împotriva cerințelor acestei mari realizări. Și astfel ajungem la ultimul verset al acestui capitol care, în conformitate cu viziunea lui Adi Shankaracharya, marele exponent al filosofiei Advaita Vedanta, conține atât chintesența *Bhagavad Gita*-ei, cât și a tuturor religiilor.

> **„Cel care săvârșește faptele întru mine, care mă are pe mine drept ultim scop, dăruit mie, liber de orice înlănțuire, care nu mai manifestă ură față de nicio ființă, acela ajunge la mine, o fiul al lui Pandu.“**

Aceasta este chintesența lui *bhakti*. Admiratorul care Îl consideră pe Dumnezeu ca fiind singurul său țel în viață, care se gândește doar la El și care iubește întreaga manifestare în mod egal – întrucât ea Îl percepe pe Preaiubitul ei Divin înveșmântat în fiecare formă umană, în fiecare creatură –, doar pentru o asemenea ființă viziunea cosmică va deveni o stare continuă. Iubirea absolută pentru Ființa Supremă, care se regăsește în toate formele, este o aspirație constantă către acea împlinire spirituală care este *summum bonum* al vieții umane.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XI-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Viziunea Celui cu multe forme“.

XII
BHAKTI YOGA
YOGA DĂRUIRII DE SINE

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Despre *yoga* devoțiunii sau *yoga* dăruirii de sine s-a mai vorbit deja în capitolele anterioare, începând cu capitolul al VII-lea. În toate aceste capitole, starea de devoțiune care a fost descrisă este manifestată atât către Ființa transcendentă supremă, cât și față de Purushottama. În acest capitol, întrebarea pusă de Arjuna este cu privire la devoțiunea manifestată față de Dumnezeul personal. Trebuie remarcat că Krishna abordează doctrina adesea greșit înțeleasă a *bhakti yoga*-ei abia după ce i-a explicat lui Arjuna, și prin aceasta și nouă, că adevărata devoțiune apare doar după înțelegerea naturii Ființei Supreme, către care dorim să ne îndreptăm devoțiunea. După rafinarea acestei cunoașteri, căutătorul trebuie să înceapă să realizeze acțiuni lipsite de egoism, care sunt făcute doar de dragul lui Dumnezeu. El trebuie să acționeze sub forma unui instrument divin, fără atașamente sau egoism, și niciodată pentru vreun scop personal. Doar o asemenea ființă merită să primească învățătura esoterică a lui *bhakti yoga*. O devoțiune lipsită de cunoaștere va conduce fără îndoială la fundamentalism, și aceasta este o tendință adesea întâlnită în lumea contemporană. Bineînțeles că nu este mai puțin adevărat și faptul că o

cunoaștere lipsită de scânteia devoțiunii va fi ceva steril și arid. Deși Arjuna a înțeles aceste aspecte, el nu a înțeles încă pe deplin relația dintre Brahman și Purushottama. Devoțiunea pe care el o simte poate fi oferită doar unui *avatar* – formei preaiubitului său prieten și conducător al carului său de luptă. Dar care este locul lui Brahman cel impersonal în toate acestea? Ce ar trebui să adorăm – forma impersonală a lui Brahman, sau forma personală a lui Ishvara? Aceasta este întrebarea lui Arjuna. Această întrebare își va primi răspunsul în cadrul acestui capitol, întrucât este o întrebare ce i-a tulburat de-a lungul timpului pe toți devoții.

IUBIREA NECESITĂ RECIPROCITATE

Bhakti provine de la rădăcina sanscrită *bhaj*, care înseamnă „a servi“, prin urmare *bhakti* este serviciul realizat în slujba lui Dumnezeu. Este iubirea care nu cere nimic în schimb și în care toate acțiunile îi sunt dedicate lui Dumnezeu. Adevărații adoratori nu sunt interesați nici măcar de starea de eliberare spirituală, și se abandonează pe deplin voinței lui Dumnezeu. Un *bhakta* este un *sarvarambaparityagi* sau o ființă care nu inițiază nimic. Ea așteaptă răbdătoare ca Dumnezeu să facă primul pas în toate, și astfel să o impulsioneze să acționeze. În lucrarea *Bhagavata Purana*, Prahlada definește cele nouă atitudini ale lui *bhakti*: *sravanam, kirtanam, vishnor smaranam, padasevanam, arhanam, vandanam, dasyam, sakhyam, atmanivedanam.* A asculta povestiri despre Dumnezeu, a-I închina imnuri de slavă, a ne aduce mereu aminte de El, a-i sluji pe toți întrucât toți sunt forme ale lui Dumnezeu, a-I oferi în mod constant Lui totul, a adora prezența Lui din toate formele cu atitudinea unui slujitor sau a unui prieten și abandonul complet al propriei ființe. Acestea sunt cele nouă atitudini ale lui *bhakti*. Starea de adorație este esența lui *bhakti*. Cel mai mare dintre *bhakta*-și este cel care-L vede pe Dumnezeu în toate, iar cel mai mic dintre *bhakta*-și

este cel care-L vede pe Dumnezeu doar în zeitatea adorată. Cu toate acestea dualitatea dintre creatură și Creator este un aspect fundamental al lui *bhakti*. Chiar dacă non-dualitatea este adevărul fundamental al ființei sale divine, dualitatea este realitatea devenirii sale. Dacă ființa umană nu este conștientă de acest aspect, dualitatea singură conduce la erori și ne poate duce pe căi stranii și către culte ciudate. Însă atunci când puterea noastră de înțelegere este luminată de cunoaștere, noi percepem că dualitatea are și ea frumusețea ei și este un aspect esențial al actului de adorare.

Arjuna cunoaște bine viziunea curentului vedantic asupra lui Brahman cel transcendent, cel distant și intangibil, cel de deasupra tuturor relațiilor personale. Încă din al II-lea capitol, Krishna afirmă că dorința de a atinge această Ființă Supremă este primul pas pe calea spirituală, subliniind astfel însemnătatea acestui aspect. În primele șase capitole este subliniată importanța cunoașterii, întrucât ea este fundamentul întregii înțelegeri și baza spiritualității. Dar începând cu cel de-al VII-lea capitol, Krishna se apleacă foarte mult asupra adorației și iubirii care trebuie să îi fie oferite Ființei Supreme. Însă o asemenea adorație a Supremului Brahman pare să fie imposibilă, întrucât iubirea necesită o anumită formă de reciprocitate, o apropiere personală și intimă, ceva ce Brahman cel impersonal pare să fie incapabil să ofere. Începând cu cel de-al șaptelea capitol, Krishna subliniază importanța acelei iubiri care consumă totul în calea ei, care este gata să ofere totul și nu cere nimic în schimb, care conține în ea cea mai puternică forță de eliberare din strânsoarea ego-ului. Iubirea care este lipsită de sacrificarea ego-ului personal nu este deloc iubire. Adevăratul îndrăgostit este gata să renunțe la tot de dragul ființei iubite. Mama este gata să-și sacrifice propria viață, dacă este necesar, de dragul copilului ei. Dar întrebarea care se pune este cum ar putea o asemenea iubire să-i fie oferită lui Brahman cel

impersonal? Ființa impersonală nu dorește nimic. Ea este mai degrabă un simplu martor al bucuriilor și tristeților noastre, și nu participă la lumea fenomenală. Cu toate acestea, noi simțim din profunzimile ființei noastre că există ceva care participă în mod activ și care rămâne mereu cu noi, ajutându-ne și ghidându-ne de-a lungul vieții noastre. Krishna ne vorbește însă de o ființă care posedă atât impersonalitatea lui Brahman, cât și accesibilitatea și intimitatea unei zeități personale. Acesta este Purushottama, Supremul ce se întrupează și proiectează o parte a propriei Ființe, care este plină de *ananda* sau beatitudine. Deși Brahman cel impersonal prezintă cele trei aspecte ale purei existențe, purei conștiințe și purei beatitudini – *sat*, *cit* și *ananda* –, aspectul de beatitudine a fost mereu ocultat privirii noastre. Dar atunci când Ființa Supremă se proiectează pe Sine Însăși în manifestare sub forma lui Purushottama, cel care este capabil să se întrupeze apoi sub forma unui *avatar*, acest aspect al beatitudinii devine vizibil și central. Atunci când Krishna vorbește despre sine însuși la persoana întâia singular, el nu se referă doar la Brahman cel transcendent, ci la ceea ce este atât transcendent, cât și imanent. El este Purushottama, Parameshvara, Ființa Supremă, Domnul Atotstăpânitor, Suveranul Deplin și Sufletul Suprem, toate în același timp. Și către această divinitate, în unitatea tuturor aspectelor sale, trebuie să ne focalizam întreaga muncă, întreaga cunoaștere și întreaga adorație sub forma unei *yajna* permanente. Eliberarea supremă promisă de *Bhagavad Gita* nu este doar o absorbție în Supremul vedantic, ci este toate tipurile de uniune în același timp, întrucât divinul este capabil să își asume mai multe roluri și, de fapt, toate rolurile în același timp. El poate fi multe lucruri și toate lucrurile simultan și separat pentru întreaga umanitate. Aceasta este adevărata glorie a lui Parameshvara. A-L limita pe Dumnezeu doar la unul sau altul dintre aceste roluri, ceea ce se petrece de altfel în religiile obișnuite, înseamnă să comitem o

nedreptate în fața Lui, și este ceva ce denotă completa noastră ignoranță cu privire la puterile Sale extraordinare. Diferitele capitole ale *Bhagavad Gita*-ei descriu multe tipuri de uniune cu divinul – absorbția deplină în el, fuziunea extatică, identificarea naturii eliberate cu natura divină –, o apropiere eternă și o exprimare continuă a unității puterii și gloriei sale.

Trebuie să luăm în considerare faptul că până în acest capitol al *Bhagavad Gita*-ei, diferența dintre Brahman cel impersonal și Purushottama nu a fost definită foarte clar, deși s-a făcut constant referire la ea. Aici Krishna continuă să sublinieze diferențele, deși o definire clară și fără echivoc este oferită doar în capitolul al XV-lea.

Actuala viziune vedantică, pe care Arjuna o cunoștea și o recunoștea, era cea a *yoga*-ei purei cunoașteri, cea a Supremului Brahman, cel intangibil și aflat deasupra tuturor relațiilor. Însă acum, Arjuna este pus în fața viziunii divinității pe care trebuie să o adore sub toate aspectele ei, și tocmai de aceea la începutul capitolului, el pune o întrebare foarte pertinentă.

ADORAREA FORMEI

„Astfel, unii te adoră pe tine, mereu uniți, dăruiți, iar alții îl adoră pe cel indestructibil și nemanifestat. Care dintre acești yoghini este mai bun?“

Krishna îi răspunde atunci:

„Cei care pătrunzând cu inima în mine mă adoră mereu uniți, cu credință supremă, aceia sunt socotiți de mine drept cei mai buni yoghini.
Însă și cei care îl adoră pe cel indestructibil, pe cel nenumit, cel nemanifestat, cel atoatepătrunzător, cel care nu poate fi gândit, cel neclintit, cel nemișcat, cel imuabil, stăpânindu-și totalitatea simțurilor, cu mintea mereu egală, dăruiți binelui tuturor ființelor, și aceia mă dobândesc.“

În capitolul al V-lea, Arjuna îl întrebase pe Krishna despre

meritele unui *karma* yoghin și cele ale unui *karmasannyasi*, iar Krishna afirmase atunci că ambii erau la fel de buni, dar că totuși primul era mai bun întrucât avea o valoare utilă mai mare. Și aici, preferința lui Krishna pentru adorarea lui Dumnezeu cu formă în comparație cu adorarea lui Brahman cel lipsit de formă este bazată pe considerații practice. Observăm astfel că în *Bhagavad Gita*, adevărurile metafizice nu sunt exprimate doar de dragul de a fi exprimate. Cel mai înalt adevăr este cel care are cea mai mare valoare practică. Adevărurile spirituale nu sunt studiate doar pentru a oferi o satisfacție obișnuită și, în fapt, nici măcar o satisfacție spirituală. Aceste adevăruri trebuie cunoscute deoarece ele ne conduc de la actuala noastră imperfecțiune muritoare, la perfecțiunea eternă și nemuritoare. *Bhagavad Gita*, mai mult decât orice, este un text ce prezintă aplicarea practică a adevărurilor spirituale în viața noastră de zi cu zi. Krishna insistă din nou că o cunoaștere care nu are nicio valoare utilă nu îl ajută pe căutătorul spiritual. O religie care oferă un paradis după moarte nu își găsește niciun loc în spiritualitatea autentică. Dacă paradisul există cu adevărat, el trebuie să fie regăsit aici și acum, și acesta este unul dintre aspectele fundamentale asupra cărora insistă învățătorul *Bhagavad Gita*-ei. Adorarea divinității impersonale nu este la fel de practică precum adorarea lui Purushottama. Și acesta este motivul pentru care *Bhagavad Gita* susține că adorarea Supremului cu formă este o modalitate superioară de adorare. Krishna nu susține că aceasta este singura modalitate, ci doar că este mult mai practică. Noi suntem cu toții creaturi cu formă, iar mințile noastre sunt alcătuite în așa fel încât noi nu mai putem să ne gândim la ceva decât prin intermediul formelor. Prin urmare, cum ar putea o asemenea minte să se concentreze asupra a ceva lipsit de formă? După cum se spune și în *Purane*, mintea poate gândi doar în termenii lui *nama* și *rupa* – nume și formă. Tocmai de aceea se subliniază în *Bhagavad* Gita că cel care Îl iubește pe Dumnezeu trebuie să

iubească de asemenea și umanitatea. Cei care susțin că Îl iubesc pe Dumnezeu fără a-L recunoaște în întreaga creație nu pot fi considerați adevărați devoți.

În *Avadhuta Gita*, înțeleptul Dattatreya întreabă:

„Cum aș putea să mă plec în fața Lui, a celui care este lipsit de formă, nediferențiat, beatific și indestructibil, cel care prin sine și de către sine și în sine a realizat totul?“

Atât *karmayoga*, cât și *karmasannyasa* conduc spre același scop, dar prima dintre ele este atât calea, cât și scopul, în timp ce cea de pe urmă este doar sfârșitul vizat. Iar aici Krishna afirmă că, deși ambele tipuri de acțiune ating același scop, totuși calea devotului lui Purushottama sau al lui Dumnezeu cu formă este mult mai ușoară pentru ființa întrupată. El nu o neagă pe cealaltă, ci doar subliniază utilitatea primeia. O bancnotă de 1.000 de rupii are aceeași valoare cu cea a o mie de bancnote de o rupie. Dar a avea o mie de bancnote de o rupie are o mai mare valoare practică, întrucât pot fi folosite la orice tarabă și în orice magazin mic, pe când bancnota de 1.000 de rupii nu va putea fi folosită decât în magazinele mari. Cu toate acestea, nu se poate face o comparație corectă între un *saguna bhakta* și un *nirguna bhakta*, cu alte cuvinte între adoratorul lui Dumnezeu cu formă și adoratorul lui Dumnezeu fără formă, iar o asemenea comparație este la fel de incorectă precum cea dintre un *karma* yoghin și un *karmasannyasi*. O asemenea comparație poate fi făcută doar din punctul de vedere practic, și nu și din punctul de vedere spiritual.

Dacă o mamă este forțată să aleagă între copilul ei minor, care depinde în întregime de ea, și fiul ei mai mare care este un informatician de succes, pe care dintre ei îl va alege? În mod firesc, ea va avea tendința să-l aleagă pe copilul minor, nu pentru că l-ar iubi mai puțin pe copilul cel mare, ci pentru că cel mic are mai multă nevoie de ea. În mod similar, devotul al cărui singur refugiu este Dumnezeu și care se agață de El ca fiind singurul și

unicul susținător al său în toate aspectele vieții lui – spiritual, material, mental și emoțional –, Îl „forțează“ astfel pe Dumnezeu să îl ajute sub toate aceste aspecte. Acest gen de abandon total este cea mai ușoară cale, întrucât întreaga responsabilitate a vieților noastre va fi atunci pusă în mâinile pline de grijă ale divinului. Conform tuturor noțiunilor actuale, adorarea Celui nemanifestat prin intermediul căii cunoașterii sau *jnana* se prezintă drept o cale superioară. Iar întrebarea lui Arjuna dă glas întrebării tuturor intelectualilor.

YOGA SUPREMĂ

Yoga supremă este acea formă de *yoga* care ne ajută să Îl vedem pe Dumnezeu în tot și în toate, și pentru care manifestarea și nemanifestarea sunt una și aceeași. Uniunea perfectă este modalitatea prin care divinul este simțit în fiecare moment, în fiecare ființă și în fiecare lucru. Însă cei care caută cu ardoare să Îl atingă pe Cel nemanifestat și imuabil vor ajunge și ei să Îl atingă, dacă mințile lor sunt egale în fața a tot și nu doresc răul nimănui. Instrumentul individualității umane ce sălășluiește într-un trup fizic nu poate să cuprindă și să înțeleagă subtilitatea impersonalității lui Dumnezeu. Noi suntem ființe înzestrate cu personalitate și nici cea mai bogată imaginație nu ne poate spune care este sensul aspectului impersonal. Prin urmare, adoratorii lui Brahman cel impersonal duc o luptă dureroasă cu ei înșiși și împotriva propriilor lor naturi. Ei își neagă toate tipurile de satisfacție și, printr-o suferință și printr-un control constant, ei se străduie să-și atingă scopul propus. Supremul cel impersonal nici nu îi acceptă și nici nu îi respinge pe cei care aspiră să îl cunoască și nu oferă vreun ajutor. Totul trebuie să fie realizat prin intermediul unei austerități severe și prin efort individual. Krishna a menționat deja că orice ființă care aspiră să-l cunoască, indiferent de calea urmată, ajunge într-un final la el. Prin urmare, dacă adoratorul alege această cale austeră,

Dumnezeu va rămâne impersonal și imuabil, așteptând ca devotul să se apropie de El prin propriul său efort. Însă doar pentru simplul fapt că această cale este cea mai dificilă, nu trebuie să credem că ea este și cea mai înaltă sau cea mai eficientă. Chiar și cei care au atins starea de uniune cu Supremul trebuie să-și continue munca, pentru bunăstarea întregii umanități – *sarvabhutahiterathaha*. Ființele eliberate spiritual se bucură să împlinească acțiuni pentru bunăstarea tuturor creaturilor. Krishna susține mereu că a realiza acțiuni în slujba umanității este o parte esențială a *yoga*-ei.

ABANDONUL DEPLIN

În realitate, această *yoga* nu este atât de ușoară pe cât pare la suprafață, întrucât Krishna nu cere nimic altceva decât supunerea deplină a ego-ului nostru în fața divinului, printr-o comuniune permanentă cu el, și acesta este un aspect pe care noi, ca individualități egotice, îl găsim a fi extrem de dificil. Acest abandon complet este cunoscut sub numele de *prapti*. Prin această atitudine noi ne lăsăm pur și simplu în mâinile lui Dumnezeu, îngăduindu-I să acționeze în ceea ce ne privește și după cum consideră El de cuviință. Noi ne exprimăm astfel credința noastră absolută în faptul că El știe ce este mai bine pentru noi, așa cum un copil are încredere că părinții săi știu cel mai bine ce are el nevoie. Atunci când ne golim ființa de ego-ul acaparator, Dumnezeu este Cel care are grijă de noi. Pentru a ne putea conforma tiparul Lui, toate cererile noastre personale trebuie să fie abandonate. Obstacolele din calea celui unit cu Dumnezeu nu sunt doar viciile noastre, ci și virtuțile noastre, dorințele noastre, cererile noastre, mândria și prejudecățile noastre. Prin urmare, putem observa că această cale nu este atât de simplă pe cât am fi tentați să credem. Singurul motiv pentru care această cale poate fi considerată a fi mai ușoară este acela că pe această cale nu suntem niciodată singuri și că putem cere

oricând ajutorul divin, ori de câte ori avem nevoie de el. Îl putem striga pe Dumnezeu și Îl putem chema, iar El va veni la noi degrabă. El ne va ridica și ne va așeza din nou pe calea cea bună. Pe de altă parte, adoratorul Dumnezeului impersonal nu are niciun punct de sprijin de-a lungul drumului, indiferent cât de greu și de dureros ar fi acest drum. Un copil poate să învețe să meargă folosind calea cea mai grea, alergând și căzând de multe ori, în timp ce un alt copil se agață mereu de mama lui pentru a fi ajutat și susținut, însă, într-un final, ambii copii vor atinge același scop. Noi suntem cei care ne alegem calea pe care vrem să pășim. Atunci când adoratorul lasă în mâinile lui Dumnezeu întreaga responsabilitate a vieții sale, Supremul vine imediat și îl scoate din acest ocean al existenței iluzorii și al perpetuei transmigrări. Aceasta este cea mai ușoară și mai rapidă cale. *Puranele* descriu aceste două căi ca fiind *markadamarga* și *marjaramarga* – calea puiului de maimuță și calea pisoiului. Puiul de maimuță trebuie să se agațe de mama sa atunci când aceasta sare de pe o creangă pe alta. Dacă puiul va slăbi strânsoarea, va cădea. Doar propriul său efort îl poate salva. Însă pisoiul, pe de altă parte, nu trebuie decât să miaune înduioșător, iar mama-pisică va veni alergând și îl va apuca apoi cu dinții de ceafă, ducându-l cu grijă dintr-un loc în altul.

> **„Pune-ți în mine inima ta, pătrunde în mine cu mintea ta, în mine vei sălășlui după aceea, neîndoios.“**

Dumnezeu este mântuitorul nostru. Atunci când ne focalizăm inimile și mințile asupra Lui, El ne va scoate din oceanul *samsara*-ei și ne va aduce în sălașul său etern.

Bineînțeles că este ușor de spus, însă mult mai greu de experimentat. În anumite momente, noi vom simți că trăim cu adevărat în El și vom experimenta beatitudinea, însă ne va fi destul de greu să ne menținem în această stare de conștiință. Dar până să atingem realizarea supremă, vor exista zile și nopți de

singurătate, vor exista și momente în care vom simți că El ne-ar fi abandonat. Vor fi de asemenea momente de revoltă, atunci când ego-ul nostru își va cere drepturile, momentele de îndoială în care vom începe să ne întrebăm dacă ceea ce facem este bine, dacă trebuie într-adevăr să depunem atâtea eforturi, momente în care vom fi pe deplin convinși că suntem niște ratați, atât din punct de vedere material, cât și din punct de vedere spiritual, și momente în care ne vom gândi că suntem nebuni să ne risipim viețile în această acțiune lipsită de sens. Krishna îi spune lui Arjuna că nu trebuie să îngăduim minții noastre să se cufunde în asemenea abisuri ale disperării. Hinduismul nu crede în doctrina creștină a grației, cu alte cuvinte în doctrina unei alegeri speciale. Krishna afirmă de multe ori că Dumnezeu este egal în fața tuturor ființelor și este imparțial față de toți. Însă doar printr-o practică perseverentă și constantă, mintea va putea fi focalizată pe deplin asupra divinului. Noi trebuie să devenim demni de a fi aleși de către El. Pentru a atinge această atitudine de abandon complet este nevoie de un anumit efort. Acest abandon nu poate fi lipsit de efort sau total neintenționat. Dacă meditația și focalizarea minții este mult prea greu de realizat, noi trebuie să ne obișnuim să îi consacrăm toate fructele acțiunilor noastre lui Dumnezeu. Noi trebuie să renunțăm la toate fructele acțiunilor noastre oferindu-le lui Dumnezeu, acelei forțe supreme care controlează acțiunea, iar apoi acțiunea trebuie să fie realizată perfect de către noi, instrumentele divinului. Krishna afirmă că *yoga* acțiunii sau *karma yoga*, realizată fără urmărirea fructelor ei, este cea mai bună modalitate de antrenament a minții. Devoțiunea, meditația și focalizarea minții sunt acțiuni mult mai dificil de realizat, decât renunțarea la fructele acțiunii – *karmaphalatyaga*. Primele rezultate vor fi obținerea unei stări de pace a minții. Atunci când ne îngrijorăm cu privire la rezultatele unei acțiuni, acest fapt ne tulbură mintea; prin urmare, atunci când renunțăm la fructele acțiunii și

ne focalizăm mintea într-un flux continuu de iubire față de Dumnezeu, o mare povară este îndepărtată din mințile noastre. Această curgere directă a minții noastre către divin este ceea ce se denumește prin *bhakti*.

ANTRENAMENTUL MINȚII

În capitolul al X-lea, Krishna afirmă că, din rândul *yajna*-elor, El este *japayajna*. *Japa* este repetarea mentală constantă a unei *mantra* sau a numelui lui Dumnezeu. Pentru a ne fi mai ușor, putem folosi un rozariu sau *mala*. După ce am realizat această practică pentru o anumită perioadă de timp, mintea se va obișnui să repete acea *mantra* în mod continuu, și atunci nu vom mai avea nevoie de un rozariu. Numele și forma sunt foarte legate una de alta, chiar și în limbajul obișnuit. În momentul în care pronunțăm cuvântul pisică, forma unei pisici ne apare deja pe ecranul minții. În limba sanscrită, se consideră că sunetul fiecărui cuvânt are puterea de a produce forma. Prin urmare, repetarea numelui lui Dumnezeu ne face să fim într-o comuniune permanentă cu El. Chiar și o repetare pur mecanică are puterea de a elimina negativitatea din mintea noastră, făcând ca forma să strălucească din ce în ce mai clar în inimile noastre. *Mantra*-ele sunt cuvinte încărcate din punct de vedere spiritual, iar atunci când ne focalizăm mintea asupra unei *mantra*, noi primim fluxul de energie divină direct de la Dumnezeu chiar și atunci când nu suntem conștienți de acest lucru. Iar dacă vom folosi o *mantra* la modul conștient și plin de iubire, repetând-o tot timpul indiferent de acțiunile pe care le realizăm, acea *mantra* va avea un efect și mai puternic. Pentru această *japa yajna* nu este nevoie să acordăm un timp suplimentar din viața noastră. Această practică constantă a focalizării minții din nou și iarăși asupra *japa*-ei este o *sadhana* foarte puternică, iar atunci când această practică se realizează fiind conștienți că toate lucrurile sunt în Dumnezeu și că El este

într-adevăr prezent în toate lucrurile, efectele ei sunt chiar și mai puternice.

BHAKTI

Există multe cuvinte în sanscrită care sunt folosite pentru a exprima iubirea, în funcție de obiectul către care această iubire este direcționată. *Bhakti* este iubirea de Dumnezeu. Dar această iubire este puțin diferită de termenul de devoțiune, așa cum este el acceptat în mod obișnuit în limbajul religios. Atunci când *bhakti* este lipsită de *jnana*, ea poate degenera în fanatism, tot așa cum *jnana* sau cunoașterea atunci când nu este îndulcită de iubire poate duce la intoleranță și rigiditate. Tocmai de aceea *Bhagavad Gita* nu menționează termenul *bhakti* decât în cel de-al VII-lea capitol, atunci când mintea este deja stabilită în cunoaștere. Aprofundarea acestui termen se realizează în acest capitol în momentul în care neofitul a pătruns deja în oceanul înțelepciunii și a avut viziunea gloriei Preaiubitului Divin. Fundația învățăturii din *Bhagavad Gita* este *jnana*, însă pereții ei sunt *karma*. Iar structura ei superioară este *bhakti*. Iubirea este frișca de deasupra tortului; însă atunci când mâncăm doar frișcă putem face indigestie, în timp ce tortul fără frișcă poate să aibă un gust fad și neinteresant. Și aceasta pentru că doar iubirea poate să îndulcească atât *jnana*, cât și *karma*.

BHAKTA

În cel de-al II-lea capitol este oferită o imagine a ființei înțelepte, *sthita prajna*. În cel de-al V-lea capitol este oferită o imagine a unui *karma sannyasi*. Iar în acest capitol ni se creionează imaginea unui *bhakta* sau devot. Calitățile lor sunt în mare parte aceleași. Accentul se pune asupra unor stări precum egalitatea de spirit, absența dorințelor și comuniunea constantă cu divinul. Aceste stări fundamentale sunt cât se poate de necesare. Egalitatea de spirit indică absența egoismului. Un

bhakta al lui Purushottama este o ființă cu o inimă plină de iubire pentru întreaga creație. Iubirea sa nu este destinată doar umanității asupra căreia se revarsă, ci asupra regnului animal și vegetal, dar și asupra creației lipsite de viață. Atât țânțarul care o înțeapă, cât și șarpele care o mușcă sunt văzuți deopotrivă ca o energie a Preaiubitului Divin. Prin urmare, o asemenea ființă este răbdătoare, iertătoare și capabilă să îndure. Ea este mereu mulțumită, egală în fața plăcerii și a durerii – datorită controlului deplin asupra sinelui inferior, dar și a iubirii care o face să-și abandoneze întreaga minte în fața lui Dumnezeu. O asemenea ființă nu este tulburată de lume și nu tulbură lumea. Acesta este ceva cu adevărat greu de îndeplinit. Uneori, chiar dacă nu tulburăm lumea, lumea reușește să ne tulbure. Prin urmare doar un *bhakta* perfect va reuși să nu fie tulburat de lume sau, mai degrabă, am putea spune că o asemenea ființă nu este tulburată nici măcar atunci când lumea încearcă să o tulbure, deoarece ea este absorbită în acțiunile pe care le realizează de dragul Preaiubitului ei Divin. Chiar și atunci când țânțarul lumii o înțeapă, ea nu observă acest lucru întrucât mintea ei este complet cufundată în beatitudinea divină și, prin această cunoaștere perfectă, ea realizează că și țânțarul este ceva divin.

CALITĂȚILE UNUI BHAKTA

Bhakta este acea ființă care îngăduie voinței și cunoașterii divine să curgă prin ea fără nicio reflexie a ego-ului și, tocmai din această cauză, ea este perfectă în tot ceea ce face. Unitatea cu voința și mintea supremă o face să fie perfectă pentru acțiune. Ființa care îngăduie divinului să acționeze prin ea va descoperi că fiecare acțiune devine astfel perfectă. Astfel, combinații și calcule mult prea complicate pentru mintea umană sunt revelate și puse în practică de către voința divină, și atunci nicio greșeală nu mai poate să apară în planul devotului. Și chiar și atunci când apar aparente greșeli, acestea se vor dovedi ulterior că au fost

cea mai bună soluție posibilă. Fiecare detaliu este luat în calcul și niciun efort nu este precupețit pentru a împlini toate nevoile devotului. Aceasta este grija cu care Preaiubitul Divin se îngrijește de devotul său. O asemenea relație este aproape imposibil de descris pentru cel care nu a experimentat-o încă. Niciun detaliu nu este scăpat din vedere și nicio acțiune nu este omisă, astfel încât toate acestea să poată să-l mulțumească pe devot. Divinul este iubitul perfect, mama perfectă și tatăl perfect, care se manifestă în același timp într-o singură ființă divină. Dacă vom avea curajul să facem acest salt în brațele divine mereu larg deschise, fără a ezita și fără nicio rezervă, noi vom fi purtați fără nicio dificultate, fiind perfect protejați, prin apele pline de crocodili ale lumii. Cel care este iubit de Dumnezeu nu se bucură la vederea plăcerii și nici nu o dorește; el nu urăște ceea ce este neplăcut și nici nu resimte tristețe la vederea sa. Prin împlinirea unei asemenea cerințe, el a renunțat la distincția dintre experiențe plăcute și neplăcute deoarece, în ochii săi, iubitul divin nu poate face nimic greșit, așa cum în ochii unei soții credincioase soțul ei nu poate face nimic greșit. O asemenea ființă nu este atașată de alte persoane sau lucruri, de locuri ori case. Ea este mulțumită și satisfăcută de orice loc în care trăiește. Astăzi ea poate să se afle într-un hotel de cinci stele, cu toate accesoriile moderne, iar mâine poate să fie într-o colibă sărăcăcioasă, ori într-o peșteră, ori sub cerul liber. Indiferent de atitudinea pe care oamenii o manifestă față de ea, indiferent de ceea ce viața sau destinul îi aduce, o asemenea ființă va fi netulburată, întrucât mintea ei este focalizată mereu asupra obiectului divin unic al iubirii și adorației sale. Ceea ce ceilalți cred sau spun despre ea nu are nicio influență asupra ei, întrucât o asemenea ființă se simte în perfectă siguranță cufundată în iubirea pentru Dumnezeu. Nimic în această lume nu poate să ofere o siguranță mai mare decât aceasta. Multimilionarul cu conturi bancare în multe țări nici măcar nu poate să viseze la

starea de siguranță de care ființa iubită de Dumnezeu se bucură trăind sub cerul liber, neavând nimic în posesia sa decât pe Dumnezeul întregului univers. O altă caracteristică a ființei perfecte din *Bhagavad Gita* este aceea că ea nu inițiază nimic și nu așteaptă nimic. Aceste două calități au fost reiterate în aproape fiecare capitol. Cuvintele folosite în *Bhagavad Gita* sunt *sarvarambhaparityagi* și *sarvasamkalpasannyasi*. Înțelesul acestor expresii sunt „cel care nu mai inițiază (sau instigă) nimic“ și „cel care a renunțat la toate așteptările“. Aceste două expresii sunt de-a dreptul extraordinare. Căci doar cel care este perfect lipsit de ego, care a renunțat complet la întreaga sa viață punând-o în mâinile divinului, poate să se relaxeze fără a lua inițiativa de acționa sau poate să acționeze fără să se îngrijoreze asupra rezultatelor acțiunii, cu alte cuvinte fără să aibă așteptări. Așteptările sunt cele care produc cea mai mare tulburare a minții. Prin urmare, atunci când renunțăm la fructele acțiunii și ne focalizam mintea în fluxul continuu de iubire față de divin, din mințile noastre dispare astfel o povară imensă. Dintre toate învățăturile *Bhagavad Gita*-ei, aceste două instrucțiuni sunt cele mai dificil de urmat, dar, cu toate acestea, ele par să fie cele mai importante învățături ale lui Krishna. De ce ar trebui să mai inițiem vreo acțiune, dacă toate hotărârile sunt luate de către El? Tot ce trebuie să facem este să Îi urmăm îndrumările. De ce să avem așteptări, atunci când toate așteptările noastre sunt împlinite? Doar o ființă care a experimentat practic adevărul acestor două afirmații va fi capabilă să înțeleagă sensul celor două expresii.

OMNIPREZENȚA DIVINĂ

O asemenea ființă trăiește un sentiment de siguranță perfectă, deoarece Preaiubitul Divin nu există separat de ea, ci este mereu prezent în inima ei. Nici timpul și nici spațiul nu separă o asemenea ființă de Preaiubitul ei Divin. El este mereu

prezent, plin de iubire și atenție, nu este niciodată plictisitor, este mereu fascinant, mereu interesant. În fapt, el este iubitul perfect. Iar ceea ce este și mai uluitor, este faptul că ea îl întâlnește pe Preaiubitul Divin în orice altă formă a acestei lumi. Ea îl vede în fiecare chip, iar El o privește prin fiecare ochi și îi vorbește prin fiecare gură. Chiar și pe nivelul fizic, atunci când o ființă este îndrăgostită, ea iubește întreaga lume și totul pare să fie învăluit de frumusețe. În asemenea momente, nimic nu ne mai poate afecta, nimic nu ne mai poate tulbura. Dacă aceasta este starea unui îndrăgostit obișnuit, cum am putea descrie oare starea beatifică a celui îndrăgostit de Dumnezeu?

„Asemenea devoți îmi sunt cei mai dragi“, spune Krishna.

Adoratorul lui Dumnezeu îl vede pe Preaiubitul Divin reflectat pretutindeni – în strălucirea stelelor, în căldura soarelui, în lumina răcoroasă a lunii plutind pe ape și întinzându-se în vastele oceane. El îl vede pe iubitul divin și în cel lepros, și în cel ratat, și în cel copleșit de pasiunile inferioare, întrucât toate acestea sunt doar forme ale nesfârșitelor chipuri ale Preaiubitului său. El a ales să Îl adore pe Dumnezeu cu formă și Îl va vedea pe El și doar pe El în fiecare formă, indiferent dacă aceasta este plăcută sau neplăcută, frumoasă sau urâtă. În fapt, în ochii săi, aceste diferențieri și discriminări nu mai există. Iubitul lui Dumnezeu este iubitul întregii lumi. Lumea reflectă în milioane de moduri diferitele forme ale acelei ființe infinite. Și atunci, cum ar mai putea un asemenea adorator să iubească ceva și să urască altceva? Așa cum o mamă vede doar frumusețe în propriii ei copii, chiar și atunci când alții îi consideră urâți, tot așa și iubitul lui Dumnezeu vede doar frumusețe chiar și pe cel mai urât chip, întrucât chiar și acel chip îi aparține iubitului său divin. Protejat și îngrijit de către ființa divină, îndrăgostit nebunește de ființa divină, starea de beatitudine a unui asemenea *bhakta* este imposibil de descris într-un limbaj

omenesc.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XII-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga dăruirii de sine“.

XIII
KSHETRA KSHETRAJNA VIBHAGA YOGA
YOGA DISCRIMINĂRII ÎNTRE NATURĂ ȘI SPIRIT

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Cel de-al XII-lea capitol s-a încheiat cu asigurarea dată de Krishna că cel care urmează plin de credință *dharma* și care se gândește mereu la divin este cel mai bun dintre toți devoții. Acest capitol începe cu întrebarea lui Arjuna cu privire la natura lui *prakriti* și a lui *purusha*, asupra câmpului și a cunoscătorului câmpului, asupra naturii cunoașterii și a obiectului cunoașterii.

Obiectul vieții spirituale este ridicarea de la natura inferioară la natura superioară, prin *yoga*, așa cum a fost el descris de către învățătorul divin de-a lungul capitolelor anterioare. Întreaga *karma* omenească sau acțiune umană este o tranzacție între noi și natură, în care Spiritul Suprem acționează sub forma martorului. Dar care este natura tranzacției originale și care este relația dintre aceste două aspecte aparent opuse – spirit și natură, *purusha* și *prakriti*? Cum ar putea opoziția dintre conștiință și materie, dintre subiect și obiect, dintre cel care vede și ceea ce este văzut să fie unificate într-un întreg spiritual? Misterul vieții constă în descoperirea motivului pentru care spiritul atoatecuprinzător și atoatecunoscător se întemnițează pe

sine însuși în micuța capsulă de spațiu-timp a trupului? Întreaga *yoga* este, în fapt, efortul depus de trupul fizic de a se reuni cu acel spirit. În acest capitol, învățătorul divin oferă o explicație unică și extrem de modernă pentru a descrie relația dintre *purusha* și *prakriti*, dintre spirit și materie.

Domnul spune:

> **„O Arjuna, cunoaște că acest trup este numit kshetra sau „câmpul“, iar cel care îl cunoaște este numit kshetrajna sau „cunoscătorul câmpului“.**
>
> **Cunoscătorul câmpului eu sunt, să știi, în toate câmpurile, o Bharata. Cunoașterea câmpului și a cunoscătorului câmpului aceasta o socotesc a fi singura și adevărata cunoaștere.“**

Cuvântul *kshetra* este folosit pentru a denumi trupul, iar *kshetrajna* pentru a desemna sufletul sau *Atman*. Krishna își continuă expunerea, afirmând că întreaga existență fizică este reprezentată de trupul său, care este *kshetra* sau câmpul de acțiune al spiritului. Imnul *Purusha Sukta* din *Vede* definește de asemenea trupul Supremului *Purusha* ca fiind reprezentat de natura materială. Câmpul sau *kshetra* este alcătuit din obiectele în care conștiința supremă sau Spiritul Suprem operează. Cu toții credem că știm totul despre trupurile noastre dar, în realitate, noi cunoaștem doar partea de la suprafață și nimic altceva. Singur Dumnezeu este cunoscătorul tuturor trupurilor din univers, deoarece doar El le pătrunde pe toate și are o cunoaștere profundă a lor. Prin urmare, El este într-adevăr singurul cunoscător al tuturor trupurilor. Cuvântul *kshetra* are însă și un alt înțeles. El mai poate fi tradus și prin templu. De aici putem înțelege că acest trup este templul lui Dumnezeu și că acest univers este și el templul divinului. Prin urmare, avem responsabilitatea acestui trup, cât și a întregii naturi, întrucât ele sunt sălașul divinului și locul său de adorare. Ne putem folosi de acest trup ca de un instrument, cu ajutorul căruia ne atingem scopul vieții. Numărul infinit de câmpuri sau trupuri pe care le

găsim în lume aparțin doar fermierului divin, care este Dumnezeu. Nu există nimic care să nu fie cunoscut acestui fermier divin, întrucât el este *kshetrajna* sau cunoscătorul tuturor câmpurilor, atât pe nivel individual, cât și pe nivelul universal. Cel care știe că el este *Atman* realizează că nu există nicio diferență între trupul său și forma universală a lui Dumnezeu. Același *Atman* care sălășluiește în el se află în întregul univers, deopotrivă. Așa cum spune și Krishna, doar cel care poate înțelege adevărata natură a câmpului și a cunoscătorului său are cu adevărat cunoașterea perfectă.

Este într-adevăr interesant că Krishna folosește cuvântul câmp. De-abia în ultimii ani fizica cuantică a descris lumea înconjurătoare prin intermediul termenului câmp. În urmă cu 10.000 de ani, Krishna a afirmat că întreaga existență fizică este câmpul de lucru al spiritului.

Atunci când ne gândim la evoluția din ultimii 500 de ani a științei moderne, se pare că viziunea asupra lumii se îndreaptă către descrierea universului așa cum a fost ea expusă în *Bhagavad Gita*. În fapt, Einstein chiar a spus: „Atunci când citesc *Bhagavad Gita* și meditez asupra modului în care Dumnezeu a creat acest Univers, orice altceva pare superficial.“ El a mai spus de asemenea, la un moment dat, că: „Singura realitate este câmpul.“

Pe nivelul cuantic, toate ființele vii, inclusiv ființele umane, sunt „pachete“ de energie cuantică ce schimbă în mod constant informații cu acest inepuizabil câmp de energie denumită energia punctului zero. Toate informațiile asupra tuturor aspectelor vieții se regăsesc în acest câmp și sunt oferite printr-un schimb continuu cu alte informații de pe nivelul cuantic. Chiar și mințile noastre, emoțiile noastre și așa mai departe primesc informații din câmpul cuantic ce pulsează în mod simultan prin trupul și creierul nostru. În fapt, noi rezonăm clipă de clipă cu întregul univers.

Aceste câmpuri se regăsesc atât pe nivelul individual, cât și pe nivelul universal. Ceea ce fizica cuantică denumește prin câmp este doar manifestarea lor fizică, și nu și emanația lor subtilă. În hinduism, întreaga manifestare se realizează de la subtil la grosier, și nicidecum în sensul opus, așa cum ne-am putea imagina. Câmpurile sunt nenumărate, dar cunoscătorul tuturor acestor câmpuri este unul și același. Această conștiință martor este aceeași, fie că luminează cerul albastru sau un munte de gunoaie. Chiar dacă toate aceste câmpuri ce sunt luminate sunt diferite, lumina care le luminează este una și aceeași. Din punct de vedere fizic, noi toți suntem niște microcosmosuri conținute în macrocosmos, iar acest macrocosmos este câmpul universal locuit de cunoscătorul divin sau *kshetrajna*. Întreaga natură inferioară sau *prakriti*, așa cum o vedem, este câmpul de acțiune al conștiinței sau al spiritului. Am putea spune că *prakriti* este terenul de joacă al lui *purusha*. În fiecare ființă întrupată există unul și același cunoscător, și una și aceeași conștiință. Cunoașterea asupra lumii diferă în fiecare trup datorită diferențelor dintre mediile în care conștiința este proiectată. Soarele reflectat în diferite tipuri de lichide, cum ar fi apa murdară și mlăștinoasă și apa curată și cristalină, diferă, dar cu toate acestea soarele este unul și același și nu se schimbă. Totuși, în ființa umană această conștiință aparent redusă, care este în fapt conștiința atotcuprinzătoare, poate să se expansioneze la dimensiunile unei supraconștiințe.

Unul dintre aspectele majore pe care fizica modernă le-a demonstrat este acela că pe acest nivel fundamental al câmpului, noi toți suntem conectați unul cu celălalt și cu orice altceva. Prin intermediul experimentelor științifice, oamenii de știință au arătat posibilitatea existenței unui curent al vieții care curge prin întregul Univers, iar acest curent al vieții ar putea fi identificat cu ceea ce religiile au denumit prin conștiința divină sau sfântul duh sau Brahman etc. Ei au demonstrat acest lucru în care

umanitatea a crezut încă din negura timpului, dar pe care nu a putut să-l dovedească. Și în timp ce știința newtoniană l-a separat complet pe om de univers, fizica cuantică a demonstrat că există o anumită unitate a vieții în univers și că noi suntem o parte importantă a ei. Ceea ce facem și gândim are o importanță covârșitoare în crearea propriei noastre lumi. Aceia dintre noi care am citit *Bhagavad Gita* vom realiza că aceasta se datorează faptului că ambele câmpuri – cel de pe nivelul individual și cel de pe nivelul universal – au un singur și același cunoscător, și că acela este *kshetrajna*, care este nimeni altul decât Purushottama.

Să vedem care sunt explicațiile date de Krishna cu privire la *prakriti* interioară. Relația dintre trup și Atman este aceeași cu relația dintre *prakriti* și *purusha*. Universul este generat de uniunea acestor două principii fundamentale, *purusha* sau conștiința și *prakriti* sau materia primordială. *Prakriti* este activitatea inconștientă, în timp ce *purusha* este conștiința inactivă. Din această uniune, toate formele animate și neanimate ale lumii sunt create, menținute iar apoi, distruse.

Prakriti este alcătuită din cele cinci *mahabhuta*-uri (elemente primare), care sunt *akasha* (eterul sau spațiul), *vayu* (aerul), *agni* (focul), *apas* (apa) și *prithivi* (pământul). În trupul omenesc, aceste *mahabhuta*-uri au agenții lor corespondenți, care sunt organele de simț, și cuprind: urechile, pielea, ochii, limba și nasul care, la rândul lor, au capacitatea de a auzi, atinge, vedea, gusta și mirosi. Organele de acțiune sunt și ele cinci la număr: mâinile, picioarele, gura, organele de procreere și organele de excreție. Mai avem de asemenea mintea, intelectul și *chitta*, la care Krishna se referă prin *avyakta* sau nemanifestat. Toate aceste aspecte la care ne gândim ca fiind subiecte sunt în fapt obiecte ale cunoașterii subiectului, care este unul singur și este denumit aici prin *kshetrajna*, și ulterior prin Purushottama. Cunoscătorul sau martorul lumii obiectelor nu este mintea individuală întrupată, ci acea conștiință cosmică pentru care întregul cosmos

este obiectul cunoașterii. Acea conștiință este eternă și nu are nevoie să folosească simțurile și mintea pentru a fi martora lumii fenomenale.

Având toate aceste înzestrări, ne putem întreba cum anume ajungem să ne însușim cunoașterea acestei lumi. Krishna explică pe scurt acest subiect. Mințile noastre vin în contact cu structura universală a lui *kshetra* și *kshetrajna* prin intermediul experienței dualității, cum ar fi *iccha* și *dvesha* (atracție și aversiune), *sukha* și *dukha* (bucurie și tristețe). Noi trăim într-o lume a dualității, și această stare de fapt îi îngăduie lui *jivatma* sau sufletul întrupat să se bucure de universul manifestat. Toate perechile de contrarii – cum ar fi plăcerea și durerea, cald și rece etc. – sunt metode folosite de *prakriti* inferioară pentru a-i îngădui ego-ului să experimenteze bucuria acestei lumi. În absența dualității, noi nu am fi capabili să experimentăm lumea în această clipă. Simțim adesea că lumea ar fi un loc minunat, dacă nu ar exista nimic rău și negativ în ea. În realitate însă, singura modalitate prin care putem aprecia frumusețea este datorită faptului că am văzut urâțenia. Dacă tot ceea ce există în jurul nostru ar fi fost doar frumusețe, noi nu am fi fost capabili să o apreciem. Pentru indiferent ce fel de apreciere, noi trebuie să fi avut anterior experiența opusă. O persoană care trăiește doar în lumina soarelui nu va cunoaște niciodată însemnătatea luminii, întrucât ea nu a experimentat niciodată întunericul. Experimentarea și aprecierea dualității constituie natura primei noastre tranzacții cu câmpul lui *prakriti*, iar aceasta nu reprezintă limita posibilităților noastre, întrucât adevărata experiență spirituală trece dincolo de aceste reacții pozitive sau negative. Ființa umană este uniunea dintre infinitul universal și particularul universal. Sub aspectul său subiectiv, ea nu este o parte a întregului, ci un întreg potențial. Scopul hinduismului este actualizarea universalității. Personalitatea ideală este unică și irepetabilă.

Ființa umană este ignorantă cu privire la lucrările legii cosmice și tocmai de aceea ia totul așa cum apare organelor simțurilor. Noi credem că ne aflăm aici, total independenți, că lumea este și ea aici, total independentă, și că noi nu avem practic nicio legătură cu lumea. Cu toate acestea, microcosmosul este o parte, o bucățică a macrocosmosului și nu poate să fie niciodată separat de acesta. Fiecare respirație a noastră este o parte a respirației universale. Prin urmare, noi suntem participanți activi în cadrul ordinii cosmice, și nu doar niște martori imparțiali. Noi nu realizăm că această legătură se face în fiecare minut prin intermediul conștiinței, a minții și a organelor de simț.

Putem acum să observăm că intelectul uman antrenat este capabil de discriminări din ce în ce mai subtile, în ceea ce privește toate obiectele simțurilor. Spre exemplu, un muzician poate să discearnă nuanțe ale sunetului pe care o ureche neantrenantă nici măcar nu le aude. Un bucătar poate distinge și aprecia gusturi diferite pe care oamenii obișnuiți nici măcar nu le percep. Prin urmare, simțurile sunt capabile să perceapă niveluri din ce în ce mai subtile și mai rafinate ale manifestării. Dar cum am putea noi să ne rafinăm mintea tot așa cum ne rafinăm celelalte simțuri, în așa fel încât să fim capabil să îl cunoaștem pe Cunoscător? Pentru aceasta, noi trebuie să realizăm că nimic în lumea obiectivă nu este o realitate autentică. Noi vom putea realiza subiectul din noi doar atunci când vom învinge puterea subjugatoare a lumii obiective. După ce a experimentat toate posibilitățile câmpului, *jiva* sau *jivatma* își întoarce într-un final atenția către cunoscătorul câmpului, care este chiar *Atman*, cea mai profundă realitate din el însuși. Obiectul cunoașterii sale este, într-un final, recunoscut ca fiind supremul subiect, cunoscătorul, cel pe care Krishna îl denumește prin *kshetrajna*. Acest *kshetrajna* este ceea ce trebuie cunoscut cu adevărat, iar această nouă orientare a lui *jiva* indică apariția

zorilor înțelepciunii sau *jnana*. Căci noi putem să ne realizăm adevăratul sine doar atunci când învingem puterea subjugatoare a lumii obiective.

În acest capitol, Krishna expune o serie de calități pe care adevăratul căutător trebuie să le cultive, dacă își dorește să înțeleagă subtilitățile acestei relații și să intre în legătură cu cunoscătorul câmpului.

> **„Cunoașterea câmpului și a cunoscătorului câmpului - aceasta o socotesc a fi singura și adevărata cunoaștere.“**

Orice altă cunoaștere este doar o cunoaștere a lui *kshetra* sau a câmpului, și nu ne pune în legătură directă cu *kshtrajna* sau divinul, care este adevăratul cunoscător al câmpului. Întreaga cunoaștere a universului material, indiferent cât de extraordinară ar fi, este doar o cunoaștere a lui *prakriti* inferioară, lipsindu-i adevărata și fundamentala cunoaștere a spiritului sau *purusha*. În realitate însă, ambele aparțin conștiinței, dar acest concept fundamental nu se revelează decât celui care a descoperit adevărul despre el însuși. Prin urmare, Krishna oferă o listă a virtuților care, dacă sunt cultivate, ne ajută să ne revelăm propria noastră divinitate. Privit din această perspectivă, acesta este unul dintre cele mai importante capitole ale *Bhagavad Gita*-ei, întrucât ne oferă indicii clare asupra tipurilor de virtuți pe care ar trebui să le cultivăm pentru a atinge starea de eliberare spirituală. Acesta este singurul capitol care oferă asemenea îndrumări precise.

CELE DOUĂZECI DE VIRTUȚI

În următoarele versete, Krishna enumeră douăzeci de valori sau virtuți ale minții, cu ajutorul cărora putem avea acces la cunoașterea unității spiritului și a materiei. Krishna denumește aceste calități prin *jnana*, care este un termen folosit în mod normal pentru cunoașterea Sinelui; cu toate acestea, acest

termen este folosit aici pentru a descrie un ansamblu de calități cu ajutorul cărora cunoașterea sinelui își poate face apariția. Fără aceste calități fundamentale, această cunoaștere nu poate fi realizată niciodată, indiferent cât de competent este învățătorul și cât de autentică este învățătura. Această enumerare nu este destinată unei simple citiri superficiale. Fiecare calitate este o valoare în sine și trebuie să fie asimilată în structura caracterului nostru, pentru a ne putea deschide porțile către spiritul din noi. Această listă pare să fie lungă, însă virtuțile au o anumită relaționare între ele și definesc un cadru armonios al minții, în care cunoașterea sinelui poate să apară. Fiecare dintre aceste virtuți trebuie să fie cultivată prin propriile eforturi, în așa fel încât să devină o a doua natură pentru noi și să formeze fundamentul pentru gândirea și acțiunile noastre. Aceasta este una dintre cele mai importante învățături ale *Bhagavad Gita*-ei. Până când nu vom ajunge să cultivăm aceste calități în ființa noastră, noi nu vom putea fi capabili să intrăm în contact cu acel *kshetrajna* din interiorul nostru. Cel de-al XVI-lea capitol ne oferă o listă de douăzeci și șapte de calități, care sunt descrise drept *daivisampat* sau calitățile *deva*-șilor. Multe dintre acestea sunt în fapt reiterate.

Lista calităților prezentate în acest capitol începe cu menționarea absenței mândriei sau *amanitvam, adambitvam*. Krishna oferă două cuvinte pentru a descrie două tipuri diferite de mândrie. *Mani* este tipul de mândrie ce provine din faptul de a fi născut într-o familie nobilă, a avea o listă lungă de titluri lângă nume, a câștiga prestigiu social etc. O asemenea ființă are un anumit fundament pentru mândria sa deși, din punct de vedere spiritual, ea nu are niciun drept să o manifeste. Pe de altă parte *damba*, cel de-al doilea termen, este o mândrie falsă. O asemenea ființă nu are nimic de care să fie mândră, dar, cu toate acestea, se laudă de diferitele sale acțiuni sau cu realizări. Există diferențe subtile între aceste două forme de mândrie, însă

niciuna dintre ele nu poate să existe în adevăratul devot. Krishna are un motiv foarte special pentru care menționează umilința sau absența mândriei în capul listei sale. Chiar și atunci când posedăm toate celelalte optsprezece calități ce sunt enumerate în continuarea listei, dacă nu avem umilința, întregul edificiu de calități se va prăbuși. Următoarele calități sunt nonviolența, răbdarea și dreapta purtare. Urmează apoi cinstirea învățătorului, puritatea minții și a trupului, stăpânirea de sine, detașarea de obiectele simțurilor, lepădarea de sine și detașarea de cămin și familie. Ființa umană trebuie să aibă o percepție cât mai clară a naturii iluzorii a vieții omului obișnuit, care este absorbit fără încetare în problemele lumii materiale, începând de la naștere și sfârșind cu moartea. Mintea noastră trebuie să se întoarcă de la zgomotul și agitația orașelor către locuri izolate și, mai mult decât orice altceva, ea trebuie să ardă de dorința de a cunoaște acea realitate supremă. Deasupra tuturor acestor calități, ființa umană trebuie să aibă o devoțiune continuă față de Dumnezeu.

Toate aceste calități trebuie să fie cultivate pentru ca mintea să dobândească acea capacitate de a înțelege adevărurile spirituale profunde. Această orientare constantă a minții către eternitate este cel mai important aspect al *yoga*-ei. Pentru ca mintea să fie focalizată asupra impermanenței lumii, ea trebuie să accepte moartea. Atunci când *jiva* se lasă înșelat de aparența iluzorie a lui *prakriti* inferioară, el pierde din vedere adevăratul sens al vieții și se lasă prins în cercul amețitor al nașterii și morții. Atunci când o ființă umană simte o aspirație sinceră de a-L cunoaște pe Dumnezeu, aceasta denotă o mișcare ascendentă către adevăratul scop al vieții și marchează apariția zorilor înțelepciunii. Orice alt gen de cunoaștere, indiferent cât de mult este aclamată ea de către lume, ne îndreaptă spre ignoranță, deoarece pierde din vedere adevăratul scop al vieții. Cea de-a nouăsprezecea calitate este *adhyatmajnananityatvam*, și

înseamnă „continua contemplație asupra naturii Sinelui Suprem“. Și aceasta este o calitate prin care cea de-a douăzecea virtute, *tatvajnanarthadarshanam*, cunoașterea realității, poate fi experimentată.

PROGRESUL PE CALEA EVOLUȚIEI SPIRITUALE

La începutul ciclului evolutiv, *jivatma* sau sufletul întrupat este în aparență supus acțiunii lui *prakriti*, datorită ignoranței în care se complace. El pare să fie o păpușă în mâinile ei, deoarece fiecare gând și acțiune este dictată de voința ei. Chiar dacă *jiva* crede că este total liber și independent, în realitate el este complet legat și dependent, pentru că el nu își cunoaște adevăratul sine și se identifică cu ego-ul individualizat. Ego-ul însuși este doar un mit bazat pe ignorarea naturii acestui univers, ignorarea propriei noastre relații cu universul și ignorarea propriei noastre naturi reale. Această triplă ignoranță dă naștere ego-ului. Atunci când *jiva* consideră că acționează sub forma unui agent liber putem vedea că, în realitate, el acționează în cadrul calităților naturii sale înnăscute și al mediului înconjurător în care a fost proiectat. Iar toate acestea sunt dincolo de puterea sa de control. Libertatea de care *jiva* consideră că se bucură este una imaginară, întrucât se aseamănă cu libertatea unui câine pus în lanț. *Jiva* este înlănțuit de propria sa natură și legat de mediul în care s-a născut, de educația pe care o primește și de tipurile de cunoaștere la care este expus. Lungimea lanțului arată lungimea propriei sale libertăți. Atunci când *jivatma* evoluează, el își descoperă gradat propria realitate superioară, care este Sinele etern și impersonal – un spirit imuabil care, în aparență, nu ia parte la acțiune și la mișcare, ce doar le susține prin prezența sa. El este martorul etern și impersonal al manipulărilor și vicleniilor ego-ului, cel care se situează deasupra dualităților existenței și nonexistenței. Cel care experimentează această stare va realiza că nașterea și

moartea sunt doar evenimente exterioare, care nu afectează Sinele real.

Mintea obișnuită percepe diferențele dintre *jivatma* întrupat și *Paramatma* Suprem și consideră că aceste două aspecte sunt ireconciliabile. Însă *Bhagavad Gita* ne îndrumă mereu atât spre o realitate care înglobează ambele aspecte, cât și spre ceva care le transcende. Acesta este Purushottama, care nu e doar stăpânul întregii naturi, ci și originea ei, ceea ce o susține, dar și scena pe care se desfășoară lucrările propriei sale energii în macrocosmos. El este de asemenea prezența divină din toate aceste acțiuni. *Bhagavad Gita* denumește această forță prin mai multe nume. În capitolul al XV-lea, ea este denumită prin Purushottama, iar în acest capitol prin *kshetrajna*. Ori de câte ori Krishna se referă la sine însuși prin persoana întâia singular, el se identifică perfect cu acest Purushottama. Acest Purushottama sau Ființa Supremă este în același timp atât câmpul, cât și cunoscătorul câmpului. Prin urmare, nu este de mirare că *Puranele* afirmă că întreaga viață este o *lila* sau un joc divin al Domnului Suprem. Acesta este într-adevăr un joc extraordinar în care divinul este atât terenul de joacă, cât și mingea și jucătorii. Fiecare proton, electron sau neutron ce se învârte în spațiu – și, în fapt, întregul dans plin de viață al energiei care creează iluzia materiei – este El și doar El. Dansul cunoscut sub numele de *thandavanritta* sau „Dansul lui Shiva Nataraja“ ilustrează tocmai acest dans cosmic al energiei. El este cunoscut sub numele de *maya* sau fantastica iluzie divină a universului solid, care în fapt este energia conștiinței ce înșală chiar și cea mai subtilă privire. Nici măcar mintea unui geniu nu ar putea să pătrundă această iluzie decât în teorie, fără a putea să o observe în acțiune. Și aceasta deoarece divinul însuși este singurul cunoscător al câmpului, și doar cel care a atins uniunea cu acest *kshetrajna* sau cunoscător divin poate să împrăștie iluzia, cu alte cuvinte să-i învingă *maya* și să vadă adevărata realitate în gloria sa

strălucitoare.

BRAHMAN

După cum am văzut deja, *kshetrajna* este identic cu Purushottama, este identic cu Brahman, dar care este atât transcendent, cât și universal. În starea sa supracosmică el este transcendent, dar atunci când privim la lumea manifestată din punctul de vedere al cunoașterii expuse până acum, observăm că lumea manifestată este diferită de ceea ce apare pentru minte și simțuri. Atunci putem vedea că acest univers nu este doar un bloc solid de materie, ci și manifestarea eternului Brahman. Prin urmare, acest Brahman este supremul obiect al cunoașterii. El este lipsit de trup și, cu toate acestea, este un spirit cu milioane de trupuri, cu mâini puternice și picioare agile, ce pot fi văzute în toate părțile, ale cărui chipuri și ochi le vedem oriunde ne îndreptăm privirea, ale cărui urechi ascultă atât pulsul universului, cât și tăcerea eternității. Aceasta este Ființa universală în a cărei îmbrățișare trăim cu toții. Ea vede totul, dar pentru aceasta nu are nevoie de ochi fizici; ea aude de totul, dar pentru aceasta nu are nevoie de urechi fizice. Ea nu este atașată de nimic și nu are niciun atribut și, cu toate acestea, ea susține totul și se bucură de toate atributele. Ea nu este atașată de nimic, dar cu toate acestea, în libertatea ei neatinsă de moarte și devenire, ea susține toate acțiunile și mișcările naturii sale universale. Ea este în același timp interiorul și exteriorul, apropierea și depărtarea, mișcarea și nemișcarea. Ea este partea cea mai subtilă a tuturor subtilităților, dincolo de ceea ce mințile noastre ar putea vreodată percepe. Ea este densitatea forței și substanței, pe care le putem vedea, atinge, mirosi, gusta sau auzi. Deși este indivizibil, el pare să se dividă pe sine însuși în forme nenumărate. Atunci când ia forma lui Brahma, totul se naște din El; atunci când ia forma lui Vishnu, totul este susținut de El; iar atunci când ia forma lui Shiva, totul se întoarce în Ființa Sa. El

este lumina tuturor luminilor și luminează de dincolo de întunericul întregii ignoranțe – *jyotishamapitatjyoti*, *tamasaparamuchyate*. El este atât cunoașterea, cât și obiectul cunoașterii. Și cel mai important aspect este acela că, pentru a atinge această Ființă, nu este nevoie să mergem la nicio universitate și în nicio sihăstrie, deoarece Ea își are sălașul în inimile noastre. Atunci când devotul ajunge să-l perceapă pe cel care își are sălașul în inima sa, el atinge natura divină a libertății, iubirii și egalității. Multe dintre aceste idei se regăsesc de altfel și în *Upanișade*.

Krishna continuă apoi descriind natura lui *purusha* și a lui *prakriti* – cele două aspecte ale eternului Brahman, care sunt și ele, la rândul lor, eterne. Dar care sunt mijloacele prin care *prakriti* inferioară leagă spiritul nemuritor de natura ei efemeră? Ea face aceasta folosindu-se de cele trei *guna*-uri sau tendințe, care sunt cunoscute sub numele de *sattva*, *rajas* și *tamas*. Aceste trei tendințe sunt folosite pentru a-l lega pe *jiva* și pentru a-i da falsa senzație că este un agent liber al acțiunii. Aceste trei tendințe creează iluzia schimbării și impermanenței lumii. *Purusha* descris aici nu reprezintă sufletele multiple din filosofia *samkhya*, ci *kshetrajna*, cel care este același în toate câmpurile. Diferența este totuși doar una aparentă. În realitate există un singur Sine. Trupul și mintea sunt produsele lui *prakriti*, dar experiența plăcerii și durerii este dată de *purusha*. Natura beatifică a Sinelui este atinsă de bucurie și tristețe doar datorită identificării sale cu trupul. El se bucură de *guna*-urile lui *prakriti* și se atașează de ele, toate acestea ducând la diferitele renașteri, în condiții mai bune sau mai grele.

ORDINEA ASCENDENTĂ A ÎNȚELEGERII

Cunoașterea spirituală, care pătrunde uneori în mintea căutătorului, este chiar acest spirit ce se manifestă pe sine însuși în obscuritatea ignoranței. El își are sălașul în inimile noastre,

ghidându-ne și îndrumându-ne atunci când are prilejul. Așezat în carul de luptă al trupului omenesc, de-a lungul ascensiunii noastre evolutive, el joacă multe roluri. Mai întâi se spune că este un simplu martor. În stadiile primitive al existenței omenești, ființa umana este preocupată doar de satisfacerea nevoilor vieții sale fizice. Ea mănâncă atunci când îi este foame, doarme atunci când îi este somn și așa mai departe. Pe acest nivel, sinele din interiorul său joacă un rol tăcut, de simplu martor. Odată cu apariția zorilor conștiinței morale, *jiva* începe să-și examineze fiecare acțiune, să judece dacă este bine sau rău, și atunci sinele său interior își asumă rolul de ghid sau mentor care aprobă sau dezaprobă. Aceasta este vocea conștiinței care, indiferent cât de slabă ar fi, poate fi auzită. Pe nivelul următor, *jiva* recunoaște această voce ca fiind vocea propriului său creator, care este în același timp și stăpânul, și singurul său sprijin. Odată cu apariția zorilor acestei realizări, *jiva* începe să înțeleagă că acest Sine nu este un simplu sprijin și un simplu beneficiar al bucuriilor, ci și Domnul Suprem, Maheshvara, și atunci începe să ofere fructele tuturor acțiunilor sale acestei Ființe, care ne oferă în fapt toate fructele.

„Upadrashtanumanta cha bharta, bhokta, Maheshvara!“

Domnul Suprem, cel care își are sălașul în inimile noastre, își asumă așadar diferite roluri, progresiv, de-a lungul evoluției ascendente a lui *jiva* spre El însuși.

Jiva a atins acum stadiul în care, prin intermediul trupului său și al simțurilor sale, divinul se bucură la modul conștient de lumea pe care El însuși a creat-o. În fapt, nimic nu se schimbă. Natura creează și acționează. Așezat în inimile tuturor creaturilor, Domnul Suprem realizează toate acțiunile, este martorul tuturor acțiunilor, controlează toate acțiunile și se bucură în beatitudinea sa divină de întreaga manifestare a creației sale. Dar cu cât sunt mai inferioare formele lui *prakriti*,

cu atât bucuria divină este mai obscură și mai distorsionată de dualitățile plăcere-durere etc. După ce a atins cunoașterea supremă, *jiva* ajunge să fie liber și nu mai este legat de roata nașterii și a morții chiar dacă, în lumea exterioară, va continua să acționeze ca și cum ar fi legat de ea. Într-un final, *jiva* atinge stadiul în care realizează că nimic nu este sub controlul său, și atunci totul va fi în mod conștient abandonat la picioarele Suveranului tuturor suveranilor.

Jiva devine cu adevărat eliberat doar atunci când experimentează unitatea sa cu acest etern și universal Purushottama.

CEL CARE VEDE

> **„Ori de câte ori se naște un lucru animat sau neanimat, să știi că este din cauza unirii lui kshetra și kshetrajna, o tu, cel puternic ca un taur.“**

Cu alte cuvinte, uniunea dintre materie și spirit, dintre câmp și cunoscătorul câmpului dă naștere la tot ce există. Această cunoaștere se poate dobândi fie prin meditație, fie auzind acest concept de la alții, în timp ce mințile noastre sunt pline de credință în adevărul celor auzite. Dar indiferent de modalitățile folosite, această cunoaștere ne va purta dincolo de moarte, spre nemurire. Adevărata cunoaștere ne revelează Sinele superior al Stăpânului Suprem al acțiunii lui *prakriti*, cel care este egal în toate creaturile, care nu s-a născut prin întruparea într-un corp omenesc și care nu va fi supus morții atunci când acel corp va pieri. Cel care este capabil să vadă ceea ce este etern și nemuritor în noi este cunoscut sub numele de „Cel care vede“. Aceasta este adevărata vedere, și nu cea care decurge din simpla observare la suprafață a lumii obiective. Pe măsură ce începem să vedem din ce în ce mai mult, noi începem să ne identificăm cu eternitatea lui *Atman*, și nu cu efemeritatea trupului. Toată această mișcare de suprafață este percepută pe măsură ce divinul se manifestă în

existențele individuale sub forma Ființei Eterne și unice, aidoma valurilor care sunt percepute ca fiind o parte a oceanului nesfârșit. Putem apoi vedea că toate acțiunile noastre sunt, în fapt, acțiuni ale naturii. Sinele nu este cel care făptuiește, ci doar martorul, stăpânul și beneficiarul detașat al tuturor acțiunilor lui *prakriti*. Așa cum spațiul atoatepătrunzător nu este nici schimbat și nici afectat de formele pe care și le asumă, ci rămâne mereu pur și subtil, tot așa și spiritul, deși pătrunde toate trupurile și condițiile schimbării, el rămâne același – pur și imuabil.

PUTEREA CUNOAȘTERII

Cel care vede cu adevărat este cel care vede că toate acțiunile sale aparțin lui *prakriti* și faptul că Sinele este martorul tăcut, și nu făptuitorul. Sinele este spectatorul, și nu actorul, și, prin urmare, el este necondiționat și imuabil. Deși își are sălașul în trup, el nici nu acționează și nici nu este atins de acțiune. Acest spirit sau *kshetrajna* luminează întregul câmp al naturii sau *kshetra* cu splendoarea razelor sale, așa cum soarele unic luminează întreaga lume. În lumina acelei splendori întreaga cunoaștere este revelată. Fără lumina soarelui, ochii noștri, chiar dacă funcționează perfect, ne sunt nefolositori. Doar la apariția zorilor ochii noștri se deschid, iar noi îi putem folosi. Tot așa, doar atunci când soarele cunoașterii spirituale răsare în ființa noastră, cel de-al treilea ochi sau ochiul înțelepciunii se deschide, și doar atunci putem să discernem adevărul existenței.

Cunoașterea are capacitatea de a transmuta orice tragedie în beatitudine, deoarece totul în lume reflectă cele trei aspecte ale lui Brahman care sunt: pură existență, pură conștiință și pură beatitudine. Circumstanțele tragice sunt cele mai mari șanse oferite umanității pentru a o impulsiona să se descopere pe sine însăși ca fiind sursa beatitudinii. Indiferent cât de dezgustătoare sau obscenă este o situație, ceea ce o susține este tot energia divină, care îi dă astfel o aparentă realitate. Prin urmare, chiar și

în situațiile negative, există mereu o beatitudine intrinsecă ce poate fi găsită doar atunci când am acceptat complet și fără rezerve acea situație. Atunci când suntem pătrunși de puterea lui *kshetrajna*, noi vom experimenta lumea ca fiind pură beatitudine, indiferent de natura situațiilor exterioare. Acesta este sensul adevăratei eliberări spirituale. Doar atunci când *jiva* va învăța să accepte totul așa cum este, fără a mai încerca să schimbe fiecare situație pentru a se potrivi propriilor sale cerințe egoiste, el își va pierde dubla identitate și va deveni un *jivanmukta* sau un suflet eliberat. După ce am îndepărtat povara egoului său iluzoriu *jiva* descoperă că propriul său concept de libertate nu a fost deloc un mit, ci doar un caz de identitate greșită. Ideea prezentată aici de Krishna a mai fost expusă și în cel de-al II-lea capitol. Dar la acea vreme el nu a putut să îi explice toate înțelesurile. Însă Arjuna și-a îmbogățit cunoașterea cu fiecare capitol pe care l-am parcurs, și a atins stadiul în care el este capabil să realizeze acest mare adevăr, pe care Krishna îl reiterează:

> **„Tu nu ești trupul, tu nu ești nici mintea și nici intelectul. Tu ești Brahman cel nemuritor, cel perfect, imuabil, indescriptibil și care transcende trupul.“**

Astfel cunoscând diferența dintre *kshetra* și *kshetrajna*, *jiva* atinge starea de eliberare spirituală. Aceasta este metamorfoza ultimă a lui *jiva*, atunci când se leapădă de coconul ignoranței și își face apariția sub razele spiritului etern, aidoma unui fluture strălucitor și beatific!

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XIII-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga discriminării între natură și spirit“.

XIV
GUNATRAYA VIBHAGA YOGA
YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI TENDINȚE

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Cel de-al XIII-lea capitol ne-a arătat că Spiritul este suprem. El este suprema cunoaștere, cunoscătorul întregii cunoașteri și obiectul întregii cunoașteri. Și atunci, care este sensul eliberării spirituale? Cine anume trebuie să fie eliberat și din ce, atunci când totul este spirit și doar spirit? Și, întrucât spiritul este nemuritor, cum am putea noi atunci să dobândim nemurirea? Dacă spiritul nu a fost niciodată înlănțuit, cum ar putea fi el eliberat? Oare eliberarea și nemurirea se referă doar la trup? Nicidecum, întrucât prin propria sa natură trupul este efemer și înlănțuit. Prin urmare, filosoful indian nu și-a pierdut niciodată vremea încercând să facă nemuritor ceva ce este din start efemer. Însă spiritul este prin propria sa natură nemuritor și nu are nevoie de niciun ajutor pentru a deveni astfel; și atunci, pentru eliberarea cui depunem noi toate eforturile?

NEMURIREA

Nemurirea nu este o disoluție în absolut, ci atingerea universalității și libertății spiritului. Aceasta este o stare ce rămâne neafectată de procesul ciclic al creației și disoluției. Într-

un sens mai profund, nemurirea este ceva diferit de simpla supraviețuire în fața morții fizice. Nemurirea este acea stare supremă în care *jivatma* realizează că este superior nașterii și morții, că el este necondiționat de natură, că este nemuritor, deoarece el nu a fost născut niciodată și nu poate să moară vreodată! *Atman* este divin și nemuritor în eternitate, iar atunci când ia forma unui trup este cunoscut sub numele de *jivatma*. Și aceasta deoarece, prin identificarea lui cu acest trup, făcută prin intermediul elementelor lui *prakriti* inferioară, el uită de propria sa natură. Eliberarea sa se obține cu ajutorul cunoașterii. Aceasta înseamnă că, în realitate, nu există nicio înlănțuire reală pentru *jivatma*. *Maya* este o iluzie prin care *jivatma* ești imaginează că este înlănțuit. Eliberarea este doar un proces prin care această iluzie este îndepărtată, și atunci sufletul realizează că el nu a fost niciodată înlănțuit în vreun fel. Este aidoma situației în care stăpânul unui câine doar se preface că îl pune în lanț. Câinele nu își dă seama că el nu a fost pus deloc în lanț și va rămâne liniștit în așteptarea stăpânului, ca și cum ar fi fost pus în lanț. Însă chiar și atunci când stăpânul său se întoarce, câinele nu se va ridica și nu-și va descoperi libertatea, decât dacă stăpânul său se va preface că îi desface lanțul! Cazul lui *jivatma* este foarte similar. Și iată de ce chiar primul verset al acestui capitol declară că doar cunoașterea singură este secretul eliberării spirituale.

CUNOAȘTEREA

Astfel, primul verset al acestui capitol reiterează încă o dată natura celei mai înalte cunoașteri, prin intermediul căreia înțelepții s-au eliberat și au atins nemurirea. Atunci când o ființă dobândește această cunoaștere, ea atinge nemurirea, care este natura Ființei Supreme – *sadharmya*. Un asemenea suflet transcende ciclul morții și renașterii, devenind mereu conștient de Ființa Supremă sub toate variatele sale forme. *Pralaya* este sfârșitul ciclului eonilor de manifestare și reprezintă

dezintegrarea temporară a formei universale de existență. Dar aceasta este doar o pauză de moment, ce este urmată apoi de manifestarea unei noi creații și reconstrucții, în care toate lumile manifestate iau naștere din nou, în cadrul unei noi creații. Moartea unei ființe individuale poate și ea să fie numită *pralaya*, întrucât și aceasta este doar o scurtă pauză de dinaintea unei alte nașteri și a unei alte manifestări a activității și creativității, în cadrul unei alte vieți. Acest ciclu continuă la nesfârșit, până când *jiva* experimentează identitatea sa cu Ființa Supremă, și astfel atinge sfârșitul existenței sale limitate și individuale.

Evoluția cosmică este o trecere gradată de la macrocosmosul nemanifestat, imuabil și care nu poate fi cunoscut, la microcosmosul manifestat, plin de viață și care poate fi cunoscut. Evoluția omului este o călătorie de întoarcere de la planul fizic, grosier al existenței, la Absolutul nemanifestat și care nu poate fi cunoscut. În primul caz, forța manifestată este centrifugă, iar în celălalt ea este centripetă. Cunoașterea modului de operare al Spiritului în lumea fenomenală, cât și a constituenților naturii care dă naștere la toate vastele diferențe pe care le observăm este o cerință fundamentală a progresului spre nemurire, iar acest capitol urmărește să clarifice acest aspect.

PROCESUL EVOLUȚIEI

Prakriti sau materia primordială este numită Mahat-Brahman și ea este pântecele divin al creației în care Dumnezeu așază sămânța conștiinței, din care se vor naște toate ființele. Noi putem deveni divini datorită faptului că provenim din divin și suntem una cu el. Noi nu am fi putut atinge nemurirea dacă am fi avut doar o sorginte fizică sau mentală. Întreaga existență este o manifestare a existenței divine, iar noi înșine suntem chiar acest Spirit Etern. Toate acțiunile din această lume sunt propria creație a acestui Spirit Suprem. Sub forma Sufletului Suprem sau purusha, El așază sămânța conștiinței în pântecele lui prakriti,

care este doar o emanație a propriei sale naturi. Și tot El, în rolul său de prakriti, ajută la dezvoltarea embrionului divin în toate formele mentale și fizice ale existenței. Astfel, divinul este atât tatăl, cât și mama tuturor existențelor. Ceea ce vedem aici sunt formele finite ale unei idei infinite. Fiecare gen posibil de creație are posibilitatea ei corespondentă în nemanifestat. Lumea este jocul infinitului în finit. Purusha este tatăl, iar prakriti este pântecele oricărei forme produse în orice pântece fizic, fie el uman sau animal. Spiritul și natura sunt eterne. Jivatma, care ia o anumită formă în natură, este și el etern. Chiar și atunci când pare înlănțuit de natură, el poate să devină conștient de divinitatea s-a înnăscută. Dumnezeu are o viziune eternă asupra creației Sale, în toate detaliile. Fiecare manifestare posibilă are o posibilitate corespondentă în nemanifestat, unde există în cauza sa eternă.

Cosmologul Martin Rees spunea că există cinci formule care sunt esențiale pentru producerea unui univers incredibil, precum cel în care trăim. Dacă una dintre aceste formule nu ar fi existat, un asemenea univers nu ar fi putut niciodată să ia naștere. Aceste aspecte au fost studiate și urmate în cele mai mici detalii de către acea conștiință primordială, de dinainte de Big Bang. În cadrul hinduismului, creația este considerată ciclică, astfel încât o perioadă de creație sau *srishti* este urmată de o perioadă de disoluție sau *laya*, după care urmează o nouă creație. Prin urmare, în hinduism se spune că totul în acest univers se află permanent în Conștiința Supremă, așteptând apariția unei noi creații. În momentul apariției unei noi creații, totul se manifestă în perfecțiunea sa originară.

RAȚIUNEA EXISTENȚEI UNEI APARENTE ÎNLĂNȚUIRI

Și atunci, ce anume îl face pe *jivatma* să creadă că este înlănțuit? Această stare este dată de identificarea cu tendințele

naturii sau *guna*-uri. Aceste tendințe sunt cunoscute sub numele de: *sattva*, *rajas* și *tamas*. *Guna*-urile sunt cele trei tendințe ale lui *prakriti*, care alcătuiesc frânghia împletită a naturii. Ele sunt constituenții primari ai naturii și sunt fundamentul tuturor substanțelor. Ele nu pot fi considerate drept calități inerente acestor substanțe, întrucât apariția lor depinde de *kshetrajna*. *Sattva guna* reflectă lumina conștiinței și are drept calitate strălucirea (*prakasha*). *Rajas guna* este mișcarea și acțiunea spre exterior (*pravriti*), iar *tamas guna* este caracterizată de inerție (*apravriti*) și indiferența (*pramada*). Aceste trei tendințe sunt dificil de explicat, însă prin intermediul fizicii, aceste trei tendințe ale naturii pot fi descrise ca echilibru (*sattva*), mișcare (*rajas*) și inerție (*tamas*). Trinitatea cosmică a hinduismului reflectă și ea aceste trei tendințe. *Sattva guna* este aspectul care predomină în cazul lui Vishnu și care contribuie la stabilitatea universului, *rajas guna* predomină în cazul lui Brahma și conduce la întreaga sa creativitate, iar *tamas guna* este atribuită lui Shiva și reprezintă tendința lucrurilor spre descompunere și moarte.

Identificarea cu tendințele naturii este cea care îi dă lui *jiva* aparența de înlănțuire. Atunci când *jiva* se identifică cu cele trei tendințe, el își uită starea sa divină și își folosește mintea și trupul pentru satisfacția egoistă. Acesta este modul în care întregul joc divin al vieții este jucat. Altfel nu ar exista nicio înlănțuire, nicio eliberare și niciun joc al divinului. Pentru a ne ridica deasupra înlănțuirii, noi trebuie să ne ridicăm deasupra celor trei *guna*-uri și să devenim un *trigunatita*, după cum Krishna îi explica lui Arjuna încă din cel de-al II-lea capitol. Dacă asocierea lui *purusha* cu *prakriti* este cauza apariției întregului Univers manifestat, atunci tot și toate ar trebui să fie similare în esență. Diferențele apar datorită amestecării celor trei tendințe ale lui *prakriti* în toate lucrurile. O ființă în care predomină *sattva guna* este preponderent contemplativă. Cel care este

hiperactiv și ambițios va avea o preponderența a lui *rajas guna*, iar cel prost și opac va avea drept predominanță *tamas guna*. Toate cele trei *guna*-uri se regăsesc în toate ființele. Fiecare ființă este uneori activă, uneori opacă și alteori contemplativă. Din combinările și permutările acestor trei tendințe apar toate diferențele din această lume. Atunci când *guna*-urile sunt transcense, *sattva guna* se transformă în lumina conștiinței, *rajas guna* în austeritate, iar *tamas guna* în pace sau *shanti*. Atunci când *jivatma* reușește să transceandă toate cele trei *guna*-uri, el este pregătit sa atingă starea de nemurire.

GUNA-URILE

În cel de-al II-lea capitol, Krishna îi cere lui Arjuna să nu se mai identifice cu aceste trei tendințe ale naturii. Însă înainte de a face acest lucru, este necesar să înțelegem ce anume sunt aceste tendințe. Deși cele trei *guna*-uri dau caracteristicile naturii fizice și mentale, aceste caracteristici nu sunt calități fizice ori cantitative, ci calitative și psihologice, și tocmai de aceea legătura dintre spirit și materie este una psihologică și calitativă. Fizica modernă ne-a făcut să avem o viziune diferită asupra naturii, întrucât primul lucru pe care îl observăm în natură este aspectul fizic și cantitativ al manifestării. Însă chiar și oamenii de știință au descoperit acum că materia nu este alcătuită din substanțe materiale, ci este doar un dans al energiei. Materia este energie în mișcare. Materia nu este alcătuită din blocuri solide de substanțe fizice. Cu 5.000 de ani înainte de această descoperire extraordinară făcută de fizica modernă, Krishna i-a vorbit lui Arjuna despre aspectul calitativ al naturii care alcătuiește întregul univers fizic și mental. Întreaga acțiune cantitativă a naturii apare din aceste tendințe sau tipare calitative ale naturii. În *Bhagavad Gita*, aceste tendințe sunt descrise doar prin intermediul efectelor lor psihologice asupra omului, apoi asupra hranei pe care o mâncăm și așa mai departe. În fapt, aceste *guna*-

uri sunt produsul ignoranței, iar din punctul de vedere al Absolutului ele nu au o existență de sine stătătoare, așa cum umbrele nu au nicio realitate atunci când ne raportăm la lumină. Cele trei tendințe ale naturii îl influențează pe *jivatma* în trei moduri diferite. *Tamas guna* ne face să fim leneși și inactivi, *rajas guna* ne face să fim pasionali și activi la modul egoist, iar *sattva guna* ne face să fim activi într-un mod pur și armonios. Atunci când spiritul infinit se leagă de *prakriti* inferioară, el devine înlănțuit prin atașament de aceste trei tendințe ale naturii. *Sattva guna* ne leagă prin atașamentul față de fericire, *rajas guna* prin atașamentul față de acțiune, iar *tamas guna* prin atașamentul față de inacțiune.

Cele trei *guna*-uri sunt în mod inextricabil împletite în toate existențele cosmice. *Tamas guna* este principiul inerției. Este tendința ce denotă ignoranța crasă care ne face să suferim toate șocurile vieții fără să facem niciun efort în a le controla și aceasta conduce într-un final la dispersia întregii substanțe și a întregii energii. *Tamas* este condus de forța cinetică a lui *rajas* și echilibrat de principiul armonizator al lui *sattva*. *Rajas guna* este tipul de dorință pe jumătate conștientă, un gen de căutare a fericirii care nu are parte de toată lumina și splendoarea conștiinței, fericire care este chiar natura existenței. *Rajas guna* ne va conduce la o viață instabilă, de activitate neîncetată, fără niciun rezultat concret. La capătul opus se află puterea dezintegratoare a lui *tamas guna*, care conduce la moarte, dezintegrare și inerție. Între aceste două tendințe se află armonia și susținerea forței pozitive a lui *sattva guna*, care este subconștientă în formele inferioare de existență, dar care devine din ce în ce mai evidentă odată cu apariția și manifestarea minții. *Jiva* evoluează prin aceste trei stadii. El se ridică din opacitate și inerție (unde este supus ignoranței) prin intermediul luptei pentru bucuriile materiale, ajungând astfel la dorința de a cunoaște și de a fi fericit. Dar chiar și în stadiul lui *sattva* există

un sentiment de insecuritate, întrucât noi nu știm când anume tendințele *rajas* și *tamas* ne vor copleși. Și aceasta este imaginea lumii guvernate de jocul limitator ale celor trei *guna*-uri. *Bhagavad Gita* aplică această analiză generalizată a energiei universale naturii psihologice a ființei umane, în relație cu atașamentul său față de natura inferioară, tocmai pentru a o ajuta să se elibereze de aceste tendințe și să atingă puritatea divinității sale esențiale.

ATAȘAMENTUL FAȚĂ DE GUNA-URI

Dar cum ajunge spiritul să fie atașat de cele trei *guna*-uri? Această situație apare datorită atașamentului minții față de efectele celor trei tendințe ale naturii. Bineînțeles că putem înțelege modul în care *rajas guna* și *tamas guna* ne pot lega, dar cum anume ne poate lega *sattva guna*? *Rajas guna* ne leagă prin continua sa foame de acțiune, iar *tamas guna* ne leagă prin atașamentul față de lene, delăsare și somn; dar am putea crede că *sattva* ne aduce o formă pură de fericire. Aceasta este adevărat, însă mintea *sattva*-ică se atașează chiar de această puritate și devine dependentă de ea, dorind-o cu ardoare atunci când este absentă și bucurându-se de ea atunci când este prezentă. Și acesta este atașamentul pe care *sattva guna* îl generează. Indiferent cât de mare este fericirea conferită de *sattva*, ea nu se poate compara cu fericirea beatitudinii supreme, care apare din fuziunea cu Dumnezeu. Prin atașamentul său față de acest tip inferior de fericire, mintea *sattva*-ică poate bloca progresul către Suprem. Atașamentul este tot o formă de înlănțuire, fie că este față de acțiunile bune și nobile, fie că este față de vizitele la locurile sacre ori față de citirea literaturii spirituale. Fără îndoială că toate aceste activități sunt foarte bune și ne ajută să ieșim din lâncezeala *tamas*-ică și hiperactivitatea *rajas*-ică, dar ele creează la rândul lor un gen subtil de înlănțuire. Acest atașament acționează insidios ca un gen de blocaj ce ne

împiedică să facem saltul final în ceea ce există dincolo de toate *guna*-urile. Dacă *tamas guna* poate fi asemănată cu un lanț de fier și *rajas guna* cu un lanț de argint, *sattva guna* poate fi asemănată cu un lanț de aur; însă un lanț este un lanț, indiferent de materialul din care este făcut, iar cel care vrea să se elibereze trebuie să le sfărâme pe toate trei. Chiar dacă ființa *sattva*-ică a renunțat la toate dorințele pentru fructul acțiunii, pot totuși să mai existe atașamente față de natura și puritatea muncii pe care acea ființă o realizează. Iar aceasta este în realitate un amestec de *rajas* și *sattva*. Atașamentul poate să apară și datorită naturii acțiunii care, deși poate fi bună în sine, se realizează ca o rutină, aidoma nenumăratelor ritualuri pe care oamenii continuă să le facă întrucât s-au obișnuit cu ele. Aceasta este o înlănțuire *tamas*-ică. Înlănțuirea față de acțiunea realizată poate să fie și pur *sattva*-ică, datorită purității sale. Indiferent cât de straniu ar părea, aceasta poate să genereze un atașament în ființa virtuoasă.

SEMNELE GUNA-URILOR

Atunci când mintea este copleșită de lumină și cunoaștere, întocmai ca în clipa în care ușile închise ale unei case au fost larg deschise, iar casa este inundată de lumina soarelui, atunci când inteligența este sclipitoare, simțurile sunt ascuțite și nivelul emoțional al ființei este împlinit și plin de strălucire, acestea sunt semne că în acea ființă a apărut o amplificare a lui *sattva guna*. Atunci când mintea este neliniștită, febrilă, copleșită de dorințe, lăcomie și excitare, aceasta arată o amplificare a lui *rajas guna*, întrucât ceea ce motivează orice inițiativă personală în cadrul acțiunii este forța dorinței. *Tamas guna* se naște din inerție și ignoranță, iar fructele sale sunt lenea și înlănțuirea. Întunericul lui *tamas guna* duce la iluzionare și împiedică manifestarea cunoașterii, prin aceasta fiind opusă lui *sattva guna*. Dar *tamas guna* este opusă și lui *rajas guna*, întrucât aduce atât neglijența în

acțiune, cât și lenea de a acționa. Esența lui *rajas guna* este *pravritti*, sau acțiunea, iar esența lui *tamas guna* este *apravritti*, sau inacțiunea, în timp ce esența lui *sattva guna* este *nivritti*, sau repaosul, iar prin aceasta trebuie înțeles repaosul în înțelepciune sau contemplație, și nicidecum un acces de lene. *Tamas guna* este atât inerția ignoranței, cât și inerția inacțiunii. Aceste trei calități se regăsesc atât în natură, cât și în ființele umane. Nimeni nu poate spune că este lipsit de vreuna dintre ele. Toate ființele umane prezintă atât impulsul *rajas*-ic al dorinței și al activității, cât și atingerea *sattva*-ică a bunătății și fericirii, și cu toții avem partea noastră de ignoranță și lene *tamas*-ică. Însă aceste calități nu își păstrează aceeași intensitate în acțiunea și combinările lor. La un moment dat poate să predomine una dintre ele, iar la scurt timp o alta. Însă o persoană poate fi numită *tamas*-ică, *rajas*-ică sau *sattva*-ică doar în funcție de predominanța uneia sau alteia dintre ele. Dar chiar și aceasta nu poate fi niciodată o descriere exclusivă. Toate cele trei tendințe îl înlănțuiesc pe *Atman* cel nepieritor de trupul supus al devenirii și morții. *Jivatma* evoluează prin cele trei stadii impuse de cele trei tendințe. El se ridică din inerție și ignoranță prin intermediul luptei pentru plăcerile materiale, pentru a atinge mai apoi cunoașterea. Dar câtă vreme suntem atașați de ceva, inclusiv față de acțiunile și obiectele nobile, noi vom fi limitați și va exista mereu un sentiment de insecuritate. *Jivatma*, deși este mereu liber, își focalizează conștiința asupra rezultatelor produse de *guna*-uri, și astfel se întemnițează pe el însuși în acțiunile vieții și uită de propria sa moștenire extraordinară. Pentru a se elibera, el trebuie să se ridice deasupra celor trei tendințe și să se întoarcă la acea puternică divinitate dinlăuntrul său.

> **„Când cel care vede își dă seama că nu există un alt făptuitor decât tendințele naturii, și-l cunoaște pe cel de dincolo de aceste tendințe, acela se apropie de ființa mea.“**

ACȚIUNEA PERFECTĂ

„Când cel întrupat trece dincolo de aceste trei tendințe care sunt originea trupului, atunci el este eliberat de naștere și moarte, de bătrânețe și durere, și dobândește nemurirea.“

Atunci când auzim acest sfat al lui Krishna, întrebarea care apare este dacă nu cumva eliberarea de toate tendințele naturii nu va implica și încetarea tuturor acțiunilor, întrucât o ființă nu poate acționa de una singură, ci doar prin tendințele naturii. Dar putem observa că, deși Krishna insistă asupra transcenderii *guna*-urilor, în același timp el insistă și asupra necesității acțiunii. Și atunci, cum ar putea fi rezolvată această dilemă? Iar aici trebuie să ne aducem aminte sfatul său inițial asupra tehnicii acțiunii. Acțiunea trebuie realizată fără nicio dorință pentru obținerea unor fructe personale. În fapt, acest aspect este subliniat în fiecare capitol. Și aceasta deoarece dorința pentru fructele acțiunii este factorul cel mai puternic al înlănțuirii sufletului în natură. *Jivatma* poate să se ridice și să atingă deplina sa măreție spirituală doar prin abandonarea dorinței egoiste și prin acțiunea lipsită de implicarea în formele inferioare ale naturii, ca un instrument perfect al Ființei Supreme. Ignoranța este rezultatul acțiunii *tamas*-ice, iar suferința este rezultatul acțiunii *rajas*-ice. Suferința dată de reacțiune, dezamăgirea și insatisfacția dată de impermanența fructelor care au fost dorite și apoi primite, este rezultatul lui *rajas*. Însă chiar și o acțiune *sattva*-ică corect realizată trebuie să fie abandonată, ne spune Krishna, întrucât câtă vreme *sattva guna* este împletită cu *rajas guna* și *tamas guna*, sentimentul insecurității este mereu prezent. Tocmai de aceea, deși *Bhagavad Gita* insistă asupra acțiuni, în același timp ea insistă asupra faptului că acțiunea trebuie oferită stăpânului tuturor acțiunilor, iar *jivatma* trebuie să rămână aidoma unui instrument lipsit de dorință. Cuvântul folosit în mod constant de către Krishna în

multe dintre capitolele *Bhagavad Gita*-ei este *sarvarambaparityagi*, termen care se poate traduce prin „cel care a încetat să mai aibă inițiativă personală în orice acțiune“. O asemenea ființă așteaptă mai întâi un fel de impuls divin, după care începe să acționeze, ascultând îndrumările divine aidoma unui instrument perfect. O asemenea ființă este un *gunatita*, o ființă care a transcens *guna*-urile, întrucât acțiunea sa nu a fost inițiată de niciuna dintre cele trei *guna*-uri, care ar putea fi predominantă în ea în acel moment.

DINCOLO DE GUNA-URI

Imediat după aceea, Arjuna întreabă care sunt semnele unui om care s-a ridicat deasupra celor trei *guna*-uri. Krishna a descris de multe ori omul iluminat și omul eliberat, iar aici descrie însușirile ființei care s-a ridicat deasupra *guna*-urilor. Aceste însușiri seamănă foarte mult cu cele ale unui *sthithaprajna* sau *karma* yoghin. Dar ce am putea spune despre calitățile unui om care este lipsit de calități? Ce poate fi spus despre culoarea unei bucăți translucide de cristal? Acel cristal prezintă o strălucire și o limpezime perfecte, dar se poate dizolva într-un spectru halucinant de culori atunci când lumina strălucitoare a soarelui trece prin el. El se poate de asemenea odihni în frumusețea sa plină de puritate. Tot așa este și starea celui care a trecut dincolo de *guna*-uri. O asemenea ființă nu își dorește prezența *guna*-urilor, dar nici nu se opune lor. Starea de egalitate perfectă, care este semnul unei ființe eliberate (aspect subliniat de multe ori în capitolele anterioare), este calitatea principală a lui *gunatita*. O asemenea ființă nu inițiază nicio acțiune, ci este doar un martor la întreaga manifestare, despre care știe că este realizată de natură prin cele trei tendințe ale sale – *guna*-urile. *Sattva, rajas* și *tamas guna* pot să apară în activitățile sale exterioare, fie ele mentale sau fizice, dar ființa nu se bucură atunci când acestea apar și nici nu se întristează atunci când acțiunea lor încetează.

Jocul lor este restricționat la mintea sa conștientă și ele nu o mai pot manipula. Cu alte cuvinte, tendințele nu o mai pot face să joace după cum cântă ele. O asemenea ființă este instrumentul perfect al divinului și răspunde doar chemării pline de iubire a cântecului divin. Conștiința ei este fixată asupra divinului și, fiind perfect stabilită în acea stare supremă, ea rămâne neafectată de mișcările pline de forță ale *guna*-urilor lui *prakriti*. O asemenea ființă este aidoma soarelui ce strălucește deasupra jocului norilor. Ea privește cu detașare la mișcările *guna*-urilor lui *prakriti*, ce se rotesc și se agită în permanență, fără să se oprească nici măcar o clipă. Ea percepe întreaga viață ca fiind țesută de aceste trei fire ale lui *prakriti* și rămâne mereu martorul detașat al acestei drame cosmice, pe care natura o joacă de dragul preaiubitului ei stăpân. O asemenea ființă este cu adevărat eliberată. Ea privește cu aceiași ochi și fericirea, și tristețea. Pentru ea o bucată de aur, o piatră sau un maldăr de gunoaie au, în esență, aceeași valoare. Lauda ori jignirea, onoarea sau dezonoarea sunt la fel în ochii ei. Ea nu face nicio diferențiere între prieteni, dușmani și simpatizanți. În toate aceste roluri ea Îl vede doar pe Dumnezeu, care poartă veșmântul celor trei *guna*-uri ale lui *prakriti* și joacă astfel drama cosmică. Și atunci, ce rost ar avea să-i alunge pe unii, și să-i adore pe alții?

Diferența dintre învățăturile *Bhagavad Gita*-ei și alte texte ale filosofiei *advaita* este aceea că în filosofia *advaita* imaginea ființei eliberate spiritual se termină cu descrierea unui suflet indiferent, detașat și lipsit de pasiune, neatins de tendințele naturii, complet absorbit în beatitudinea lui Brahman. Imaginea din *Bhagavad Gita* prezintă însă chipul devotului etern, al unui *bhakta* perfect, care îl adoră pe Preaiubitul Cosmic, pe Purushottama, în și prin creația sa, în fiecare creatură, fie ea umană, animală sau divină, mereu implicată în acțiunea pentru divin, cu mintea absorbită în divin, cu credință deplină în

Dumnezeu și doar în Dumnezeu, de-a lungul tuturor vicisitudinilor vieții. O asemenea ființă are toate înzestrările pentru a-l atinge pe imuabilul Brahman, spune Krishna. În versetul final al acestui capitol, Krishna afirmă că el, Purushottama, este adevăratul sălaș al nepieritorului Brahman, al nemuririi, al dreptății eterne și al beatitudinii infinite. Brahman își revarsă grația sa asupra devoților prin intermediul lui Ishvara, care este reprezentat aici de *avatar*-ul Krishna. Iar Krishna se identifică aici cu Brahman cel absolut și liber.

> **„Cel care mă cinstește prin yoga dăruirii, fără să se abată, o asemenea ființă a trecut dincolo de cele trei tendințe și poate să devină una cu Brahman.“**

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XIV-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga deosebirii celor trei tendințe“.

XV
PURUSHOTTAMA YOGA
YOGA SPIRITULUI SUPREM

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

În capitolul al XV-lea, toate conceptele fundamentale ale *Bhagavad Gita*-ei își găsesc deplină expresie. Este de asemenea important de observat că pentru a le desemna, Krishna folosește termenul *shastra* sau știință. Rolul *Vedelor* este să trezească ființa umană la conștiința Realității Supreme, și întrucât acest capitol are același rol, el mai este cunoscut și sub numele de *vedasara*, sau esența *Vedelor*. Copacul etern al universului, așa cum este el prezentat aici, se regăsește și în *Katha Upanișad*, *Mundaka Upanișad*, *Atharva Veda* și *Rig Veda*.

COPACUL DE ASHVATTA

Capitolul începe cu o frumoasă descriere a copacului cosmic, care își are rădăcinile în cer și ramurile pe pământ. Acesta este copacul existenței, care nu are nici început și nici sfârșit. Forma sa reală este greu de conceput pentru mintea omenească. Principiul său este dorința de acțiune, care se desfășoară fără început și fără de sfârșit. Originea sa este în ceruri, dar ramurile și rădăcinile sale aeriene sunt proiectate spre în jos, înfigându-și rădăcinile atașamentului și dorinței în lumea ființelor umane. Imnurile vedice sunt frunzele sale. Cel care cunoaște acest copac este cunoscătorul *Vedelor*. Natura inversată a copacului implică

faptul că acest copac al existenței își are rădăcinile în divin, deoarece noi avem tendința să ne gândim la divin ca fiind undeva, în Cerurile de deasupra. Universul finit emană din Brahman cel infinit. Nenumărate sunt formele ce se manifestă în fața noastră și misterioase sunt căile prin care divinul se exprimă pe El însuși. Întreaga existență este un mister ce nu poate fi înțeles în totalitate de o ființă umană obișnuită.

Mai există totuși încă o analogie cu privire la copacul care își are rădăcinile în Ceruri. Sistemul energetic al corpului uman prezintă șapte *chakra*-e sau focare energetice, așezate de-a lungul coloanei vertebrale. *Chakra* bazală este cunoscută sub numele de *muladhara*. Cea din creștetul capului, acolo unde se află fontanela bebelușului, este cunoscută sub numele de *sahasrara* și este sălașul Supremului, cunoscut sub numele de Shiva. *Kundalini shakti* sau energia mamei divine trebuie să se unească cu cuplul divin Shiva-Shakti de la nivelul lui *sahasrara*. Atunci când acest proces are loc, ființa individuală este eliberată și atinge forma Supremului. Rețeaua de *nadi*-uri sau curenți *prana*-ici pornesc din lotusul lui *sahasrara* și merg până la *muladhara chakra*, la baza coloanei vertebrale, asemănându-se cu un uriaș copac inversat ale cărui rădăcini sunt în creștet.

Copacul vieții, așa cum este el descris aici, e nepieritor, chiar dacă anterior s-a afirmat că universul este tranzitoriu. Și atunci, care este motivul pentru care Krishna îl descrie ca fiind nepieritor? Universul este manifestarea Realității unice supreme și imuabile, care este atoatepătrunzătoare și există în eternitate, în toată splendoarea și gloria ei. Totuși, universul este tranzitoriu întrucât el se modifică în permanență, ca rezultat al activității celor trei *guna*-uri, iar într-un final el este absorbit în acel Absolut atoatepătrunzător, la sfârșitul unui ciclu de existență. Cu toate acestea, după o perioadă lungă de *pralaya* sau disoluție, el se întoarce la manifestare în exact aceeași formă în care a fost și înainte. Și la aceasta se referă Krishna atunci când spune că este

nepieritor. Universul este susținut de ceea ce este etern. „*Purnamadam, purnamidam*“, spun *Vedele*. „Acela este plin și acesta este de asemenea plin“, iar aici cuvântul „acesta“ desemnează lumea, pe când termenul „acela“ desemnează Absolutul. Dar cum ar putea o lume ireală să provină din ceea ce este Realitatea Supremă? Cum ar putea ceea ce este „plin“ să proiecteze altceva decât ceva „plin“? Astfel că lumea, care este proiecția Supremului, este și ea reală, deși nu la modul la care simțurile noastre o percep. În fapt, potențialitatea a tot ceea ce există în lume nu se schimbă. Energia nu se schimbă. Ea nu poate fi distrusă niciodată. Așa cum afirmă și Krishna în cel de-al XI-lea capitol: ***„Existența nu poate deveni non-existență, și ceea ce este inexistent nu poate deveni existent, decât în sensul strict temporar.“*** Formele și numele sunt supuse schimbării, descompunerii și distrugerii, dar nu este la fel și în cazul energiei, care provine din însăși Ființa divină. Fizica modernă a descoperit aceste adevăruri la mii de ani după ce ele au fost afirmate de către *Bhagavad Gita*. „Materia este doar energie în mișcare.“ Deși formele materiei se pot schimba, existența nu se schimbă niciodată.

Natura acestui univers misterios (copacul de *ashvatta*) este dincolo de puterea noastră de înțelegere. Noi vedem doar ramurile, florile și fructele acestui copac, dar nu și sursa divină din care a emanat. Noi ne adâncim în plăcerile pe care ni le oferă acest glorios copac al vieții și credem că acesta este Supremul. Rădăcinile aeriene ale acestui copac au pătruns adânc în mințile și în inimile noastre, și doar cei care au discernământ știu că există și o parte nevăzută a acestui copac, și încearcă să îi descopere originea. Într-un final, ei realizează că singura modalitate prin care pot să scape de vraja și tentațiile acestui copac este să îl taie cu ajutorul sabiei detașării spirituale. Copacul crește și se hrănește prin intermediul atașamentului și se usucă prin detașare. Lumile noastre individuale vin la viață prin forța

și abilitatea dorințelor noastre, chiar și atunci când aceste dorințe se usucă și lumile noastre cunosc sfârșitul, tot așa cum o haină încetează să mai existe atunci când firele ei sunt destrămate sau cum o plantă smulsă din rădăcini se ofilește, întrucât nu mai are cum să se hrănească. Lumile separate care ne alcătuiesc universul nu sunt, la modul esențial, alcătuite din substanță, ci din dorințele indivizilor care îl compun. Întreaga țesătură a acestui univers este făcută din dorințele indivizilor care-l alcătuiesc. Prin urmare, a tăia rădăcinile acestui copac înseamnă a tăia rădăcinile propriilor noastre dorințe. Aidoma viermilor de mătase care se înfășoară în cocon, și noi ne înfășurăm în propriile noastre dorințe, care ne înfășoară în propriile noastre ego-uri. Iar apoi ne plângem că suntem înlănțuiți, uitând că noi suntem cei care ne-am înlănțuit prin propriile noastre dorințe și că eliberarea este tot în mâinile noastre.

Mundaka Upanișad ne oferă o minunată alegorie, în care două păsări sunt așezate pe ramura copacului vieții. Una dintre ele ciugulește încontinuu fructele, și ba îi place un fruct, ba altul, suferind mereu. Cealaltă pasăre este doar un martor la foamea tovarășei ei, rămânând mereu într-o stare de beatitudine. După o vreme, prima pasăre ajunge să se sature de urcușurile și coborâșurile ei în stări de fericire și nefericire, și se întoarce către cealaltă pasăre, care i-a fost tovarășul nedespărțit de-a lungul a nenumărate vieți și apoi fuzionează cu ea, și astfel ajung să experimenteze beatitudinea.

În cel de-al XIII-lea capitol, Krishna denumește copacul lumii fenomenale prin *kshetra*, și pasărea martor sau Supremul prin *kshetrajna*. Atunci când yoghinul trece dincolo de *guna*-uri, așa cum se spune în capitolul al XIV-lea, el se eliberează de orice dorință și atinge cea mai înaltă stare de cunoaștere. Această stare a spiritului divin nu este extracosmică, ci este supracosmică. Krishna afirmă în limbajul său mistic că Supremul este acela

unde nu răsare nici soarele, nici luna, nici stelele și nici orice altceva ce strălucește în această lume. Ce lumină poate să radieze o lumânare atunci când este așezată în fața soarelui? Tot așa, în fața glorioasei lumini divine, soarele își pierde toată strălucirea sa. Divinul este sursa tuturor luminilor. Soarele, luna și focul sunt doar expresii ale acestei lumini a tuturor luminilor. Întunericul ignoranței poate fi îndepărtat doar prin lumina cunoașterii. Brahman este sursa tuturor luminilor, și acesta este scopul final al tuturor căutătorilor.

Toate creaturile sunt în fapt divinul înveșmântat în umilele lor trupuri. Fiecare suflet individual este divinitatea înveșmântată în haina umanității.

„O parte eternă din mine devine jiva în această lume de jiva-uri“, spune Krishna. Aceasta înseamnă că fiecare suflet este o realitate spirituală care este divină în esență, indiferent cât de parțială poate să pară manifestarea sa în lumea fizică. Aceasta este denumită *jiva*, deoarece aici ea apare ca fiind o creatură separată în lumea creaturilor. Noi avem tendința să ne gândim la acesta doar în termenii umanității sale. Dar adevărul este mult mai mare decât aparența și nu este legat de propria sa umanitate. Chiar dacă *jiva* a fost o manifestare inferioară umanului în reîncarnările sale anterioare, el are potențialul să devină o manifestare superioară în încarnările sale viitoare.

Și totuși vedem în această lume o infinită multiplicitate de *jiva*-uri. Cum se pot explica aceste aspecte? Așa cum nu putem niciodată să tăiem spațiul în bucățele mici, tot așa nu putem să ne tăiem ființa interioară în bucăți și astfel să alcătuim diferite *jiva*-uri. Spațiul din interiorul unor vase este același cu spațiul din afara lor, chiar dacă pentru scurtă vreme ni se pare că spațiul din vas este diferit de spațiul exterior, care este totul. Această ființă individuală eternă sau *jiva* nu este în niciun fel separată de Dumnezeu. În fapt, *jiva* este Dumnezeu. *Jivatma* se întrupează în diferite trupuri, iar apoi, atunci când este necesar,

se leapădă de ele. Și ori de câte ori își asumă un trup, acesta vine înzestrat cu sistemele simțurilor, minții și intelectului. Folosind aceste sisteme, divinul se bucură de lumea pe care tot El a creat-o. Atunci când *jiva* își părăsește trupul, aceste sisteme îl părăsesc, tot așa cum vântul împrăștie parfumul. Ființele ignorante nu sunt conștiente de faptul că *jiva* intră și iese din trup, în timp ce înțelepții sunt capabili să discearnă aceste procese.

> **„Strălucirea soarelui, cea care luminează întreaga lume, dimpreună cu strălucirea lunii și a focului, toate aceste străluciri, să știi, ale mele sunt.“**

Manifestându-se pe El însuși prin aceste forme, divinul ajută plantele să crească și hrănește animalele și oamenii.

> **„Eu sunt vaishnavara, focul ce își are sălașul în trupurile tuturor viețuitoarelor, dimpreună cu suflurile inspirator și expirator, și diger hrana cea de patru feluri prin care toate creaturile sunt hrănite.“**

Fiecare creatură știe că, pentru a trăi, trebuie să mănânce, dar nicio creatură nu știe ce se petrece cu hrana după ce intră în gură. Acesta este doar începutul procesului de hrănire. Focul vieții care digeră hrana este în realitate chiar divinul, „focul *vaishnavara*“ care există în sistemul digestiv al fiecărei creaturi, prin care hrana este digerată și apoi trimisă către toate părțile trupului. Divinul singur este cel care ne conferă puterea de a funcționa și de a ne îndeplini propriile îndatoriri – a acționa și a ne odihni, a cunoaște, cât și a uita. El însuși este *Vedele* și cunoscătorul *Vedelor*, cât și ceea ce trebuie cunoscut prin *Vede*.

PURUSHOTTAMA

Krishna ne oferă acum viziunea celor două realități pe care le găsim în această lume – *kshara* și *akshara*. Prima percepție asupra acestei realități este în cadrul lui *kshara* sau a mutabilului și efemerului – fața mereu în schimbare a naturii, cu

nenumăratele ei aparențe. Ea este forța formatoare a vieții, pântecele nașterii și acțiunea. Ea este spațiul, timpul și cauzalitatea – *desha*, *kala* și *nimitta*. Ea cuprinde multitudinea sufletelor individuale, a zeilor, a creaturilor, a forțelor, a calităților și cantităților. În fapt, ea cuprinde întreaga existență. Acesta este chipul lui *prakriti* inferioară, care pare să opereze complet oarbă, total ignorantă față de spiritul din ea, cel care impulsionează toate acțiunile ei. Munca lui *prakriti* pare să fie un joc ignorant și confuz al celor trei tendințe – *sattva*, *rajas* și *tamas guna*. Ascuns, nemanifestat în aparența sa ca spirit, *akshara* este aspectul nepieritor, cunoscut sub numele de *kshetrajna* în capitolul al XIII-lea, și care este forța ce motivează acțiunile ei. În capitolul anterior s-a afirmat că *prakriti* își folosește cele trei fire cunoscute sub numele de *guna*-uri pentru a-l lega pe nemuritorul *Atman* de trupul muritor. Dar câtă vreme trăim în natura inferioară, legați de cele trei *guna*-uri ale ei, noi nu putem cunoaște această realitate, deoarece spiritul este ascuns de propriul său văl al *maya*-ei. Până la acest capitol, mesajul *Bhagavad Gita*-ei prezintă *maya* ca fiind o conștiință parțială, înșelătoare, care este greu de cucerit, dar care poate fi transcensă prinde grația Ființei Supreme care este deasupra *maya*-ei. Dacă *jaghat* sau lumea este *mithya* sau non-existentă, așa cum susține filosofia *advaita*, atunci insistența *Bhagavad Gita*-ei asupra acțiunii ar fi lipsită de sens; însă *Bhagavad Gita* afirmă că lumea nu dispare la apariția zorilor iluminării, ci doar își schimbă caracterul. Privind din unghiul viziunii spiritualizate, descoperim ca lumea este glorificată chiar în sânul divinității. Totul este Vasudeva sau Supremul Spirit, după cum s-a spus anterior. *Kshara* este în realitate *akshara*. Pentru *Bhagavad Gita* lumea este reală. Ea nu este doar o simplă creație a lui Dumnezeu, ci Dumnezeu Însuși. Atunci când privim reprezentările unor zeități pe care le vedem peste tot în India, acestea pot să nu ne spună prea mult. Însă atunci când privim la

propria noastră reflexie în oglindă și ne concentrăm asupra ei, întreaga imagine începe să se transforme în cea a zeității care trebuie să fie. Acesta este un fenomen destul de straniu și evident este ceea ce s-a petrecut cu viziunea ființelor iluminate atunci când au început să privească lumea după ce au atins starea de iluminare. Întreaga lume începe să ne apară atunci într-un mod diferit.

De-a lungul evoluției noastre spirituale, noi începem să devenim conștienți de un alt spirit, care nu este nici *kshara* și nici *akshara*, ci Spiritul pur, etern și nepieritor, inactiv în acțiunea sa, imobil în imobilitatea sa. Acesta este sinele tuturor, imuabil și detașat, ca și cum toate lucrurile nu ar avea nicio legătură cu el, și totul nu este decât un joc ce se desfășoară în fața privirii sale perfect detașate. Acest spirit nu este supus timpului, deși noi îl vedem în timp, nu este supus spațiului, deși noi îl vedem sub forma spațiului. Cu cât ne retragem mai mult din lucrarea exterioară, mutabilă a lui *kshara*, cu atât devenim mai conștienți de prezența lui *akshara* sau aspectul nepieritor. *Kshara purusha* este vizibil pentru noi deoarece el cuprinde întreaga existență a naturii. El este *kshetra* sau câmpul, care a fost deja descris în capitolul al XIII-lea. Acesta se mișcă și acționează în imobilitatea și eternitatea lui *akshara* sau *kshetrajna*, despre care ni s-a spus că este cunoscătorul câmpului. El este imobil, inactiv, susținătorul și martorul câmpului. Aceste două părți se regăsesc în fiecare ființă individuală: una este alcătuită din trup, simțuri și mintea conștientă, iar cea de-a doua este mintea inconștientă și sufletul întrupat sau *jivatma*. Prima parte este supusă în mod constant schimbării – nașterea, creșterea, îmbătrânirea și moartea –, în timp ce cea de-a doua parte este pe jumătate nemuritoare, și aceasta este partea despre care Krishna spune că este purtată către o altă viață aidoma parfumului unei flori purtat de vânt spre alte zări. Pe măsură ce progresăm în propria practică spirituală, noi devenim din ce în ce mai conștienți de

aceste două entități – una apărând în față sub forma acțiunii și creației, cealaltă rămânând în urmă ca un fundal din care această acțiune emană și apoi trebuie să dispară, așa cum valul puternic și neliniștit se cufundă în sânul oceanului tăcut și neschimbat. Spiritul din cosmosul mereu în schimbare este numit *kshara*, în timp ce *akshara* este spiritul etern neschimbător și imobil, imuabilul din mutabil. Dincolo și deasupra acestor două se află Sinele Suprem sau Realitatea Ultimă, despre care s-a spus deja că este sursa vieții și a luminii, cea care hrănește și susține întreaga creație. *Bhagavad Gita* subliniază importanța conceptului Dumnezeului personal, care conține în el existența atemporală a lui *akshara* și lumea temporală a lui *kshara*. Dar cine este acea entitate care conține această dualitate în propria sa unitate? În limbajul *Bhagavad Gita*-ei aceasta este Purushottama, Ființa Supremă. Cele două realități ale lui *kshara purusha* și *akshara purusha* sunt transcense, cuprinse și absorbite în *uttama purusha*. Odată cu apariția zorilor realizării spirituale, noi devenim conștienți de forța acestui spirit imuabil care acționează prin noi, și doar atunci devenim capabili să înțelegem rolul nostru ca instrumente ale scopului cosmic.

Într-un final există doar un singur *purusha*, al cărui chip sunt toate chipurile, ai cărui ochi sunt toți ochii, ale cărui urechi sunt toate urechile. Toate gândurile noastre sunt gândurile sale și toate acțiunile noastre sunt acțiunile sale. Nimeni nu poate exista, simți sau gândi în afara lui nici măcar pentru o secundă. După cum proclamă și *Vedele*, tot ceea ce a fost, tot ceea ce este și tot ceea ce va fi, orice poate exista sub orice circumstanțe este doar *purusha*. În sânul acestui Purushottama se topesc atât *kshara purusha*, cât și *akshara purusha*, aidoma blocurilor de gheață în ocean, astfel încât nu se mai diferențiază nici individualul, nici lumea materială, nici subiectul și nici obiectul. Există doar o experiență unică, indivizibilă, oceanică a existenței

atotcuprinzătoare. Cel care cunoaște aceasta este un suflet eliberat sau un *mahatma*. Doar prin cunoașterea lui, a lui Purushottama, sub toate aspectele sale de *kshara*, *akshara* și *uttama*, sufletul este eliberat din strânsoarea celor trei fire împletite ale tendințelor naturii. Cu toate acestea, noi trebuie să înțelegem că adevărul lui *kshara* este în același timp și adevărul lui Purushottama. Acest adevăr a fost prezentat sub diferite forme în toate capitolele anterioare, însă distincția clară este afirmată doar acum. Ființa Unică Supremă are puteri infinite din care apar apoi personalitățile individuale în urma jocului unor forțe aparent impersonale. Misterul Ființei Supreme poate fi cunoscut doar prin iubire și devoțiune. Scânteia spirituală din noi, *akshara* sau sufletul individual, se oferă pe sine însăși și tot ceea ce are Ființei divine supreme, eterne sau Purushottama, după chipul și asemănarea căreia a fost creat. Cunoașterea își găsește împlinirea în această dăruire de sine, în această înălțare de la natura noastră personală la deplina stăpânire a personalității noastre. Sacrificiul acțiunii sau *yajna karma* atinge astfel deplina sa împlinire.

CUNOSCĂTORUL LUI PURUSHOTTAMA

„Cel care mă cunoaște astfel, având mintea netulburată, ca fiind spiritul suprem, numai acea ființă atoatecunoscătoare mi se dăruiește pe deplin și mă adoră în toate modurile, o Bharata.“

Sufletul iluminat, care vede prezența divină în toate lucrurile, care Îl recunoaște pe Dumnezeu în tot ceea ce există și Îl iubește pe Dumnezeu în tot ceea ce există, are un singur lucru de făcut: să Îl adore pe Dumnezeu în toate lucrurile și în toate circumstanțele. Atunci când devotul a atins această cunoaștere, nu-i mai rămâne nimic de făcut decât să-L adore pe El, Unicul Suprem, prin toate acțiunile sale – fizice, mentale și emoționale. *Akshara purusha* – acel *jivatma* nemuritor și imuabil învești mântat în haina trupului nostru actual – ne face să-l folosim

pe *kshara purusha* sau universul supus schimbării, cu miriadele sale de forme și chipuri, pentru a-l adora pe Purushottama, Ființa Supremă, în toate modurile și în toate lucrurile. De fiecare dată când devotul lui Purushottama deschide ochii dimineața, el este conștient de trei lucruri: de Purushottama – Ființa Eternă, stăpânul său preaiubit, *akshara purusha* – Sinele nemuritor și *kshara purusha* – sinele exterior al propriei sale creații. Devotul etern folosește creația eternă ca o modalitate de adorare a Domnului etern. Tot ceea ce devotul vede sau aude, atinge sau miroase, gustă sau simte, cunoaște sau înțelege îi este oferit lui Purushottama.

ADORAREA NEÎNCETATĂ

Dumnezeu desfășoară întreaga creație manifestată în fața noastră în așa fel încât și noi, la rândul nostru, să i-o putem oferi înapoi prin nenumărate acte de dăruire de sine, o dăruire care nu cunoaște nici limita și nici rutina. Datorită extraordinarei sale mutabilități, creația ne oferă mereu lucruri noi prin intermediul cărora să îl putem adora pe El, Preaiubitul Cosmic. Florile de ieri nu sunt aceleași cu florile de astăzi. Fiecare zi are ceva nou și prețios, care poate fi oferit Preaiubitului Divin. Acum, în această viață, și nu în cealaltă, în acest trup, și nu în celălalt, nu contează cum și unde, *akshara purusha* întrupat în *kshara* continuă să îl adore pe Purushottama, viață după viață, folosind toate mijloacele pe care le are la îndemână. Devotul continuă să-și ofere iubirea, an după an, viață după viață, de-a lungul întregii eternități. El unește cele trei fire ale iubirii divine, cunoașterii divine și acțiunii divine în orice lucrare a sa. *Bhakti yoga*, *jnana yoga* și *karma yoga* se unesc și fuzionează întrucât Creatorul, creatura și creația au devenit și ele una. A-l cunoaște pe El, înseamnă a-l iubi, iar a-l iubi pe El înseamnă a-l sluji cu devoțiune și deplină dăruire de sine. Cunoașterea Supremului Purushottama aduce cu sine o revărsare a întregii iubiri din

inima noastră, iar aceasta conduce la dăruirea necondiționată de sine în fața Preaiubitului Divin. Forma exterioară a iubirii este slujirea plină de devoțiune, întrucât *karma yoga* este iubirea în acțiune, așa cum a mai fost menționat anterior.

Aceasta este calea spre eliberarea spirituală oferită de *Bhagavad Gita*. Aceasta este filosofia *advaita* a *Bhagavad Gita*-ei. Aceasta este suprema învățătură care ne conduce spre esența misterului suprem al existenței. Nicio altă cunoaștere nu ne poate oferi deplina împlinire a vieții pe care ne-o oferă această cunoaștere. Oricât de erudită ar fi o persoană, oricât de mult ar putea ea cunoaște din misterele exterioare ale naturii, există mereu o sete de cunoaștere pe care toată această cunoaștere exterioară nu o poate niciodată satisface. Această sete de cunoaștere poate fi potolită doar atunci când sorbim din apele nemuririi. Doar atunci ființa atinge plenitudinea în trup, minte și spirit și doar un asemenea suflet poate fi numit *krita kritya* sau o ființă care este total împlinită.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XV-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga Spiritului Suprem“.

XVI
DEVASURASAMPATH VIBHAGA YOGA
YOGA DEOSEBIRII ÎNTRE STAREA DIVINĂ ȘI STAREA DEMONICĂ

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Tot ceea ce trebuia spus a fost deja spus la sfârșitul celui de-al XV-lea capitol. Acesta este în fapt apogeul învățăturilor din *Bhagavad Gita*. Capitolele al XVI-lea și al XVII-lea sunt niște explicații suplimentare, iar capitolul al XVIII-lea este un rezumat grandios ce încheie lucrarea.

Opoziția dintre zei și demoni se regăsește în scripturile sacre din toată lumea. În hinduism, acest antagonism este menționat chiar și în *Rig Veda*. Marile epopei *Ramayana* și *Mahabharata* prezintă și ele această opoziție dintre forțele pozitive și negative ale lumii. Această opoziție o regăsim și în zilele noastre – oameni cu calități divine și oameni cu însușiri demonice. În acest capitol, Krishna vorbește despre aceste două forțe și modul în care le putem distinge în manifestare. În realitate, ele sunt cele două aspecte ale unei forțe unice, teza și antiteza, cunoscute sub numele de *deva* și *asura* – primul aspect îndreptându-se către centru, iar cel de-al doilea îndepărtându-se de centru, spre periferia numelor și formelor, astfel încât prima forță poate fi considerată centripetă, iar cea de-a doua – centrifugă. Unele

religii denumesc aceste două forțe opuse prin Dumnezeu și diavolul. Însă filosofia hindusă le consideră ca fiind două aspecte ale aceleași esențe. În *Purane*, atât *deva*-șii cât și *asura*-șii au același părinte, înțeleptul Kashyapa, deși provin din mame diferite. În realitate, ei personifică două tipuri de tendințe din propria noastră ființă. Pe de o parte, noi avem o aspirație intensă de a atinge centrul tuturor lucrurilor și de a le descoperi esența. Tocmai de aceea dăm dovadă de o sete nepotolită de a cunoaște din ce în ce mai mult. Dragostea noastră pentru cunoaștere este fără de sfârșit și pare că nu este satisfăcută niciodată. În același timp, și ignoranța noastră pare să fie fără de sfârșit. Chiar dacă pare că noi căutăm să ne eliberăm din starea de ignoranță, în același timp, noi părem să lucrăm pentru a ne amplifica atașamentele, deoarece dorința pentru conflicte acționează de asemenea cu putere în noi. Noi suntem aidoma oamenilor ale căror picioare merg fiecare în direcții diferite. Oriunde am privi există o luptă permanentă ce are loc între aceste două forțe, între *deva* și *asura*, între divin și demoniac. Există o forță universală a integrării divine care îl conduce pe *jiva* către Absolut. În același timp, forțele psihice, raționale și senzoriale îl atrag în-continuu făcându-l să se piardă în lumea materială. Acesta este războiul din *Mahabharata*. Acesta este conflictul pe care îl vedem pretutindeni, atât în noi înșine, cât și pe străzi și în toate țările din lume. Aceste forțe se luptă, una împotriva alteia, iar istoria lumii este povestea succesului sau eșecului uneia sau alteia dintre aceste forțe. Calea regală către evoluția spirituală este strâns legată de cooperarea cu forțele integrării divine sau *devi sampat*. În același timp, *asuri sampat* este ceea ce ne îndepărtează de centrul nostru și ne transformă în obiecte, chiar dacă noi suntem de fapt una cu subiectul suprem.

CUM NE PUTEM TRANSFORMA PROPRIA NATURĂ

Dificultatea practică ce apare atunci când dorim să ne

transformăm ființele ignorante care suntem devine evidentă atunci când începem să păşim pe calea *yoga*. Ni s-a spus în repetate rânduri şi s-a subliniat faptul că această tranziție este indispensabilă. Eliberarea spirituală înseamnă să scăpăm din strânsoarea limitatoare a *guna*-urilor lui *prakriti* şi să ne redobândim libertatea spiritului infinit şi etern. Pentru a atinge acest scop este absolut necesar să ne dezvoltăm pe deplin *sattva guna*. Atunci când *sattva guna* atinge punctul maxim, ființa devine capabilă să treacă dincolo de acțiunea *guna*-urilor şi să pătrundă în sursa lor.

Pentru a expune cât mai bine aceste aspecte, în acest capitol ni se oferă distincția clară dintre naturile divine şi demoniacă. Un *deva* este capabil să realizeze acțiuni *sattva*-ice care conduc la autotransformare, în timp ce un *asura* nu poate. În general, natura ființei umane este un amestec al celor trei *guna*-uri. Astfel ar părea că toți avem aceeaşi şansă de-a trece dincolo de *sattva guna* şi de a atinge starea de eliberare spirituală. Dar în realitate, descoperim că ființele umane se împart la modul general în două categorii: cele care au predominanța lui *sattva guna* se vor îndrepta în mod automat către cunoaştere, autoperfecționare, armonie şi bunăvoință, iar cele care au predominanța lui *rajas guna* sunt pline de sine, dominante şi egotice, cu dorințe puternice, pentru satisfacerea cărora vor urmări să domine şi să doboare tot ceea ce le stă în cale. Aceste două categorii sunt reprezentările umane ale zeilor şi demonilor. Pentru a-i oferi lui Arjuna o înțelegere cât mai clară a naturii acestor două forțe, Krishna îi prezintă în acest capitol o listă a însuşirilor lor.

ÎNSUŞIRILE DIVINE

Mai întâi sunt descrise calitățile divine. Prima care este menționată este *abhaya* sau lipsa fricii, şi aceasta deoarece calitățile divine nu pot să se dezvolte într-o atmosferă încărcată cu emoția negativă a fricii. O armată trebuie să fie în gardă şi în

partea din spate, iar ceea ce ne păzește spatele este umilința, aceasta fiind ultima calitate de pe lista prezentată de Krishna. Oricât de multe calități divine am avea, dacă mândria își arată chipul ei urât, toate celelalte calități sunt ca și inexistente, și tocmai de aceea Krishna insistă asupra umilinței. Următoarele calități menționate sunt puritatea inimii, statornicia în cunoaștere și *yoga*, dăruirea, înfrânarea simțurilor, sacrificiul, studiul scripturilor, asceza, dreapta purtare, nevătămarea, adevărul, lipsa mâniei, renunțarea, pacea, neclevetirea și lipsa criticii, bunăvoința pentru toate viețuitoarele, nerâvnirea sau modestia, blândețea, sfioșenia, cumpătarea, tăria, iertarea, hotărârea, curăția, nedușmănia și, așa cum am mai spus mai sus, ultima dintre ele este umilința. Acestea sunt calitățile lui *devi sampat*.

ÎNSUȘIRILE DEMONICE

Versetele de la 10 la 20 ne oferă o descriere grafică a naturii demoniace. Ființă obișnuită este întotdeauna un amestec al celor trei *guna*-uri, dintre care una este predominantă. Ființa în care calitățile *sattva*-ice sunt predominante este cunoscută sub numele de *devi sampat*. Ființa în care *rajas guna* a fost dusă la extrem are natura *asura*-șilor și este foarte egoistă, trăind doar pentru propria îmbogățire, este arogantă, ipocrită, se mânie foarte repede, este crudă, lăudăroasă și lipsită de compasiune. Chiar și ritualurile pe care le realizează sunt făcute pentru propriul beneficiu. Dar este oare posibil ca noi să ne naștem cu anumite însușiri și să nu ne putem transforma? Nu se poate spune așa ceva, întrucât *Bhagavad Gita* a insistat în permanență că toate *jiva*-urile sunt fragmente eterne ale divinului. Atât *deva*-șii, cât și *asura*-șii pot avea acces la starea de eliberare spirituală, așa cum s-a arătat de multe ori în *Purane*. Prahlada și Vritra, care s-au născut în clanul *asura*-șilor, sunt doi dintre cei mai mari devoți ai divinului. O ființă poate fi fie *sattvo-rajas*-ică, fie *rajaso*-

tamas-ică, iar aceasta îl predispune fie la claritate divină, fie la violență demonică. Dar această listă nu este exhaustivă. Multe ființe au ambele naturi amestecate, și descoperim că ființa *tamas*-ică nu intră în niciuna dintre cele două categorii. După cum se spune și în *Mahabharata*: „Cu excepția lui Dumnezeu, care este sursa eternă a binelui, nimic nu este complet bun și, de asemenea, nimic nu este complet rău.“ Tot ce putem spune este că însușirile divine ne conduc către eliberarea spirituală, în timp ce însușirile demoniace ne conduc către amplificarea atașamentului față de manifestare. Astfel se realizează distincția dintre cele două naturi. Așa cum cele douăzeci de calități menționate în capitolul al XIII-lea trebuie să fie cultivate de ființa care dorește să atingă starea de eliberare spirituală, tot așa și însușirile divine menționate aici trebuie să fie amplificate în noi.

BINE ȘI RĂU

Bhagavad Gita se ridică deasupra conceptelor umane obișnuite ale moralității și le abordează din punctul de vedere metafizic. Ceea ce noi denumim prin bun și rău sunt propriile noastre interpretări omenești ale înțelesului din spatele acestei mari drame cosmice jucate de aceste forțe impersonale, care se deplasează alternativ spre interior sau exterior. Astfel descoperim în povestirile din *Purane* că uneori cei care învinș sunt *deva*-șii, în timp ce alteori sunt *asura*-șii. Tot așa și în mintea omenească există două tendințe opuse. Cu cât ne îndepărtăm mai mult de centru, cu atât ne apropiem mai mult de ceea ce *Puranele* denumesc prin iad, întrucât fructul acestei direcții este suferința. Cei care se îndreaptă spre centru ating tărâmurile paradiziace. Forțele cosmice acționează perpetuu și lucrează pretutindeni, astfel încât nimic nu se desfășoară în afara câmpului lor operațional. Evoluția și involuția universului sunt lucrările acestor două forțe, iar mintea noastră umană nu poate înțelege de ce anume aceste forțe acționează în acest fel. Mințile noastre

sunt deja implicate în operațiunile lor, și tocmai de aceea nu pot să le înțeleagă intențiile. Evoluția lui *jiva* în natură este o aventură în care *svabhava* (sau natura inerentă) și *karma* (sau acțiunea) operează sub forma unor factori de decizie ai destinului. Atunci când *svabhava* este foarte *rajas*-ică, elementele lui *sattva* și *tamas guna* devin gradat foarte slabe, iar atunci mersul *karma*-ic duce la o îndepărtare de însușirile lui *sattva guna* și o amplificare extraordinară a naturii *rajas*-ice, iar ceea ce se naște este un *asura*. Pentru a înțelege mai bine cum au luat viață acești *asura*-și, lectura *Puranelor* poate fi de un mare ajutor. De asemenea, o privire aruncată asupra vieților marilor tirani și despoți din istoria lumii ne poate oferi o idee despre viața și progresul unui *asura*. Oameni precum Hitler sau Mussolini sunt exemple clasice ale devenirii unui *asura*. Atunci când ființa s-a îndepărtat atât de mult de cursul *sattva*-ic al existenței și evoluției, ființa nu mai poate să inverseze procesul și este aruncată în abisurile iadului chiar de către forța energiei divine pervertite din el însuși. Însă trebuie înțeles că energia care impulsionează un *asura* provine și ea tot din divin, întrucât energia în sine este neutră; ea a fost doar greșit întrebuințată de către ființa care a ales calea demoniacă. Tot așa, energia electrică poate ucide o persoană pe scaunul electric ori poate să îi dea căldură, lumină sau răcoare atunci când este folosită în calorifere, becuri sau ventilatoare. Deși Prahlada este un *asura*, el a fost înzestrat cu multe calități divine, astfel încât a ajuns în punctul în care i-a spus tatălui său, care era un *asura* foarte puternic, că toată puterea de care era atât de mândru se datora în întregime puterii lui Narayana, care îi îngăduia astfel să își ridice sabia cu atât de multă forță. Acest lucru este greu de înțeles de către noi, așa cum a fost și de către Hiranyakashipu, părintele lui Prahlada.

Întreaga energie și întreaga putere provin dintr-o singură sursă, care este divină. Însă atunci când această energie trece

prin prisma naturii inferioare, ea este deviată, în cele trei fire ale lui *sattva*, *rajas* și *tamas guna*, și tocmai de aceea descoperim atât de multe diferențe în rândul oamenilor. Următoarea întrebare care apare este ce anume se petrece cu o asemenea ființă? Este ea condamnată în eternitate? *Bhagavad Gita* a afirmat de mai multe ori că chiar și cel mai rău dintre păcătoși, dacă acționează la modul corect și divin integrat, poate fi apoi considerat un sfânt. Chiar și atunci când natura demonică a atins cele mai adânci abisuri, și asta în mai multe rânduri, ea poate oricând să aleagă cursul ascendent. Prin simpla reorientare către aspectele divine, ființa poate să pășească pe calea *sattva*-ică, cea care conduce la starea de eliberare spirituală. Adesea o asemenea transformare are loc în urma asocierii cu oameni virtuoși. Uneori este de ajuns un simplu cuvânt rostit de un suflet nobil pentru a face o ființă *asura*-ică să renunțe la vechile obiceiuri și să înceapă să meargă pe calea virtuții. Valmiki, autorul epopeii *Ramayana*, fusese un vânător plin de cruzime. Întâlnirea sa cu sfântul Narada i-a schimbat destinul, și aceasta doar prin câteva cuvinte. Tocmai de aceea filosofia hindusă acordă o importanță deosebită asocierii cu ființele sfinte sau *satsang*-ului.

SHASTRA-ELE

Natura *asura*-ică reprezintă *rajas guna* la cotele ei maxime. Ea conduce sufletul la înlănțuire. Dorința, mânia și lăcomia sunt caracteristicile ego-ului *rajas*-ic, și acestea, după spusele lui Krishna, reprezintă totodată tripla poartă către iad. Ființa supusă acestor trei tendințe intră sub puterea lui *tamas guna* sau ignoranța. Atunci când forța necontrolată a naturii *rajas*-ice este epuizată, ființele intră sub dominația întunericului și a deznădejdii lui *tamas guna*. A urma legea dorinței egoiste nu este nici adevărul naturii noastre, și nici legea ființei noastre. Deoarece există o lege superioară și un standard mult mai bun. Dar unde anume le putem găsi? Rasa umană a căutat mereu

această lege, și tot ceea ce s-a descoperit în această direcție a fost înglobat în scripturile sacre sau *shastra*-e, sub forma unor legi etice și morale. Scripturile afirmă că cea mai bună aplicare a acestor legi o regăsim în viața socială. Toate scripturile caută să ne ofere anumite legi cu privire la relațiile ideale cu ceilalți oameni, cu natura, cu Dumnezeu. O *shastra* nu este expunerea unei superstiții în masă, care să fie urmată orbește de ființa *tamas*-ică, așa cum unii ar putea crede. *Shastra* este cunoașterea sfinților ce a fost dobândită prin intuiție și experiență, cele mai bune standarde la care rasa umană poate avea acces. Ființa demoniacă ce disprețuiește îndrumările *shastra*-elor cu scopul de a-și împlini cererile propriilor sale instincte subdezvoltate și propriile dorințe egoiste poate să obțină plăcere, dar nu și fericire durabilă. Și aceasta deoarece fericirea adevărată poate fi obținută doar printr-o viață virtuoasă, cu alte cuvinte printr-o viață dusă în armonie cu întreaga creație. Legea instinctului și a dorinței trebuie să fie înlocuită cu cunoașterea modului corect de acțiune, așa cum este ea descrisă în *shastra*-e sau scrierile despre viața virtuoasă.

Sub aspectul ei obișnuit, o *shastra* nu este o lege supremă. Aidoma legilor lui Manu sau a celor zece porunci biblice, o *shastra* ne oferă îndrumări și legi prin care să ne putem transcende natura inferioară și să ne dezvoltăm disciplina, aspecte esențiale pentru orice aspirant spiritual. Ea reprezintă un mijloc, și nu sfârșitul. Există o foarte mare diferență între acțiunea săvârșită conform dorințelor personale și acțiunea săvârșită conform *shastra*-elor. Cea de pe urmă este considerată a fi știința și arta vieții, rezultatul culturii colective a oamenilor, o religie sau o formă de cunoaștere expusă de un anumit suflet superior, în timpul unei anumite vârste a omenirii. Aceste învățături sunt reiterate ulterior de alte mari suflete, în alte ere și vârste ale omenirii. Acțiunea realizată în conformitate cu prescrierile unei *shastra* amplifică în ființă prezența lui *sattva*

guna. Tocmai de aceea ființa trebuie să acționeze în conformitate cu ele. Aceasta este o regulă generală pentru întreaga umanitate. Toate societățile omenești, din vremurile străvechi și până astăzi, au căutat să urmeze aceste legi. Modalitatea prin care putem transcende natura demonică este să urmăm regulile *shastra*-elor. Este posibil ca la început, ființa să urmeze aceste reguli orbește și fără să le înțeleagă, într-un mod *tamas*-ic. Însă ulterior, atunci când aceste reguli au devenit parte a personalității sale, ființa se va ridica gradat de la ascultarea orbească, *tamas*-ică, la rebeliunea și căutarea *rajas*-ică, pentru ca într-un final să atingă starea de înțelegere și acceptare *sattva*-ică a vieții așa cum este ea, care se bazează pe experiența personală și cunoaștere.

Astfel că *shastra*-ele ne expun reguli de conduită prin care ființa să-și controleze și să-și stăpânească tendințele inferioare, animalice, prin intermediul rațiunii și a voinței inteligent folosite. Aceste reguli trebuie să fie urmate astfel încât ele să devină ghidul nostru de conduită și acțiune, până când instinctele noastre sunt disciplinate și controlate, iar atunci ființa este pregătită să se ghideze pe sine însăși într-un mod mult mai liber și mai inteligent. Doar după multe încarnări în care să fie urmată o asemenea viață disciplinată și riguroasă, natura demoniacă va evolua suficient de mult pentru a urma cea mai înaltă lege a naturii divine, care oferă maximul de libertate ființei evoluate. *Bhagavad Gita* ne expune modalitățile prin care putem să ne ridicăm deasupra tendințelor demoniace. În capitolul al XVIII-lea, versetul 59, ni se arată cum la început ființa este impulsionată de dorință, apoi atinge starea în care suntem ghidați de către lege sau *shastra* (capitolul al XVI-lea, versetul 24), iar într-un final, noi acționăm spontan, întrucât suntem ghidați doar de spirit (capitolul al XVIII-lea, versetul 64).

O LEGE PENTRU TOȚI

Fiecare ființă care trăiește într-o societate umană va avea

acces la un anumit gen de *shastra*. Rasa umană a căutat mereu o lege superioară și o modalitate corectă de acțiune, care să o poată elibera de legăturile naturii demonice, și aceasta deoarece până când nu am atins starea de eliberare spirituală, suntem cu toții supuși influenței acestei naturi inferioare. Descoperim astfel că fiecare cultură are propria ei formulă pentru viață virtuoasă, bazată pe experiența intuitivă a minților luminate, a înțelepților și a profeților. O ființă demoniacă ignoră aceste legi cu scopul de a-și urma instinctele animalice ale naturii sale inferioare. Prin urmare, dacă dorește să atingă starea de uniune cu Dumnezeu, ea trebuie mai întâi să se reîntoarcă la starea umană, iar aceasta poate fi realizată doar urmând legile *shastra*-elor, care întrupează cele mai înalte și mai nobile idealuri ale ființei umane. Aceste reguli trebuie urmate până când caracterul instinctiv și demoniac este disciplinat, iar autocontrolul devine o parte a naturii sale. Doar atunci ființa va fi pregătită pentru libertatea acțiunii autoghidate, care conduce la suprema libertate a naturii spirituale. *Bhagavad Gita* însăși este cunoscută sub numele de *dharma shastra* sau codul de legi pentru o viață în lumina Spiritului Suprem. Ea mai este cunoscută și sub numele de *yoga shastra*, întrucât ne oferă o ghidare practică pentru a ne transcende tendințele naturii inferioare și a ne dezvolta disciplina, care ne vor conduce la cea mai înaltă stare de iluminare spirituală. Dar *Bhagavad Gita* nu este o *shastra* obișnuită. Ea nu este un simplu cod de legi sociale și etice, ci o expunere de legi spirituale. Ea ne spune cum să ne ridicăm din abisurile demoniace în care natura noastră demonică ne-a împins, și de asemenea ne arată cum să ne înălțăm pe culmea libertății spiritului, cum să abandonăm toate regulile și să ne întoarcem doar spre Dumnezeu, care devine astfel singurul nostru impuls pentru acțiune și singura inspirație. Dar acesta este un salt ce nu poate fi realizat de o natură *asura*-ică. Prin urmare ultimele cuvinte ale lui Krishna din acest capitol sunt

sfatul oferit lui Arjuna, ca oricând se simte cuprins de îndoială să urmeze cu strictețe legile *shastra*-elor.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XVI-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga deosebirii între starea divină și starea demonică“.

XVII
SRADDHATRAYA VIBHAGA YOGA
YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI CREDINȚE

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Cel de-al XVII-lea capitol începe cu o nouă stare de îndoială din partea lui Arjuna. Care este fundamentul unei acțiuni care nu provine din dorințele animalice și nici din prescrierile scripturilor? Căci chiar și legea dorinței conține în ea o anumită forță, întrucât provine din originile noastre primitive pe care nu le putem nega. Pe de altă parte, o *shastra* este susținută de autoritatea stabilită de lege. Dar ce se poate spune despre acțiunea care este realizată sub incidența momentului și cu toată credința și încrederea că facem ceea ce este bine? Pentru că este posibil să nu fim mereu capabili să consultăm *Bhagavad Gita* sau legile lui Manu înainte de a realiza o anumită acțiune. În fapt, majoritatea acțiunilor sunt realizate în mod spontan, fără să ne gândim prea mult înainte, însă având credința deplină că facem lucrul corect – ceea ce trebuie făcut. Unde se integrează o asemenea acțiune, este întrebarea lui Arjuna.

Unii oameni poate că nu doresc intenționat să încalce *shastra*, dar este posibila ca ei pur și simplu să nu o cunoască. Ce se va petrece atunci cu ei?

Acțiunea realizată sub impulsul dorinței personale aparține

stadiilor inferioare ale vieții și este dominată de *rajas guna*. Acțiunea realizată în conformitate cu *shastra*-ele ajută la creșterea elementului *sattva*-ic. Așa cum s-a menționat în capitolul anterior, umanitatea trebuie mai întâi să treacă prin aceste stadii. Dar pe măsură ce pășim pe această cale, ființa accesează o lege superioară și urmărește să trăiască în concordanță cu ea. Religia pe care o urmăm, filosofia în care credem, legile sociale pe care încercăm să le impunem, toate vor depinde de valorile relative sau de perfecțiunea absolută la care ne raportăm. În măsura în care ne străduim cu sinceritate să trăim în conformitate cu un ideal, noi putem deveni exemple în viață ale acestui ideal.

ÎNCĂLCAREA SHASTRA-ELOR

Există uneori în ființa umană o dorință de libertate care tinde să ne împingă să încălcăm un anumit cod de conduită stabilit și ne face să căutăm o nouă lege, pe care o considerăm că ni se potrivește mai bine. Aceasta se petrece atunci când *shastra* existentă încetează să mai fie o forță vie și se rigidizează, ajungând să fie o masă lipsită de viață de obiceiuri și superstiții. Descoperim atunci că trebuie să găsim un nou adevăr și o nouă lege, care să fie expuse de o ființă superioară sau un *vibhuti* al divinului. Buddha a modificat ritualismul vedic, iar Iisus a adus o viziune superioară a legii lui Moise. Continua căutare a umanității pentru perfecțiune nu se oprește niciodată. Uneori o ființă individuală se revoltă împotriva legii *shastra*-ei. Această revoltă poate să fie adesea manifestarea unui ego *rajas*-ic, care caută recunoaștere și adulație. Dar chiar și această stare este mult mai bună decât condiția *tamas*-ică, în care ființa urmează orbește o convenție fără a avea nicio cunoaștere adecvată a marilor principii care stau la baza convenției. Majoritatea oamenilor urmează anumite obiceiuri orbește, doar pentru simplul fapt că cei dinaintea lor le-au urmat. Ei nu se întreabă

niciodată care este adevăratul sens sau înțeles al acelor obiceiuri. Uneori o *shastra* este o forță vie, vibrantă, iar în acel caz ea este cea mai bună lege pentru omul obișnuit. Dar ființa extraordinară, al cărei nivel spiritual s-a ridicat cu mult deasupra contemporanilor săi, nu mai este legată de acțiuni stereotipe. Ea își urmează chemarea de a trece dincolo de orice lege, pentru a atinge perfecțiunea absolută și pentru a învăța să trăiască în libertatea spiritului.

CREDINȚA NE ÎNDRUMĂ PAȘII

Însă această cale ne pare adesea nesigură și complicată și, cu excepția cazului în care ființa este absolut sigură, cel mai bine este să urmărim să nu ne îndepărtăm niciodată de regulă, întrucât pericolul de a pierde direcția corectă este mare. Tocmai de aceea este întotdeauna necesar, pentru toți căutătorii spirituali, să aibă un maestru spiritual sau un *guru* autentic care, datorită faptului că a parcurs deja această cale până la capăt, are deplina competență pentru a ghida un neofit. Dar cum anume procedăm atunci când un asemenea maestru spiritual nu este de găsit? Care este fundamentul acțiunilor unei asemenea persoane? Krishna răspunde că fundamentul trebuie descoperit în *sraddha* sau credință, cu alte cuvinte în ceea ce acea ființă consideră că este adevărul vieții și existenței sale. În acest context, credință nu înseamnă o încredere oarbă, ci mai degrabă o aspirație de a atinge un anumit ideal. Chiar și cei care nu cunosc deloc *shastra*-ele vor avea un anumit ideal pe care își fundamentează acțiunile. Dar trebuie să ne aducem aminte că chiar și această credință va fi nuanțată de cele trei *guna*-uri. O ființă *tamas*-ică nu va fi niciodată capabilă să atingă adevărul. Dacă o ființă este *rajas*-ică, ea va avea mereu tendința să o apuce pe alte căi ciudate. Atât într-un caz, cât și în celălalt, șansele ființei de a atinge eliberarea spirituală se află în orientarea către *sattva guna,* ceea ce va impune atât diminuarea ego-ului ei *rajas*-

ic, cât și a ignoranței ei *tamas*-ice. Credința prezintă un nivel subuman, un nivel uman și un nivel suprauman. Prin urmare credința pe baza căreia acționăm nu este doar un impuls de moment, ci o judecată care provine din profunzimile personalității noastre. Credința fiecărei ființe se bazează pe caracteristicile temperamentului ei. Așa cum este credința noastră, așa suntem și noi, spune Krishna. Aceasta sună foarte asemănător cu teoria modernă a pragmatismului. Dacă o persoană este aidoma credinței ei, atunci a ne urma credința înseamnă să ne urmăm adevărul care ne-a format și, prin urmare, pentru noi nu există un alt adevăr. O ființă a ajuns să fie ceea ce este astăzi prin puterea credinței sau a voinței ei din trecut, iar acestea, la rândul lor, îi creează viitorul. Prin urmare, noi suntem cei care ne creăm în permanență pe noi înșine. Noi suntem propriii noștri făuritori. Acest principiu este adevărat, însă nu reprezintă întregul adevăr. Acesta este doar adevărul devenirii noastre, adevărul dinamicii noastre, dar nu este adevărul Ființei noastre. Dincolo de personalitatea noastră schimbătoare, există o devenire universală în cadrul căreia devenirea noastră individuală este doar o zvâcnire sau o unduire, iar dincolo de această devenire universală se află Ființa Eternă, mereu aceeași, Suprema Realitate către care suntem destinați să ne îndreptăm.

TIPURI DE CREDINȚĂ

Prin *yoga* expusă în *Bhagavad Gita*, suntem încurajați să devenim divini, întrucât în profunzimile ființei noastre noi suntem deja divini. Succesul nostru pe această cale depinde și de *sraddha* sau credința noastră. Noi trebuie să depunem eforturi conștiente pentru a ne transforma propriile naturi și *sraddha* existentă (care poate fi *tamas*-ică sau *rajas*-ică) și s-o facem să devină *sattva*-ică pentru ca, într-un final, să trecem chiar și dincolo de aceasta. Întreaga noastră *sadhana* sau practică

spirituală este un efort în această direcție. *Tamas* este considerat a fi nivelul cel mai de jos, iar *sattva,* cel mai de sus, și aceasta datorită gradului de realitate care se poate exprima prin intermediul lor. Pe nivelul lui *tamas guna,* realitatea este foarte puțin exprimată, pe nivelul lui *rajas guna,* realitatea este distorsionată, iar pe nivelul lui *sattva guna,* ea este transparentă. Razele soarelui pot fi reflectate atât de apa tulbure și murdară, cât și de apa limpede și cristalină. Pe nivelul lui *sattva guna,* chiar dacă nu suntem în contact direct cu realitatea, aceasta este perfect reflectată. Pe nivelul lui *rajas guna,* realitatea este distorsionată, așa cum este în cazul unei ape tulburi, iar pe nivelul lui *tamas guna,* ea abia dacă poate fi percepută, întrucât apa este extrem de murdară și plină de mâl. Atitudinea noastră în fața oricărui aspect al vieții depinde de tipul de *guna* care predomină în noi, și aici sunt incluse: comportamentul nostru, orientările politice, relațiile sociale, practicile religioase și spirituale și chiar și tipul de mâncare preferată.

GUNA-URILE NE INFLUENȚEAZĂ DECIZIILE

De ce unii oameni sunt atrași de un anumit tip de lucruri? Ființele *sattva*-ice îl adoră de Supremul Divin, ființele *rajas*-ice adoră semizeii pentru a obține obiectele dorințelor lor, iar ființele *tamas*-ice adoră spiritele dezîncarnate și stafiile din teama de a nu fi posedați ori răniți de acestea. Există și unele ființe care se supun unor austerități care nu sunt menționate în scripturile sacre, torturându-și trupurile doar pentru a-și atinge anumite scopuri egoiste sau chiar diabolice. Chiar dacă aceste austerități pot să pară acțiuni sfinte, în realitate, ele sunt produsul ipocriziei, aroganței și al dorinței de putere, și tocmai de aceea ele pot fi considerate demoniace. Torturarea trupului prin posturi prelungite ori prin pedepse corporale autoimpuse intră sub incidența acestui gen de austeritate.

AUSTERITATEA TRUPULUI

Krishna ne spune apoi ce anume se înțelege prin *tapas*-ul trupului. Trupul trebuie considerat drept un vehicul pentru progresul lui *jivatma* de-a lungul drumului său spre perfecțiune, și tocmai de aceea trebuie să i se ofere respectul pe care îl merită. El nu trebuie să fie nici prea cocoloșit, și nici pedepsit pe nedrept. Buddha spunea: „Practica obișnuită a automortificării, care este dureroasă și nu aduce niciun beneficiu, nu trebuie urmată.“ *Tapas*-ul sau austeritatea a fost prescrisă cu scopul de a îndepărta impuritățile ce pot să apară datorită unei diete proaste sau al unui mod de viață neadecvat. Așa cum o mașină are nevoie de combustibil pentru a funcționa, tot așa și trupul are nevoie de hrană, iar tipul de hrană pe care ființa îl consumă are o importanță foarte mare, întrucât tipurile de gânduri ce se vor naște mai apoi în minte depind de calitatea ei.

ALIMENTAȚIA SATTVA-ICĂ

Gândirea indiană a considerat mereu că hrana are o importanță deosebită în viața spirituală. Încă din vremurile străvechi au fost realizate multe experimente în această direcție. Rezultatul acestor experimente este regimul *sattva*-ic de hrană, care trebuie urmat de toți practicanții sistemului *yoga*. Nu există nicio țară în lume în care, mare parte din aspiranții la realizarea spirituală să nu fi renunțat la consumul de carne pentru a-și purifica mințile și astfel să poată atinge culmile spiritualității. În zilele noastre, mulți oameni au renunțat la consumul de carne din motive de sănătate, dar în India oamenii au încetat să mai mănânce carne din motive pur morale și spirituale, întrucât au simțit cu putere că a lua o viață, nu contează în ce mod, este un păcat, și că acesta trebuia redus cât mai mult cu putință. Ei nu au renunțat la a mai mânca indiferent ce tip de carne datorită beneficiilor unei diete vegetariene sau pentru sănătate, deoarece

acesta nu era motivul lor principal. Deși sănătatea trupului era importantă, totuși sănătatea minții și progresul pe calea spirituală aveau o importanță mult mai mare. Din păcate, în zilele noastre nici știința medicală occidentală și nici psihologia nu au realizat pe deplin importanța hranei și efectele pe care le are asupra sănătății minții și a trupului, deopotrivă. În urmă cu multe mii de ani, Krishna i-a enumerat lui Arjuna toate aceste proprietăți ale hranei. Un temperament *sattva*-ic preferă în mod instinctiv mâncarea care hrănește forțele mentale, vitale și fizice. Aceste alimente au un gust pur, dulce în mod natural și duc la creșterea longevității, a inteligenței, a sănătății, a puterii și a fericirii. Asemenea alimente sunt proaspete și nu sunt gătite în exces ori prea condimentate. Aceasta este în fapt o dietă perfect naturală, care devine din ce în ce mai răspândită în lumea modernă.

ALIMENTAȚIA RAJAS-ICĂ

Ființele *rajas*-ice preferă alimentele care sunt fierbinți, acre, iuți, condimentate, care duc la durere, suferință și boală. Acesta este genul de mâncare foarte condimentată și foarte bogată despre care chiar și medicina actuală admite că ne conduce la toate bolile societății moderne. Indigestia, aciditatea, dispepsia, constipația, atacul de cord și multe altele, sunt toate cauzate de acest gen de mâncare. Lista este mult prea bine cunoscută pentru a mai avea nevoie de enumerări suplimentare.

ALIMENTAȚIA TAMAS-ICĂ

Hrana care este lipsită de vitalitate, care este gătită în exces, urât mirositoare, alterată, poluată și impură este preferată de către cei care au o preponderență *tamas*-ică. Pentru o sănătate perfectă, hrana trebuie să fie mereu consumată cât mai proaspătă posibil, atât în ceea ce privește culesul fructelor și legumelor, cât și în ceea ce privește gătitul lor. Cu cât păstrăm

mai mult alimentele, cu atât ele își vor pierde din calitatea vitală, și cu atât mai puțină vitalitate ne vor aduce. Aceasta este o afirmație evidentă, care este complet ignorată de către omul modern, în dependența sa de mâncarea ambalată, conservată, congelată etc., hrană care este fără îndoială o partea a vieții moderne, dar rămâne la latitudinea fiecăruia dintre noi să decidem dacă este și o parte absolut esențială a vieții noastre. Este posibil ca, într-o anumită măsură, să nu fim capabili să ne schimbăm prea mult gusturile înnăscute, dar din clipa în care cunoaștem și acceptăm adevărul, rămâne din nou la latitudinea noastră să decidem ceea ce este mai bun pentru noi și ce eforturi depunem pentru a ne schimba alimentația, efort care este și el un fel de *tapas*.

ACȚIUNILE OBLIGATORII

În acest capitol, Krishna împarte în trei categorii acțiunile care sunt obligatorii pentru toate ființele umane. Aceste categorii sunt: *yajna*, *dhana* și *tapas*, cu alte cuvinte sacrificiul, acțiunile caritabile și austeritatea. Aceste trei categorii acoperă întregul spectru al relațiilor noastre – relația noastră cu Ființa Supremă, relația noastră cu societatea și relația noastră cu propriul trup și propria minte. Noi avem anumite îndatoriri față de fiecare dintre acestea trei. Tocmai de aceea acțiunile menționate anterior sunt obligatorii pentru toate ființele umane. Ele trebuie realizate de toți oamenii. Nimeni nu poate să se considere deasupra acestor acțiuni.

Împărțirea hranei în anumite categorii se află atât sub spectrul lui *yajna*, cât și al lui *tapas*. Hrana care este consumată trebuie mai întâi de toate să fie oferită divinității din noi înșine. Aceasta este *yajna* față de divinitatea care se manifestă în trup, divinitate care nu numai că a creat această hrană, dar este și singura capabilă să o digere și să o asimileze, astfel încât să ne aducă toate beneficiile. Aceasta este o *yajna* zilnică, pe care

fiecare dintre noi trebuie să o realizeze. Această *yajna* se poate transforma și într-o formă de *tapas*, dacă aderăm la un regim alimentar *sattva*-ic. Atunci acțiunea de a mânca va deveni un *tapas* sau o modalitate de control a trupului și a simțurilor, care de multe ori cer mâncare excitantă și stimulantă, în locul unei mâncări dătătoare de viață.

TIPURILE DE YAJNA

Krishna a menționat deja că toate acțiunile pot fi considerate o *yajna* sau o ofrandă adusă Ființei Supreme și că toate acțiunile pot deveni *sattva*-ice, dacă sunt îndeplinite două aspecte – renunțarea la atașamentul față de fructele acelor acțiuni și evitarea acțiunilor derizorii. Atunci când o acțiune este realizată având în minte dorința pentru beneficiile pe care fructele ei le oferă, acea acțiune poate fi considerată *rajas*-ică. Atunci când acțiunea este realizată fără respectarea regulilor după care ar trebui făcută, ea va deveni derizorie și astfel poate fi numită *tamas*-ică. Atunci când *yajna* sau ritualul sacrificial este realizat cu o inimă plină de mândrie și ipocrizie, doar pentru a etala bogăția cuiva sau pentru obținerea unor avantaje personale, acel ritual este considerat *rajas*-ic, chiar dacă a fost oferit zeilor. Ofranda *tamas*-ică este ofranda realizată fără credință (doar pentru simplul fapt că toată lumea o face), fără concentrare, fără încredere în ceea ce se realizează și, în mod firesc, nu va aduce niciun rezultat scontat. Tocmai de aceea este considerată derizorie. O *yajna sattva*-ică este oferită lui Dumnezeu cu toată credința în ceea ce se realizează și cu toată credința în divinitatea căreia îi este oferită. Această ofrandă este realizată fără vreo dorință pentru beneficii personale. Și aici trebuie să menționăm că acțiunea va fi cu atât mai *sattva*-ică, cu cât impulsul de a o realiza este mai impersonal. Deși *yajna sattva*-ică pare să fie foarte aproape de ideal, totuși ea nu este idealul, chiar dacă este un pas foarte necesar pe calea progresului nostru către

perfecțiune, întrucât ne purifică mintea și voința. Cea mai înaltă formă de *yajna* este cea oferită Supremului Purushottama doar de dragul împlinirii voinței divine. Atunci nu mai există nici personal și nici impersonal, iar *jivatma* rămâne mereu unit cu *Paramatma*. Asemenea acțiuni nici măcar nu pot fi denumite acțiuni, cel mult putem spune că stăpânul *yajna*-ei este Purushottama, și că El este cel care își oferă lucrările propriei sale energii lui însuși, prin intermediul instrumentului său divin, care este *jiva*. Și descoperim că într-o asemenea acțiune nu există inițiativă personală (sau *arambha*) și nici așteptarea unor beneficii (sau *sankalpa*).

TIPURILE DE TAPAS

Austeritățile sunt și ele divizate în trei tipuri – *tapas*-ul trupului, *tapas*-ul minții și *tapas*-ul vorbirii. *Tapas*-ul *sattva*-ic al trupului constă în adorarea zeilor, a ființelor virtuoase și a învățătorilor spirituali, cât și în păstrarea purității trupului, a virtuții, a non-violenței, dar și în realizarea continenței sau a înfrânării. *Tapas*-ul minții include studiul scrierilor sacre, mulțumirea interioară, delicatețea, liniștea mentală, autocontrolul și puritatea gândurilor. *Tapas*-ul vorbirii constă în rostirea adevărului și în rostirea doar a cuvintelor plăcute și benefice. *Tapas*-ul minții purifică întregul temperament al ființei și duce la apariția seninătății, a calmului și a iubirii manifestate pentru toate creaturile.

Tapas-ul *rajas*-ic este împlinit pentru a obține adulația și respectul din partea celorlalți, cu scopul de a-i impresiona pe ceilalți.

Tapas-ul *tamas*-ic torturează mintea și trupul și este motivat de dorința de a cauza suferință altora. Spre exemplu, o acțiune sadică poate fi numită *tamas*-ică.

TIPURILE DE DHANA

Krishna continuă apoi cu descrierea îndatoririlor noastre din cadrul societății. Aceste acțiuni intră în categoria lui *dhana* sau a acțiunii caritabile. Un dar *tamas*-ic este oferit fără a ține seama de momentul potrivit, de locul adecvat sau de necesitățile ființei care-l primește, și este respins interior de către cel care îl primește chiar în timp ce îl acceptă. Mitele sunt exemple clasice de daruri *tamas*-ice. Mita este oferită cu un motiv ulterior. Atunci când o persoană oferă mită, ea se disprețuiește atât pe sine însăși, cât și pe cel căruia îi este oferită mita, chiar în momentul în care o face. Monedele ce sunt aruncate cerșetorilor și darurile care sunt oferite cu o atitudine lipsită de respect și iubire față de cel care primește darul sunt cu toate exemple de *dhana tamas*-ică. Darul *rajas*-ic este oferit având în vedere doar profitul și beneficiile ce vor decurge din acest gest. Modalitatea *sattva*-ică de a oferi este cea în care respectăm momentul potrivit, locul adecvat și nevoile celui care urmează să primească acel dar. El este oferit având mereu în vedere nevoile acelei ființe. El este oferit cu iubire, și nu din prisma unor beneficii deja primite sau care urmează a fi primite. În fapt, *dhana sattva*-ică este o formă de *yajna*, cu alte cuvinte o ofrandă adusă divinității ce își are sălașul în ființa celui care urmează să primească acel cadou.

Întregul univers vine la viață și este susținut prin sacrificiul Ființei Supreme, care se oferă pe ea însăși într-o continuă revărsare de iubire față de umanitate. Acțiunea unei ființe perfecte va fi de asemenea o revărsare de cunoaștere, iubire și bucurie față de cei din jurul său.

Astfel, Krishna răspunde în detaliu întrebării inițiale a lui Arjuna, cu privire la ce anume se petrece cu cei care realizează actul de adorare cu credință, dar fără a urma îndrumările din scrierile sacre. El a arătat că fiecare tip de acțiune poate fi considerată o formă de adorare, dacă este realizată într-un mod *sattva*-ic. El a mai arătat de asemenea că fiecare dintre așa-numitele acțiuni pure, cum ar fi *yajna, dhana* sau *tapas*, pot să fie

non-*sattva*-ice și și să nu conducă la niciun beneficiu spiritual, dacă sunt realizate într-un mod *rajas*-ic sau *tamas*-ic.

AUM TAT SAT

Acest capitol se încheie cu *mantra* sau formula *Aum Tat Sat*, care este o triplă definiție a Supremului Brahman. Ea semnifică deplina înțelegere a naturii lui Brahman atât sub forma sa transcendentă, cât și sub forma sa imanentă. *Aum* reprezintă supremația absolută, *Tat* reprezintă universalitatea absolută, iar *Sat* reprezintă realitatea absolută. *Tat* și *Sat* subliniază faptul că Dumnezeu este atât în exteriorul nostru, cât și în interiorul nostru, atât departe, cât și aproape. Însă chiar și acest concept trebuie transcens atunci când avem o viziune mult mai vastă asupra Absolutului, cel care cuprinde în Ființa sa aceste două aspecte și care totodată trece dincolo de ele. *Aum* este atât simbolul lui Brahman, în toate cele trei aspecte ale sale, cât și al celor trei stări de conștiință și este silaba care se pronunță la începutul tuturor acțiunilor obligatorii: *yajna*, *dhana* și *tapas*. Atunci când această *mantra* alcătuită din trei cuvinte este rostită, ea semnifică înțelegerea deplină a întregului care este atât în interior, cât și în exterior și oriunde altundeva. Ea poate fi rostită la începutul oricărei acțiuni pentru a ne reaminti că munca noastră trebuie să fie expresia divinului și trebuie să fie motivată de El, oferită Lui și realizată pentru El. Dacă aceasta va deveni credința noastră, ea va avea apoi puterea de a crea pentru noi lumea așa cum este ea în realitate, pătrunsă și saturată de conștiința divină. Dumnezeu este totul. El este Realitatea Absolută, iar invocarea acestui aspect în mintea noastră la începutul și la sfârșitul oricărei acțiuni o completează și o impregnează cu adevărata Realitate. Atunci când această *mantra* de acordare la divinitate nu este prezentă, acțiunea în sine devine lipsită de realitate și ne conduce la atașament, fiind numită *asat*. Orice acțiune realizată fără aducerea aminte a celor

trei aspecte ale lui Brahman este incompletă și, prin urmare, este ireală. Supremul *purusha* trebuie invocat mereu. Aceasta este adevărata credință sau *sraddha*, care ar trebui să ne conducă viețile în orice moment. Doar atunci toate acțiunile noastre vor fi divinizate și ne vor ajuta să mai facem încă un pas care să ne ducă și mai aproape de el, de Purushottama.

> **„Hrana care sporește viața, vioiciunea, puterea, sănătatea, și care ne aduce bucurie și satisfacție – hrana gustoasă, delicioasă, suculentă și care nu se strică – este plăcută în mod spontan de ființele care au o preponderență sattva-ică.“**

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XVII-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga deosebirii celor trei credințe“.

XVIII
MOKSHA SANNYASA YOGA
YOGA RENUNȚĂRII ȘI A ELIBERĂRII

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

Capitolul al XVIII-lea începe cu ultima cerință a lui Arjuna către Krishna, aceea de a-i explica diferența dintre un *sannyasa* și un *tyaga*. Aceste cuvinte înseamnă ambele „renunțare", și ambele subiecte a fost expuse pe larg în capitolele anterioare. Dar întrucât oamenii din acele vremuri au înțeles de multe ori în mod greșit acești termeni, Arjuna și-a dorit o clarificare suplimentară.

Aplecarea frecventă a *Bhagavad Gita*-ei asupra acestei distincții cruciale a fost și este justificată de istoria Indiei și de constanta confuzie cu privire la aceste două atitudini care, deși similare, sunt totuși distincte; iar prin răspunsul dat în acest ultim capitol lui Arjuna, Krishna realizează o sinteză a întregii învățături din *Bhagavad Gita.*

În capitolul anterior, Krishna afirmase deja că acțiuni precum sacrificiul, actele de caritate și austeritatea trebuie realizate mereu. Dar întrucât aceste acțiuni sunt supuse influenței celor trei *guna*-uri, doar modalitatea de acțiune *sattva*-ică trebuie urmată. În capitolele al III-lea și al IV-lea, Krishna a expus pe larg *karma yoga* sau inacțiunea în acțiune, în timp ce în capitolul al V-lea el a glorificat *karma sannyasa* sau acțiunea în

inacțiune. Și atunci, care este concluzia sa finală asupra acestui subiect? Aceasta este întrebarea lui Arjuna, iar răspunsul care îi urmează însumează întreaga învățătură a *Bhagavad Gita*-ei. Krishna a insistat mereu că nu trebuie să renunțăm la acțiune, ci la dorința pentru fructele acțiunii, și aceasta este atât atitudinea unui *sannyasa,* cât și a unui *tyaga*.

Tyaga reprezintă renunțarea mentală la fructele acțiunii, în timp ce *sannyasa* reprezintă renunțarea fizică la acțiune și, prin urmare, la viața în lume, întrucât ființa nu poate trăi în lume fără a acționa, așa cum a fost menționat anterior. *Bhagavad Gita* nu susține renunțarea la acțiune, ci renunțarea la dorința personală în acțiune. *Gitacharya* sau învățătorul *Bhagavad Gita*-ei insistă asupra faptului că până și ființa eliberată poate și trebuie să rămână în slujba umanității, chiar și după ce a atins starea de eliberare spirituală. Această învățătură este marele dar pe care Krishna l-a oferit umanității. El nu susține deloc renunțarea la acțiune, și ne oferă în schimb o metodă de a converti *karma* sau acțiunea în *nishkama karma* sau acțiunea lipsită de dorința egoistă. Un alt concept oferit de *Bhagavad Gita* este acela că *tyagi* este o ființă care a încetat să mai aibă orice inițiativă personală în acțiune și așteaptă ca Dumnezeu să îi dea impulsul pentru acțiune, ceea ce o transformă într-un instrument divin perfect. Un alt concept oferit în *Bhagavad Gita* este acela că un *sannyasi* este o ființă care a renunțat la toate așteptările în ceea ce privește rezultatele acțiunilor lui, lăsând totul în mâinile divinului care este cel ce făptuiește, se bucură și împlinește rezultatele acțiunii cu adevărat.

TYAGA

Gândirea indiană, din acele vremuri și până în zilele noastre, a înțeles adesea greșit înțelesul acestor termeni, considerând că non-acțiunea sau *sannyasa* ar fi cea mai înaltă stare spirituală, condamnând astfel acțiunea la o poziție inferioară, întrucât s-a

considerat că acțiunea este factorul care ne leagă în lanțul nașterilor și renașterilor. S-a considerat astfel că chiar și acele acțiuni asupra cărora se insistă în *Bhagavad Gita – yajna, dhana* și *tapas* – trebuie în cel mai bun caz considerate ca acțiuni pregătitoare pentru suprema stare de inacțiune sau *sannyasa*, care rămânea astfel singura cale către realizarea supremă de sine. Dar un asemenea concept elimina automat șansele majorității populației lumii, pentru care ar fi fost imposibil să adopte o viață de *sannyasi* în forma ei convențională. Însă gloria învățăturii *Bhagavad Gita*-ei constă în faptul că scoate conceptul de *sannyasa* din pădurile, munții și peșterile gândirii clasice și îl aduce în căminele, birourile și fabricile vieții de zi cu zi. *Bhagavad Gita* insistă asupra faptului că adevărata *sannyasa* are drept fundament acțiunea și viața în lume, și nu retragerea în pădure. Adevărata *sannyasa* este renunțarea la orice așteptare ulterioară acțiunii – *sarvasamkalpasannyasa*, așa cum a fost reiterat din nou și iarăși, de multe ori. Prin urmare ea nu exclude acțiunea, ci dimpotrivă, poate fi practicată doar în mijlocul acțiunii. Și din nou se afirmă că *tyaga* nu este renunțarea fizică la acțiune, ci refuzul de a iniția sau instiga orice acțiune – *sarvarambaparityagi*. Conform învățăturilor lui Krishna, *tyaga* indică renunțarea mentală la inițiativa personală. În acest sens, *tyaga* este mai importantă decât *sannyasa*, întrucât o precede. Întrebarea care apare acum este cum anume se poate realiza o acțiune, dacă lipsește inițiativa. Există trei componente ale renunțării – renunțarea la fructele acțiunii, renunțarea la ideea că noi suntem agenții acțiunii (care taie în mod automat legătura atașamentului față de acțiune) și renunțarea la acțiunea personală (care vine odată cu realizarea faptului că Dumnezeu singur este făptuitorul oricărei acțiuni).

RENUNȚAREA

Omul înțelept și lipsit de îndoieli nu mai are nicio aversiune

față de acțiunile neplăcute și niciun atașament față de acțiunile plăcute. Sacrificiile, daniile și austeritățile sunt realizate în continuare, dar și aici se are în vedere că toate acestea poți fi nuanțate de tendințele naturii. Abandonarea oricăreia dintre cele trei acțiuni obligatorii datorită ignoranței se consideră a fi o acțiune *tamas*-ică. Ființa care respinge aceste trei acțiuni de teama vreunei suferințe fizice denotă o predominanță *rajas*-ică, iar ființa care le realizează având un profund simț al datoriei și fără a manifesta vreun atașament nici față de acțiune și nici față de fructul ei, acea ființă este cu adevărat *sattva*-ică. Renunțarea *sattva*-ică nu înseamnă renunțarea la acțiune, ci la cerințele ego-ului din spatele ei. Aceasta înseamnă să realizăm acțiunea așa cum este ea dictată de către credința puternică sau *sraddha* a unei ființe care a fost ghidată de regulile unei vieți corecte și virtuoase, reguli expuse în scripturile sacre. Bineînțeles că este mereu posibil să ne autoiluzionăm că urmăm calea *shastra*-elor și să credem, spre exemplu, că Dumnezeu cere moartea infidelilor. Această orientare ia naștere dintr-o concepție total greșită asupra lui Dumnezeu. Atunci când Dumnezeu este privit drept un monstru răzbunător care cere sânge și răzbunare, este evident că acțiunea este realizată de un ego demoniac, de o natură *asura*-ică, care nu are nici cea mai mică idee asupra adevăratei naturi a ființei divine. Însă legea *karma*-ei va avea grijă în mod automat de reeducarea unor asemenea ființe.

De-a lungul *Bhagavad Gita*-ei, Krishna a oferit multe descrieri ale diferitelor aspecte ale unui suflet evoluat – *bhakta*, *karma* yoghinul, *sthitaprajna* și *trigunatita*. Însă toate aceste suflete au un singur lucru în comun, toți au înțeles că acțiunea este inițiată doar de Dumnezeu și este realizată de către *prakriti shakti*. Prin urmare, singurul lucru pe care noi îl mai avem de făcut este acela de a ne accepta rolul de instrumente divine perfecte și de a realiza acțiunea într-un mod cât mai perfect posibil. Cel care inițiază acțiunea este Dumnezeu, iar cea care acționează este

prakriti a Sa. Și atunci, care este rolul actorului? Așa după cum Krishna i-a spus lui Arjuna, singura sa îndatorire este să se transforme într-un instrument divin perfect. Acesta este și motivul pentru care *Bhagavad Gita* insistă asupra acțiunii. Doar prin împlinirea perfectă a acțiunii putem să ne perfecționăm pe noi înșine și să devenim adevărate instrumente divine. Tocmai de aceea nu ni se cere să renunțăm la acțiune, ci doar la dorința de a obține beneficii personale în urma ei. Nu este nimic rău să ne placă și să apreciem munca pe care o realizăm. În fapt, dacă munca pe care o realizăm nu ne place și nu ne aduce nicio satisfacție, noi nu vom putea să o realizăm niciodată cu mult zel și entuziast, aspecte esențiale pentru un *karma* yoghin. Însă în cazul său, motivația personală nu mai există. Atunci orice motivare și inițiativă vine de la Dumnezeu, iar noi nu este necesar să știm care este adevăratul motiv și care va fi adevăratul rezultat. Noi trebuie doar să ne implicăm inimă și suflet în acțiunea care ne-a fost oferit să o realizăm, fără a avea nicio anticipare și nicio așteptare. Acesta este *sthitaprajna*, *karma* yoghinul, sufletul iluminat care este aidoma unui zeu pe pământ, întrucât și-a golit ființa de orice dorințe personale, egotice și a umplut-o cu inspirația și gloria divină.

Atunci când o acțiune este realizată pentru binele tuturor – *lokasamgraham* – ea aduce rezultate extraordinare. Bineînțeles că adevăratul yoghin nu face acea acțiune nici măcar de dragul acestor rezultate bune. În realitate, o asemenea ființă nu judecă, la modul ultim, în termeni de bine și rău, întrucât din punctul de vedere al lui Dumnezeu întreaga manifestare este divină. Prin urmare, o asemenea ființă trebuie să realizeze acțiunea care trebuie făptuită – *kartavyam karma* –, în cel mai bun mod posibil, în acel moment specific. Succesul și eșecul său se află în mâinile Supremului și El este cel care va determina una sau alta, în concordanță cu voință sa omniscientă și cu țelul său. Într-un final, ființa trebuie să renunțe la orice acțiune nu din punct de

vedere fizic, ci din punct de vedere spiritual, în fața stăpânului ființei noastre, care este Domnul tuturor lucrărilor și prin a cărui putere orice acțiune este înfăptuită. Cea care acționează prin intermediul instrumentului personalității noastre individuale este *shakti*, forța universală, transformatoare și stimulatoare a lui Dumnezeu. În conformitate cu învățăturile *Bhagavad* Gita-ei, adevărata *sannyasa* și adevărata *tyaga* constau în transferul mental al tuturor acțiunilor noastre către El și oferirea tuturor fructelor acțiunilor noastre către El.

Următoarea întrebare care ar putea să apară este legată de existența unor acțiuni interzise. Răspunsul lui Krishna ne arată că orice acțiune poate fi înfăptuită, câtă vreme nu este realizată având o motivație personală de a obține anumite rezultate egoiste. Atunci când se aplică această metodă, acțiunile negative sunt localizate cu ușurință. Niciun fel de gândire eufemistică nu poate să ne facă să credem că tâlhăria, hoția și crima ar putea să scape acestei metode de discriminare, întrucât asemenea acțiuni sunt realizate fără îndoială din motive personale și pentru a obține beneficii egoiste. Uneori oamenii realizează anumite acțiuni violente de dragul religiei lor sau de dragul propriei țări și așa mai departe. Și este posibil ca acești oameni chiar să creadă cu sinceritate că ceea ce fac este bine. Însă într-un final, această acțiune este și ea egoistă întrucât este greu să credem că a provoca suferința și moartea atâtor oameni inocenți poate fi acțiunea unei ființe iluminate. Cazul sinucigașilor din zilele noastre, care detonează bombe atașat de trupurile lor, intră și el în această categorie întrucât motivația lor este să îi facă pe ceilalți să sufere, fiind iluzionați că acționează în conformitate cu voința lui Dumnezeu. Mai mult decât atât, ei sunt vinovați de teribila crimă de a-și fi luat propria viață. Prin urmare, atunci când nu cunoaștem calitatea acțiunii noastre, nu trebuie decât să ne întrebăm care este adevărata noastră motivație și dacă putem cu adevărat să renunțăm la fructele ei.

Krishna ne oferă în continuare și mai multe detalii asupra acțiunii corecte, afirmând că nu trebuie să existe niciun atașament cu privire la aspectul plăcut, lucrativ sau de succes al acțiunii și nicio aversiune față de aspectul neplăcut sau neprofitabil al acțiunii pe care o împlinim. Ființa înțeleaptă lasă la o parte îndoielile și ezitările oamenilor obișnuiți, care sunt ghidați de dorință, și urmează idealul superior al propriei naturi, care este voința divină. O asemenea ființă nu visează să culeagă fructele paradisului sau ale vieții de apoi, așa cum face un om religios, și nici nu-și dorește beneficiile lumii, așa cum face un om materialist. Voința sa este pe deplin abandonată în fața voinței divine. Întrucât o asemenea ființă nu așteaptă niciun beneficiu personal în urma acțiunii pe care o împlinește, ea este deasupra legii *karma*-ei, cea care decretează cele trei tipuri de rezultate – plăcute, neplăcute și amestecate.

CAUZELE ACȚIUNII

Krishna enumeră apoi cele cinci cauze sau cerințe pentru împlinirea oricărei acțiuni, așa cum sunt ele oferite în cadrul filosofiei *Samkhya*. Prima este *adhishtana*, care este temelia tuturor acțiunilor și sub jurisdicția căreia intră mintea, trupul și intelectul. Urmează apoi *karta* sau făptuitorul acțiunii, *karana* sau fiecare instrument al naturii în parte, *cheshta* sau diversele activități speciale și, într-un final, *daiva* sau forța universală nevăzută, care este factorul decizional din spatele succesului sau eșecului oricărei acțiuni. Aceste cinci cauze luate împreună alcătuiesc cauza eficientă a tuturor tipurilor de acțiuni făptuite de o persoană. Ființa care se gândește la personalitatea sa individuală limitată ca fiind făptuitorul se înșală pe ea însăși. Pentru că cea care făptuiește este *shakti*, forța divină, iar ființa individuală trebuie să se considere un simplu instrument în mâinile energiei universale. O asemenea ființă nu făptuiește nici chiar atunci când pare să împlinească toate acțiunile. Așa cum

arcul din mâinile lui Arjuna nu poartă nicio vină, tot așa este și Arjuna în mâinile divinului, deoarece el nu poate să-și atribuie nicio acțiune și nu poate fi lăudat sau blamat pentru acea acțiune de distrugere. La sfârșitul războiului, Gandhari, mama fraților Kaurava, își aruncă blestemul asupra lui Krishna, și nicidecum asupra lui Bhima ori Arjuna, făcându-l astfel responsabil pentru distrugerea fiilor săi. Krishna însă a zâmbit și i-a acceptat blestemul. Această acțiune de distrugere a fost necesară pentru mersul înainte al umanității către o altă creație a regatului *dharma*-ei. Pandava-șii au fost prin urmare instrumentele alese pentru ducerea mai departe a acestei cauze universale. La sfârșitul războiului, departe de a fi câștigat vreun beneficiu personal, *pandava*-șii au pierdut și ei aproape tot ceea ce iubeau, inclusiv pe minunații lor fii. Prin urmare, nu acțiunea este cea care ne înlănțuie de roata *karma*-ei, ci cunoașterea sau intenția cu care este realizată acea acțiune. Acest aspect este cel care face importanta diferență spirituală.

Daivam este factorul non-uman ce stă la baza tuturor eforturilor omenești. Cea care făptuiește cu adevărat în această lume este tocmai această voință omniscientă. În toate acțiunile omenești există un element al norocului, sorții sau destinului, care este în fapt forța acțiunilor acumulate în viețile noastre anterioare. Chiar dacă noi plantăm o sămânță, nu este absolut necesar să vedem și fructul acelui copac. *Daivam* reprezintă necesitatea cosmică, rezultanta a tot ceea ce s-a petrecut în trecut și care nu a fost până acum neapărat observată.

MECANICA ACȚIUNII

În cadrul mecanicii acțiunii, cele trei aspecte care ne impulsionează sunt cunoașterea, obiectul cunoașterii și cunoscătorul. Agentul acțiunii și organele de acțiune sunt constituenții acțiunii. Cunoscătorul și agentul acțiunii sunt unul și același. Acest agent este ființa individuală care ia diferite

cantități de informații prin intermediul simțurilor și decide apoi că știe suficient de mult asupra acelui subiect pentru a putea acționa. Cunoașterea obiectului este ceea ce mintea a obținut anterior și care generează dorința de a poseda acel obiect. Ceea ce trebuie să înțelegem este că această cunoaștere este și ea nuanțată de cele trei *guna*-uri. Datorită elementelor suplimentare date de tendințele naturii, noi vom putea observa diferențe în modul în care cunoaștem anumite lucruri și modul în care realizăm o anumită acțiune.

TIPURILE DE CUNOAȘTERE

Krishna continuă apoi expunând diferențele dintre cele trei tipuri de cunoaștere, cele trei tipuri de acțiune, tipurile de agenți ai acțiunii și tipurile de minte care sunt implicate în acțiune. Cunoașterea *sattva*-ică percepe prezența Ființei unice, indivizibile în toate diferențele lumii manifestate. Ea vede Ființa Supremă și nepieritoare în toate devenirile. Principiul acțiunii unei ființe *sattva*-ice este în legătură cu țelul suprem al existenței. Actorul *sattva*-ic reflectă voința divină și se transformă gradat într-un instrument perfect în mâinile divinului.

Cunoașterea *rajas*-ică este cea care vede doar multiplicitatea și este incapabilă să descopere adevăratul principiu al unității. Această cunoaștere este un amestec de diferite tipuri de învățături puse împreună, pentru a da un anumit sens confuziei și tulburării minții. Ea promovează acțiunea neîncetată, fără a avea o lege guvernatoare fermă.

Cunoașterea *tamas*-ică este înceată, limitatoare și încăpățânată în ceea ce privește percepția asupra lucrurilor. O asemenea ființă nu vede nimic dincolo de ceea ce vrea ea să vadă și consideră că propria ei cunoaștere este infailibilă, agățându-se de ea în ciuda tuturor eforturilor depuse de ceilalți pentru a o face să renunțe la încăpățânarea ei.

TIPURILE DE ACȚIUNE

Acțiunea *sattva*-ică este realizată în lumina limpede a rațiunii, fără nicio interpretare sau inițiativă personală și fără nicio așteptare a unor beneficii personale. Pe culmile ei cele mai înalte, ea devine o acțiune care este dictată doar de spiritul din noi, și nu de propria inteligență, indiferent cât de subtilă și rafinată ar fi ea. O asemenea acțiune este complet eliberată de influența ego-ului și chiar și de limitarea celei mai bune opinii, a celei mai nobile dorințe și a celui mai minunat ideal mental. În locul acestora va exista credința deplină în forța infailibilă ce impulsionează actorul din interior.

Acțiunea *rajas*-ică este cea pe care ființa o realizează doar cu scopul de a obține anumite beneficii. Ea este făcută cu multe eforturi și cu o infatuare excesivă a ego-ului, cu scopul de a obține fructele dorinței personale. Aceasta poate fi adesea mascată sub veșmântul fervorii religioase sau al patriotismului.

Acțiunea *tamas*-ică este realizată fără a avea nici cea mai mică idee despre cum ar trebui făcută acea acțiune sau despre propria capacitate de a împlini acea îndatorire, având o percepție greșită asupra fructelor sale, și fără nicio considerație pentru ceilalți. Cu alte cuvinte, ea se dovedește a nu fi de vreun folos nici pentru cel care o făptuiește și nici pentru ceilalți. Ea este o risipă de efort și energie de la început și până la sfârșit. O asemenea acțiune este destul de diferită de acțiunea *rajas*-ică, prin care ființa obține recunoaștere și faimă pentru efortul și determinarea cu care a acționat pentru a atinge succesul.

TIPURILE DE AGENȚI AI ACȚIUNII

În continuare, Krishna explică cele trei categorii de agenți ai acțiunii.

Făptuitorul *sattva*-ic este lipsit de ego și liber de orice atașament pasional, atât față de acțiune, cât și față de beneficiile

ce decurg din aceasta. Mintea sa nu este entuziasmată de succes și nici nu devine depresivă în urma eșecului. O asemenea ființă are un entuziasm pur și binevoitor pentru munca pe care o realizează, indiferent cât de mică sau insignifiantă ar putea părea pentru alții. Și aceasta deoarece o asemenea ființă este centrată asupra cunoașterii scopului divin al acțiunii sale, și tocmai de aceea lauda sau cearta celorlalți nu are niciun efect asupra ei. Acestea nu pot să o încurajeze și nici să o descurajeze, deoarece ea nu cunoaște alte legi decât pe cea a divinului. Ea urmărește să devină un instrument perfect al divinului. În ființa ei, orice formă de egoism este îndepărtată gradat. Agentul liber al acțiunii își împlinește munca fiind un instrument al spiritului universal în slujba menținerii ordinii cosmice. Indiferent de tipul de acțiune pe care îl săvârșește, aceasta este realizată în spiritul datoriei divine. Ceea ce contează nu este tipul acțiunii, ci spiritul în care este făcută. Atunci când acțiunea este realizată cu bucurie și fără nicio implicare egoistă, ea devine o muncă a iubirii, și nu mai este resimțită ca o obligație sau suferință.

Făptuitorul *rajas*-ic este plin de pasiune și atașat de câștigul ce va decurge din acțiunea sa, și astfel pierde din vedere grija necesară pentru buna împlinire a acțiunii în sine. O asemenea ființă consideră că, pentru a-și atinge scopul dorit, poate utiliza orice mijloace, și nu-i pasă prea mult câte victime face de-a lungul drumului, câtă vreme obține ceea ce dorește. O asemenea ființa este lacomă, impură și violentă și sare în sus de bucurie atunci când reușește ceva, dar de asemenea se afundă în cea mai adâncă disperare atunci când întâlnește eșecul. Ea poate să se forțeze să realizeze lucruri neplăcute și să simtă că face ceva extraordinar, însă acestui tip de acțiune îi lipsește ceva vital.

Făptuitorul *tamas*-ic este leneș, neîndemânatic și încăpățânat în stupiditatea sa. O asemenea ființă realizează acțiunile într-un mod pur mecanic, complet neinteresat de ceea ce face, și nu depune prea mult efort pentru a-și împlini munca așa cum

trebuie. Ea urmează cea mai vulgară opinie a gloatei și se mândrește într-un mod prostesc cu greșelile sale. Ea se opune cu insolență superiorilor ei și îi lipsește complet sinceritatea. Reacționează încet, intră cu ușurință în stări depresive, este rănită ușor în amorul propriu și la ce mai mică provocare renunță ușor la întreaga acțiune. O asemenea acțiune este realizată cu suferință și cu gândul că face ceva dezagreabil și aceasta va face să dispară întreaga valoare a acțiunii, indiferent cât de nobil ar fi actul în sine.

TIPURILE DE INTELECT SAU BUDDHI

După ce a oferit această strălucită analiză a celor trei tipuri de cunoaștere, de acțiune și de agenți ai acțiunii, Krishna continuă să clarifice diferitele tipuri de inteligență și determinare cu care acționează actorul dramei vieții. În cazul ființei umane, *buddhi* sau intelectul este cel care alege tipul de acțiune și decide ceea ce este corect și ceea ce este greșit – *dharma* și *adharma*.

Intelectul *sattva*-ic realizează imediat ceea ce trebuie făcut și ceea ce trebuie evitat cu privire la locul și timpul adecvate pentru acțiune. Această judecată este făcută nu din punctul de vedere al câștigului personal, ci din punctul de vedere al eliberării ultime a spiritului. Cu alte cuvinte, inteligența făptuitorului *sattva*-ic discerne imediat meritele unei acțiuni pe scala spirituală – cu alte cuvinte își dă seama dacă o asemenea acțiune o va înlănțui sau o va elibera.

Intelectul *rajas*-ic, pe de altă parte, interpretează greșit ceea ce este corect sau nu din punctul de vedere al acțiunii și ceea ce trebuie făcut sau nu trebuie făcut. Intelectul *rajas*-ic este pe deplin capabil să judece corect, însă rațiunea sa este sclava dorinței, care astfel duce la distorsionarea adevărului, în așa fel încât să servească scopului egoist al personalității individuale. O asemenea ființă privește totul prin lentilele foarte colorate ale

câștigului personal astfel încât chiar și *adharma* este justificată, dacă o ajută să câștige fructele dorinței sale. Lăcomia, mânia și dorința sunt caracteristicile de bază ale unui intelect *rajas*-ic – poarta triplă către iad, după cum spune Krishna.

Intelectul *tamas*-ic este învăluit în ignoranță și vede totul ca fiind chiar opusul a ceea ce există în realitate. El persistă în greșeală și în proasta sa înțelegere, insistând că acea acțiune este corectă. Oricât de mult am încerca să sfătuim sau să convingem o asemenea ființă, nu vom putea să o deturnăm de pe calea stupidă pe care și-a ales-o într-un mod ignorant. Un asemenea intelect este copleșit de frica și depresia minții, care îl face să fie slab și laș. Acțiunile spre care un asemenea intelect impulsionează ființa, vor fi în mod firesc de o foarte slabă calitate și pot chiar să nu aibă niciun rezultat.

TIPURILE DE DETERMINARE

Determinarea *sattva*-ică se implică în acele activități care conduc la evoluția spirituală. În ciuda tuturor dificultăților de pe cale, făptuitorul *sattva*-ic își va continua propria *sadhana* cu o mare determinare.

Pe de altă parte, determinarea *rajas*-ică urmează cu ardoare primele trei *purusharta* sau scopuri ale vieții – *dharma*, *artha* și *kama*, care corespund virtuții, bogăției și plăcerii. O ființă *rajas*-ică urmărește cu asiduitate să atingă aceste trei scopuri din motive pur egoiste.

Fermitatea cu care o minte iluzionată se agață de somn, teamă, griji și mândrie poate fi numită determinare *tamas*-ică. Chiar și atunci când o altă ființă îi arată cum să scape de fricile și grijile ei, persoana *tamas*-ică nu le va urma, întrucât ea își extrage o plăcere perversă din ele.

TIPURILE DE FERICIRE

Fericirea este scopul universal al umanității. Acest scop este

urmat fie într-o manieră directă, fie într-un mod indirect. Tipurile de lucruri care aduc fericire unei persoane depind de tendința naturii care predomină în ea. În cazul predominanței lui *tamas guna*, ființa își va găsi fericirea în greșeală și suferință. În cazul predominanței lui *rajas guna*, ființa își va găsi fericirea în bogăție, putere, mândrie și glorie. Fericirea unei ființe *sattva*-ice rezidă în atingerea unor stări superioare ale minții și sufletului, și nicidecum în dobândirea bogăției sau a unor relații. Natura *sattva*-ică este cea care își caută fericirea în stările superioare de conștiință și nu depinde de factori exteriori, ci doar de propria serenitate interioară. O asemenea stare nu poate fi însă dobândită decât printr-o autodisciplină strictă, care la început poate să fie o aparentă pierdere a plăcerilor noastre obișnuite, dar care într-un final va pune capăt tuturor suferințelor noastre.

Așa cum s-a menționat anterior, determinarea *sattva*-ică nu este tulburată de disciplina strictă ce decurge din urmarea căii *yoga*, deoarece știe că, în ciuda disconfortului temporar, sfârșitul căii va fi beatific.

Pe de altă parte, ființa *rajas*-ică își extrage fericirea din plăcerile simțurilor și ale trupului, care la început sunt aidoma unui nectar pentru ea, dar care într-un final o vor lăsa adânc tulburată și nefericită. Ea rămâne cu proverbiala picătură de otravă de pe fundul paharului, pahar pe care l-a golit cu multă plăcere, iar acea picătură de otravă o va duce într-un final la dezamăgire, dezgust și boală. Și aceasta deoarece aceste plăceri în sine nu sunt ceea ce spiritul din noi cere cu adevărat de la viață.

Fericirea *tamas*-ică derivă din somn, trândăveală și inerție. Natura am înzestrat-o cu o satisfacție inferioară a propriilor bucurii vulgare și plăceri triviale.

SVADHARMA

Până în acest punct, expunerea s-a focalizat asupra efectelor *guna*-urilor asupra minții și asupra acțiunilor. Ascensiunea minții de la naturile inferioare ale lui *tamas* și *rajas guna* la natura superioară a lui *sattva* guna, iar de acolo la libertatea spiritului, este însăși scopul evoluției și, prin extensie, scopul învățăturilor *Bhagavad Gita*-ei. Deși acestea sunt tipare generale de comportament, în conformitate cu diferențele dintre *guna*-uri, există de asemenea și o lege a variației pentru fiecare individ, în conformitate cu propria sa *svabhava* sau tendința inerentă a minții sale. *Bhagavad Gita* a menționat deja acest factor în capitolul al II-lea, când lui Arjuna i s-a cerut să urmeze *kshatriya dharma*, care era propria sa *svadharma*. Legea propriei noastre naturi este întotdeauna de preferat legii naturii unei alte persoane, spune Krishna, deoarece în acea clipă noi vom urma tendința naturală a propriei personalități. Această *svadharma* este de patru tipuri și este reprezentată în exterior prin cele patru caste sau ordine sociale din străvechea cultură socială indiană. Acest gen de diviziune socială există și astăzi în toate societățile, chiar dacă nu mai este atât de clar demarcată. În realitate, cele patru caste reprezintă cele patru tipuri fundamentale de naturi regăsite în sânul umanității. Sistemul social indian afirmă că munca și funcția fiecărei persoane în societate trebuie să fie decisă de tendința prevalentă a propriei sale naturi. Aceste patru tipuri de caste au fost cunoscute drept casta brahminilor, casta *kshatriya*-șilor, casta *vaishya*-șilor și casta *sudra*-șilor. Diferențele dintre naturile lor se datorau proporțiilor diferite de *sattva*, *rajas* și *tamas guna* din alcătuirea lor. Mai trebuie menționat că, deși aceste nume sunt numele celor patru caste, în *Bhagavad Gita* ele denumesc calitatea dispoziției unei persoane, și nu doar cea a castei. Aceste versete din *Bhagavad Gita* care se referă la caste au fost adesea subliniate de anumiți fundamentaliști, susținând că ele indică susținerea divină pentru sistemul castelor. Sistemul castelor din

zilele noastre este ceva rigid, fixat doar asupra nașterii într-o anumită familie, în timp ce străvechiul sistem al castelelor sau *chatur varna* depinde de tendința naturală a minții. Împărțirea socială și economică era doar un indicator al acestei naturi fundamentale. În mod evident, nu putem presupune că *Bhagavad Gita* ar susține că un om trebuie să urmeze profesia părinților, indiferent care ar fi tendința propriei sale minți. Cuvintele *Bhagavad Gita*-ei se referă la străvechiul sistem, așa cum exista el atunci, în puritatea sa ideală. Atunci când Krishna enumeră lucrările unui brahmin și ale unui *kshatriya*, el nu clasifică tipurile de acțiuni pe care ei ar trebui să le facă, ci mai degrabă descrie calitățile lor mentale și sugerează ce anume ar trebui ei să facă, acțiune care să fie în conformitate cu propriile lor tendințe.

SISTEMUL CASTELOR

Străvechiul sistem de clasificare în patru clase cuprindea aspectele sociale, economice, culturale și spirituale deopotrivă. El se baza pe cele patru funcții ale vieții sociale, care există chiar și în zilele noastre – funcția intelectuală sau spirituală, cea politică, cea economică și cea a serviciilor sau a muncii manuale. Acestea sunt nevoile de bază ale oricărei societăți, nevoi din care ia naștere apoi diviziunea în patru categorii a societății pe care se bazează sistemul de caste. Casta brahminilor administra nevoile spirituale ale societății, producând și păstrând cele mai bune părți ale cunoașterii și înțelepciunii. Casta *kshatriya*-șilor se ocupa de guvernare, politică, administrație și conflictele cu alte națiuni. Casta *vaishya*-șilor avea în grija lor producția de bunuri, schimburile de mărfuri și comerțul, iar cea a *sudra*-șilor se ocupa de servicii și forța de muncă. Clasificarea societății în aceste grupuri a fost făcută pentru existența constructivă, cooperantă și unitară a societății. Ea reprezenta un amestec de forță spirituală, forță politică, forță economică și forță de muncă, forțe care sunt

necesități absolute pentru solidaritatea socială și existență ca întreg. Acest sistem nu a fost limitat doar la India, ci se regăsește în anumite forme și în viața altor societăți străvechi. Aceste patru funcții sunt inerente în viața oricărei comunități normale, chiar și atunci când diviziunea clară originară nu mai există. În India, pe lângă diviziunile economice, mai exista și un standard cultural care a fost stabilit pentru fiecare clasă, un anumit set de idealuri în ceea ce privea obiceiurile, educația, disciplina și familia, și a existat de asemenea și o preocupare constantă pentru menținerea acestor idealuri. Chiar și în zilele noastre, această abordare există și are succes la scară largă, și tocmai acesta este și motivul pentru care moștenirea culturală indiană a rămas intactă de-a lungul trecerii atâtor secole. Totuși în India, acest sistem a avut și are o semnificație spirituală profundă. *Svabhava* sau natura inerentă a ființei individuale trebuie să fie ghidul și factorul decisiv al propriei sale *svadharma* sau a regulilor de conduită și acțiune în viață. Această *svabhava* este principiul divinității ce lucrează în sânul ființei individuale, pentru a impulsiona evoluția ei spirituală, așa cum a fost menționat în *Bhagavad Gita*, și acesta este și motivul pentru care *Bhagavad Gita* își pune sigiliul ei aprobator asupra sistemului de caste. Acesta este de altfel și motivul pentru care Krishna afirmă că este mult mai bine să ne urmăm propria *svadharma*, chiar dacă e aparent inferioară, decât să urmăm *svadharma* unei alte ființe ce poate să ne apară superioară. Să-l luăm spre exemplu pe Arjuna. *Svabhava* sau natura sa l-a făcut să fie potrivit pentru viața unui *kshatriya*, a unui conducător și războinic deopotrivă, și chiar dacă el considera că viața ascetică a unui brahmin era superioară, el ar fi făcut o alegere greșită dacă ar fi renunțat la propria sa *svadharma* și ar fi urmat o alta. Aceasta ar fi fost contrar legii propriei sale naturi și prin urmare contrar legii cosmice a evoluției spirituale, care urmează o desfășurare gradată. Acesta este idealul lui *varnashramadharma* sau

împărțirea îndatoririlor în concordanță cu castele, așa cum a fost ea expusă în *Bhagavad Gita*.

SVADHARMA ȘI SVABHAVA

Putem astfel observa că, în stadiul ei ideal, această divizare în patru grupe este absolut esențială pentru mersul armonios al oricărei societăți; însă în practică, ereditatea a luat locul selecției pe baza tendințelor mentale, astfel încât fiul unui brahmin a ajuns să fie și el numit tot brahmin, chiar și atunci când nu prezintă niciuna dintre trăsăturile tipice ale castei brahminilor. Aceasta a fost însă o evoluție inevitabilă, datorită faptului că semnele interne nu pot fi sesizate cu ușurință, iar nașterea este un criteriu mult mai ușor de clasificare. Și ulterior, lipsa inițială de trăsături a fost compensată în general prin educație și instruire. Importanța urmăririi propriei *svadharma*, aspect subliniat și de *Bhagavad Gita*, se datorează adevărului interior al naturii, care dă naștere propriei importanțe spirituale. În fapt, exteriorul are o foarte puțină importanță. Ceea ce e subliniat aici este valoarea individuală și spirituală a acestui sistem, și nicidecum aspectul său social, comunitar sau economic. Descoperim astfel că, deși *Bhagavad Gita* acceptă străvechea viziune vedică a sacrificiului, căruia însă îi dă o profundă semnificație spirituală, ea acceptă și sistemul castelor, căruia îi conferă însă o orientare complet nouă. Aspectul pe care *Bhagavad Gita* îl scoate în evidență este sincronizarea vieții exterioare a individului cu creșterea sa interioară, și nicidecum păstrarea ordinii sociale ariene. Acest aspect poate fi observat cu multă ușurință în versetele de la 41 până la 48, care discută problema castelor. Krishna descrie funcțiile unui brahmin și ale unui *kshatriya* nu în termenii muncii lor în societate, ca preot și războinic sau rege, ci doar din punctul de vedere al psihologiei lor.

Caracteristicile fiecărei tipologii se datorează amestecului

celor trei *guna*-uri prezent în fiecare individ. Spre exemplu, ființa în care predomină *sattva guna* este un brahmin. Calitățile ce apar din natura sa sunt puritatea, onestitatea, autocontrolul, iertarea etc. Profesiile oferite unui brahmin, cum ar fi cea de învățător, de preot etc., sunt doar domeniile exterioare cele mai adecvate pentru caracteristicile sale interioare. Prin urmare, *svabhava* (tendința mentală) este ceea care ne indică *svadharma* (sau profesia potrivită pentru noi). După cum se spune și în *Dhammapada*: „O ființă nu devine brahmin nici prin împletirea părului, nici prin moștenire, nici prin naștere. Acela este un brahmin, în care adevărul și virtutea și-au făcut sălaș.“

Puterea corupe într-un mod insidios, iar străvechii brahmini, care erau conștienți de acest aspect, au refuzat să accepte direct puterea; și întrucât ei posedau deja recunoașterea, au acceptat în schimb să îndrume conducătorii prin forța persuasiunii benefice și a iubirii, ajutându-i în special în momentele în care erau tentați să se îndepărteze de calea virtuții.

Curajul, vitejia, generozitatea, capacitatea de a conduce, puterea de convingere etc. sunt toate calități înnăscute ale unui *kshatriya,* iar domeniile în care aceste calități se pot manifesta cel mai bine sunt guvernarea, politica, apărarea țării și așa mai departe. *Rajas guna* și *sattva guna* sunt amestecul din alcătuirea unui *kshatriya,* iar a aștepta ca o asemenea ființă să rămână tăcută și să mediteze ar fi împotriva legii propriei sale naturi. Aceasta ar conduce-o către propria cădere, întrucât ea nu ar fi capabilă să-și împlinească îndatoririle vieții pe care natura i le-a rezervat și care i se potrivesc cel mai bine, și prin a căror împlinire ar fi evoluat într-o manieră firească.

Un *vaishya* este o ființă în care *rajas guna* este dominantă, dar care este amestecată cu *tamas guna*. Această formulă conferă o înclinație firească spre afaceri. Agricultura și comerțul sunt îndeletnicirile cele mai potrivite pentru un temperament de tip *vaishya*. Un *sudra* este o ființă în care prezența lui *tamas guna*

este pronunțată și este amestecată cu puțină *rajas guna,* iar aceasta o face să fie potrivită pentru servirea altora și pentru munca manuală de orice fel. Atunci când este devotată propriei îndatoriri, ființa umană poate atinge cea mai înaltă perfecțiune, indiferent de genul de muncă pe care o realizează. Picioarele sunt la fel de importante ca și capul și mâinile, iar mersul înainte eficient al societății depinde de munca eficientă a tuturor membrilor săi.

Nu trebuie să uităm că societatea nu poate oferi niciodată oportunități identice pentru toți oamenii ei, astfel încât aceștia să atingă cele mai înalte standarde ale vieții, întrucât fiecare este diferit în ceea ce privește propria natură și propriile abilități. Tot ceea ce societatea poate să facă este să ofere tuturor oportunități egale de a atinge perfecțiunea vieții umane. Nu are nicio importanță dacă munca noastră constă în a săpa pământul, sau a guverna statul, sau a medita în pădure. Legile *varna*-ei recunosc faptul că fiecare om contribuie în felul său unic la binele colectiv al societății. Societatea este o organizație funcțională și toate funcțiile esențiale pentru sănătatea societății trebuie privite ca fiind egale și acceptabile din punct de vedere social. Democrația nu este o tentativă de a uniformiza, ci de a integra varietatea. Deși oamenii nu au toți capacități egale, totuși fiecare are funcția sa unică în societate și tocmai de aceea este necesar ca fiecăruia să-i fie date șanse egale.

GHIDAREA PRACTICĂ PENTRU VIAȚĂ

Bhagavad Gita este o scriptură extrem de practică. Ea nu ne amăgește cu speranțe deșarte. Nu există nicio regulă dificilă și rapidă de conduită care să fie aplicabilă tuturor ființelor umane, indiferent de natura, statutul și aptitudinile lor în această viață. Dacă o asemenea regulă dogmatică ar fi existat cu adevărat, cei care ar fi fost în stare să-i împlinească standardele precise ar fi fost foarte puțini la număr. Și atunci Dumnezeu ar putut fi

considerat un Dumnezeu nedrept, întrucât deși ar fi plămădit fiecare ființă după tipare diferite, totuși s-ar fi așteptat ca toți să urmeze o singură regulă de aur de conduită pentru a evolua spiritual. Fiecare ființă trebuie să evolueze pornind din punctul în care se află, și cel mai bun ghid pentru ea ar trebui să fie înclinația firească a minții sale. Dacă ființa urmează această tendință, ea o va conduce către evoluție, indiferent de natura acțiunii sale. Este complet lipsit de înțelepciune să realizăm acțiuni care ne depășesc capacitățile și aptitudinile cu care suntem înzestrați. Urmându-ne datoria cu multă credință, noi Îl vom adora astfel pe Domnul din care toate ființele sunt născute și prin care toate acestea s-au manifestat, și vom atinge astfel perfecțiunea.

„Munca este adorație!“ spune mesajul profund și încurajator al *Bhagavad Gita*-ei. Indiferent care sunt calitățile cu care am fost înzestrați la naștere, noi putem atinge perfecțiunea dacă oferim acea muncă, indiferent cât de insignifiantă poate să apară, pentru Domnul care ne-a creat, întrucât El este speranța noastră, țelul nostru și salvarea noastră. El este gata să accepte orice dar i-am oferi, cu condiția ca acel dar să fie oferit cu iubire. Chiar dacă lumea ne-ar putea lua în derâdere eforturile, chiar dacă am fi disprețuiți, alungați, persecutați sau crucificați, dacă suntem cu adevărat credincioși propriului ideal, evoluția noastră nu va fi supusă eșecului. Acesta este unul dintre punctele cheie ale învățăturilor *Bhagavad Gita*-ei și am considerat că el trebuie rezumat pe scurt, pentru a-l păstra mereu în minte.

REZUMAT AL CELOR PATRU NATURI

Există patru categorii generale de naturi, fiecare având propriile funcții caracteristice. Alegerea profesiei și, prin urmare, a acțiunii noastre în această lume trebuie să fie decisă luând în considerație această natură înnăscută. Dacă îndeplinim această condiție, munca adecvată propriei noastre naturi poate fi apoi

orientată către Dumnezeu și transformată într-o modalitate eficientă de a atinge eliberarea spirituală. Mai trebuie subliniat că societatea modernă nu este o societate foarte simplă, și ne forțează adesea să ne conformăm unor anumite tipare din care părem că nu mai avem scăpare. Acest lucru se petrece doar dacă urmăm legea turmei într-un mod *tamas*-ic. Însă dacă ne folosim capacitățile înnăscute de judecată, cu care fiecare ființă umană este înzestrată, vom putea să ne dăm seama ce anume este mai potrivit pentru noi. Dacă avem curajul să urmăm acea direcție, indiferent dacă ne aduce mai mulți sau mai puțini bani, am descoperi că aceasta ne va ajuta să progresăm spiritual. Una dintre dificultățile impuse de viața modernă este aceea că mentalitatea omului de afaceri sau mentalitatea *vaishya* pare să predomine, și chiar și alegerea profesiei este decisă nu în conformitate cu înclinația nativă a minții, ci cu cantitatea de beneficii financiare pe care o aduce. Dacă ființă cedează acestei tentații și acceptă să meargă împotriva legii propriei naturi, aceasta va fi atunci în mod natural aidoma unui suicid spiritual, întrucât din punctul de vedere al evoluției spirituale întreaga noastră viață ar fi trăită în van.

URMAREA PRINCIPIILOR SPIRITUALE

Dacă vom avea totuși curajul să urmăm principiile spirituale și să le ducem la îndeplinire în conformitate cu tendința naturală a minții noastre, vom descoperi atunci că adevărul *Bhagavad Gita*-ei devine evident. O asemenea ființă va fi un suflet care nu doar că va evolua spiritual foarte rapid, dar va avea și o capacitate mult sporită de a aduce servicii societății. Atunci când ne îndeplinim îndatoririle fiind uniți cu spiritul din noi și fiind niște instrumente conștiente ale divinului, noi realizăm ceea ce este cunoscut prin numele de *karma yoga*, și aceasta este o cale a perfecțiunii pe care orice ființă umană este capabilă să pășească. Revelarea aspectului nemuritor al propriei ființe este scopul

vieții noastre, iar pentru aceasta fiecare *jiva* a fost înzestrat cu o forță care să-l ghideze de-a lungul creșterii sale aparent incerte, dar care în realitate este inevitabilă, până când va atinge deplina desăvârșire. Propria noastră *svadharma* este propria noastră lege de acțiune, așa cum este ea determinată de propria noastră *svabhava*. Ea este întipărită în propriile noastre gene și ne-a făcut să fim ceea ce suntem acum.

DE LA OM LA OMUL DIVIN

Atunci când studiem cu atenție caracteristicile celor patru naturi vom descoperi că ele nu sunt neapărat patru diviziuni fundamentale ale umanității, și în realitate ele sunt stadii ale autodezvoltării de-a lungul progresului de la simplul om la omul divin. Călătoria sufletului de la stadiul animalic, la cel de om și apoi la cel divin, începe cu o mare acumulare de inerție și ignoranță, care sunt *samskara*-urile sau tendințele originii sale animale. Aceste tendințe pot fi depășite doar atunci când ne punem în slujba societății și muncim, iar acesta este stadiul *sudra*-șilor, a căror natură este legată de *tamas guna*. Atunci când acel *tamas* este amestecat cu *rajas guna*, apare casta *vaishya*-șilor, care este condusă de instinctul pentru achiziționare și acumulare de bunuri. Atunci când acel *rajas* ajunge să fie amestecat cu *sattva guna* apare casta *kshatriya*-șilor, caracterizată de o ambiție arzătoare de a conduce, a guverna și a da ordine. Atunci când ceea ce predomină este *sattva guna*, apare casta brahminilor, caracterizată de dorința de a atinge cea mai înaltă cunoaștere și cel mai mare adevăr. Așa încât, *Bhagavad Gita* subliniază că fundamentul diviziunilor funcționale trebuie să fie calitatea și capacitatea cu care este înzestrat mentalul ființei.

În cartea sa, *Man the Master* („Omul desăvârșit“), Gerald Heard spune: „Se pare că în sânul comunității omenești au existat mereu patru tipuri sau straturi de conștiință.“

Sreyan svadhrmo virgunah! – „Mai bine este să ne împlinim propria lege, chiar și atunci când nu o aducem la desăvârșire, decât să aducem legea altuia la desăvârșire!“

Este inutil să ne folosim mințile în acțiuni care sunt străine de propria noastră natură. Noi ne-am născut în această lume cu propria *svabhava,* care ne-a fost dată tocmai pentru a ne ghida în acțiunile și conduita noastră. Adorând Ființa Divină prin tipul de acțiuni determinate de legea propriei ființe, noi putem să transcendem limitările celor trei *guna*-uri și ale legii celor patru caste chiar în această viață, întrucât din punctul de vedere al lui Dumnezeu nu există nicio distincție. *Naishkarmya* este o stare care transcende toate îndatoririle și toate acțiunile. Ea nu este abținerea de la acțiune.

CUM SĂ NE ARMONIZĂM VIAȚA SPIRITUALĂ CU VIAȚA MATERIALĂ

În următoarele cincisprezece versete, Krishna prezintă rezumatul întregului mesaj al *Bhagavad Gita*-ei. Aceste versete trebuie studiate cu multă atenție, întrucât conțin ceea ce Krishna însuși a considerat a fi elementul central al învățăturilor sale. Prima dificultate cu care o ființă se confruntă pe calea spirituală este armonizarea dintre viața în lumea materială, cu toate problemele ei inerente, și viața spirituală. Cum anume am putea să trăim și să acționăm în lume, și în același timp să trăim pe culmile Sinelui nostru superior? Modalitatea oferită de sistemul *advaita* este calea ascetică, care pare a fi cea mai sigură. Cu alte cuvinte, să privim lumea ca fiind o iluzie, o capcană și să renunțăm la ea cât mai repede posibil. *Bhagavad Gita* recunoaște și acceptă existența acestei căi, dar consideră că este o soluție mult prea nepotrivită, întrucât taie nodul fără ar desface. *Bhagavad Gita* acceptă *sannyasa* ca fiind o modalitate de a rezolva problema expusă, dar cu siguranță ea nu este singura cale și nici cea mai bună. Înțelesul convențional al termenului

sannyasa înseamnă renunțarea totală la viața în această lume. Această cale ar putea fi potrivită pentru ființa care are mentalitatea unui adevărat brahmin, dar ce se petrece atunci cu ființele celorlalte trei caste? Sunt ele oare excluse, le este oare interzis accesul la eliberarea spirituală? *Bhagavad Gita* rezolvă această problemă oferind o interpretare inedită a termenului *sannyasa,* despre care Krishna spune că are atât un aspect interior, dat de starea minții, cât și un aspect exterior, dat de renunțarea la bunurile materiale. Primul pas pentru împlinirea *sannyasa*-ei interioare este retragerea minții de la obiectele simțurilor. Astfel vom atinge starea de inacțiune sau *naishkarmya* interioară. Această inactivitate sau neparticipare a minții combinată cu activitatea trupului este cunoscută drept *karma yoga*. Inactivitatea minții înseamnă de fapt neimplicarea unor motive egoiste. Lipsa inițierii oricărei activități (*sarvarambaparityagi*) și lipsa așteptării fructelor acțiunii (*sarvasamkalpasannyasi*) poate fi considerată drept inactivitate, așa cum a fost reiterat de multe ori. S-a menționat astfel că ființă prezintă două aspecte fundamentale, cel divin și cel demonic (*deva* și *asura*), care se luptă mereu pentru supremație. Primul pas pe calea neimplicării este retragerea conștientă a intelectului de la obiectele simțurilor, dar aceasta în sine nu este o stare permanentă. Mintea, prin însăși natura ei, tânjește după o anumită formă de atașament. Atunci când s-a detașat de *kshara* sau lumea manifestată, mintea trebuie să se atașeze de calmul și seninătatea lui *akshara purusha* din interior. Dar separarea lui *akshara* de *kshara* este întregul adevăr al propriei noastre naturi spirituale, după cum a explicat de nenumărate ori și Krishna, de-a lungul expunerii învățăturilor *Bhagavad Gita*-ei. *Kshara* și *akshara* – natura și spiritul – sunt într-un final unul și același. O cale spirituală perfectă ne ajută să devenim una cu Purushottama, cel care conține în ființa sa atât Sinele, cât și Natura.

PAȘI PENTRU ATINGEREA STĂRII DE UNITATE

Dar care sunt pașii ce trebuie făcuți pentru a atinge această stare? Mai întâi trebuie să practicăm tăcerea interioară. În același timp, noi trebuie să privim toate acțiunile ca fiind înfăptuite de către *prakriti* a divinului prin intermediul celor trei *guna*-uri, și apoi să îi oferim toate aceste acțiuni lui Purushottama. Noi trebuie să abandonăm orice inițiativă personală în acțiune și să devenim astfel niște simple instrumente divine. Mintea iluminată, care s-a eliberat astfel de strânsoarea naturii inferioare și s-a fixat asupra Ființei Supreme, descoperă că îi este foarte ușor să practice *karma yoga*, care este în realitate iubirea divină pusă în acțiune prin intermediul trupului omenesc.

În stadiile de început ale *sadhana*-ei, cel mai bine este să trăim în locuri izolate, să ne hrănim cu mâncare pură și ușoară pe perioadele în care medităm, până când începem să manifestăm toate calitățile lui *sthitaprajna*, așa cum sunt ele menționate în capitolul al II-lea – cum ar fi starea de egalitate perfectă în toate lucrurile și față de toate creaturile și starea de echilibru interior. Aceasta nu trebuie să ne facă în mod greșit să credem că Krishna susține forma clasică a lui *sannyasa*. Acestea sunt doar pregătirile exterioare pentru *sannyasa* interioară, care este mult mai bine descrisă de termenul *tyaga*, stare în care ego-ul dispare în tăcerea Sinelui Suprem. Întreaga natură reflectă puterea divinului, și toate acțiunile sunt o reflectare a propriei sale acțiuni prin intermediul trupurilor ființelor. De îndată ce a atins această cunoaștere, în inima devotului începe să înflorească o iubire copleșitoare și perfectă față de Stăpânul ființei sale, cel care nu poate fi conținut în ființa sa limitată, iar această iubire se revărsă în fluxuri neîncetate de iubire față de întreaga creație și își găsește modalități de expresie prin acțiuni altruiste și pline de iubire. Acesta este pasul final prin care ființa ajunge să Îl

cunoască pe Dumnezeu, întrucât devine una cu El. Aceasta este uniunea îndrăgostitului cu Preaiubitul Divin, cea care-i conferă cea mai înaltă formă de cunoaștere, întrucât această unitate este fundamentul cunoașterii integrale. Această cunoaștere este o parte inevitabilă a celei mai înalte experiențe. Cunoașterea Ființei Unice care devine în eternitate multitudine și cunoașterea multitudinii care în aparentele sale diviziuni își păstrează totuși unitatea constituie cunoașterea integrală ce ne face capabil să realizăm acțiuni care să nu ne înlănțuie. Acesta este punctul culminant al supremei *bhakti* și esența supremei *jnana*, care împreună conduc la acțiunea detașată sau *karma*. Devine astfel evident modul în care acțiunea continuă și în viața unei ființe eliberate spiritual, întrucât atunci acțiunea decurge din experiența spirituală supremă. Krishna exprimă foarte clar acest principiu.

> **„Oricare ar fi faptele pe care le-ar săvârși, oricând, luând sprijin în mine, el dobândește prin grația mea tărâmul cel veșnic și indestructibil.“**

RELAȚIA SUPREMĂ

> **„Lepădând în gând toate faptele în mine, având-mă pe mine drept ultim scop, luând sprijin în yoga cunoașterii, fii mereu cu gândul la mine!**
>
> **Cu mintea la mine vei trece, prin îndurarea mea, peste toate impasurile.**
>
> **Dacă sprijinindu-te doar pe egoismul tău, gândești «nu voi lupta», zadarnică îți este hotărârea, natura ta te va sili.“**

Ființa umană este liberă să aleagă între libertate și atașament. Cu toate acestea, dacă noi credem la modul prostesc că putem să ne opunem voinței divine, vom cunoaște suferința, întrucât cel care simte astfel este ego-ul.

În realitate, cea care a generat confuzia a fost natura inferioară a lui Arjuna. În momentul în care adevărul i-a fost

arătat, el a trebuit să acționeze nu pentru un scop egoist sau ca un instrument neputincios al naturii, ci ca un instrument conștient al divinului.

Versetele de la 57 la 62, deși rostite prin gura eroului din Kurukshetra, se aplică pentru noi toți și oferă o lege universală pentru toți cei care sunt pregătiți să se ridice deasupra mentalității obișnuite a ego-ului limitat, către cele mai înalte niveluri ale conștiinței. Aceste cuvinte descriu cea mai completă și mai intimă relație posibilă dintre ființa umană și Dumnezeu. Ele conțin esența trăirii ce decurge din experiența religioasă bazată pe cunoașterea directă, care duce la stare de adorație. Devotul își direcționează întreaga existență, voință, inteligență și simțire într-o revărsare continuă de iubire către divin, întrucât acum știe că el ca entitate individuală nu există cu adevărat. Doar El, divinul, există cu adevărat. Aceasta este o dăruire de sine necondiționată către Ființa Supremă din care provine și în care trăiește. Ce altceva i-am putea oferi acestei Ființe Supreme decât pe noi înșine? Ce altceva am avea să îi oferim Ființei Supreme dacă nu tot ceva ce ne-a fost oferit de către Ea? Astfel încât *Bhagavad Gita* afirmă că *bhakti* sau adorarea Supremului este încununarea oricărei cunoașteri.

BHAKTI – SUPREMA CUNOAȘTERE

Ultimele versete ale lucrării nu ne sunt adresate de o Ființă absolută, impersonală și indiferentă, ci de singurul prieten și iubit, de cea mai intimă ființă a vieților noastre, nu doar din această viață, ci din toate viețile care au trecut și din toate viețile care vor veni. Aceasta nu este relația obișnuită care se stabilește între așa-numita persoană religioasă și zeitatea s-a aleasă, pentru a satisface dorințele limitate al ego-ului. Ființa individuală care se abandonează aici este cea care s-a lepădat de ego-ul ei individualizat și s-a topit în Ființa Divină. O asemenea persoană nu mai are nicio dorință, întrucât ea și-a găsit deja împlinirea

tuturor dorințelor în Stăpânul inimii și sufletului ei. Iar cea care intră în relația extatică cu Preaiubitul Suprem este chiar această Ființă spirituală! Aceasta este starea atinsă de *gopi*-urile din Vrindavan, care au uitat de trupurile lor, au uitat de mințile lor, au uitat de orice altă preocupare lumească și L-au recunoscut pe Dumnezeu ca fiind Preaiubitul lor etern, cel mereu pregătit, mereu așteptându-le să vină la El din propria lor voință, lipsite de dorințe și așteptări, fără niciun gând cu privire la vreo răsplată, pur și simplu pentru că nu puteau exista separate de El nici măcar un minut, nici măcar o secundă. Întreaga lor ființă era legată de El și exista doar prin El! Nimeni și nimic – nicio legătură omenească nu putea să oprească aspirația impetuoasă cu care ființele lor alergau către El, Domnul lor, Stăpânul și Preaiubitul lor. Divinitatea care cere și primește acest abandon total nu este zeitatea limitată a concepțiilor noastre religioase greșite, ci Purushottama, spiritul originar, transcendent și imanent al întregii existențe. Este El, Absolutul, dar este și El, singurul prieten și singurul iubit, cel care este atât obiectul, cât și subiectul acestui abandon complet.

STADII PENTRU A ATINGE ACEASTĂ STARE

Această stare se atinge gradat, trecând prin mai multe stadii. Purushottama se înveșmântează în trup și ne apare astfel ca fiind supus legii celor trei *guna*-uri ale lui *prakriti*. Se conturează astfel un drum ascendent către el, în care primul pas este *dharma* lui *tamas guna* sau a inerției, cel de-al doilea pas este *dharma* lui *rajas guna* sau activitatea, iar cel de-al treilea pas este *dharma* lui *sattva guna* sau armonia. Fiecare dintre acești pași reprezintă o încercare de a urma propriile standarde personale limitate de virtute și etică. Fiecare pas este recunoscut și susținut de divin, întrucât *jiva* nu cunoaște altă lege decât cea a propriei sale *svabhava*. Cum ar putea Dumnezeu să se lepede de ceea ce El Însuși a creat? Însă chiar și ultimul pas, cel al lui *sattva* este doar

temporar satisfăcător, întrucât nu este fundamentat pe adevărul deplin al existenței. În fapt, viața ființei umane este un amestec al tuturor acestor trei *guna*-uri. Chiar și cea mai bună cunoaștere umană nu este completă, și chiar și cea mai înaltă virtute umană nu este decât un amestec de diferite calități. Motivul pentru care noi încercăm să fim buni nu este corect înțeles nici măcar de cel care realizează acțiunea. Motivele sunt adesea foarte egoiste, chiar dacă sunt înveșmântate sub aparența bunelor intenții. Împlinirea perfectă a naturii *sattva*-ice este doar o iluzie, întrucât nici natura lumii și nici propria noastră natura nu sunt alcătuite doar din *sattva guna*. Prin urmare, calea spre perfecțiune duce dincolo de cele trei *guna*-uri.

Refuzul inițial al lui Arjuna de a-și urma îndatorirea sa divină s-a datorat doar influenței ego-ului său. Acest refuz s-a născut din amestecul confuz al lui *sattva, rajas* și *tamas guna*. Dorința de a nu-i răni pe ceilalți a fost fără îndoială de sorginte *sattva*-ică, dar era amestecată cu *rajas*. Ea nu reprezenta repulsia de a cauza suferință oricărei ființe umane, ci doar dorința de-a nu cauza suferință propriilor sale rude. Această dorință a avut de asemenea și o componentă *tamas*-ică, întrucât Arjuna era înspăimântat de păcatul ce s-ar fi abătut asupra lui. Așa cum s-a menționat deja, toate aceste îndoieli nu ar fi apărut în ființa lui dacă forțele antagoniste nu s-ar fi regăsit și în el. Dacă Arjuna ar fi insistat să renunțe la luptă, el ar fi fost ulterior forțat să lupte datorită tendinței propriei sale naturi, așa cum Krishna știa deja, o tendință care l-ar fi împins într-un mod irezistibil în lupta pentru protecția *dharma*-ei pe care el a menținut-o atât de multă vreme și care urma să fie distrusă în fața ochilor săi, pe câmpul de luptă. Iar dacă ar fi fost astfel forțat de propria natură și împins să acționeze prin impulsul ei, ce beneficiu ar fi obținut din aceasta? Atât acțiunea, cât și non-acțiunea s-ar fi datorat forței propriei sale naturi, și nu voinței sale conștiente, iar aceasta ar fi dus la o victorie dublă a ego-ului, întrucât el ar fi

fost doar un instrument neajutorat în mâinile naturii. Acesta este momentul în care Krishna îl îndeamnă să devină un instrument viu și conștient în mâinile divinului.

VIAȚA ÎN IGNORANȚĂ

Viața unei ființe obișnuite se află pe un nivel ignorant sau incomplet de dezvoltare al spiritului divin care este ascuns în ea, un secret pe care ființa fie îl ignoră, fie nu-l stăpânește pe deplin. Ea își duce astfel viața ca și cum ar fi o entitate separată, care are toată libertatea de gândire, de voință și de acțiune. Cel care gândește în acest mod este egoul *rajas*-ic, care a pășit deja în iluzia propriei separări. Câtă vreme suntem supuși puterii trupului, minții și intelectului și ne considerăm ca fiind doar această entitate fizică și mentală, separată și individuală, egoistă și nesatisfăcută, noi suntem cu adevărat victimele mașinațiunilor naturii.

> **„Stăpânul Divin stă în lăcașul din inimile tuturor ființelor, o Arjuna, și mișcă prin magia lui toate ființele, ca trase de sfori.“**

Noi trăim în propria noastră realitate, pe care singuri ne-am creat-o, în care avem rolul principal, ne jucăm cu mândrie rolul și apoi ne înclinăm pentru a primi aplauzele audienței, formate tot din noi înșine, pe scena pe care tot noi am ridicat-o! Adevărul este că atâta vreme cât credem toate acestea, suntem niște păpuși în mâinile naturii, dansând în ritmul ei și fiind manipulați de păpușarul din spatele ecranului *maya*-ei. Noi credem că știm totul și că suntem singurii proprietari ai acestui trup și singurii factori de decizie ai propriului destin. Credem că tot ceea ce are legătură cu noi este pe de-a-ntregul sub controlul nostru. Însă chiar în timp ce ne jucăm rolul, moartea ne poate doborî dintr-o singură lovitură. Aceasta este siguranța structurii noastre! Această scenă, acest edificiu fizic de care ne agățăm propriile speranțe și despre care credem că este fundamentul

personalității noastre, se poate prăbuși în orice clipă. Nici măcar cel mai curajos erou, cel mai mare milionar, cel mai puternic luptător sau cel mai inteligent om de știință nu cunoaște cu exactitate momentul morții sale, și cu toate acestea noi susținem că avem libertatea de a acționa și că suntem stăpânii propriilor noastre destine. Mintea și intelectul de care suntem atât de mândri pot și ele să ne înșele așteptările, atunci când suntem în cel mai mare impas. Numărul de psihiatri și de centre medicale psihiatrice din fiecare societate sunt o dovadă în acest sens. Ignoranța cu privire la sinele nostru real este cauza rădăcină a atașamentului nostru și câtă vreme rămânem în ignoranță și credem despre noi că suntem doar niște entități fizice și mentale, noi vom fi în întregime supuși naturii.

Libertatea noastră este doar o umbră palidă, cunoașterea noastră este doar o lumină parțială, iar voința noastră este doar o reflectare a acestui spirit care este stăpânul și sufletul universului. El este cel care, așezat în carul de luptă al inimilor noastre, ne-a ghidat de-a lungul tuturor acțiunilor noastre interioare și exterioare, de-a lungul perioadei de ignoranță în care am fost închiși într-o mașină de pe roata acestei naturi inferioare.

În realitate, atât în ignoranță, cât și în cunoaștere, noi ne ducem existențele în această lume doar datorită lui, divinului. Voința lui este singurul factor decizional real atât din ființa noastră, cât și din întregul univers. De îndată ce această cunoaștere își face apariția în ființele noastre, putem să ieșim din mașinăria naturii inferioare și să devenim ființe libere. Noi credem că ne cerem drepturile și ne impunem voința, atunci când ne consolidăm individualitatea și ne reiterăm aspectul muritor și efemer. Însă Krishna afirmă că doar prin renunțarea la individualitate și prin abandonul aspectului muritor putem să atingem culmile universalității și nemuririi, care sunt moștenirea noastră de drept. Căci noi am dat la o parte și am renunțat la

ceea ce este real, și ne agățăm cu disperare de ceva ce este ireal. Ne-am refugiat în carcasa goală a corpului fizic și ne-am identificat cu el, fără a gusta dulceața esenței propriei noastre ființe, ascunse în trup. Ființa Supremă este partea cea mai intimă a Sinelui nostru. Viața noastră este doar o umbră a vieții sale, iar viața noastră vine doar de la El. Acest adevăr nu se va schimba vreodată, nici dacă noi îl uităm pentru o vreme. Și nimeni nu ne va forța vreodată să împlinim această voință divină. Dumnezeu Își dorește ca atunci când aderăm la principiile Sale să o facem din propria noastră dorință, și atunci toate lucrurile vor veni de la sine și noi vom deveni cristale transparente prin care lumina Sa divină poate să treacă fără nicio opreliște.

Atunci când pătrundem în acest Sine foarte intim al existenței noastre, noi ajungem să cunoaștem că suntem una cu acel Spirit și acea Divinitate pe care întreaga natură o slujește. A trăi la modul conștient și total în această cunoaștere și în acest adevăr înseamnă să ne eliberăm de strânsoarea egoului, să ieșim de sub controlul naturii inferioare și astfel să ne eliberăm de vălul *maya*-ei.

ȚELUL TUTUROR DHARMA-ELOR

Toate celelalte *dharma*-e sunt doar o pregătire pentru această *dharma* și întreaga practică *yoga* este doar o modalitate prin care noi putem ajunge la o uniune deplină cu El – Domnul ființei noastre. Punctul central al problematicii spirituale, care este atât de greu de înțeles pentru mintea obișnuită a ființei umane, se datorează credinței complete în propriile ego-uri limitate și ignoranței totale în ceea ce privește existența noastră luminoasă, de care ne putem bucura atunci când reușim să ne eliberăm de strânsoarea ego-ului. Suntem cu toții ființe individuale, dar într-un final va trebui să ne abandonăm individualitățile, pentru a atinge starea promisă de beatitudine eternă. Însă noi acoperim adevărul gol-goluț al slăbiciunilor noastre inerente cu mantia

fragilă a ego-urilor, luptând în van cu sabia mândriei pentru a apăra niște drepturi individuale inexistente. Dar suntem noi în stare să ne abandonăm iubitele noastre ego-uri pentru a atinge și a contempla starea de abandon absolut, întrucât aceasta este ceea ce divinul ne cere?

> **„În el să-ți cauți refugiul, cu toată ființa ta, o Bharata. Căci prin îndurarea lui vei dobândi liniștea supremă, sălașul cel veșnic.“**

TAINA TAINELOR

> **„Astfel ți-am împărtășit cunoașterea, care este mai tainică decât orice taină. Cerceteaz-o pe de-a întregul și fă apoi precum voiești.“**

La sfârșitul expunerii sale, Krishna îl lasă pe Arjuna să decidă dacă va acționa sau nu. Dumnezeu nu forțează ființa umană să coopereze cu El. El nu ne forțează să facem nimic. Starea totală și ultimă de abandon în față Sa trebuie să fie realizată numai și numai din proprie voință. În tot acest răstimp El ne așteaptă cu răbdare să ne întoarcem fața către El și să Îi acceptăm și să Îi înțelegem voința Sa supremă.

Krishna este doar conducătorul carului de luptă al lui Arjuna, gata să îi urmeze ordinele. El nu recurge la violență, întrucât nu poartă nicio armă. El îl sfătuiește pe Arjuna și îl influențează doar prin iubirea sa necondiționată, arătându-i că cea mai ușoară cale este ca el să se abandoneze pe deplin în mâinile conducătorului carului său de luptă, dar aceasta este o decizie pe care Arjuna trebuie să o ia pentru sine însuși. El nu trebuie să acționeze sub incidența unei credințe oarbe în Krishna sau în oricare altă formă de autoritate. Doar atunci el va fi capabil să se mântuiască pe sine însuși și astfel să-și mântuiască societatea căreia îi aparține.

Cea mai înaltă formă de yoga este să ne retragem din fața tuturor șocurilor și dificultăților vieții și să ne găsim refugiul în divinul ce sălășluiește în noi înșine, și astfel să ne întoarcem către El cu întreaga noastră ființă. Aceasta presupune completa

noastră dăruire față de El cu trupul, mintea, intelectul și simțurile noastre. Astfel, acea forță divină ne va pătrunde, ne va umple ființele și ne va îndruma de-a lungul tuturor îndoielilor, dificultăților și pericolelor vieților noastre, ghidându-ne astfel către sălașul cel veșnic, care este casa noastră. Arjuna a fost cel mai iubit discipol al lui Krishna, și tocmai de aceea această mare taină i-a fost oferită lui. Doar un suflet nobil poate să înțeleagă această taină, întrucât doar un asemenea suflet este suficient de aproape de divin pentru a înțelege și aprecia această învățătură. Doar după ce am trecut prin practica diferitelor forme de *yoga* din cele șaptesprezece capitole anterioare vom fi gata să primim această taină supremă. Dacă acest secret ar fi fost oferit la începutul expunerii lui Krishna, impactul său nu ar fi fost la fel de puternic, întrucât sensul său real ar fi fost de neînțeles pentru Arjuna și, evident, și pentru noi. Doar acel *jiva* care s-a purificat în focul renunțării, s-a șlefuit pe piatra acțiunii și s-a îmbibat de iubirea față de divin este capabil să înțeleagă și să urmeze acest mesaj, care a fost oferit atât de simplu și de ferm în versetele 65 și 66. Sensul acestor versete poate fi doar intuit. Adevărata lor semnificație trebuie să fie însă o revelație, ca o încununare a experienței spirituale personale – o taină între ființă și *guru*-l divin. Toate învățăturile și îndrumările capitolelor anterioare nu au fost altceva decât o pregătire pentru această încheiere glorioasă.

> **„Ascultă încă o dată supremul meu cuvânt, cel mai tainic dintre toate. Tu ești foarte drag inimii mele, și tocmai de aceea îți voi destăinui ceea ce este spre binele tău.**
>
> **Fii cu mintea la mine, dăruit mie, adoră-mă și cinstește-mă pe mine. La mine vei veni, îți făgăduiesc, pentru că ești drag inimii mele.**
>
> **Abandonează-ți toate îndatoririle întru mine. Găsește-ți refugiul doar în mine, și astfel te voi mântui de toate păcatele. Tocmai de aceea, lasă întristarea!“**

Prin aceste cuvinte, pare că Krishna, vorbindu-i astfel lui

Arjuna, ne destăinuie iubirea sa pentru noi și dorința sa arzătoare de a ne lua în inima lui. El ne așteaptă mereu cu brațele deschise, să alergăm spre inima sa. Uniunea dintre Dumnezeul personal și devot este un proces ce are loc în ambele direcții. Pașii pe care El îi face înspre noi depind foarte mult de pasul și pe care noi Îl facem despre El. Iubirea divinului bate la poarta inimilor noastre, așteptând ca noi să-i deschidem și s-o lăsăm să pătrundă înăuntru.

UN SFAT APARENT CONTRADICTORIU

Până în acest moment, Krishna a părut că insistă asupra practicii bine structuratului sistem *yoga,* urmându-ne propria *svabhava* și împlinindu-ne propria *svadharma*. Dar acum el ne spune ceva ce pare să contrazică aceste învățături.

Krishna ne spune să abandonăm orice *dharma* și să ne dăruim doar divinului. Este tot ceea ce trebuie să facem, întrucât aceasta este cea mai înaltă *dharma* și cea mai înaltă îndatorire și cea mai înaltă religie. Întrucât El este Spiritul pe care întreaga natură îl slujește, noi înșine suntem suflet din acest Mare Suflet, spirit din acest Suprem Spirit – trupul nostru este imaginea lui, viața noastră este mișcarea lui, mintea noastră este oglinda conștiinței sale, simțurile noastre sunt instrumentele lui, iar acțiunea noastră este o modalitate de a împliniri țelul său. Urmarea celorlalte *dharma*-e este doar un preludiu care ne conduce la cunoașterea acestei *dharma*-e supreme. Aceasta este singura îndatorire, singura obligație a lui *jiva*. Toate celelalte îndatoriri sunt doar o pregătire pentru împlinirea îndatoririi supreme și, de îndată ce *jiva* a acceptat-o și s-a decis să o împlinească, toate celelalte *dharma*-e pot fi abandonate. Întrucât tocmai acest abandon în sine ne va ajuta să-l atingem pe El, care este *dharma* supremă! Abandonul nostru îi va îngădui astfel să ne ghideze viața, iar noi nu trebuie să fim surprinși atunci când căile lui par să difere de conceptele prestabilite ale acestei lumi,

întrucât calea sa este calea încrederii perfecte, a iubirii perfecte și a cunoașterii perfecte.

SFÂRȘITUL EXPUNERII

Într-un final ni se oferă cunoașterea supremă – faptul că în esență spiritul este liber în eternitate și, prin urmare, nu are nicio *dharma*. Însă sufletul întrupat își asumă povara propriei vieți, și astfel moștenește povara îndatoririlor impuse de această lume. El uită că lumea este guvernată de Dumnezeu, în conformitate cu anumite legi divine, și că va continua astfel cu sau fără ajutorul lui. Sufletul trebuie să-și găsească singur calea prin labirintul lui *prakriti* inferioară, să străpungă vălul *maya*-ei și astfel, după multe reîncarnări, zorii realizării supreme să apară. De-a lungul călătoriei sale de la ignoranță la cunoaștere, el trebuie să experimenteze nenumărate *dharma*-e, bazate pe concepte prestabilite, de corect și greșit, virtute și păcat, atracție și respingere, plăcere și durere, bucurie și tristețe. Sufletul trebuie să parcurgă calea lui *dharma*, ce i-a fost dată de propria *svadharma*, bazată pe propria *svabhava*. Calea pe care el o va urma va fi dictată de propriile tendințe fizice, mentale, vitale, emoționale, intelectuale, etice și spirituale. Aceasta la rândul său îi va da formele de conduită, regulile și standardele pe care o societate corectă i le impune. Spiritul sau divinul transcende însă toate aceste *dharma*-e. *Jiva*, care a renunțat acum la diferitele văluri ale falsei sale identități cu toate diferitele aspecte ale propriei personalități, ajunge să realizeze adevărata sa identitate cu acest spirit liber, și descoperă că poate să transceandă toate aceste valori. Abandonul complet și absolut al ego-urilor noastre în fața acestui spirit din noi, și acceptarea ghidării sale exclusive va aduce cu sine perfecțiunea inevitabilă și absolută a propriei noastre naturi, de care putem apoi să ne bucurăm într-o libertate deplină. Aceasta este calea oferită celor aleși, celor care sunt cel mai aproape de El, celor care și-au abandonat complet ego-urile,

aidoma lui Arjuna, a celor care nu posedă nimic cu excepția lui. Acestor suflete Krishna le face o promisiune solemnă – o promisiune pe care Dumnezeu o face umanității!

> **Abandonează-ți ego-ul, care este un mit plăsmuit de tine însuți, dimpreună cu toate îndatoririle pe care acesta ți le-a impus, în fața mea, în fața Domnului așezat în carul de luptă al trupului tău, iar eu te voi purta de-a lungul deșertului mohorât al vieții tale (așa cum l-am purtat și pe Arjuna pe câmpul de luptă de la Kurukshetra). Nu plânge după lucrurile și evenimentele acestei lumi, pe care nu le poți înțelege pe deplin, întrucât îți fac promisiunea mea solemnă că te voi duce dincolo de suferință, către cel mai înalt dintre toate locurile.**

Divinul își are sălașul în trupul nostru, iar noi trebuie să ne găsim refugiul doar în el și cu toată ființa noastră, să ne plecăm în fața lui și să ne închinăm lui, întrucât prin grația sa noi vom atinge pacea supremă.

Acest dialog dintre Arjuna și divinul conducător al carului său de luptă este cea mai intimă, esoterică și secretă conversație dintre ființa umană și Dumnezeu. Deși acest mesaj îi este oferit lui Arjuna, el este menit pentru întreaga umanitate. Noi suntem cu toții foarte dragi inimii lui Dumnezeu și cu toții putem să ajungem la El, dacă Îi urmăm sfatul.

Krishna spune în continuare că această doctrină nu trebuie expusă celui care nu îi este devotat sau care ar cârti împotriva lui. Doar o ființă care are inima și voința lui Arjuna poate să înțeleagă acest mesaj și să-l aprecieze.

El continuă apoi, spunând că cei care predică plini de devoțiune această doctrină și altora vor ajunge neîndoios la el. În fapt, cei care expun această învățătură și altora aduc cel mai mare serviciu atât divinului, cât și umanității. Cei care studiază acest dialog sacru realizează în fapt *jnana yajna* – sacrificiul cunoașterii. Chiar și cei care doar ascultă acest discurs cu credință vor atinge eliberarea spirituală și vor avea acces la

lumea eliberaților spiritual.

Acesta este cuvântul de încheiere al *Bhagavad Gita*-ei, iar apoi maestrul s-a întors plin de iubire spre discipolul său și i-a spus:

> **„Ai ascultat toate acestea cu gândul ațintit, o Arjuna? Tulburarea adusă de necunoaștere ți-a pierit, o Dhananjaya?“**
>
> **„Pierită e tulburarea minții mele și am recăpătat aducerea aminte prin grația ta, o Acyuta. Îndoielile mele s-au risipit. Iată-mă în picioare! Sunt gata să îți împlinesc cuvântul și voia!“, îi răspunde Arjuna.**

Îmbărbătat de cunoașterea de sine și de credința în Sine, Arjuna se decide astfel să își împlinească menirea. *Karishye vachanam tava,* spune el – *„Sunt gata să îți împlinesc cuvântul și voia!“*

Poetul sufit spune: „Fie ca voia mea să fie mereu voia ta, o Stăpâne preaiubit!“

Întreaga *yoga* a fost astfel revelată, iar Arjuna este sufletul ales, *vibhuti,* care este acum pregătit să împlinească acțiunea divină. Sanjaya, prim-ministrul iluminat care narează discursul divin regelui orb, Dritarashtra, așa cum a fost menționat anterior, rostește ultimele versete ale *Bhagavad Gita*-ei.

> **„O rege“**, spune Sanjaya, **„binecuvântat sunt întrucât prin îndurarea lui Vyasa am putut auzi această taină supremă, yoga, de-a dreptul de la Krishna, Stăpânul Divin peste yoga, taină pe care o rostea el însuși.**
>
> **Gândindu-mă și iarăși gândindu-mă, o rege, la acest uluitor și sacru dialog dintre Keshava și Arjuna, mă bucur și iarăși mă bucur.**
>
> **Oriunde se află Krishna, Stăpânul Divin peste yoga, oriunde se află Arjuna, purtătorul arcului, acolo se află și măreția și biruința și viața în toată plenitudinea ei și cârmuirea cea dreaptă.“**

Întreaga învățătură a *Bhagavad Gita*-ei este *yoga,* iar Krishna este astfel Stăpânul Divin peste *yoga* – Yogeshvara.

Sanjaya îi arată astfel regelui orb care va fi rezultatul final al

bătăliei, întrucât acolo unde Krishna și Arjuna sunt uniți, nu poate fi decât victorie! Krishna și Arjuna sunt personificarea lui *jivatma* și *Paramatma*, omul și divinul, ce stau amândoi așezați în carul de luptă al trupului. Atunci când omul și Dumnezeu sunt uniți, atunci când ființa individuală lucrează în uniune cu ființa divină, atunci când omul devine instrumentul viu și conștient al divinului, el nu poate cunoaște înfrângerea! Atunci când Arjuna, sufletul întrupat, *jivatma*, devine arcul din mâinile arcașului divin, atunci singurul rezultat care poate să apară este victoria deplină, măreția divină și cârmuirea cea dreaptă!

Yatra yogeshvara Krishno,
yatra partho dhanurdhara,
tatra, sri, vijiayo, bhuthir
dhruva nithir mathir mama.

Hari Aum Tat Sat!

Astfel sfârșește cel de-al XVIII-lea capitol al *Bhagavad Gita*-ei, intitulat „Yoga renunțării și a eliberării“.

„Cel care își împlinește toate îndatoririle, având mintea mereu dăruită mie, acela, prin grația mea, va atinge sălașul cel etern și nepieritor.“

REZUMATUL ÎNVĂȚĂTURILOR BHAGAVAD GITA-EI

NITYA YOGA – PERMANENTA COMUNIUNE CU ABSOLUTUL

Atunci când citim *Bhagavad Gita,* ne-am putea întreba de ce Krishna reiterează mereu anumite aspecte. Krishna procedează astfel întrucât *Bhagavad Gita* este înainte de toate un manual, un îndreptar de spiritualitate practică. Ea nu este precum *Upanișadele* sau *Puranele*, pe care trebuie să le citim cu scopul de a înțelege anumite aspecte ale spiritualității. Ea nu conține *mantra*-e care au puterea de a ne conferi anumite merite spirituale prin simpla lor repetare. Dacă Krishna a repetat multe dintre conceptele sale din nou și iarăși, a făcut aceasta pentru a se asigura că, la un moment dat, o anumită ființă va realiza că trebuie să pună acel sfat în practică. Mulți oameni se laudă că sunt capabil să cânte întreaga *Bhagavad Gita* din memorie. Fără îndoială că acesta este un lucru foarte bun, dar dacă acea ființă nu pune în practică nici măcar una dintre învățăturile *Bhagavad Gita*-ei, nicio repetare a ei nu ne va aduce vreun beneficiu, cu excepția aceluia că memoria noastră va fi mai antrenată. Păstrând acestea în minte, ființa trebuie să citească *Bhagavad Gita* și apoi să îi adapteze învățăturile în conformitate cu nevoile sale anume, întrucât fiecare dintre noi este special – atât pentru noi înșine, cât și pentru divin. Krishna ne-a oferit nenumărate

indicații prin care să putem adapta învățăturile sale la fiecare tip de caracter. Aceste indicații trebuie urmate și adaptate propriului caracter, iar apoi trebuie să acționăm conform lor, astfel încât să fim capabil să atingem cel mai înalt țel al uniunii.

Bhagavad Gita este o carte foarte specială. Ea prezintă un discurs personal și intim între Arjuna și Krishna, între ființa umană și Dumnezeu întrupat. Învățăturile *Bhagavad Gita*-ei nu sunt doar o filosofie spirituală generală ori o doctrină etică asupra căreia să medităm, ci o aplicație practică a eticii și spiritualității în viața umanității. Ea este o scriptură sacră a divinității, care trebuie să fie experimentată în sânul umanității și prin intermediul umanității.

Iubirea lui Dumnezeu pentru ființa umană este prezentă în fiecare rând al acestei cărți. Krishna urmărește prin toate mijloacele posibile să-l ajute pe prietenul său drag, Arjuna, și prin el întreaga umanitate, să se ridice din mâlul ignoranței în care se complace, către lumina cunoașterii și eliberării depline. Dumnezeu nu a creat această manifestare pentru a ne lăsa apoi să ne străduim din răsputeri, prin propriile forțe, să atingem din nou starea de libertate. El este cu noi în fiecare clipă și ne spune fără încetare să Îl ascultăm pe El, Cel ce sălășluiește în noi, Cel care ne-a dat viață și ne susține mereu. Aidoma unei stații radio, vocea divină cea dulce și plină de iubire emite încontinuu spre noi, dar întrucât noi nu ne-am acordat pe lungimea de undă a acelei stații radio, noi nu-i putem auzi vocea. Krishna ne oferă astfel metode adecvate pentru fiecare tip de personalitate, pentru a ne acorda la această stație divină de emisie. Dintre toate aceste metode, trei sunt considerate a fi cele mai importante, fiind simple și ușor de practicat, iar ele sunt cunoscute drept *jnana yoga* (*yoga* cunoașterii), *karma yoga* (*yoga* acțiunii) și *bhakti yoga* (*yoga* devoțiunii). Folosind aceste forme de *yoga*, fiecare dintre noi putem să ne ridicăm din letargia în care am căzut și să atingem culmile divine din propriile ființe.

Mai întâi de toate, Krishna ne oferă prin intermediul lui Arjuna *yoga* cunoașterii, care aici este numită *samkhya yoga*. În cadrul acestei *yoga*, ni se cere să descoperim natura ființei de dincolo de personalitate, a ceea ce vedem în mod normal ori de câte ori privim în oglindă. Ni se cere astfel să trecem dincolo de cele trei învelișuri exterioare, al trupului, al minții și al intelectului, și să descoperim realitatea interioară, cunoscută sub numele de *Atman*. Atunci când *Atman* se leagă de cele trei învelișuri exterioare, el este cunoscut drept *jivatma* sau sufletul întrupat. În sine, *Atman* este liber în eternitate, întrucât el este una cu Brahman însuși. Rolul lui este acela de martor detașat, care doar observă jocul propriei sale *prakriti* în cadrul circumstanțelor exterioare, care îl înfășoară pe *jivatma* în coconul ignoranței. *Prakriti* prezintă trei tendințe cunoscute sub numele de *guna*-uri sau fire, care sunt: *sattva guna* (armonia), *rajas guna* (mișcarea sau acțiunea) și *tamas guna* (inerția). Acestea sunt în realitate condiții psihologice care pătrund în mod insidios atât în sistemul uman, cât și în lumea fizică. Acestea sunt firele care îl leagă pe cel ce nu poate fi legat, ființa eternă numită *Atman*, de efemerul și schimbătorul sistem format din corpul fizic, minte și intelect. Aceste tendințe sau *guna*-uri care există în lumea exterioară își proiectează tentaculele și în sistemul uman, făcându-ne sclavii caracteristicilor lor, astfel încât noi începem să acționăm așa cum acționează ele, uitând de natura noastră liberă și esențialmente divină. Cel care cunoaște cu adevărat natura acestor *guna*-uri nu mai este înspăimântat de ele. Chiar dacă ele acționează asupra noastră, noi vom fi capabili să le observăm jocul atât în lumea exterioară, cât și în cadrul propriei personalități, râzând și spunându-ne: *guna guneshu varthante, iti matva na shadjate* – „acesta este jocul *guna*-urilor asupra *guna*-urilor“. Gândind astfel, noi nu vom mai putea fi legați. O ființă care a înțeles natura *guna*-urilor este cunoscută sub numele de *gunatita*. Aceasta este învățătura lui Krishna cu privire la *guna*-

uri și metoda pe care el o oferă pentru transcenderea lor. Doar atunci când reușim să transcendem cele trei *guna*-uri, putem deveni cu adevărat liberi. În clipa în care înțelegem modul lor de acțiune, noi ne eliberăm de strânsoarea lor. Doar atunci putem înțelege că noi nu suntem doar niște creaturi ale lumii fizice și că natura noastră fundamentală este divină. Acest concept ne va susține de-a lungul tuturor relațiilor noastre din lumea exterioară.

Următoarea metodă prezentată este *karma yoga* sau *yoga* acțiunii divin integrate. Fiind născuți în această lume materială, noi suntem forțați să acționăm, întrucât acțiunea este inerentă acestei planete. Nimeni nu poate rămâne aici fără să acționeze. Chiar și pentru menținerea acestui trup, noi trebuie să acționăm. Însă conform legii *karma*-ei, legea universală a justiției, fiecare acțiune trebuie să aibă o reacție opusă și egală. Acesta este cel de-al treilea principiu al dinamicii, așa cum a fost el expus de către Newton, reflectat în ființa umană. Cu toate acestea, în ființa umană reacția este dată nu doar de acțiunea în sine, ci și de intenția cu care a fost realizată. Intenția este cauza ce generează efectul pe care va trebui să îl acceptăm, întrucât noi suntem cei care am avut intenția. Aceasta nu este o lege morală, ci o lege a naturii care se va asigura că justiția universală se manifestă pentru toți și în toate circumstanțele, fără nicio discriminare. Orice ființă umană, indiferent cât de înțeleaptă sau stupidă este, trebuie să se supună acestei legi. Nu toate cauzele care au fost inițiate de către noi prin intermediul acțiunilor noastre își vor găsi fructificarea în această viață, prin urmare va fi necesar ca noi să ne întrupăm din nou pentru a experimenta efectele acțiunilor săvârșite de noi în viața actuală. Uriașa mașinărie a sistemului cauzei și efectului, care a fost pusă în funcțiune în această viață, va trebui să-și continue mersul și în alte vieți, întrucât este o lege firească ce nu poate fi oprită de către nimic, nici măcar de moartea trupului care a pus-o în funcțiune. Acesta

este fundamentul credinței hinduismului în teoria reîncarnării. Natura nu lasă nimic neterminat. Fiecare cauză trebuie să aibă un efect, fie în această viață, fie într-o viață viitoare. Înseamnă însă aceasta că ființa umană este condamnată să treacă la nesfârșit de la o viață la alta?

Conceptul general acceptat este acela că orice acțiune ne va lega automat de această roată a cauzei și efectului, care este cunoscută sub numele de *samsara chakra*. Nu trebuie totuși să considerăm că doar acțiunile negative ne leagă de această roată. Chiar și acțiunile pozitive au efecte ce ne pot lega. Astfel, va trebui să ne întrupăm pentru a ne bucura de efectele unei acțiuni sau intenții pozitive, cât și pentru a fi pedepsit de efectele unei acțiuni sau intenții negative. De aici a apărut ideea că *sannyasa* sau renunțarea totală la acțiune ar fi singura modalitate de a ieși din această roată fără de sfârșit a morții și renașterii și de a atinge starea supremă.

Însă Krishna distruge complet această viziune îngustă. El afirmă că aceasta este o viziune falsă, care a apărut datorită concepției greșite asupra aspectelor care ne leagă cu adevărat. El afirmă că ceea ce ne leagă de roata încarnărilor nu este acțiunea în sine, ci dorința de a obține fructele acțiunii. Dorința noastră este de obicei o cerere egoistă, ca noi să fim singurul beneficiar. Atunci când facem o asemenea cerere, natura se va asigura ca noi să primim ceea ce cerem, fie în această viață, fie într-o viață viitoare. Prin urmare, primul sfat pe care el ni-l oferă asupra tehnicii acțiunii, pe care el o numește *karma yoga*, este renunțarea la fructele acțiunii noastre – *sarvasamkalpa sannyasa*. Natura ne-a dat un singur drept, și anume acela de a ne împlini îndatoririle, dar ea nu ne-a dat și dreptul de a cere răsplata sau fructele acțiunii. Rezultatul acțiunii depinde în întregime de o altă lege cosmică, asupra căreia noi nu avem controlul deplin. Noi credem că deținem controlul asupra rezultatelor și tocmai de aceea suntem dezamăgiți atunci când

lucrurile nu se desfășoară așa cum ne-am dori. În realitate, noi nu avem niciodată controlul asupra efectelor acțiunii. Dar întrucât noi obținem adesea rezultatele așteptate, suntem astfel tentați să credem că efectele depind de noi. Există multe exemple ce pot fi oferite pentru a arăta că chiar dacă îndeplinim o acțiune perfect, ea nu ne va aduce în mod obligatoriu rezultatele așteptate. Astfel, Krishna afirmă că prima regulă în ceea ce privește acțiunea este aceea că noi trebuie să realizăm acțiunea fără să așteptăm niciun beneficiu egoist – *sarvasamkalpa sannyasa*. Bineînțeles că acțiunea în sine trebuie realizată cât mai bine cu putință, dar apoi trebuie să ne relaxăm și să îngăduim naturii să-și urmeze propriul curs, care poate fi fie un eșec, fie un succes (din punctul nostru de vedere). Acest gen de acțiune este cunoscut sub numele de *yajna* sau ofranda adusă Ființei Supreme. Natura însăși împlinește totul în slujba Sinelui tainic din ea însăși. Ploaia cade, iarba crește, florile înfloresc și copacii dau rod. Natura împlinește toate acestea sub forma unei *yajna*, și tocmai de aceea și noi trebuie să ne realizăm toate acțiunile sub forma unei *yajna* sau a unei ofrande aduse Ființei Supreme, fără a aștepta nimic în schimb. Krishna oferă un înțeles aparte, profund spiritual, vechiului concept vedic cu privire la termenul *yajna*. Un alt aspect de care trebuie să ținem cont este acela că, întrucât am renunțat la toate așteptările, noi nu vom fi nici dezamăgiți și nici copleșiți, indiferent de rezultatul obținut. Acesta este cunoscut sub numele de *prasada buddhi*. Indiferent de rezultatul acțiunii, fie el bun sau rău din perspectiva noastră, el trebuie acceptat drept o *prasada* sau rămășițele ofrandei noastre către divin. Aceasta înseamnă că acel rezultat a fost binecuvântat de Dumnezeu, iar noi nu trebuie să-l judecăm nici ca fiind bun, și nici ca fiind rău. Această stare de egalitate a minții în fața dualităților este un aspect asupra căruia Krishna insistă ca fiind fundamentul stării de iluminare.

Starea de egalitate a minții trebuie să fie însoțită de egalitatea

viziunii. Aceasta înseamnă că noi vedem totul ca fiind aspectele lui Dumnezeu. Atunci când reușim să practicăm această atitudine pentru ceva mai multă vreme, ea ne va ajuta să vedem chipul lui Dumnezeu în toate, fie că le considerăm frumoase sau urâte, bune sau rele. Aceasta este starea de egalitate a viziunii, care ne conduce în mod firesc la starea din care nu mai judecăm absolut nimic. Noi lăsăm atunci orice judecată lui Dumnezeu, întrucât nu cunoaștem evenimentele *karma*-ice care au condus la comportamentul unei persoane. Noi vedem doar acțiunea prezentă, și nu și cauzele *karma*-ice care au condus la acea acțiune. Aceasta nu înseamnă că noi nu trebuie să recunoaștem negativitatea atunci când o vedem. De asemenea noi nu trebuie doar să o vedem, ci și să acționăm în consecință, în conformitate cu legile virtuții. Dacă vedem un accident de mașină, putem să luăm răniții și să-i ducem la spital, să oferim orice ajutor putem, dar nu este necesar să judecăm acțiunea șoferului. Asemenea lucruri sunt lăsate în grija legii impersonale a *karma*-ei, conform căreia fiecare va primi ceea ce merită, nici mai mult și nici mai puțin. Tocmai de aceea, a judeca cine și ce a greșit nu este problema noastră, tot ce putem face este să oferim tot ajutorul de care suntem în stare.

După ce ne-a învățat să renunțăm la produsul final al acțiunilor noastre, Krishna face același lucru cu începutul acțiunii. El ne spune că toate acțiunile provin din aceeași sursă, și anume din *prakriti* a divinului. *Prakriti* este singurul actor, în timp ce *purusha* este singurul martor, iar prin această stare de martor el este de asemenea inițiatorul acțiunii. Prin urmare, noi trebuie să acționăm păstrând mereu atitudinea că nu suntem făptuitorii acțiunii. Trebuie să devenim instrumentele perfecte din mâinile lui Dumnezeu, Cel care se va folosi apoi de *prakriti* a Sa pentru a ne ajuta să acționăm în cel mai corect mod cu putință. Expresia pe care o folosește aici este *sarvarambaparityaga* – „fără a iniția“ sau „fără a instiga“

acțiunea. În felul acesta, ființă iluminată nu inițiază sau nu instigă nicio acțiune, și nici nu așteaptă vreun fruct al acțiunii. Yoghinul așteaptă ca divinul să îl impulsioneze din interior și îi îngăduie divinului să îl folosească precum un simplu instrument. Deși nu așteaptă nicio răsplată personală, el participă din plin în orice acțiune este implicat. Fiecare acțiune trebuie realizată cât mai bine cu putință, și aceasta este tot ce se așteaptă de la noi. Acest concept este esența învățăturilor *Bhagavad Gita*-ei. Nicio inițiere a acțiunii, nicio așteptare a vreunei recompense, ci doar participarea deplină, detașată, la marele joc al vieții.

Scopul *Bhagavad Gita*-ei este să făurească un Dumnezeu din acest lut muritor – să reveleze divinitatea din sânul umanității. Pentru aceasta, Krishna folosește o armă cu trei vârfuri, aidoma tridentului lui Shiva, pentru a ataca dușmanul din noi. Acest dușman este ego-ul, iar dorința este arma sa. Dorința pătrunde în toate cele trei aspecte ale personalității umane – trup, minte și simțire. Prin urmare, *Bhagavad Gita* recomandă cele trei tipuri de *yoga*, *karma yoga* care ne ajută să realizăm acțiunea divin integrată, *jnana yoga* care ne ajută să dobândim starea de înțelepciune și *bhakti yoga* care ne ajută să manifestăm adevărata devoțiune. Aceste trei modalități sunt destinate să alunge dușmanul din cele trei structuri ale personalității – trup, minte și simțire. Atunci când trupul a fost supus prin practica lui *karma yoga*, când mintea a fost disciplinată prin practica lui *jnana yoga*, atunci când inima este copleșită de iubirea pentru divin care dă naștere lui *bhakti yoga*, atașamentul pentru această lume dispare. Aceasta este victoria finală asupra dușmanului. Atunci când divinitatea este pe deplin revelată, scopul *Bhagavad Gita*-ei a fost împlinit.

Spre deosebire de alte texte religioase, *Bhagavad Gita* nu afirmă că această stare de uniune cu divinul se atinge doar după părăsirea corpului fizic. Dimpotrivă, *Bhagavad Gita* ne spune că această stare poate și trebuie să fie atinsă chiar în timp ce trăim

în această lume și suntem întrupați în acest corp, deoarece adevăratul atașament este dat de dorința din minte pentru fructele acțiunii, și nu de acțiunea în sine. Cel care s-a eliberat de această dorință este un *jivan mukta* sau un suflet eliberat spiritual, dar care este în continuare întrupat. O asemenea ființă este comparată de către Krishna cu o frunză de lotus care, deși se află pe apele helețeului, rămâne perfect uscată. Întreaga apă din helețeu nu poate să ude această frunză. Picăturile de apă strălucesc aidoma diamantelor pe această frunză, dar nu o pot uda. Picăturile se rostogolesc de-a lungul iei, dar nu o afectează câtuși de puțin. Tot astfel un *jivan mukta*, deși își duce viața în helețeul murdar al lumii, el rămâne complet neafectat de aceasta. Personalitatea sa rămâne intactă și nepătată.

Este greșit să credem că planul spiritual și planul material nu pot să meargă mână în mână, și că un yoghin nu va putea niciodată să fie integrat într-o viață normală în societate. Învățătorul *Bhagavad Gita*-ei insistă asupra faptului că realizarea lui Dumnezeu nu distruge legea lumii, ci o transformă într-un regat al înțelepciunii divine. Dumnezeu și lumea nu trebuie și nu pot să meargă unul împotriva altuia, întrucât lumea este o parte integrantă a divinului. Fiecare dintre noi poate să se ridice în propriul lui ritm de pe nivelul inferior, animalic al conștiinței, până la deplina înflorire a naturii noastre spirituale, care este de altfel adevărata noastră natură. Rezultatul este o uniune deplină a ființei individuale cu Ființa Divină, care este de altfel condiția unei vieți spirituale perfecte, cât și o înflorire a naturii noastre spirituale, care este de altfel adevărată noastră natură. Rezultatul este *yoga – karma, jnana* și *bhakti* – menite să divinizeze cele trei aspecte ale personalității exterioare ale ființei umane.

Ultima formă de *yoga* expusă de Krishna este *bhakti yoga*, sau *yoga* devoțiunii față de Dumnezeu. Aici mintea este focalizată în permanență asupra perfecțiunii divine, trupul realizează mereu acțiunile de dragul divinului, iar inima este mereu plină de

adorație față de divin. Mintea trebuie să fie condiționată să Îl recunoască pe El în tot – în munții cei semeți, în râurile ce curg fără încetare, în mările ce nu pot fi cuprinse cu privirea, în stelele de pe cer și în pietrele de pe marginea drumului. Aceasta este esența lui *vibhuti yoga*. Această *yoga* triplă a *Bhagavad Gita*-ei nu este ceva ce poate fi practicat doar în anumite momente sau în locuri speciale, ci este în realitate o stare de comuniune constantă, permanentă cu Preaiubitul Divin. Mintea care anterior fusese orientată să observe doar diferențele din lume, trebuie acum reorientată pentru a-L vedea doar pe El în toate și astfel să acționeze pentru El și să Îl adore pe El în toate lucrurile. *Bhagavad Gita* nu este satisfăcută de o simplă iubire călduță, care să îi ofere Preaiubitului Divin doar o mică parte din timp. Ea cere nici mai mult nici mai puțin decât o relație de iubire plină de devoțiune, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru! Divinul este un iubit exigent, și totodată captivant și fermecător. El ne cere un contact constant și permanent cu El – fie că mergem, dormim, visăm, respirăm, râdem, vorbim, mâncăm sau ne odihnim! Premiul oferit unui asemenea iubit extraordinar al lui Dumnezeu este faptul că devotul devine una cu Dumnezeu. Personalitatea ființei ajunge să semene cu ceea ce îi preocupă mintea în mod constant sau obsesiv. Dacă suntem preocupați doar de lume, vom deveni lumești, însă cel care este îndrăgostit de Dumnezeu va deveni aidoma lui Dumnezeu. Atunci aceasta devine marea noastră *dharma* și, așa cum am văzut la sfârșitul cărții, unica noastră *dharma*. În esență, fiecare dintre cele optsprezece capitole ale *Bhagavad Gita*-ei ne oferă o formă diferită de *yoga* prin care mintea poate fi făcută să atingă această stare divină.

Perfect stabilit în uniunea cu Sinele interior, ființa trebuie să acționeze, iar atunci o asemenea acțiune este o *yajna*. Atunci când Arjuna acționează fiind în deplină uniune cu Krishna, chiar și acțiunea de a lupta devine o *yajna*. Divinul acceptă tot ceea ce

îi este oferit cu iubire. *Bhagavad Gita* redă speranța atingerii stării de eliberare nu doar pentru sufletele virtuoase, ci și pentru cei sărmani și slabi. Divinul nu are aceeași scală de valori a acțiunilor cu ființele umane. Ceea ce este aclamat ca fiind mare sau glorios în ochii lumii poate fi redus foarte mult în ochii divinului. Valoarea unei acțiuni este dată de gradul în care este lipsită de egoism. Dacă acțiunea este realizată sub forma unei *yajna* sau ofrandă adusă divinului, atunci chiar și cea mai mică și insignifiantă acțiune poate fi considerată un act sacru.

Conform învățăturilor divine, *yajna*, *dhana* și *tapas* alcătuiesc *dharma* unei ființe și sunt acțiunile obligatorii pentru orice ființă umană, indiferent dacă ea este un *karma* yoghin sau un *sannyasi*. Acestea sunt de datoria noastră, întrucât suntem ființe umane și aparținem acestei lumi. *Yajna* este munca pe care trebuie să o realizăm față de această lume. După cum s-a menționat deja, orice acțiune realizată de dragul divinului, cel care este atât transcendent, cât și imanent, este o *yajna*. A uda florile, a-i hrăni pe cei flămânzi, a planta un copac, a menține mediul înconjurător nepoluat și curat sunt toate parte a *yajna*-ei universale, întrucât divinul este imanent în întreaga creație. *Dhana* sau acțiunea caritabilă este ceea ce fiecare dintre noi datorăm societății care ne susține, iar *tapas*-ul sau austeritatea este ceea ce ne datorăm nouă înșine.

Împlinirea perfectă a propriei *svadharma* este *yajna* supremă, cea mai înaltă formă de ofrandă sau de adorație a divinului. Aceasta este *dharma* universală. Acțiunea care se bazează pe acest principiu este acțiunea determinată de propria noastră natură. A ne urma propria natură înseamnă să urmăm legea propriei dezvoltări. A devia de la aceasta înseamnă să sfârșim prin a fi confuzi, tulburați și înapoiați nu doar în viața spirituală, ci și în viața noastră socială. Evoluția spirituală a ființei individuale cât și stabilitatea societății depind de împlinirea corectă a acestor îndatoriri (*svadharma*) de către toți

membrii societății.

După ce a afirmat toate acestea cu privire la importanța *dharma*-ei în toate capitolele anterioare, în versetul 66 al ultimului capitol, Domnul din Kurukshetra face o schimbare dramatică a tuturor afirmațiilor lui anterioare, spunându-i discipolului său să-și abandoneze toate aceste *dharma*-e în fața lui și să își găsească refugiul în El, pentru că astfel îl va putea purta dincolo de oceanul vieții, spre țărmurile nemuririi. Cum am putea atunci să interpretăm aceste cuvinte? Am văzut deja că *dharma* este decisă pentru noi de gradul nostru de dependență față de alte lucruri – de familie, natură, națiune și societate. Dar o ființă care a atins deja perfecțiunea nu mai depinde de absolut nimic din această lume. Ea nu are nimic de pierdut sau de câștigat în această lume, nimic de cunoscut sau de învățat, nimic ce să fie dorit și prin urmare nimic care să fie realizat ca îndatorire. O asemenea ființă a abandonat toate *dharma*-ele în mâinile măiestre ale divinului conducător al carului de luptă, și astfel a transcens toate formele de *dharma*. Ea poate să continue să își realizeze propria *svadharma*, ca un exemplu pentru ceilalți, dar nu ca o obligație, deoarece ea nu mai are nicio obligație față de această lume. Ea nu-și dorește nimic și nici nu așteaptă nimic de la această lume, chiar dacă este gata să ofere totul, dacă i s-ar cere aceasta. Singura ei *dharma* este să Îl cunoască pe Dumnezeu, să acționeze pentru Dumnezeu și să Îl adore pe Dumnezeu. Ea urmează plină de credință aceste trei forme de *yoga* expuse în *Bhagavad Gita*, întrucât aceste forme de *yoga* nu sunt menite să fie practicate într-un moment sau loc anume, ci în orice clipă și în orice loc. Tocmai de aceea această formă de *yoga* este considerată a fi o *yoga* a comuniunii constante cu divinul. În acest mod, ființa Îl atinge pe Dumnezeu în orice clipă, oriunde ar fi, și Îl vede în toate lucrurile. Ea nu este niciodată despărțită de El. Îl vede astfel pe Preaiubitul Divin în orice chip, îl întâlnește în orice privire, îl aude în orice cuvânt și îl simte în orice acțiune. Și

atunci, ce altă *dharma* mai rămâne de făcut pentru o asemenea ființă? Ea nu își dorește nimic și nu așteaptă nimic, deoarece tot ceea ce ea își dorește este perfect împlinit de către El, cel în fața căruia ea și-a abandonat întreaga ființă. Întreaga lume este adăpostul ei, universul este căminul ei, iar Stăpânul cosmosului este singurul ei prieten și binefăcător. Aidoma copilului ce se odihnește în brațele mamei, ființa se odihnește în brațele Preaiubitului ei, simțindu-se în siguranță, pentru că toate nevoile ei vor fi împlinite și că nu mai are nicio grijă în această lume. O asemenea ființă este pe deplin împlinită și pe deplin sigură de iubirea ei pentru divin și de iubirea divinului pentru ea. Ea este aidoma florii de lotus ce crește în helești plin de noroi al lumii, rămânând astfel neatinsă și nepătată. Astfel încât ființa care se află în comuniune permanentă și constantă cu divinul, nu mai are nicio *dharma* de împlinit, întrucât Stăpânul tuturor *dharma*-elor este conducătorul propriului ei car de luptă, care îi strunește nărăvașii armăsari ai vieții sale interioare și are grijă de toate detaliile luptei sale, prin intermediul viziunii sale divine și a puterii sale infinite.

> Fiind mereu în comuniune perfectă cu *Paramatman* din interiorul ei, ființa este așezată în carul propriului trup și este condusă rapid prin sângerosul câmp de luptă al vieții, netulburată și neînfricată, întrucât divinul conducător al carului de luptă i-a făcut promisiunea solemnă să o absolve de toate păcatele și să o conducă la starea de eliberare spirituală deplină!
>
> *Ananyath chintayantomam*
> *Ye jana paryupasathe*
> *Thesham nityabhiyuktanam*
> *Yogakshemam vahamyaham.*
>
> **„Voi împlini astfel toate nevoile celor care mă adoră prin comuniune permanentă.“**

Astfel se încheie rezumatul *Bhagavad Gita*-ei, cartea cunoașterii Supremului Brahman, scriptura sacră a *yoga*-ei,

dialogul sfânt dintre Sri Krishna și Arjuna.

GLOSAR

Aum Sri Krishnaya Paramaatmane' namaha!
Aum Sri Parthasarathaye' namaha.

adambitvam - falsă mândrie
adharma - lipsa virtuții și a dreptății
adhishtana - fundamentul tuturor acțiunilor ale trupului, minții și simțirii
adhyatma - aidoma lui Atman
adhyatma jnana nityatvam - care meditează constant asupra naturii Sinelui
adibhuta - lumea naturii fizice
adidaiva - sufletul secret al naturii, care conturează sfârșitul oricărei acțiuni
adiyajna - divinul, căruia îi sunt oferite toate acțiunile
advaita - filosofia non-dualismului
advaitic - aspect ce se referă la filosofia non-dualității
agni - foc
ahamkara - ego
ahimsa - non-violență
ajna chakra - centru subtil de forță a cărui zonă de proiecție se află în zona din mijlocul frunții
akarma - non-acțiune
akasa - eter, unul dintre cele cinci elemente primordiale
amanitvam - mândrie, semeție
ananda - beatitudine
apas - apă
apravritti - inerție
archanam - actul de a realiza puja
artha - acumularea de bogății
asat - non-existență
ashvatta - smochin indian

asura - demon
atman - sinele divin suprem
atmanivedanam - abandonarea completă a individului
Aum Tat Sat - triplă definiție a lui Brahman. Aum semnifică totalitatea, Tat - transcendența iar Sat - existența sa în noi toți
avatara - încarnare a Supremului
avyakta - nemanifestat
bhakti - devoțiunea față de Dumnezeu
brahmacharya - celibat, înfrânare, continență sexuală
buddhi - intelect
chakra - roată
chakra-e - centre energetice situate de-a lungul coloanei vertebrale
cheshta - diferite tipuri de mișcare folosite în acțiune
chit - conștiință
chitta - supraconștiință, mintea supraconștientă
daivam - factorul divin universal care influențează orice sfârșit
daivi sampat - calități divine
damba - o ființă lăudăroasă
dhana - danie, act caritabil
dasyam - a juca rolul unui slujitor
desha - spațiu
deva - zeu
dharma - legea universală a virtuții și dreptății
dharmakshetra - câmpul dreptății
dhr - a proteja, a susține
dukha - tristețe
dvesha - aversiune
grihastashrama - condiția sau stadiul de cap de familie
guna-e - cele trei tendințe ale naturii: sattva, rajas și tamas
guru - învățător spiritual autentic
iccha - voință
ishta - formă preferată de adorare a divinului
jagat - lumea
japa - repetarea constantă a unei mantra sau a unui nume divin
jati - naștere
jiva - suflet întrupat
jivanmukta - suflet întrupat care a atins starea de eliberare spirituală

jivatma – suflet întrupat
jnana - înțelepciune
jnana bhakta - un devot care este și un înțelept
karanam - instrumente folosite pentru acțiune
kala - timp
kama - plăcere, dorință
karma - acțiune
karmaphalatyaga - renunțarea la fructele acțiunii
karma-ic - legat de karma
karta - ființa individuală care realizează acțiunea
kirtanam - a cânta imnuri de slavă divinului
kritakritya - pe deplin împlinit
kshetra - câmp
kshetrajna - cunoscătorul câmpului (Atman)
kundalini shakti - forța psihică a mamei divine, care se află încolăcită la baza coloanei vertebrale
laya - disoluție
lila - jocul divinului
lokasamgraham - pentru binele tuturor
mani - o ființă mândră
mahabhuta-uri - cele cinci mari elemente
mahatma - suflet nobil, suflet mare
manana - contemplare
manas - minte
mantra - cuvânt, formulă sacră
maya - puterea iluzorie a divinului
mithya - care nu există
muladhara - chakra situată la baza coloanei vertebrale
naishkarmya - starea în care ființa nu mai suferă efectele karma-ei, stare care transcende acțiunea
niddhidhyasana - practică
nimitta - cauză
nirvana - stare de beatitudine ultimă
nishkama - lipsit de dorință
nitya - constant
padasevanam - adorarea picioarelor
pancha-mahabhuta-uri - cele cinci elemente fundamentale: eterul, aerul,

focul, apa și pământul
purna - stare de plinătate, plenitudine
prakasha - strălucire, lumină
pralaya - sfârșitul ciclului existenței, disoluția ultimă
pramada - indiferență
prana - suflul vieții
pranayama - metode de control a suflului respirator
prapti - abandonul deplin în fața divinului
prasada - rămășițe ale hranei oferite divinului
prasada buddhi - a accepta totul ca fiind un dar de la Dumnezeu
pravritti - mișcare
prithivi - pământul subtil
purusha - om, spirit
purushartha - cele patru țeluri ale vieții: dharma, artha, kama și moksha
Purushottama - Ființa Supremă
rajas - tendința spre mișcare și acțiune; una dintre cele trei guna-uri
rajaso-tamas-ic - amestec de rajas și tamas guna
rishi-i - înțelepții Vedelor
sadhana - practică spirituală
sadharmya - natura Ființei Supreme
sahasrara - chakra coronară, centrul energetic situat în creștetul capului
sakhyam
samadhi - stare de supraconștiință a minții
samsara chakra - roata cauzei și a efectului, roata reîncarnărilor
samskara - tendință înnăscută ce este dusă dintr-o viață în alta
samvada - dialog
sannyasa - renunțarea completă la lume, cel de-al patrulea stadiu al vieții conform tradiției hinduse
sannyasi, sannyasin - călugăr, persoană care a renunțat complet la lume
sarvabhutahite rathaha - a se bucura de plăcerile lumii
sat - existență
sattva - tendința spre armonie; una dintre cele trei guna-uri
sattvo-rajas-ic - amestec de sattva și rajas guna
sharira - trup
shastra - scriere spirituală
shrishti - creație
shudra

shunya - vid
smaranam - aducere aminte
sraddha - credință
sravana - ascultare
sthitha prajna - ființă iluminată
sukha
svabhava - tendințe înnăscute, natură inerentă
svadharma - propria menire, propria lege
tamas - tendința spre inerție; una dintre cele trei guna-uri
tapaskshetra - câmpul austerității
tapas - austeritate
thandava nritta - dansul cosmic al lui Shiva Nataraja
trigunatita - care transcende cele trei guna-uri
tyaga - renunțarea interioară la fructele acțiunii
Uttama - Suprem
vaisvanara - divinul sub forma focului digestiv
vanaprastha - a-și duce viața în pădure, ca pregătire pentru stadiul ultim al vieții din tradiția hindusă
vandanam - supunere, ascultare
varna - castă
vayu
vedasara - esența Vedelor
vibhuti - manifestare extraordinară a divinului
vijnana - cunoașterea științifică
vikarma - acțiune specială
yajna - ritual vedic care implică ceremonia focului
yatra - călătorie
yoga - orice modalitate prin care se atinge starea de uniune cu Dumnezeu
yogashastra - aplicarea practică a sistemului yoga
yuj - a uni
yukta - cel care este unit

NUMELE LUI KRISHNA
AȘA CUM SUNT ELE MENȚIONATE ÎN *BHAGAVAD GITA*

Acyutha - cel care nu cunoaște înfrângerea, cel de neclintit
Adideva - zeul primordial
Aja - cel nenăscut
Akshara - cel nepieritor
Anaadi - cel fără de început
Ananta - cel fără de sfârșit
Anantabahu - cel cu brațe nesfârșite
Anantavirya - cel cu o forță nesfârșită
Aprabhava - cel a cărui glorie este de neegalat
Aprameya - cel nemăsurat
Arisudana - cel care distruge dușmanii
Avyaya - cel imuabil
Bhagavan - cel binecuvântat, care posedă cele opt calități
Bhavan - cel sfânt
Bhutesa - stăpânul tuturor ființelor
Deva - cel strălucitor, zeu
Devadeva - zeul zeilor
Devavara - cel mai bun dintre zei
Devesha - suveranul zeilor
Dharmagupta - păstrătorul dharma-ei
Divyam - cel radios, cel luminos
Govinda - protectorul tuturor sufletelor, conducătorul păstorilor
Hari - cel care îndepărtează tristețea
Hrishikesha - stăpânul simțurilor, cel cu părul cârlionțat
Isha, Ishvara - Dumnezeu
Jagannivasa - sălașul universului

Jagatpathi - domnul universului
Janardana - cel care îndepărtează suferința nașterii și a morții
Kamalapatraksha - cel cu ochi de lotus
Keshava - cel cu părul des
Keshinishudana - cel care l-a învins pe demonul Keshi
Krishna - cel fermecător, cel cu pielea închisă la culoare
Madhava - consortul lui Madhavi sau Mahalakshmi
Madhusudana - distrugătorul demonului Madhu
Mahabahu - cel înzestrat cu arme teribile
Mahatman - cel cu sufletul mare
Mahayogeshvara - marele stăpân al yoga-ei
Mahayogi - marele yoghin
Paramam - cel transcendent
Parabrahman - Brahman cel Suprem, Brahman cel transcendent
Paramdhama - sălașul suprem
Parameshvara - zeul suprem
Paramnidhanam - refugiul suprem
Pavitram - cel pur
Prabhu - cel minunat
Prajapati - stăpânul creaturilor
Purusha - pura conștiință martor
Purushapurana - ființa străveche
Purushottama - Ființa Supremă, Spiritul Suprem
Sahasrabahu - cel cu o mie de brațe
Sakha - prieten
Sarva - cel atoatecuprinzător
Sri Bhagavan - cel binecuvântat
Vasudeva - ființa omniprezentă
Varshneya - cel care aparține clanului Vrishni
Vedidavyam - supremul cunoscut
Vishnu - cel ce pătrunde totul, cel care armonizează trinitatea
Vishvamurti - cel a cărui formă este universul
Vishvarupa - cel care este una cu forma cosmică
Yadava - descendent al regelui Yadu, care aparține clanului Yadava
Yogi - cel care este mereu unit cu Supremul
Yogeshvara - stăpânul yoga-ei

NUMELE LUI ARJUNA
AȘA CUM SUNT ELE MENȚIONATE ÎN *BHAGAVAD GITA*

Anagha - cel fără de păcat
Arjuna - cel pur, cel alb
Bhaarata - descendent al regelui Bharata
Bharatasattama - cel mai virtuos dintre descendenții regelui Bharata
Bharatashabha - taurul descendenților regelui Bharata
Bharatashreshta - cel mai bun dintre descendenții regelui Bharata
Dhananjaya - cuceritorul prosperității
Gudakesha - cel care și-a învins somnul, cel cu părul cârlionțat
Kapidvaja - cel care are maimuța drept stindard
Kaunteya - fiu al lui Kunti
Kiritin - cel care poartă o diademă
Kurunandana - bucuria neamului Kuru
Kurupravira - eroul neamului Kuru
Kurusattama - cel mai nobil din neamul Kuru
Kurushreshta - cel mai bun din neamul Kuru
Mahabahu - cel înzestrat cu arme teribile
Pandava - fiul lui Pandu
Paramtapa - cel care își pedepsește dușmanii
Partha - fiul lui Pritha (Kunti)
Purusharshabha - taur între oameni
Purushavyagra - tigru între oameni
Savyasachin - cel care se luptă cu ambele brațe